

1825

RASSENLIJST
VOOR
GROENTEGEWASSEN
1963

56751-1963 -
opnieuw

NN35567

INHOUD

Blz.

2	Samenstellers en medewerkers	
3	Inleiding	
3	Aanduidingen en afkortingen	
4	Deelneming aan de praktijkproeven	
5	Aanmelding van nieuwe rassen	
6	De verhouding van het Centraal Rassenregister tot de Rassenlijst voor Groentegewassen	
7	aardappel	107 peulen
9	aardbei	109 pluksla
22	andijvie	110 postelein
24	asperge	110 prei
25	aubergine	112 raapstelen
25	augurk	113 rabarber
27	bleekselderij	115 radijs
27	bloemkool	119 rodekool
32	boerenkool	121 savooiekool
34	boon	129 schorseneer
52	broccoli	130 selderij
52	chinese kool	130 sjalot
53	consumptieraap	131 snijbiet
54	doperwt	132 spinazie
65	knolselderij	142 spruitkool
67	komkommer	144 tabak
75	koolraap	145 tomaat
76	koolrabi	148 tuinboon
77	kroot	153 tuinkers
83	kropsla	154 ui
103	mais	158 veldsla
104	meloen	159 witlof
106	paprika	162 wittekool
107	peterselie	167 wortel
173	Samenstelling commissies praktijkproeven	
175	Register van rassen en selecties	

Uitgave

Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen
 Dr. S. L. Mansholtlaan 15, Postbus 16, Wageningen
 Tel. 08370-3141 - Girorekening 935477

NN 35567

Bibliotheek
Plantenziektenkundig Centrum
Rijnhaven 8 - Postbus 8122
6700 ER WAGENINGEN

15e RASSENLIJST VOOR GROENTEGEWASSEN

1963

REDACTEUR: W. KOOPMANS

PRIJS f 2.00
VOOR BUITENLAND f 2.50

Deze rassenlijst werd samengesteld door:

- ir. J. M. Andeweg, groenten met vlezig vruchten.
- dr. O. Banga, knol- en bolgewassen.
- ir. J. A. Huyskes, blad- en stengelgewassen.
- ir. E. Kooistra, peulvruchten.
- mej. ir. H. G. Kronenberg, aardbei.
- ir. M. Nieuwhof, koolgewassen.

Medewerkers voor speciale onderdelen:

ir. W. R. Becker (Proefstation voor Akker- en Weidebouw, Wageningen), mais.

Instituut voor Rassenonderzoek van Landbouwgewassen, Wageningen, vroege aardappel.

ir. J. van Kampen en J. L. Koert (Stichting Nederlandse Uienfederatie, Middelharnis), ui en sjalot.

Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk, aubergine en paprika.

ir. G. Elzenga (I.V.T.) en J. C. Stam (Rijkstuinbouwconsulentschap Utrecht), tabak.

commissies praktijkproeven: veel van de inhoud van deze rassenlijst berust op het werk van deze commissies; voor samenstelling zie achterin deze rassenlijst.

de tekeningen en het omslag werden verzorgd door de heer K. J. Berkhemer.

INLEIDING

Ieder jaar weer staat de tuinder voor de moeilijke beslissing om uit de vele rassen en selecties die worden aangeboden een keuze te doen. Het is voor de tuinder ondoenlijk en vaak zelfs riskant de nieuwe rassen en selecties te beproeven. Men is hierdoor gauw geneigd ieder jaar weer dezelfde rassen en selecties te bestellen, doch mist hierdoor anderzijds de kans te profiteren van de vooruitgang, welke er ook op dit gebied te bemerken valt. Het doel van deze rassenlijst is de groenteteler te helpen bij het kiezen van de voor zijn bedrijf beste rassen en selecties. Bovendien is deze rassenlijst bedoeld als hulpmiddel bij de voorlichting en bij het onderwijs op tuinbouwcur-sussen en -scholen.

Door de gewassenspecialisten van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen worden ieder jaar vele vergelijkingsproeven genomen en ervaringen van tuinders, consultants en proef-stations verzameld. Nieuwe rassen en selecties uit binnen- en buiten-land worden steeds direct in beproeving genomen. Bovendien is veel van hetgeen in deze rassenlijst staat gebaseerd op de praktijkproe-ven. De in de praktijkproeven goedgekeurde rassen en selecties wor-den in deze rassenlijst vermeld, alsmede de namen van de inzenders. De beoordeling geschiedt door commissies, waarin tuinders, selec-teurs enz. zitting hebben en onder nummer, zodat niemand weet wie de inzender van een bepaalde selectie is. De objectiviteit van de beoordeling en dus ook van het advies dat in deze rassenlijst wordt gegeven is op deze wijze verzekerd.

De gewassen zijn alfabetisch gerangschikt.

Indeling van de rassen.

De rassen zijn in vijf groepen ingedeeld, nl. A, B, N, O en de groep „Rassen waarmee meer ervaring is gewenst”. Deze aanduidingen gelden soms voor landelijk gebruik, maar meestal voor een bepaalde teeltwijze. Zo kan een ras b.v. voor zomerteelt een A hebben, en voor vroege teelt een B.

Binnen de groepen A, B, enz. zijn de rassen gerangschikt volgens de mate van aanbeveling. De aardbeirassen daarentegen staan in de groepen in volgorde van rijptijd.

Aanduidingen en afkortingen.

A = Hoofdrassen. De met A gemerkte rassen worden vrijwel voor het gehele land aanbevolen.

B = Beperkt aanbevolen rassen. De met B gemerkte rassen zijn min of meer een aanvulling op groep A. Onder bepaalde omstandigheden kunnen B-rassen plaatselijk gelijk staan met A-rassen of zelfs de voorkeur genieten boven een A-ras.

INLEIDING

- N = Beproeverswaardige rassen.** De met N gemerkte rassen zijn over het algemeen nieuw of hier te lande weinig bekend, maar zijn voorlopig gunstig beoordeeld. Het is gewenst dat deze rassen op **kleine** schaal worden beproefd, teneinde een goed oordeel te kunnen krijgen over de waarde van deze rassen.
- O = Rassen van zeer beperkte betekenis.** De met O gemerkte rassen zijn in de regel rassen die voorheen van meer betekenis zijn geweest. Door bepaalde omstandigheden is de belangstelling voor deze rassen afgenomen. Voor een zeer beperkt doel kunnen deze rassen nog van waarde zijn.
- X = Rassen waarmee meer ervaring is gewenst.** Deze rassen hebben de aandacht getrokken door inschrijving in het Centraal Rassenregister of op andere wijze, zonder dat reeds een verantwoord oordeel over hun waarde voor de Nederlandse tuinbouw kan worden gegeven. Mededelingen over ervaringen met deze rassen worden op prijs gesteld.
- Vet =** De beschrijving van een ras is in vette letters gedrukt wanneer het ras een overheersende positie inneemt of bijzondere belangstelling verdient.

Afkortingen ná een rasnaam:

- K. =** Kweker.
- Kw.r. =** Kwekersrecht. Dit betekent, dat het ras is ingeschreven in het Centraal Rassenregister en dat de betreffende kweker er kwekersrecht op heeft. Het bijgevoegde jaartal geeft aan wanneer het kwekersrecht is ingegaan.
- GeIntr. =** Geïntroduceerd. Hierachter staat vermeld de persoon en/of het jaartal door wie resp. wanneer het ras in de handel is gebracht.
- pr.pr. =** Praktijkproeven.

Personen die een selectie voeren, die door de praktijkproevencommissies is aanbevolen zijn gerechtigd in hun prijscourant achter de naam van deze selectie de letter P. met het jaartal van de praktijkproeven te plaatsen; dit betekent dat de selectie in het genoemde jaar in de praktijkproeven is goedgekeurd. Dit recht vervalt zodra er nieuwe praktijkproeven zijn gehouden en de selectie daarin niet opnieuw is aanbevolen.

Deelneming aan de praktijkproeven.

Uitnodigingen tot deelneming aan de praktijkproeven worden in overleg met de N.A.K.-G., op grond van de lijst van bij de N.A.K.-G. toegelaten selectiebedrijven, door het I.V.T. verzonden. De zaadmonsters worden opgehaald door de N.A.K.-G., welke de monsters doorzendt naar het I.V.T., waar ze worden ingedeeld in rassengroepen. Vervolgens worden de monsters door de Directeur van het Rijksproefstation voor Zaadcontrole overgestort in zakken, waarop alleen een nummer voorkomt. Daarbij legt hij een lijst aan waarop

voorkomt van welke firma een bepaald nummer is. Deze lijst wordt onder zegel bewaard en pas geopend wanneer de proeven afgelopen zijn en de commissie de aanbevelenswaardige nummers op haar eindvergadering heeft aangewezen.

De commissie wordt samengesteld door het I.V.T. en bestaat als regel uit tuinders, selecteurs en vertegenwoordigers van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst, de N.A.K.-G. en het I.V.T.

Alle deelnemers krijgen steeds gelegenheid een of meer proeven te komen bezichtigen en hun oordeel over de waarde van de diverse nummers uit te spreken. Dit oordeel wordt door het I.V.T. als adviserend beschouwd.

In principe loopt een praktijkproef over twee opeenvolgende jaren en wordt op verschillende plaatsen aangelegd. Na vier jaar wordt met hetzelfde gewas opnieuw begonnen.

De lopende cyclus van de praktijkproeven ziet er voorlopig (wijzigingen voorbehouden) als volgt uit (de plusjes geven aan in welke jaren voor een bepaald gewas praktijkproeven zullen lopen):

Gewassen	J a r e n							
	'63	'64	'65	'66	'67	'68	'69	'70
Bloemkool	+					+		
Boerenkool		+	+					
Knolselderij			+	+				
Kroot Platte + Crosby					+	+		
Kroot Ronde	+	+					+	+
Kroot Lange	+	+					+	+
Prei					+	+		
Pronkboon					+			
Radijs Rond Rood	+	+					+	+
Radijs Rond Witpunt			+	+				
Rodekool		+	+					
Savooiekkool				+	+			
Schorseneer					+	+		
Spitskool	+					+		
Spruitkool	+					+		
Tuinboon			+			+		
Ui		+			+			+
Witlof				+	+			
Wittekool		+	+					
Wortel A'dam Bak					+	+		
Wortel Nantes	+	+					+	+
Wortel Winter					+	+		

Bij de glasgewassen tomaat, komkommer en sla oefent de tuinder als regel een grotere invloed uit op het gewas dan bij de meeste andere gewassen. Bovendien vragen de rassen en selecties van deze gewassen dikwijls nogal uiteenlopende behandelingen. Daar er bij de praktijkproeven naar gestreefd wordt de rassen en selecties te beproeven onder de meest gunstige omstandigheden zou dit leiden tot zeer ingewikkelde, uitgebreide proeven en zeer hoge uitgaven. Dit heeft ertoe geleid dat er de laatste jaren geen praktijkproeven met deze gewassen zijn genomen.

Aanmelding van nieuwe rassen van groentegewassen bij de Raad voor het Kwekersrecht, ter inschrijving in het Centraal Rassenregister.

1. Voor inschrijving komen alleen in aanmerking voldoende ras-

INLEIDING

zuivere *nieuwe* rassen, d.w.z. rassen, die voldoen aan de volgende drie voorwaarden:

- a. Op het moment van indiening van de aanvraag is nog geen voortkwekingsmateriaal van het betreffende ras in de handel gebracht;
 - b. De in te schrijven rassen zijn voldoende te onderscheiden van andere rassen;
 - c. Zij zijn in voldoende mate raszuiver.
2. De mogelijkheid bestaat, dat men materiaal van een nieuw ras al vóór de indiening van de aanvraag aan telers uitgeeft ter beproeving. Om latere moeilijkheden te voorkomen, vrage men hiervoor echter eerst goedkeuring van de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag.
 3. Om inschrijving te verkrijgen, vrage men eerst een stel aanvraagformulieren plus beschrijvingsbladen voor zijn gewas aan bij de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag. De Raad zendt deze tegen een bepaalde vergoeding en geeft aanwijzingen, hoe men verder moet handelen.

De verhouding van het Centraal Rassenregister tot de Rassenlijst voor Groentegewassen.

Inschrijving van een nieuw ras in het Centraal Rassenregister ten behoeve van de kweker van dit ras legt een soort eigendomsrecht op dit ras vast, maar zegt niets van de gebruikswaarde.

Opname van een ras in de Rassenlijst houdt verband met zijn gebruikswaarde, en is onafhankelijk van de vraag of het ras al of niet in het Centraal Rassenregister is ingeschreven.

Van deze Rassenlijst voor Groentegewassen verschijnt volgend jaar weer een nieuwe druk.

De Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt om de 2 jaar. U kunt U op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen is voldoende.

AARDAPPEL

(Solanum tuberosum L.)

Vroege consumptieaardappelen worden in hoofdzaak als tuinbouwgewas geteeld. Daarom wordt alleen deze groep van aardappels hier vermeld. De vroegrooibaarheid is hierbij een zeer belangrijke eigenschap. Hoe vroeger gerooid kan worden, des te hoger vaak de prijs, die voor het produkt gemaakt kan worden en des te groter in het algemeen de kans op het slagen van een nagewas. De vroegrijpende rassen zijn in de regel in vergelijking met de later rijpende matig produktief en minder goed houdbaar.

Eersteling is nog steeds het belangrijkste ras, mede door de export. Doré heeft een betere consumptiekwaliteit bij vroeg rooien; de pootgoedteelt levert echter door de grote vatbaarheid voor A- en Y-virus moeilijkheden op. Voor Barima neemt de belangstelling toe o.a. door de vrij goede resistentie tegen Y-virus. De opbrengst van dit ras is zeer goed, maar in consumptiekwaliteit en knolvorm staat het beneden de hiervoor genoemde rassen.

Rode Eersteling wordt in beperkte mate verbouwd. De consumptiekwaliteit wordt wat hoger gewaardeerd dan van Eersteling.

Het nieuwe ras Civa geeft iets hogere opbrengsten dan Eersteling; de kwaliteit is voor binnenlands gebruik wat minder goed.

A - Eersteling — K.: W. Sim, Greenmyre, Schotland.

Zeer vroeg rooibare aardappel met een goede opbrengst, een zeer mooie, regelmatige knolvorm en een goede consumptiekwaliteit.

Neemt bij de teelt van vroege aardappels, mede door de exportmogelijkheden van pootgoed, de eerste plaats in.

Wordt vooral op lichte kleigronden verbouwd; ook bruikbaar voor die zandgronden, waar geen stengelbont of kringrigheid voorkomt. Consumptiekwaliteit bij zeer vroeg gebruik goed. Niet melig, goede smaak en geur. Zeer geschikt voor bakken. Voor later gebruik is de kwaliteit matig. Het vitamine C-gehalte is hoog.

De knollen zijn langovaal, vlakogig en geelvlezig. Weinig duurzaam. Aanvankelijk vlug ontwikkelend, middenhoog, iets slap, behoorlijk dekkend loof; herstelt zich na afvriezen moeilijk.

Vatbaar voor *Phytophthora* in loof en knol. Besmet met X- en S-virus, zeer vatbaar voor Y-virus. Onvatbaar voor A-virus. Vatbaar voor wratziekte.

Het pootgoed is zwak. Na veel en vooral laat spruitverlies ontstaan bij uitplanten in koude grond gemakkelijk „onderzeeërs”. Zeer zorgvuldig snijden wordt verdragen.

A - Doré — K.: I. H. Bierma, Holwerd.

Kort na Eersteling rooibare aardappel, die voor binnenlands gebruik om zijn kwaliteit hoger wordt gewaardeerd. Is kruimiger op schotel. Heeft een mooie knolvorm. De opbrengst is goed.

Goed van smaak. Wordt bij rijp rooien gemakkelijk los in de kook. Minder geschikt voor bakken dan Eersteling. Geeft op kleigrond betere resultaten dan op zandgrond; voldoet niet op dalgrond.

AARDAPPEL

De ovale, vlakogige, geelvlezige knollen zijn bruingeel van schil en zitten iets verspreid door de grond. Rijp gerooid komen vooral op zandgrond soms holle knollen voor. Het pootgoed eist een zeer zorgvuldige bewaring. Vooral bij dit vroege ras verdient het gebruik van grote poters aanbeveling.

Matig vlug ontwikkelend, middenhoog, vrij stevig, smalbladig, vrij goed dekkend loof; herstelt zich moeilijk na vorstschade. Vatbaar voor *Phytophthora* in het loof, echter weinig in de knol. Zeer vatbaar voor schurft. Onvatbaar voor wratziekte.

Zeer vatbaar voor A- en Y-virus, daardoor zeer moeilijk op peil te houden.

A - Barima — K.: Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond, Alkmaar.

Zeer vroege aardappel, die hogere opbrengsten geeft dan Eersteling met een grovere sortering. Is hierdoor enige dagen vroeger rooibaar, maar de knolvorm en de consumptiekwaliteit zijn minder goed dan van Eersteling. Op schotel minder zuiver van kleur en weinig bloemig.

De lichtgeelvlezige knollen zijn rond, iets onregelmatig van vorm en middendiepgig. Evenals Eersteling weinig duurzaam; heeft bij voor-kiemen echter een steviger spruit.

Zeer vlug ontwikkelend, later een matig loofrijk, iets slap, goed dekkend gewas. Gevoelig voor magnesiumtekort. Herstelt zich na vorstschade moeilijk. Vatbaar voor *Phytophthora* in loof en knol en voor kringerigheid. Tamelijk vatbaar voor X-virus. Minder vatbaar voor Y-virus dan de overige rassen van deze groep. Onvatbaar voor wratziekte.

B - Rode Eersteling — K.: H. J. Brandsma, Stiens, I. H. Bierma, Holwerd en A. H. Matthijs, Koewacht (Z.-Vl.).

Roodschillige knopmutant uit Eersteling, die even vroeg rooibaar is. De consumptiekwaliteit is soms iets beter dan van Eersteling, meer bloemig. De opbrengst is gemiddeld lager, maar de sortering beter.

Het loof is iets steviger en ijler; vooral bij het opkomen roodpaars aangelopen. Wat gevoeliger voor droogte en windbeschadiging. Evenals bij Eersteling is het pootgoed zeer gevoelig voor ongunstige omstandigheden.

N - Civa — K.: N.V. Kweekbedrijf C.I.V., Ottersum.

Zeer vroege aardappel die ook bij vroeg rooien wat hogere opbrengsten heeft gegeven dan Eersteling. Heeft een goede knolvorm. Is voor binnenlands gebruik weinig bloemig en iets week in de kook; zuiver van kleur en vrij goed van smaak.

De knollen zijn middengroot, ovaal, vlakogig en lichtgeelvlezig. Weinig duurzaam.

Vormt weinig loof; geeft alleen op vruchtbare gronden een voldoende loofontwikkeling. Vatbaar voor *Phytophthora* in loof en knol.

Onvatbaar voor A-virus. Licht mozaiek kwam tot nu toe nogal voor, mede als gevolg van de aantasting door Y-virus. Onvatbaar voor wratziekte.

AARDBEI

Aardbeien worden geteeld in de vollegrond, onder glas en sinds enige jaren ook onder plastic-kappen. Voor de teelt onder glas en onder plastic-kappen worden vrijwel uitsluitend vroege rassen gebruikt, hoewel voor de laatste ook de tamelijk vroege rassen goed kunnen voldoen.

De tendens is aanwezig, de aardbeien steeds sterker te forceren met warmte en licht om het produkt vroeger aan de markt te brengen. Hierdoor wordt het aanvoerseizoen steeds langer. Alle vruchten van de teelt onder glas en plastic, benevens die van de vroege rassen van de vollegrond, zijn bestemd voor de verse consumptie. Hiervoor zijn in de eerste plaats uiterlijk en kwaliteit van de vruchten belangrijk. Over het algemeen is de produktiviteit van de vroege rassen lager dan van de middentijdse en latere rassen. Het financiële resultaat behoeft daarom echter zeker niet minder te zijn.

De grootste afnemer van de vollegronds aardbeien is de fabrikant. Deze verwerkt 60-70 % van de totale aanvoer. Hiervan is verreweg het grootste gedeelte bestemd voor de fabricage van jam. Een kleiner, maar niet onbelangrijk en kwalitatief beter gedeelte, wordt ingeblikt en ingevroren.

De teler dient bij zijn rassenkeuze rekening te houden met de afzetmogelijkheden. Iedere bestemming stelt zijn eigen eisen aan het produkt. De Nederlandse fabrikant koopt vrijwel uitsluitend aardbeien die zonder dop (kelk) worden aangevoerd, omdat het ontkelken in de fabriek te kostbaar is. Voor verse consumptie wordt met kelk geplukt; de vruchten zijn dan beter houdbaar en het uiterlijk is veel aantrekkelijker.

Voor een goede teelt is het een eerste vereiste van gezond plantmateriaal uit te gaan. Daarom dient geregeld geselecteerd en door de N.A.K.-B. goedgekeurd plantmateriaal te worden aangeschaft.

Van een aantal rassen bestaan klonen die geregeld door de N.A.K.-B. op produktiviteit worden gecontroleerd. De namen van de eigenaars van goedgekeurde klonen staan vermeld bij de betreffende rassen.

Verschillende rassen mogen alleen in licentie worden vermeerderd en verhandeld. Voor zover beschikbaar op het moment dat deze rassenlijst werd samengesteld zijn ook de namen van de licentiehouders opgenomen. In deze aangelegenheid zit nogal wat beweging en de opgave van licentiehouders is daardoor niet geheel bij. Voor exacte gegevens wende men zich tot de Stichting tot Bescherming van Belangen van Kwekers in het Verkeer met Teeltmateriaal van Planten, Nassauplein 36, Den Haag.

TWIJFEL
IS DE GRONDSLAG VOOR ALLE
WIJSHEID

AARDBEI

RASSENKEUZETABEL

In onderstaand overzicht zijn de rassen ingedeeld volgens teeltwijze en vroegheid. Tevens is door ir. L. Gersons en ir. E. Steinbuch van het Instituut voor Bewaring en Verwerking van Tuinbouwprodukten de geschiktheid aangegeven voor verwerking tot pulp en jam en de geschiktheid voor inblikken en voor diepvriezen. Van deze methoden van verwerking is het pulpen het belangrijkste.

	geschikt voor:				
	meer- jarige teelt	plukken zonder dop	verwerking tot		
			pulp/ jam	blik	diep- vries
TEELT IN DE VOLLEGROND					
Vroeg					
B - Macherauchs Frühernte	1	3	—	—	—
B - Deutsch Evern	1	2	1)	1)	1)
B - Regina	5	2	—	+	—
X - Glasa	1	1	1)	1)	1)
X - Senga Precosa		3		—	—
X - Oranda	2	2	+	++	+
Tamelijk vroeg					
N - Cambridge Vigour	1	3		++	+
N - Gorella	5	3		+	+
Middentijds-laet					
A - Senga Sengana	3	3	+	++	+
N - Vola		1	—	—	—
N - Redgauntlet	5	2	—	+	—
O - Siletz	2	4	+	++	+
O - Juspa	2	5	+	—	—
O - Oberschlesien	5	1	1)	1)	1)
Laet					
A - Talisman	2	1	++	—	—
A - Jucunda	5	5	++	—	—
TEELT ONDER PLATGLAS					
A - Glasa					
A - Deutsch Evern					
B - Macherauchs Frühernte					
B - Regina					
N - Oranda					

Legenda:

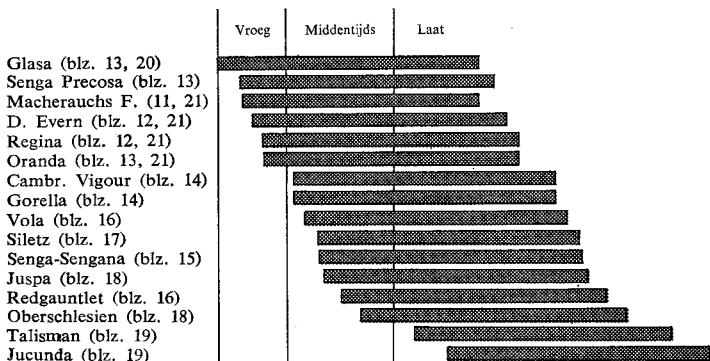
1 = slecht; 5 = zeer goed

++ = zeer geschikt; + = geschikt; — = niet aanbevolen

1) wordt alleen nog met dop aangevoerd voor verse consumptie

RIJPTIJDENGRAFIEK

(gebaseerd op gegevens van de vollegrond)

TEELT IN DE VOLLEGROND

(Zie voor de teelt onder platglas blz. 20)

VROEG

B - Macherauchs Frühernte. K.: Max Planck Institut, Duitsland. Geïnt. 1951. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit *vroege* ras heeft *lekkere* vruchten, die echter, evenals bij Deutsch Evern, neiging hebben *te klein* te worden. Het kan goed voldoen op de meer intensieve tuinbouwbedrijven op vochtige zandgrond en op lichte klei.

Het ras is *zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en meeldauw* en zeer gevoelig voor aaltjes. Zonder voortdurende strenge selectie degenereert het ras snel. Het is daarom gewenst regelmatig nieuw plantmateriaal aan te schaffen.

Groei: de groei is vrij krachtig. Veel uitloperplanten. Goed winterhard.

Bloei: vroeg. De bloemen staan meestal onder het blad. Tweeslachtig. Voldoende goed stuifmeel. Iets minder kans op schade door nachtvorst dan bij de meeste andere vroege rassen.

Productiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: de eerste vruchten zijn middelmatig groot, de latere tamelijk klein; regelmatig lang kegelvormig, vaak iets halsvormig, glanzend kersrood.

Kwaliteit: vrij stevig, goed van smaak met een goed aroma; vruchtvlees lichtrood.

Gebruik: verse consumptie. Plukt tamelijk gemakkelijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor aaltjes, meeldauw en verwelkingsziekte. Vruchten weinig vatbaar voor vruchttrot.

AARDBEI

Opmerkingen: planttijd zomer. Pollen of rijen. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, daar de vruchten aan een meerjarig gewas te klein worden. Strenge gezondheidsselectie van plantmateriaal is noodzakelijk om snelle degeneratie te voorkomen.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

J. Oostergo, Nieuw-Amsterdam

Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

Licentiehouders:

G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht

H. Fleuren, Veldstraat, Baarlo

Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk

C. T. J. Herijgers, Veldstraat 95, Baarlo

Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)

W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk (N.Br.)

A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk

Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

Fr. Theuns, B 2, Oirschot

G. Visser, Dijk 1, Huissen

Coöp. Land- en Tuinbouwveiling „Zundert e.o.”, Zundert

B - Deutsch Evern. K.: J. Boettner, Duitsland, 1903.

De verdiensten van dit oude ras zijn de *vroegheid* en de *goede smaak*. De *productiviteit* is echter *matig*, en de vruchten worden later in de oogst *te klein*, en zijn zeer vatbaar voor *vruchtrrot*.

Groei: groeikracht matig; veel uitloperplanten. Matig winterhard.

Bloei: vroeg; bloemen tweeslachtig, met veel goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.

Productiviteit: matig.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: de eerste vruchten zijn vrij groot, de latere vrij klein; tamelijk lang kegelvormig; fris oranje-rood, aantrekkelijk.

Kwaliteit: matig stevig, kwetsbaar, vrij sappig, goed van smaak, vruchtvlees wit.

Gebruik: verse consumptie. Plukt moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor grauwe schimmel (Botrytis) op bladeren en vruchten, aaltjes en aardbeimijt, maar weinig vatbaar voor verwelkingsziekte (Verticillium). Gevoelig voor virus.

Opmerkingen: planttijd: zomer. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, bij voorkeur op rijen; aan meerjarige planten worden de vruchten te klein.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

A. S. Henselmans, Luttelgeest (N.O.P.)

Proef- en Selectiebedrijf „De Bommelerwaard”, Steenweg 79, Zaltbommel

Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

B - Regina. K.: Max Planck Institut, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. Geïnt.: 1951. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit vroege ras voldoet vooral goed op *zwaardere gronden*. De vruchten zijn *groter* en *steviger* dan die van Deutsch Evern, en evenals deze fris oranje-rood van kleur. Door de grote vruchten zijn de plukkosten geringer.

Groei: eenjarige planten stoeien weinig uit en hebben betrekkelijk weinig, grote bladeren; tweejarige planten kunnen zeer fors worden. Veel uitloperplanten. De winterhardheid is goed.

Bloei: vroeg. Bloemen boven het blad, groot, tweeslachtig; veel goed stuifmeel. Bloemstengels weinig talrijk, maar rijkbloeiend. Kans op nachtvorstschade.

Productiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot, eerste vruchten zeer groot en dan vaak overlans gegroefd, lang kegelvormig, oranje-rood, de onderzijde blijft lang bleek. Kelk opvallend groot.

Kwaliteit: tamelijk stevig, weinig kwetsbaar, vrij sappig en tamelijk goed van smaak; het vruchtvlees is wit of iets rose.

Gebruik: verse consumptie en verwerking. Plukt met twee handen vrij goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: matig vatbaar voor aaltjes, virus, Botrytis; vatbaar voor meeldauw.

Opmerkingen: planttijd zomer. Ook geschikt voor tweejarige teelt. Kan voor het eerste oogstjaar betrekkelijk nauw worden geplant. Geschikt voor teelt onder plastic kappen.

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde

G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht

Stichting „Boom en Vrucht”, Tielsestraat 95, Kesteren

H. Fleuren, Veldstraat, Baarlo

Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk

Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)

W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleenwijk (N.Br.)

A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk

G. Visser, Dijk 1, Huissen

Coöp. Land- en Tuinbouwveiling „Zundert e.o.”, Zundert

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

X - Glasa.

In 1957 speciaal geïntroduceerd voor teelt onder glas. Nog weinig ervaring met de teelt in de vollegrond. De grootste verdienste van Glasa is de *grote vroegheid* en de vrij grote, aantrekkelijke vruchten. De kwaliteit is matig; vatbaar voor Botrytis. Zie blz. 20.

X - Senga Precosa. K.: R. von Sengbusch, Hamburg, Duitsland, 1953. Kw.r.: 1961. Gemachtigde in Nederland: H. Fleuren, Baarlo (L.).

Een forse gesloten groeiwijze; lijkt productief. Rijptijd waarschijnlijk iets voor Deutsch Evern en Macherauchs Frühernte. Vruchten rond-achtig, middelmatig groot, tamelijk stevig; iets oranje-rood; vruchtvlees lichtrose, sappig, vrij zoet, tamelijk goed van smaak met een zwak aroma. Gemakkelijk zonder dop te plukken. Lijkt door de te bleke kleur en het zwakke aroma niet geschikt voor de verwerkings-industrie. Groei lijkt te sterk voor teelt onder glas of plastic kappen.

X - Oranda.

Kan in de vollegrond goede resultaten geven. De vruchten zijn gelijkmatig van grootte, vorm en kleur, en goed van kwaliteit. Blijkt geschikt te zijn voor blik en diepvries. Weinig vatbaar voor Botrytis. Zie verder blz. 21.

TAMELIJK VROEG

N - Cambridge Vigour. K.: D. Boyes, Cambridge, Engeland. Geïnr.: ± 1946. Vrij in de handel.

Dit ras vormt een fors gewas, dat *zeer produktief* kan zijn. De aantrekkelijke, goed smakende vruchten worden over het algemeen wel gewaardeerd. Niet aan te planten op gronden waar men een aantasting van *Verticillium* kan verwachten.

Groei: fors; tamelijk veel uitlopers.

Bloei: tamelijk vroeg; bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, iets dof, helderrood, gelijkmatig van vorm en kleur.

Kwaliteit: stevig; vruchtvlees oranje-rood, sappig, tamelijk goed van smaak met een vrij goed aroma.

Gebruik: voor verse consumptie; de latere oogsten mogelijk ook voor verwerking. Plukt tamelijk goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en, vooral bij een zwaar gewas, voor vruchttrot; tamelijk resistent tegen rood wortelrot. Gevoelig voor droogte.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting. Voor éénjarige teelt op pollen of rijen. Bij een iets latere planttijd verkrijgt men een lichter gewas, dat een vroege oogst kan geven met mooie vruchten. Mogelijk als licht gewas geschikt voor teelt onder plastic kappen.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:

Fr. Theuns, Oirschot

N - Gorella. K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1955. Gewonnen uit een kruising van Juspá met de Amerikaanse selectie U.S. 3763. Geïnr.: 1960. Vrij in de handel.

Een tamelijk fors, opgaand gewas met grove bloem- en vruchttrossen. De *grote vruchten* zijn in de eerste plaats geschikt voor verse consumptie. Plukkosten in verhouding tot andere rassen laag. De vruchten zijn ook *zonder dop te plukken* waardoor de latere oogsten (kleinere vruchten) door de fabrikant zouden kunnen worden gebruikt.

Groei: tamelijk fors met typisch stugge, opgaande bladeren. Geeft tamelijk vroeg veel uitloperplanten.

Bloei: tamelijk vroeg; bloemen aan zeer stevige bloemstengels, tweeslachtig met vrij veel, goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade tamelijk groot.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk vroeg.

Uiterlijk: groot tot zeer groot, kegelvormig, glanzend helderrood.

Eerste vruchten soms iets onregelmatig gezet.

Kwaliteit: stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees roodachtig, sappig, tamelijk goed van smaak, iets te weinig zuur.

Gebruik: voor verse consumptie; latere vruchten mogelijk voor de fabriek; plukt tamelijk goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor Verticillium, matig vatbaar voor vruchtrot. Harde wind kan aan het stugge blad vrij veel schade doen.

Opmerkingen: Geschikt voor zomerplanting. Daar het ras betrekkelijk weinig bloemstengels maakt, wordt aangeraden *vroeg* te planten.

MIDENTIJD - LAAT

A - Senga-Sengana. K.: R. von Sengbusch, Hamburg, Duitsland, 1949. Gewonnen uit een kruising van Sieger met Merveille de Tihange. Kw.r. 1956. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: H. Fleuren, Baarlo (L.).

Dit ras is door zijn *grote produktiviteit* van grote waarde voor onze aardbeiteelt, temeer daar het door zijn *regelmatige, tamelijk donker-rode vruchten* een gelijkmatig produkt levert, dat door de fabrikant over het algemeen goed wordt gewaardeerd. Het ras is, evenmin als de meeste andere ongevoelig voor virus, zodat alleen een gezond en produktief gewas kan worden geteeld indien geregeld geselecteerd plantmateriaal wordt aangeschaft. Ook dient voldoende aandacht geschonken te worden aan de bestrijding van het *vruchtrot*.

Groei: sterk; veel uitloperplanten; goed winterhard.

Bloei: middentijds; zeer rijk, met kleine, tweeslachtige bloemen aan talrijke bloeiwijzen. Kwaliteit stuifmeel middelmatig. Kans op nachtvorstschade.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: middelmatig groot, kort kegelvormig, glanzend, tamelijk donkerrood, iets bruin. Zeer gelijkmatig van grootte, vorm en kleur.

Kwaliteit: stevig, weinig kwetsbaar; diep oranje-rood vruchtvlees; sappig; smaak goed, bij volledig rijpe vruchten sterk en iets afwijkend aroma.

Gebruik: in de eerste plaats voor verwerking; ook voor verse consumptie. Met twee handen goed zonder dop te plukken.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten en meeldauw; vatbaar voor Verticillium en zwart wortelrot; zeer vatbaar voor vruchtrot. Gevoelig voor virus.

Opmerkingen: planttijd zomer. Bij voorkeur te telen als eenjarig gewas op rijen of pollen. Ruime plantafstand. Groeit te zwaar voor beddenteelt. Bespuitingen tegen vruchtrot zeer gewenst.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:

Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde

Stichting „Boom en Vrucht”, Tielsestraat 97, Kesteren

G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht

M. Derksen, Hengeland 11, Afferden

Coöp. Veilingvereniging „Geldermalsen e.o.”, Geldermalsen

Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk

N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster

Fa. A. v. Liere en Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)

W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleenwijk (N.Br.)

Ver. „Meer Onderzoek Groenteteelt”, Barendrecht

L. W. H. Nelissen, Boddebroekerwijk 6, Oirlo

J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam

Stichting Proeffruitbedrijf voor de Kleibouwstreek, p/a Schoolstraat 15, Leeuwarden

AARDBEI

Licentiehouders (vervolg)

M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Fr. Theuns, B 2, Oirschot
Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
G. Visser, Dijk 1, Huissen
V.V.T.B., Steenweg 79, Zaltbommel
Groente- en Fruitveiling Zevenaar, Zevenaar
Coöp. Land- en Tuinbouwveiling „Zundert e.o.”, Zundert

N - Vola. K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard te Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Bowa met Empire. Kw.r.: 1961. Geïnr.: 1961; onder licentie in de handel.

Het fors groeiende gewas is *zeer produktief* en geeft *aantrekkelijke, tamelijk grote vruchten van goede kwaliteit*. Kan voor verse consumptie in de groep middentijdse rassen een belangrijke plaats gaan innemen. Blijkt gevoelig te zijn voor virus.

Groei: fors en opgaand. Uitloperontwikkeling vrij sterk.

Bloei: middentijds. Bloeiwijzen tamelijk talrijk, tamelijk lang gesteeld, even lang als het blad of daar boven uitstekend. Bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en goed stuifmeel.

Produktiviteit: zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk groot, tamelijk lang kegelvormig, glanzend, aantrekkelijk, helder oranje-rood met iets inliggende zaadjes.

Kwaliteit: stevig, iets kwetsbaar; vruchtvlees oranje-rood, sappig, fris van smaak met een tamelijk goed aroma.

Gebruik: verse consumptie. Plukt niet of moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: tamelijk vatbaar voor *Verticillium* en vruchttrot. Gevoelig voor virus.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting. Wegens tamelijk lange vruchttrossen ruime plantafstand gewenst.

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
Stichting „Boom en Vracht”, Tielsestraat 95, Kesteren
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
H. Fleuren, Baarlo
Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk
N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster
Fa. A. van Liere en Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk (N.Br.)
J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Fr. Theuns, Oirschot
Stichting „Tuinbouwproef- en selectiebedrijf”, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
G. Visser, Dijk 1, Huissen

N - Redgauntlet. K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. In 1946 gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax. Geïnr.: 1956. Vrij in de handel.

Dit ras heeft een forse, open groeiwijze, is produktief en geeft tamelijk grote, aantrekkelijke vruchten van matige kwaliteit. Blijkt *zeer*

goed als meerjarig gewas geteeld te kunnen worden. Geeft in de nazomer een *sterke tweede bloei*.

Groei: krachtig, tamelijk open gewas. Uitloperontwikkeling sterk.

Bloei: middentijds. Bloemtrossen steken boven het blad uit, waardoor de kans op nachtvorstschade vrij groot is. Bloemen tweeslachtig met over het algemeen voldoende goed stuifmeel. Ontwikkeling meeldraden soms zeer slecht. Geeft in augustus vaak een tweede bloei.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk groot, afgerond kegelvormig, glanzend helderrood, soms iets paarsrood.

Kwaliteit: tamelijk stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees oranje, smaak matig, iets zuur met weinig aroma.

Gebruik: voor verse consumptie. Plukt over het algemeen te moeilijk zonder dop voor levering aan de fabriek.

Ziekten en beschadigingen: tamelijk resistent tegen rood wortelrot.

Gevoelig voor virus; vatbaar voor vruchtrot.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting. Ook als meerjarig gewas te telen. In een gunstig najaar kan nog een tweede oogst worden geplukt.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:

Fr. Theuns, Oirschot

O - Siletz (U.S. - Oregon 2172). K.: G. F. Waldo, Corvallis (Oregon), Ver. Staten van Amerika, 1949. Geïnt.: 1955. Vrij in de handel.

De waarde van dit ras is gelegen in de *ongevoeligheid voor virus*, de onvatbaarheid voor meeldauw en rood wortelrot, en de *geringe vatbaarheid voor zwart wortelrot*, waardoor dit ras in een zieke omgeving beter stand houdt dan andere. Bovendien zijn de *dieprode* vruchten zeer geschikt voor verwerking. Een bezwaar is de grote vatbaarheid voor *vruchtrot*, en de gevoeligheid voor *droogte*.

Groei: fors; een gesloten gewas met veel, donkergroen, glanzend blad. Ontwikkeling uitloperplanten matig; jonge planten vormen spoedig dubbele kronen.

Bloei: middentijds. Bloemen groot; tweeslachtig, voldoende goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.

Productiviteit: groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: breedronde, tamelijk tot middelmatig groot. Donkerrood; in gezonken zaadjes.

Kwaliteit: stevig; vruchtvlees dieprood, sappig, goed van smaak.

Gebruik: geschikt voor verse consumptie en verwerking. Plukt matig goed zonder dop, waarbij de spil meestal meegaat. Hierdoor ontstaat een grote holte in de vruchten, waarin zand en ander vuil komt, dat er in de fabriek moeilijk uit te wassen is.

Ziekten en beschadigingen: ongevoelig voor virus; onvatbaar voor meeldauw, bladplekkenziekten en rood wortelrot; weinig vatbaar voor zwart wortelrot; zeer vatbaar voor vruchtrot, en zeer gevoelig voor droogte.

Opmerkingen: Bij voorkeur telen als eenjarig gewas. Kan zowel op klei als op lichte zandgronden goed voldoen.

AARDBEI

O - Juspa. K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1949. Gewonnen uit een kruising van Jucunda met Sparkle. Kw. r.: 1958. Geïnt. 1957; onder licentie in de handel.

Een *produktief* ras met *goed doppende* vruchten, die veel overeenkomst vertonen met Jucunda, maar ongeveer 10 dagen eerder rijp zijn. De vruchten missen het typische Jucunda-aroma en hebben, evenals deze, enige neiging tot *slechte vruchtzetting*.

Groei: matig krachtig; kompakt. Veel uitlopers.

Bloei: middentijds. Bloemen onder het blad. Tweeslachtig. Vrij veel goed stuifmeel. Nachtvorstgevaar matig.

Productiviteit: groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: middelmatig groot, kegelvormig, oranje-rood. In het begin van de pluk kunnen misvormde vruchten voorkomen.

Kwaliteit: tamelijk stevig en weinig kwetsbaar; vruchtvlees lichtrood, matig sappig en matig van smaak.

Gebruik: verse consumptie en geschikt voor pulp en jam. Plukt zeer goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor rode-vlekkenziekte, vrij vatbaar voor zwart wortelrot, maar weinig vatbaar voor vruchttrot.

Vrij gevoelig voor virus.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting; bij voorkeur te telen als eenjarig gewas, uitsluitend op rijen of pollen, niet geschikt voor beddenteelt.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Postbus 16, Wageningen
Fr. Theuns, B 2, Oirschot

Licentiehouders:

H. Fleuren, Veldstraat, Baarlo

Coöp. Veilingvereniging „Geldermalsen e.o.", Geldermalsen

A. M. A. Goossens, Erenburg 20, Nispen

J. Luyks, Afgeslechtendijk 8, Steenberg

Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

Fr. Theuns, B 2, Oirschot

L. v. d. Ven, Eide 5, Schijndel

L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg

G. Visser, Dijk 1, Huissen

O - Oberschlesien (Moulin Rouge). K.: O. Schindler, Proskau, Duitsland, 1914. Geïnt.: 1918.

Oberschlesien werd nog in hoofdzaak geteeld op de duinzandgrond in Kennemerland voor de verse consumptie, maar is hier hoe langer hoe meer verdrongen door Talisman. Voor klei ongeschikt. Daar de vruchten *moeilijk zonder dop* geplukt kunnen worden, is het ras minder geschikt voor de teelt voor de fabriek.

Groei: vrij sterk; betrekkelijk weinig uitlopers. Vrij goed winterhard.

Bloei: middentijds; lange, forse bloeiwijzen. Bloemen tweeslachtig; kwaliteit stuifmeel tamelijk slecht. Kans op nachtvorstschade.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: groot tot middelmatig groot; kegelvormig, iets ongelijkmatig helderrood.

Kwaliteit: tamelijk stevig; vrij sappig; smaak matig, iets zuur; vruchtvlees oranje.

Gebruik: verse consumptie. Plukt moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en zwart wortelrot; vrij weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten, vrij weinig last van aardbeimijt en aaltjes.

Opmerkingen: planttijd gewoonlijk voorjaar. Op bedden of rijen; bij teelt op pollen te veel kans op zonverbranding der vruchten. Niet op klei.

LAAT

A - Talisman, K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. Ontstaan uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax in 1946. Geïnt.: 1955. Vrij in de handel.

Talisman is een *zeer produktief ras met laatrijpende vruchten van goede kwaliteit* die zeer geschikt zijn voor de *verse consumptie*. De vruchten zijn slecht zonder dop te plukken. Het gedopte produkt blijkt echter zeer geschikt te zijn voor pulp. Geeft in de nazomer een sterke tweede bloei.

Groei: krachtig; tamelijk kompakt; ontwikkeling laat. Zeer veel uitloperplanten.

Bloei: middentijds. Bloemen niet boven het blad; tweeslachtig met voldoende goed stuifmeel.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: tamelijk lang kegelvormig; de eerste groot, soms breed wigvormig en diep gegroefd tot gespleten. Mooi van uiterlijk; helderrood. Kwaliteit: stevig, sappig, vruchtvlees lichtrood, goed van smaak en aroma.

Gebruik: verse consumptie; geschikt voor jam. Plukt zeer moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: resistent tegen rood wortelrot; vrij vatbaar voor zwart wortelrot en vatbaar voor verwelkingsziekte. Gevoelig voor virus. Vruchten zeer vatbaar voor vruchtrot.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting en teelt op rijen of pollen, niet op bedden; bij voorkeur eenjarig. Bespuiting tegen vruchtrot is noodzakelijk.

In een gunstig najaar kan nog een tweede oogst worden geplukt.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

Stichting „Boom en Vrucht”, Tielsestraat 95, Kesteren

Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch

Fr. Theuns, B 2, Oirschot

A - Jucunda, K.: J. Salter, Hammersmith, Engeland; ± 1854.

Dit ras ontleent zijn waarde aan de mogelijkheid van *meerjarige teelt op pollen*, rijen of bedden en aan de geringe kans op nachtvorstschade. Door de *uitstekend doppelende vruchten* is het nog steeds een belangrijk ras voor de pulp- en jamindustrie, al neemt de betekenis ervan af door de opkomst van Senga-Sengana. Het wordt nog in het

AARDBEI

groot voor de fabriek geteeld op de Zuidhollandse Eilanden en in westelijk Noord-Brabant. Een bezwaar is het vaak voorkomen van *misvormde vruchten*, waardoor het ras in 1961 een misoogst heeft gegeven.

Groei: groeikracht vrij sterk. Uitloperontwikkeling laat en vrij sterk. Matig winterhard.

Bloei: laat, daardoor weinig kans op schade door nachtvorst. Bloemen wel tweeslachtig, maar met weinig goed stuifmeel, waardoor onder ongunstige weersomstandigheden onvoldoende bestuiving en slechte vruchtzetting kunnen voorkomen (misvormde vruchten).

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: grootte middelmatig, kegelvormig; steenrood van kleur met wit vruchtvlees.

Kwaliteit: vrij stevig, sappig, slechts matig van smaak, met een voor het ras typisch aroma.

Gebruik: speciaal voor de fabriek (pulp); echter niet geschikt voor invriezen, en niet aan te bevelen voor verwerking op sap. Plukt goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor verwelkingsziekte, aaltjes en aardbeimijt; vrij vatbaar voor bladvlekken en meeldauw. Vrij gevoelig voor virus. Vruchten weinig vatbaar voor vruchttrot.

Opmerkingen: uitsluitend geschikt voor voorjaarsplanting; te telen als meerjarig gewas op rijen, pollen of bedden.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

Stichting „Meer Onderzoek Groenteteelt”, 1e Barendrechtseweg 30, Barendrecht
Stichting Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Visstraat 41, 's-Hertogenbosch
Stichting Selectie- en Vermeerderingsbedrijf „Zeeland”, Pr. Bernhardstraat 6, Wemeldinge

Afgevoerd:

Madame Moutot: vruchteigenschappen slecht, verdrongen door betere rassen.

TEELT ONDER PLATGLAS

A - Glasa. K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard (V.V.T.B.), Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Howard 17 met Deutsch Evern. Kw.r.: 1958. Geïnt.: 1957; onder licentie in de handel.

Een belangrijk ras voor de teelt onder glas daar het *nog iets vroeger rijp is dan Deutsch Evern*. In de Bommelerwaard reeds het hoofdfras voor de glasteelt.

Groei: tamelijk krachtig; open groeiwijze. Veel uitloperplanten.

Bloei: vroeg; bloemen groot aan korte bloeiwijzen. Tweeslachtig; veel goed stuifmeel.

Productiviteit: middelmatig tot vrij groot.

Vrucht:

Rijptijd: zeer vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, glanzend helderrood. Weinig kwetsbaar.

Kwaliteit: matig stevig; vruchtvlees rood-oranje met wit, weinig sappig; smaak matig.

Gebruik: verse consumptie.

Ziekten en beschadigingen: zeer gevoelig voor vruchtrot (Botrytis).

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
 Stichting „Boom en Vrucht”, Tielsestraat 95, Kesteren
 G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
 Gebr. Heijkamp, Schalkw. Wetering 4, Vreeswijk
 N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster
 W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk
 J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
 A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
 Fr. Theuns, B 2, Oirschot
 Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Geldermalsen
 G. Visser, Dijk 1, Huissen.

A - Deutsch Evern.

Voldoet nog steeds goed onder glas. Zie verder blz. 12.

B - Macherauchs Frühernte.

Indien gezond plantmateriaal gebruikt wordt kunnen met dit ras goede resultaten worden bereikt. Het gewas wordt soms wat te zwaar. Op een aantal plaatsen verkiest men dit ras boven Deutsch Evern.

De vruchten zijn minder vatbaar voor vruchtrot maar gewas en vruchten zijn vatbaarder voor meeldauw dan die van Deutsch Evern. Zie blz. 11.

B - Regina.

Kan, vooral *op de zwaardere gronden*, onder glas goede resultaten geven. Het ras geeft niet veel blad, hoewel de bladeren meestal wel groot zijn. De vruchten zijn onder glas minder vatbaar voor vruchtrot dan die van Deutsch Evern. De *buitengewoon grote kelk* en de vaak *ongelijkmatige kleur* doen soms afbreuk aan de aantrekkelijkheid van het produkt. Zie verder blz. 12.

N - Oranda (I.V.T. 668). K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1949. Kw.r.: 1959. Gewonnen uit een kruising van Deutsch Evern met Temple. Geïnt.: 1957, onder licentie in de handel.

Een produktief, *vroeg* ras met vruchten van *goede kwaliteit*. Geeft onder glas een *zwaar bladgewas*, waardoor bladdunning gewenst kan zijn.

Groei: Fors; gesloten groeiwijze, veel uitloperplanten.

Bloei: vroeg. Bloemen aan vrij korte bloeiwijzen, onder het blad. Tweeslachtig, met voldoende goed stuifmeel.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot; vrij gelijkmatig, kegelvormig; helder oranje-rood; weinig kwetsbaar; goed houdbaar.

Kwaliteit: stevig, vruchtvlees oranje, vrij sappig. Goed van smaak.

Gebruik: verse consumptie.

Licentiehouders:

Stichting Proeffruitbedrijf voor de Kleibouwstreek, p/a Schoolstraat 15, Leeuwarden
 G. Visser, Dijk 1, Huissen

ANDIJVIE

(*Cichorium endivia* L.)

Andijvie wordt van oudsher in hoofdzaak voor het binnenlands verbruik geteeld, zowel in de vollegrond als onder glas.

Voor de vollegrondsteelt is van belang, dat de in Nederland geteelde rassen Breedblad Volhart Winter, Nummer Vijf en Rosabella gevoelig zijn voor vernalisatie. Dit wil zeggen, dat ze na verblijf in jeugdtoestand bij temperaturen van omstreeks 0 tot 10° C doorschieten, voordat zij voldoende krop hebben gevormd. Daarom kan in de vollegrond gewoonlijk niet voor eind mei worden gezaaid. Sommige telers wachten hiermee zelfs tot de langste dag, en er zijn zelfs tuinders die ook midden in de zomer onder glas zaaien.

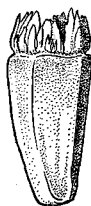
Daar het andijviegewas gevoelig is voor vorst, kan als regel niet meer na half juli voor een vollegrondsteelt worden gezaaid.

Wil men telen voor of na de bovenaangegeven grenzen, dan moet men voor de gehele teelt of voor een onderdeel ervan glas te hulp roepen.

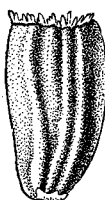
Vollegrondsandijvie die in de zomer oogstbaar wordt, z.g. zomerandijvie, kan wat zachter van blad zijn dan de z.g. winterandijvie, die in herfst of winter gesneden wordt. Deze laatste moet iets harder en stugger van blad zijn, omdat zij anders bij donker, vochtig weer spoedig op het veld gaat rotten. Breedblad Volhart Winter verdient in dat geval de voorkeur.

In vele partijen andijvie komen enige „wilde” planten voor. Deze zijn door selectie vrijwel geheel te verwijderen, zoals vele zaadfirma's hebben bewezen. Het euvel treedt in Breedblad Volhart Winter sterker op dan in Nummer Vijf.

Hoe andijviezaad van witlofzaad te onderscheiden is, blijkt uit onderstaande afbeeldingen. Ter illustratie van de morfologische rasverschillen bij andijvie zijn tevens de bladvormen weergegeven.

1

2

3

4

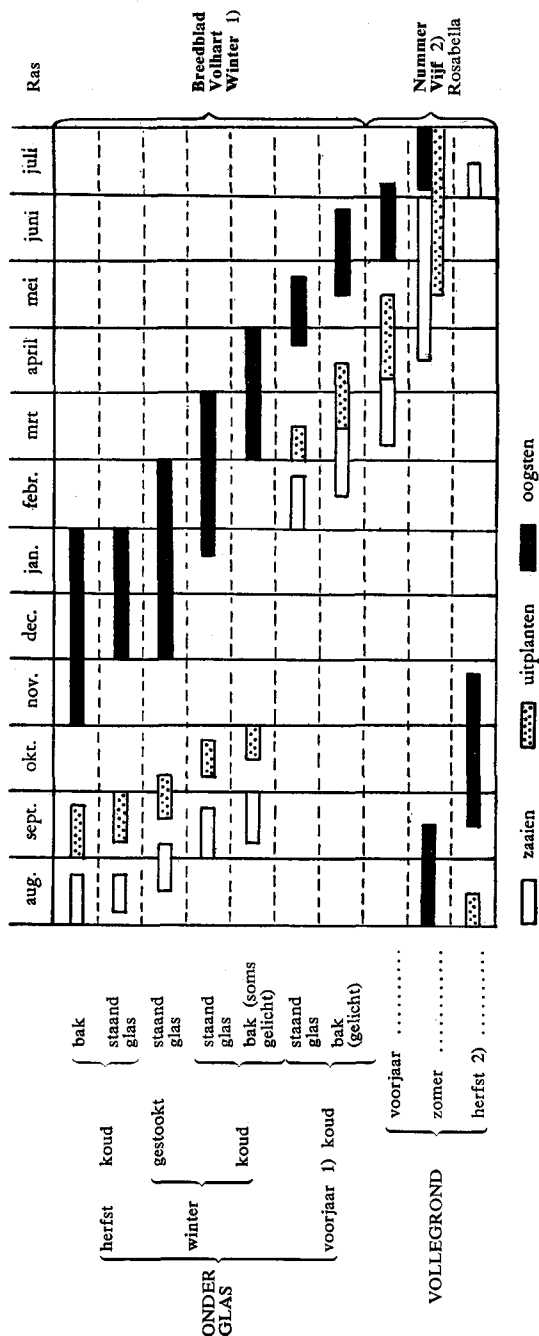
1 = zaad van andijvie

2 = zaad van witlof

3 = blad van Nummer Vijf

4 = blad van Breedblad Volhart Winter

RASSENKEUZETABEL

- 1) Voor de weinig beoefende voorjaarsteelt in stookwarenhuizen en voor de tussenteelt in (stook)broerijen is Nummer Vijf te verkiezen.
- 2) Voor de laatste herfstteelten in de volgrond gebruikt men Breedblad Volhart Winter.

ANDIJVIE/ASPERGE

A - Nummer Vijf (Nummer Zes)

Zeer geschikt voor buitenteelt, in het bijzonder in voorjaar en zomer. Door de goede malse kwaliteit van het produkt zeer gewild. Het meest geteelde ras in Nederland.

Blad vrij kort en breed, aan de voet vrij plotseling smaller wordend (fig. 3), vrij mals. Kleur groen tot enigszins geel-groen, aan de onderzijde bleekgroen.

Bladhouding vrij opgericht, waardoor de plant zich minder uitspreidt dan die van Breedblad Volhart Winter, en het hart eerder „vol” wordt.

Groeit wat sneller dan Breedblad Volhart, is echter door het zachtere blad minder bestand tegen ongunstige weersomstandigheden dan dit laatste ras. Verder gevoeliger voor bladverlies en niet zo geschikt voor langdurig vervoer.

De krop toont in de veilingkist minder dan Breedblad Volhart Winter, omdat het onderinde, door de enigszins opgerichte bladhouding, smal is en het buitenblad vaak afgepeld moet worden.

A - Breedblad Volhart Winter (Haarlems Volhart, Zwijndrechts Volhart, Tuinders Volhart, Gewone Volhart, Gewone Vroege Volhart, Breedblad Late Krop, Utrechtse Reuzenstruik, Groene Volhart, Nummer Acht)

Vrij goed bestand tegen ongunstig herfstweer en daardoor geschikt voor late herfstteelt in de vollegrond.

Geniet de voorkeur voor de teelt onder koud en gelicht glas.

Blad lang en vrij smal, vrij stug, kleur donkergroen (fig. 4).

Bladhouding afstaand, waardoor de plant een enigszins platte indruk maakt en het hart lang „leeg” blijft.

Kan beter tegen verzending dan Nummer Vijf en kan in de late herfst en winter zelfs korte tijd in de schuur worden opgeslagen. Geschikt voor inzouten, omdat het blad weinig slinkt.

B - Rosabella — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1948.

Dit ras vertoont veel overeenkomst met Nummer Vijf. De bladkleur van Rosabella is evenwel iets donkerder. Het blad van Rosabella heeft een iets minder opgerichte stand dan Nummer Vijf. Rosabella groeit sneller dan Breedblad Volhart Winter, echter iets minder snel dan Nummer Vijf.

Een typische bijzonderheid van Rosabella is de bloemkleur. Deze is nl. rose (van alle andere andijvierassen blauw).

ASPERGE

(*Asparagus officinalis* L.)

De conservenindustrie is de voornaamste afnemer van de Nederlandse asperges. Een groot deel van de produktie wordt in Nederland ingeblikt. Bovendien worden veel asperges geëxporteerd, vooral naar Duitsland, en daar ingeblikt.

De aan het geoogste produkt gestelde eisen zijn: helderwit, dik,

ASPERGE/AUBERGINE/AUGURK

recht, met een gesloten, naaldscherpe kop; geen insnoering onder de kop en weinig opvallende schubben op de stengel.

De teelt is sinds de oorlog sterk toegenomen. Venlo is het belangrijkste centrum, verder kunnen worden genoemd Roermond, Bergen op Zoom en Wychen.

De rassen van de asperge zijn zeer heterogeen. Dit heeft o.m. tot gevolg, dat de groeikracht en daardoor de produktie van plant tot plant sterk verschilt. In verband hiermede is het zeer aanbevelenswaardig bij het zaaien de zaden op onderlinge afstanden van 10 cm te leggen. Hierdoor wordt het mogelijk in de herfst de planten op het zaaibed reeds stuk voor stuk op groeikracht te beoordelen en de zwakke groeiers tijdig te verwijderen. Zodoende wordt voorkomen, dat zwakke planten in de bedden komen.

A - Roem van Brunswijk (Brunswijker, Brunswijker Reuzen, Erfurter Reuzen, Bergen op Zoomse)

Vrijwel het gehele Nederlandse aspergeareaal wordt beteeld met Roem van Brunswijk.

Ontstaan uit de gewone Hollandse asperge.

Top rond, vast en gesloten, hoewel ook losse koppen met een diepe halsinsnoering voorkomen; wit, maar in het licht spoedig blauw wordend. Witvlezig. Een hoog percentage zware stengels. Middelvroeg tot laat. Gevoelig voor roest.

AUBERGINE (Eierplant)

(*Solanum melongena*)

De teelt van aubergines is van geringe omvang. Buiten het Westland treffen we dit gewas in de commerciële teelt zelden aan. De teelt geschiedt onder glas. Stoken is niet noodzakelijk maar voor een flinke produktie wel gewenst.

Er is één selectie in de handel, bovendien worden in het Westland enkele goede tuindersselecties gebruikt.

Lange Violette

Matig sterke groei, iets ongelijk, scheuten staan vrij steil. Vruchten lang en smal met stompe punt. Glanzend, dieppaars. Ongeveer een kwart van de vruchten is min of meer miskleurd.

AUGURK

(*Cucumis sativus* L.)

Augurken worden hoofdzakelijk voor de conservenindustrie in binnen- en buitenland geteeld. De export vindt deels plaats in verse toestand, deels ingezouten.

Belangrijke produktiegebieden zijn: de omgeving van Venlo en Roermond, oostelijk Noord-Brabant, de Veenstreek en de omgeving van de Beemster en van Avenhorn.

B - Guntruud — K.: Stichting „Proeftuin Noord-Limburg” te Venlo. Kw.r.: 1956.

Wordt vanwege de hoge mate van mozaïek-ongevoeligheid algemeen

AUGURK

geteeld op plaatsen waar de teelt van de overige rassen te veel risico biedt.

Zeer sterke groeier, daarom plantafstand ruimer nemen. Geschikt voor fijne en grove pluk. Is later dan Baarlose Nietplekker.

Vanwege de latere ontwikkeling wordt aanbevolen onder glas te zaaien en later uit te planten.

Vrucht donkergroen; vorm ongeveer als van Baarlose Nietplekker, het steeleinde is echter wat breder en duidelijker gegroefd, terwijl de bloeminplanting groter is; oppervlak iets wrattig en fijn behaard. Resistent tegen vruchtvuur.

B - Baarlose Nietplekker Ras VI — K.: J. H. Tercken, Baarlo. Geïnr.: 1937.

Produktief ras. Geselecteerd op fijne pluk, echter ook voor grove pluk geschikt. Zeer gevoelig voor mozaïekaantasting, waardoor de oogst — mede door koud en guur weer — vrijwel kan mislukken.

Tamelijk sterke groeier. Vrucht meestal mooi groen (soms echter wat bleke vruchten), lang, slank en recht, fijn behaard. Resistent tegen vruchtvuur.

De thans — meestal onder de naam Venlose Nietplekker — in de handel voorkomende selecties van het Nietplekkertype vertonen bijna alle zeer veel overeenkomst met Ras VI.

B - Baarlose Nietplekker Ras VII — K.: J. H. Tercken, Baarlo. Geïnr.: 1949.

Geselecteerd op fijne pluk, echter ook voor grove pluk geschikt. Begin van de pluk iets later dan bij Baarlose Nietplekker Ras VI, maar gaat wat langer door.

Gewas iets forser dan van Baarlose Nietplekker Ras VI, met als gevolg een snellere en betere veldbedekking, waardoor de mozaïekziekte iets minder gauw optreedt en de schade dientengevolge in de regel iets minder groot is.

Overigens is dit ras ook, evenals Baarlose Nietplekker Ras VI, zeer gevoelig voor mozaïekziekte.

Vrucht meestal mooi groen, lang, slank en recht, fijn behaard. Resistent tegen vruchtvuur.

B - Delikatess

Speciaal geschikt voor grove pluk, wordt echter om zijn minder grote vatbaarheid voor mozaïekziekte ook geteeld voor de fijne pluk. Is wat later en minder vruchtbaar.

Er bestaan grote selectieverschillen in dit ras. Op klei worden in ongunstige jaren de vruchten vaak krom. Op veengrond moet de plantafstand iets ruimer zijn dan bij Baarlose Nietplekker ras VI en ras VII.

Fors gewas, vrucht donkergroen, lang en slank, glad, wit behaard. De goede selecties zijn resistent tegen vruchtvuur.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst

X - Gunter — K.: N.V. „Nunhem's Zaden”, Haalen (L.). Kw.r. aangevraagd. Selectie uit Guntruud met een kalmere groei.

X - Vencross — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Een F₁.

X - Hocus — K.: Proeftuin Noord-Limburg, Venlo. Kw.r.: aangevraagd.

Maakt de indruk vroeger en produktiever te zijn dan Guntruud. Vruchten fijner dan van Guntruud. Mozaïektolerant, resistent tegen vruchtvuur.

BLEEKSELDERIJ

(*Apium graveolens* L. var. *dulce* (Mill.) DC.)

Dit gewas wordt geteeld om de sterk ontwikkelde bladstelen, welke in gebleekte toestand een uitstekende groente verschaffen.

De teelt is in Nederland niet zeer omvangrijk, zij concentreert zich in hoofdzaak in de omgeving van Veur en Loosduinen.

A - Goudgele Zelfblekende (Chemin Doré, Doré amélioré, Goudgele stelen)

Bladeren met lange, geelgroene bladstelen. Rechtstandig in groei, waardoor de bladstelen zich enigszins zelf bleken.

Om een fijne kwaliteit te krijgen is kunstmatig bleken toch nodig.

B - Golden Plume

Selectie uit voorgaand ras. Bladstelen wat korter en dikker.

B - Van Senten. K.: D. van Senten, Vinkeveen.

Gelijkvormig, goede groei. Zware struiken. Matig lange bladstelen. Wordt bij Vinkeveen geteeld *op* de grond (niet in greppeltjes) zonder bleken; voor verse consumptie en voor de conservenindustrie.

BLOEMKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *botrytis* L.)

In Nederland wordt jaarlijks bijna 5000 ha bloemkool geteeld. Deze vertegenwoordigt een waarde van ongeveer 20 miljoen gulden. Een klein en afnemend deel van de bloemkool wordt onder glas geteeld. Het belangrijkste is de vroege vollegrondsteelt en de herfststeelt.

De aanvoerperiode loopt van april tot december. Toppen komen voor in juni en oktober. In deze twee maanden wordt bijna de helft van de hele jaarlijkse produktie aangevoerd.

De rassensituatie bij bloemkool is de laatste jaren weinig veranderd. De vroege selecties van het ras Erfurter Dwerg bekend onder de naam *Veentje* worden niet meer geteeld. Dit ras is verdrongen door *vroege Alphaselecties* die een betere kwaliteit kool geven. Tot nu toe werden deze selecties in de rassenlijst apart vermeld als vroege Alpha-achtige typen. Voortaan worden deze evenwel onder het ras Alpha beschreven. In een aantal rassenproeven met zomerbloemkool hebben enige selecties van *Zomer-Mechelse* een bijzonder goede indruk gemaakt. Vergeleken met de kwaliteit van de kool van *Lecerf*, het ras dat thans algemeen voor zomerteelt gebruikt wordt, zou dit ras een verbetering betekenen.

Mede onder invloed van de zachte winters van de laatste jaren is de belangstelling voor *winterbloemkool* in de vollegrond ook buiten de

BLOEMKOOL

provincie Zeeland toegenomen. Geen van de hiervoor gebruikte rassen is volledig winterhard, zoals ook de afgelopen winter is gebleken, toen sommige velden vrijwel volledig bevroren zijn. De meeste kans op succes bieden de selecties van de Zeeuwse Groentetelers Vereniging te Goes.

In 1962 en 1963 worden op verschillende plaatsen in Nederland praktijkproeven gehouden met bloemkoolrassen voor de zomer- en de vroege herfstteelt. Hierin zijn selecties opgenomen van Alpha en Lecerf, en ook van Zomer-Mechelse. Wie er belang in stelt een dergelijke proef te bezichtigen kan hierover bij de tuinbouwconsulent-schappen inlichtingen verkrijgen.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Planttijd	Oogsttijd	Rassen
Kas- en rijenteelt	eind september begin oktober (weeuwen)	1ste helft december	half april- begin juni	Vroege Alphaselecties (blz. 28) Verbeterde Mechelse (blz. 29)
Vroege vollegrondsteelt	eind september begin oktober (weeuwen)	maart	juni	Alpha (blz. 28) Verbeterde Mechelse (blz. 29)
	begin februari (vrijsters)	april	2e helft juni	Alpha (blz. 28) Verbeterde Mechelse (blz. 29)
Zomerteelt	eind sept. of febr.	april	begin juli	Lecerf (blz. 29)
	maart	mei	juli-augustus	Lecerf (blz. 29) Alpha (blz. 30)
Herfstteelt	1ste helft juni	half juli	half september-december	Lecerf (blz. 30) Flora Blanca (blz. 31) (Alpha blz. 31) (Tussensoort blz. 31) Allerheiligen blz. 31)
Winterteelt in vollegrond	eind juni- begin juli	1e helft augustus	april- half mei	Angers (blz. 32)
Winterteelt in koude kas	eind juli	half september	maart	Angers (blz. 32)

VROEGE BLOEMKOOL

A - Alpha — Geïnr.: Fa. F. de Vries en Zn., Alphen a.d. Rijn, 1926.

Door de goede kwaliteit van de kool is dit een van de meest geteelde rassen. Van dit ras komen een bijzonder groot aantal selecties voor die onder zeer verschillende namen in de handel worden ge-

bracht (vroege selecties: Aristo, Kaskool nr. 25, Climax, Vedeslez-C, enz.; latere selecties: Record, Westlandia, Robusta, enz.). Vroege en late Alphaselecties kunnen wel 2 tot 3 weken in vroegheid verschillen.

De *vroege selecties* hebben een minder sterke bladontwikkeling dan de latere en zijn vrij gevoelig voor boren. Ze zijn geschikt voor kas- en rijenteelt en hebben de vroege selecties van Erfurter Dwerg (Veentje) die hier vanouds voor gebruikt werden verdrongen. Bij iets latere zaai en onder gunstige teeltomstandigheden - anders kans op boren - ook geschikt voor vroege vollegrondsteelt.

De *latere selecties* vormen meer blad en boren minder snel. Ze zijn daarom geschikt voor teelt onder iets minder gunstige omstandigheden. Ze worden behalve voor de vroege vollegrondsteelt ook steeds meer gebruikt voor zomer- en herfstteelt.

Zowel de vroege als de latere selecties hebben golvend, gevouwen, afstaand blad. De kool is wit, vast, diep, met matig grove korrel en grove wratten.

Weinig gevoelig voor schift, zeer gevoelig voor klemharten (molybdeengebrek).

A - Verbeterde Mechelse — Geïnr.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam, 1946.

De vroege Mechelse selecties zijn overwegend van goede kwaliteit en komen in vroegheid overeen met de vroege Alphaselecties. Enkele selecties zoals Romax zijn zeer vroeg en eveneens van goede kwaliteit. Bij te vroege zaai en onder ongunstige groeiomstandigheden zijn ze evenwel zeer gevoelig voor boren. Deze selecties moeten ongeveer 6 oktober gezaaid worden.

Blad donkergroen, golvend, iets afstaand en vaak aan de rand wat naar binnen gebogen. Kool wit (soms iets crèmekleurig), vast, met grove korrel en wratten. Weinig gevoelig voor schift, klemharten (molybdeengebrek) en vorstschade. Gevoelig voor boren.

In de meeste gevallen kan het optreden van boorders worden voorkomen door later te zaaien, hoewel ook het weer in herfst en voorjaar, alsmede de bodemgesteldheid een grote rol spelen. Als algemene regel kan evenwel worden gesteld, dat later moet worden gezaaid naarmate het ras vroeger en de bodem ongunstiger is. De beste volgorde van zaaien is dan: late Alphaselecties, vroege Alphaselecties, Verbeterde Mechelse. Dit geschiedt dan in de periode van 25 september-6 oktober.

ZOMERBLOEMKOOL

A - Lecerf

Door zijn geringe gevoeligheid voor boren het meest oogstzekere ras voor zomerteelt. De aanbevolen selecties zijn in twee groepen in te delen:

1e een *vroeg type* met matig veel, donkergroen blad en een diepe kool van goede kwaliteit.

2e een *later type* met veel blad, dat iets lichter groen van kleur is en een minder diepe kool heeft.

De vroegheidsverschillen tussen de selecties bedragen een week tot 14 dagen. Op zware grond en bij droogte vormen de vroege selecties wel

BLOEMKOOL

eens te weinig blad. De ontwikkeling en de kwaliteit van de kool laten dan te wensen over. Onder deze omstandigheden zal een latere selectie met meer blad het beter doen. De beste kwaliteit vindt men op de goede, opdrachtige en vochthoudende gronden.

Blad donkergroen, sterk gevouwen, bladrand sterk golvend; kool crème, grofkorrelig.

Weinig gevoelig voor boren en schift. In weeuwenteelt gevoelig voor hartloosheid. Laatstgenoemd euvel is soms te voorkomen door de Lecerf iets eerder te zaaien dan de vroege bloemkool.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1957

De onderstaande aanbevelingen zijn gebaseerd op proeven waarvoor in maart was uitgezaaid; ze hebben dan ook alleen betrekking op de geschiktheid voor deze teelt en gelden niet voor de herfstteelt en voor de zeer vroege zomerteelt, waarvoor op sommige plaatsen in september wordt uitgezaaid.

Aangeduid door selectiebedrijf als:	Selectie van	vroegheid	hoeveel- heid blad	diepte
Lecerf	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	2,1	4,3	2,8
Lecerf no 4A vr.	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,9	2,9	3,5
Lecerf no 4A	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1,0	4,4	3,2
Lecerf B	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen	3,9	3,1	3,4
Lecerf A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	4,3	2,7	3,5
Lecerf	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	2,0	4,1	2,7
Lecerf type A	N.V. C. W. Pannevis, Delft	2,1	3,4	2,6
Lecerf	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3,8	2,9	3,4
Lecerf	J. P. Rood, Wateringen	1,9	3,9	2,9
Lecerf „Slusia”	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	4,1	2,9	3,5
Lecerf	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	3,9	2,9	3,2
Lecerf I	N.V. Struik & Co., Enkhuizen	4,1	2,7	2,9
Lecerf II	N.V. Struik en Co., Enkhuizen	1,0	4,1	2,9
Lecerf	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	4,1	2,8	3,4
Lecerf	Jan A. Zwaan, Leidschendam	3,9	2,9	3,5
Lecerf A	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3,3	3,1	3,5
Lecerf B	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	1,0	4,6	2,8

Legenda: Vroegheid: 1,0 = laat; 5,0 = vroeg
 Hoeveelheid blad: 1,0 = weinig; 5,0 = veel
 Diepte kool: 1,0 = plat; 5,0 = diep

Voor uitvoeriger verslag der genomen proeven wordt verwezen naar meded. nr. 138 van het I.V.T. „Praktijkproeven met het bloemkoolras Lecerf 1956-1957” door M. Nieuwhof en A. Kraai. Prijs f 0,50.

A - Alpha

De late selecties van dit ras worden ook voor zomerteelt gebruikt, de kool is meestal blanker en vaster dan van Lecerf. Op de minder goede gronden en bij weinig zorgvuldige teelt is de kans op boren echter zeer groot en wordt de voorkeur gegeven aan Lecerf. Voor beschrijving zie onder Vroege Bloemkool (blz. 28).

HERFSTBLOEMKOOL

A - Lecerf

Het belangrijkste ras voor de vroege herfstteelt. Geplant wordt omstreeks half juli, na vroege aardappelen, waarna in september-oktober de grootste aanvoer komt (Zelfdekkers). Voor beschrijving zie men

onder Zomerbloemkool (blz. 29). De aldaar gegeven aanbevelingen hebben alleen betrekking op de geschiktheid voor de zomerteelt.

A - Flora Blanca — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r. 1951.

Het ras is zeer geschikt voor de late teelt en kan dan op de zwaardere gronden een zeer goede kool leveren. Op zandgrond zijn de ervaringen wisselend. Niet geschikt voor zomerteelt daar de kool dan erg gaat schiften.

De bovenste bladhelft sterk afstaand. Blad groot, grijsgroen met sterk golvende rand. Kool groot, wit, vast, zeer diep, grove wratten. In een zachte herfst gevoelig voor schift, soms ook voor roodkleuring. Weinig gevoelig voor boren.

B - Alpha

In enkele plaatsen wordt dit ras in deze teelt gebruikt. Het gestelde voor dit ras in zomerteelt (blz. 30) geldt ook hier.

B - Tussensoort

Dit ras is geschikt voor zeer late teelt (oogst november-december). Het ras behoort tot de groep der Italiaanse Reuzen, die vroeger uitsluitend voor deze teelt werden gebruikt. Hoewel deze een droge nachtvorst kunnen doorstaan, worden ze bij een langere vorstperiode toch meestal ernstig beschadigd.

Blad groot, lang, grijsgroen, opgericht. Lange stronk. Kool wit, vrij groot, vast, matig fijnkorrelig, vrij bonkig. Gevoelig voor schift en roodkleuring.

B - Allerheiligen

Eveneens een selectie uit Italiaanse Reuzen, doch wat vroeger dan Tussensoort. De kool is wat kleiner.

WINTERBLOEMKOOL

In Engeland en Frankrijk worden bloemkoolrassen geteeld, welke bij uitzaai in augustus en na overwintering in de vollegrond van februari tot mei oogstbaar zijn. *)

Voor ons land is de teelt riskant; de kans op een stevige vorstperiode is in onze winter groot en de koude-resistentie van de meeste selecties is nog te gering om vorst van enige betekenis te kunnen doorstaan. De teelt werd tot voor enige jaren uitsluitend uitgeoefend op Walcheren. Thans wordt er ook in Noord-Holland een gering areaal mee beteeld. Van belang is, dat men over goed ontwaterde grond beschikt en met een vrij kleine, stevige plant de winter ingaat. Stikstofbemesting vóór de winter is daarom meestal niet aan te bevelen. Om dezelfde reden moet niet te vroeg gezaaid worden. De beste zaaidatum is eind juni-begin juli; het uitplanten vindt in de eerste helft van augustus plaats. De oogst valt in april-begin mei, juist voor de aanvoer van kasbloemkool. In deze periode zijn de prijzen dikwijls zeer aantrekkelijk.

*) De teelt van winterbloemkool is uitvoerig beschreven door M. Wattel in de mededelingen van 1 augustus 1962 van de Zeeuwse Groentetelers Vereniging, Scheldestraat 106, Goes.

BLOEMKOOL/BOERENKOOL

Ook in de koude kas wordt een gering areaal winterbloemkool geteeld; hiervoor wordt eind juli gezaaid, zo mogelijk nog in september geplant en geoogst in maart. Voor deze teelt wordt *Wiko* gebruikt.

B - Angers

De Zeeuwse Groentetelers Vereniging te Goes beschikt over een goede vroege en een goede middelvroege selectie van dit ras voor de vollegrondsteelt. Het meest oogstzeker is de middelvroege selectie. Zaad van deze selecties wordt in de handel gebracht door de N.V. Wed. P. de Jongh te Goes en N.V. Struik en Co. te Enkhuizen.

Het Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk beschikt over een selectie van Angers, genaamd *Wiko*, die geschikt is voor kasteelt.

BOERENKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *laciniata* (L.) Schulz)

Boerenkool is een typische wintergroente. Van het hele areaal van 600 tot 700 ha wordt in de periode van november tot februari 85 % aangevoerd. De geldelijke omzet bedraagt 0,7 tot 1,2 miljoen gulden. De belangrijkste teeltcentra zijn het Westland en het gebied om Amsterdam.

Van de geteelde rassen is *Westlandse* het belangrijkste. Met dit ras zijn in 1958 en 1959 voor de tweede keer praktijkproeven genomen. De aanbevolen selecties zijn in deze rassenlijst vermeld. Er blijken van dit ras steeds meer selecties voor te komen die zowel voor de herfstteelt als de winterteelt geschikt zijn. De rassen *Halfhoge Moskrul* en *Hoge Groene Grofgekrulde* zijn van ondergeschikte betekenis. Gemiddeld wordt door de verwerkende industrie de laatste jaren bijna 25 % van de aangevoerde boerenkool afgenomen. De bestaande rassen beantwoorden in redelijke mate aan de door de industrie gestelde eisen. Voor dit doel zijn in de eerste plaats herfststrassen geschikt, daar zelfs de meest winterharde rassen door de vorst in kwaliteit achteruitgaan.

A - Westlandse

Het meest geteelde boerenkoolras.

Naar hun winterhardheid waren de selecties van dit ras vroeger in twee typen onder te verdelen. Het *herfsttype* was weinig winterhard en reeds in de herfst vrij fijn gekroesd. De oogst ervan viel van oktober tot het invallen van de vorst. Het *wintertype* was winterharder, vaak donkergroen van kleur, was in de herfst nog vrij grof gekroesd, maar in de winter werd het blad fijner van kroezing. Thans komen ook selecties voor die zowel geschikt zijn voor de herfst- als de winterteelt, doordat ze in de herfst reeds vrij sterk gekroesd zijn en toch nog behoorlijk winterhard zijn.

Middelhoog ras met veel, matig fijn tot fijn gekroesd blad dat een dichte tot vrij dichte platte kop vormt. Kleur: normaal groen tot iets donker groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Geschikt voor		Opmerkingen
		herfst- teelt	winter- teelt	
Westlandse	Manus van Beusekom, Utrecht	+	+	
Soort Drijver	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen	+		
Westlandse sel. B.	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+		
Middelhoge Fijnge- krulde stam A.	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	+		
Westlandse Winter	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)		+	
Westlandse Herfst	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)	+	+	
Westlandse Fijngekrulde	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+		zeer fijn type
Blauwgroene Krul	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+		hoog, grof, donker type
Westlandse Middelhoge Fijngekrulde	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	+		
Westlandse	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	+	+	
Halfhoge Westlandse Donkergroene sel. S. en G.	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+		vrij laag type
Westlandse Egaal Fijn- gekruld Blad no. 510	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen	+		
Westlandse Halfhoge Donkergroene	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
Westlandse Halfhoge Groene, ras Verheul	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	

Voor een uitvoerig verslag van de genomen proef zie: Nieuwhof, M., en A. Kraai - Praktijkproeven met boerenkool 1958-1959. Meded. Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen 175. Prijs f 0,40.

O - Halfhoge Moskrul

Reeds in september en oktober zeer fijngekroesd. Laat eind oktober-begin november een groot deel van de bladeren vallen. Niet winterhard.

Alleen geschikt voor particulieren, die reeds vroeg in de herfst boerenkool willen eten.

Middelhoog ras. Zeer fijngekroesde bladeren, waarvan het bovenste deel sterk naar beneden omgebogen is.

O - Hoge Groene Grofgekrulde (Westerwoldse)

Hoog ras (± 100 cm). Grof tot vrijwel niet gekroesd. Fors groeiend gewas. Voor menselijke consumptie minder gezocht. In hoofdzaak geteeld voor groenvoer in de winter voor kippen, konijnen, geiten e.d.

BOON

De tot het geslacht *Phaseolus* behorende bonen zijn als volgt in te delen:

1. Slaboon of Princesseboon *Phaseolus vulgaris* L.
2. Spekboon *Phaseolus vulgaris* L.
3. Snijboon *Phaseolus vulgaris* L.
4. Pronkboon *Phaseolus coccineus* L.
(*Phaseolus multiflorus* Lam.)

Bij deze groepen onderscheidt men stam- en stokbonen. De stambonen zijn doorgaans, in vergelijking met de stokbonen, vroeger en stellen meestal minder eisen aan bodem, bemesting, verzorging en hulpmiddelen (stokken of draden en touw). Ze zijn in de regel snel afgedragen, terwijl zij een kleinere oogst voortbrengen.

Dikwijls zijn ziekten of plagen de oorzaak van mislukking van de bonenteelt. Voor zover resistentie tegen bepaalde ziekten mogelijk is, dient men daarmee bij de rassenkeuze en teeltwijze rekening te houden. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste ziekten.

VIRUSZIEKTEN

Rolmozaïek *Phaseolus-virus 1*

De bladeren krijgen een lichtgroene, doffe mozaïektekening en rollen op karakteristieke wijze naar beneden om. Deze ziekte kan met het zaad overgaan, terwijl op het veld verspreiding plaats vindt door bladluizen.

Zwarte vaatziekte *Phaseolus-virus 1*

De vaatbundels in wortels, stengels, bladeren, bloemen en vooral ook in de peulen worden bruinzwart. Peulwand en zaadhuid vertonen vaak een bruinzwarte adering. Kenmerkend is een grijze kleur van de peulen met zwarte buik- en rugnaad. Komt alleen voor bij rassen die resistent zijn tegen rolmozaïek.

Scherp mozaïek, topsterfte *Phaseolus-virus 2*

De bladeren vertonen een scherp begrensde fijne mozaïektekening aan de groeitoppen, nadat zich bij de oudere bladeren tevoren op steengrauw gelijkende symptomen hebben ontwikkeld. Bij zeer gevoelige rassen, zoals bijv. de stamslaboon Dubbele Witte z. dr. ontstaat een zeer sterke groeiremming, gevolgd door afsterving van de groeitoppen (topsterfte) en bloeistengels.

Besmette gladiolen vormen doorgaans de besmettingsbron, terwijl de bladluizen evenals bij rolmozaïek voor verspreiding zorgen. Het virus gaat niet met het zaad over.

Stippelstreep *Nicotiana-virus 11*

Dit virus veroorzaakt roodbruine vlekken en strepen in stengels en peulen. De bladeren verwelken, waarmee een rode verkleuring van hoofdnerf en pleksgevijs ook van de zijnerf, tot de fijnste vertakking toe, gepaard gaat. Het virus blijkt te overwinteren in vochtige gronden, van waaruit de besmetting optreedt.

BACTERIEZIEKTEN

Vetvlekkenziekte *Pseudomonas phaseolicola*

Op de bladeren, stengels en peulen donkergroene vetachtige vlekken, die bij indrogen vaak roodachtig verkleuren. Deze ziekte gaat met het zaad over.

SCHIMMELZIEKTEN

Vlekkenziekte *Colletotrichum lindemuthianum*

Diep ingezonken, donkerbruine vlekken op stengels en peulen. Ook op de zaden donkerbruine vlekken. Deze ziekte gaat met het zaad over.

Roest *Uromyces phaseoli*

Aanvankelijk ontstaan aan de onderkant van de bladeren witte puistjes. Later vormen zich aan de onder- en bovenzijde roestbruine plekkjes. De sporen overwinteren o.m. op oude bonestokken.

Grauwe schimmel *Botrytis cinerea*

Alle plantendelen kunnen worden aangetast en gaan dan tot rotting over; rottende plekken worden overdekt met een grauw schimmelpuis. Dorre bloemresten, die aan de punt van de peulen blijven hangen, gaan ook vaak rotten en daarmee tevens het peuleinde.

Sclerotienrot *Sclerotinia sclerotiorum*

Evenals bij de grauwe schimmel kan rotting van alle plantendelen optreden, waarbij dan echter een wit schimmelpuis met zwarte korrels (sclerotien) ontstaat. Aantasting van de stengelvoet doet de plant vaak verwelken.

Voor de bestrijding van de verschillende ziekten raadplege men de Tuinbouwgid. Uitvoerige beschrijvingen en tekeningen van bonenziekten vindt men in het boekje: N. Hubbeling - Ziekten en Beschadigingen van Bonen, Tuinbouwvoorlichting no. 3. 1955; verkrijgbaar bij de Staatsdrukkerij, Fluwelen Burgwal 18, Den Haag.

SLABOON

Een belangrijk deel van de geteelde slabonen is bestemd voor directe consumptie, een betrekkelijk klein gedeelte wordt geëxporteerd; het overige deel (de laatste jaren ruim de helft van het totaal) wordt door de conserverindustrie verwerkt.

Tot voor kort werden de slabonen voor de industriële verwerking op de veilingen aangekocht zodra op een ononderbroken aanvoer kon worden gerekend. Nu de contractteelt van bonen ten behoeve van de industrie is vrijgegeven en het tevens in principe mogelijk is geworden de stamslabonen machinaal te plukken, zullen de bonen voor de industrie in de komende jaren steeds meer op landbouwbedrijven worden geteeld. Dit betekent, dat de normale teelt van stamslabonen op de tuindersbedrijven ingekrompen zal moeten worden wegens een verminderde afzetmogelijkheid. Op deze bedrijven zal daarvoor wellicht meer nadruk op de vroege en late teelten komen te liggen dan tot nu toe het geval was.

Daar de machinale pluk nog in ontwikkeling is, is nog niet in alle opzichten bekend, welke eisen aan de rassen gesteld moeten worden om machinaal te worden geplukt. Wel lijken een opgaand planttype, waarbij de peulen hoog gedragen worden en een geconcentreerde rijping het meest gewenst.

Voor de conservering in blik zijn alleen witzadige rassen of rassen met lichtgevlamde of citroengele zaden te gebruiken daar de overige gekleurdzadige ongewenste troebelingen en verkleuringen geven.

Voorts verlangt de conserverindustrie, zowel voor het inblikken als voor het diepvriezen, rechte, ronde of ovaalronde, niet al te dikke, groene slabonen zonder draad, welke tevens mals zijn, vlezig en zonder vlies.

Voor de directe consumptie worden bijna even hoge eisen gesteld, alleen in het voor- en naseizoen wordt bij beperkt aanbod ook wel eens genoegen genomen met mindere kwaliteit.

STAMSLABOON
RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Rassen
vroege teelt onder glas	eind maart-begin april	B - Prelude (blz. 36) B - Dubbele Witte z. dr. (blz. 36) B - Probator z. dr. (blz. 37)
vervroegde buitenteelt	april	B - Dubbele Witte z. dr. (blz. 37) B - Widusa (blz. 37) B - Prelude (blz. 37)
normale teelt in de vollegrond	mei	A - Prelude (blz. 37) A - Widusa (blz. 37) B - Dubbele Witte z. dr. (blz. 38) B - Furore z. dr. (blz. 38) B - Processor (blz. 38) N - Luca (blz. 39) O - Probator z. dr. (blz. 39)
late teelt in de vollegrond	juni of juli	B - Prelude (blz. 40) B - Widusa (blz. 40) B - Furore z. dr. (blz. 40) B - Processor (blz. 40) B - Schreibern Imuna o.F. (blz. 40) N - Luca (blz. 40)

Vroege teelt onder glas

Hiervoor zaait men eind maart tot begin april, liefst in een verwarmde kas. Zodra de eerste blaadjes zich beginnen te ontfouwen, wordt uitgeplant. Wanneer voor de teelt onder platglas rassen gebruikt worden, die weinig gewas maken, kan het glas er langer opblijven en kan vroeger worden geplukt. Verder is het van groot belang een ras te kiezen, dat in korte tijd plukrijp is, want hoe vroeger men komt, des te hoger liggen de prijzen.

B - Prelude

Zeer geschikt wegens grote vroegheid, goede opbrengst en goede kwaliteit. Kan iets dichter geplant worden dan Dubbele Witte z. dr. Voor beschrijving zie blz. 37.

B - Dubbele Witte z. dr.

Wordt geteeld onder platglas en in warenhuizen vanwege de goede opbrengsten en de prima consumptiekwiteit. Het gewas kan echter wel eens gaan ranken, hetgeen een bezwaar is, omdat het glas dikwijls gelicht moet worden als de bonen nog maar net in bloei staan. Hierdoor kan het gewas gemakkelijk wind- of vorstschade oplopen. Voor beschrijving zie blz. 38.

B - Probator z. dr.

Is vroeger dan Dubbele Witte z. dr.; consumptiekwaliteit goed. Moet iets dichter worden geplant. Voor beschrijving zie blz. 39.

Vervroegde buitenteelt (stamslaboon)

Deze teelt is riskant, vooral ook in verband met de kans op nachtvorsten. Er wordt in april gezaaid, direct in de vollegrond of, als men nog vroeger wil zijn, eerst onder glas en daarna buiten uitgeplant.

B - Dubbele Witte z. dr.

Bij uitplanten kan de plantafstand in het algemeen wat kleiner genomen worden dan bij directe zaai in de vollegrond, omdat het gewas zich minder sterk vegetatief ontwikkelt.

Voor beschrijving zie blz. 38.

B - Widusa

Ras, dat ook bij lage grondtemperaturen goed kiemt. Kan daarom vroeg ter plaatse worden gezaaid. Is dan naar verhouding vroeger oogstbaar dan bij normale zaai.

Voor beschrijving zie blz. 37.

B - Prelude

Is vroeg en kan in korte tijd geoogst worden.

Voor beschrijving zie hieronder.

Normale teelt vollegrond (stamslaboon)

Hiermee wordt bedoeld de hoofdteelt, waarbij bij voorkeur in de eerste helft van mei gezaaid wordt. Bij deze teelt heeft men de minste risico's en de grootste opbrengst.

A - Prelude - K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht. Kw.r.: 1955, in 1958 overgegaan naar N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van *Enfant de Mont-Calme* met *Dubbele Witte z. dr.* in 1937.

Aan te bevelen vanwege zijn produktiviteit, vroegheid en goede peul-kwaliteit. Geschikt voor vers gebruik en conserveren.

Matig stevig, sterk vertakt gewas. Peulen aan de top matig gebogen, 11-13 cm lang, rond, normaalgroen, zonder vlies en zonder draad. Zaad langovaal, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor zwarte vaatziekte en topsterfte; weinig gevoelig voor rolmozaïek en scherpmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte, vetvlekkenziekte en stippestreep. Zeer gevoelig voor *Botrytis* en *Sclerotinia*.

A - Widusa — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen. Kw.r.: 1959. In 1955 aan zaadfirma's afgegeven ter vermeerdering en verhandeling. Ontstaan uit een kruising van (*Dubbele Witte z. dr.* × *U.S. 5 Refugee*) met *Dubbele Witte z. dr.* in 1943.

Resistent tegen rolmozaïek. Is iets later oogstbaar dan *Dubbele Witte z. dr.* Vrij sterk ras

BOON

Fors, tamelijk rechtopgaand gewas. Peulvorm als van Dubbele Witte z. dr., recht of zwak gebogen, iets lichter van kleur. 10-13 cm lang, zonder vlies en zonder draad. Houdt zich bij bewaring iets minder goed dan Dubbele Witte z. dr. Kwaliteit goed, geschikt voor vers gebruik en conserveren.

Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, zeer vatbaar voor scherpmozaïek en topsterfte, vatbaar voor vlekkenziekte en roest, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte, matig gevoelig voor stippestreep.

B - Dubbele Witte z. dr.

Geteeld zowel voor vers gebruik als voor conserveren. Mals blijvend en zeer smakelijk; produktief. De grote gevoeligheid voor rolmozaïek kan echter, vooral in het zuiden van het land tot teleurstelling leiden. Middelmatig hoog, nogal slap gewas, hetgeen voor de machinale pluk bezwaarlijk kan zijn.

Peulen zwak gebogen, 10-12 cm lang, breedovaal, glad, normaal-groen van kleur, vast, vlezig.

Zaad ovaal, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Zeer vatbaar voor rolmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte. Zeer gevoelig voor *Phaseolus virus 2*, dat topsterfte kan veroorzaken, in het bijzonder nabij gladiolen; zeer vatbaar voor stippestreep en roest.

Smaragd - K.: J. Groot, Waarland. Kw.r.: 1958. Overgenomen door N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Mutant uit Dubbele Witte z. dr. Komt overeen met Dubbele Witte z. dr., blijft echter iets langer groen en heeft lichtgroengetint zaad.

B - Furore z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1948. Ontstaan uit een kruising van Dubbele Witte z. dr. met U.S. 5 Refugee.

Resistent tegen rolmozaïek. Peul lichter van kleur dan Dubbele Witte z. dr., smaak goed. Geschikt voor vers gebruik en conserveren. Sterk, fors, grootbladig gewas, sterker vertakt dan Dubbele Witte z. dr., dient daarom wat ruimer gezaaid te worden. Peulen recht tot zwak gebogen, 12-14 cm lang, breedovale doorsnee, zonder vlies en zonder draad.

Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek. Matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, zeer vatbaar voor topsterfte, stippestreep, vlekkenziekte en roest, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte.

B - Processor — K.: Ferry Morse, Detroit (Mich.), Ver. Staten van Amerika. Wordt in Nederland ook onder de naam *Sabo* in de handel gebracht.

Resistent tegen rolmozaïek. Stevig, rechtopgaand gewas, daardoor geschikt voor machinale pluk. Gewas ook goed bestand tegen harde wind. Zeer produktief. *Peul in wat rijpere toestand niet vliesloos,*

1 = Prelude	4 = Widusa	7 = Schreibers Imuna o.F.
2 = Dubbele Witte z. dr.	5 = Furore z. dr.	8 = Luca
3 = Probator z. dr.	6 = Processor	

smaak matig tot slecht, daardoor weinig aanbevelenswaardig voor de conservenindustrie.

Iets later oogstbaar dan Dubbele Witte z. dr.

Peul 13-16 cm lang, breedovaal, tamelijk dikvlezig, zonder draad.

Zaad langovaal, wit; 27 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, vrijwel resistent tegen stippelstreep en roest. Vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek en vetvlekkenziekte, zeer vatbaar voor vlekkenziekte.

N - Luca z. dr. — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Kw.r.: 1957. Ontstaan door selectie in Voorluk z. dr.

Resistent tegen rolmozaïek. Peul type Dubbele Witte z. dr. Matig stevig, fors, groffbladig gewas; dient daarom iets ruimer gezaaid te worden dan Dubbele Witte z. dr.

Peulen zwak gebogen, 10-12 cm lang, normaal groen, zonder vlies en zonder draad. Kwaliteit goed, zowel voor vers gebruik als voor conserven.

Zaad ovaal; aan de uiteinden iets afgeplat; 35 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek; matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, topsterfte, stippelstreep en vetvlekkenziekte; nogal vatbaar voor vlekkenziekte.

O - Probator z. dr. — K.: N.V. Wed. P. de Jongh, Goes. Kw.r.: 1954. Ontstaan uit een toevallige kruising met Walcheria in 1938.

Peul type als Dubbele Witte z. dr., kwaliteit goed. Is zeer windgevoelig, zodat beschutting aan te bevelen is. Geschikt voor vers gebruik en conserven.

BOON

Tamelijk fijn gewas, waardoor iets nauwer gezaaid kan worden dan bij Dubbele Witte z. dr.

Peulen zwak gebogen, 10-13 cm lang, breedovaal, normaalgroen van kleur, zonder vlies en zonder draad.

Zaad langovaal, wit; 40 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Vatbaar voor rolmozaïek, vetvlekkenziekte en vlekkenziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek, zeer vatbaar voor stippelstreep en roest.

Late teelt vollegrond (stamslaboon)

Hiervoor kiest men thans algemeen die rassen, welke resistent zijn tegen rolmozaïek.

B - Prelude

Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Kan door zijn snellere rijping iets later gezaaid worden dan Widusa en Furore.

Voor beschrijving zie blz. 37.

B - Widusa

Resistent tegen rolmozaïek. Hierdoor geschikt voor late teelt. Vatbaar voor vlekkenziekte. Niet later zaaien dan begin juli.

Voor beschrijving zie blz. 37.

B - Furore z. dr.

Geschikt voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Bestrijding van vlekkenziekte verdient aanbeveling. Niet later zaaien dan begin juli.

Voor beschrijving zie blz. 38.

B - Processor

Geschikt voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Bestrijding van vlekkenziekte verdient aanbeveling.

Voor beschrijving zie blz. 38.

B - Schreibers Imuna o.F. — K.: F. Schreiber, Braunschweig, Duitsland. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Conserva met Cornell 22 in 1930.

Kan nog laat gezaaid worden door de zeer geringe vatbaarheid voor vlekkenziekte, stippelstreep en roest. In verband met de afzet verdient bij dit ras late zaai zelfs de voorkeur. Consumptiekwiteit matig.

Rechtopgaand, stevig, sterk gewas.

Peulen recht of zwak gebogen, 13-15 cm lang, rond, oppervlak enigszins ruw, lichtgroen, vlezig, in jonge toestand vliesloos, later matig vliezig; *dient daarom op tijd geplukt te worden.*

Zaad tamelijk groot, zwak niervormig, wit; 24 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek en scherpmozaïek; resistent tegen zwarte vaatziekte en topsterfte, matig vatbaar voor vetvlekkenziekte.

N - Luca

Resistent tegen rolmozaïek. Zie blz. 39.

STOKSLABOON

Naar de dikte van de peulen te verdelen in dubbele en enkele stokslabonen.

Dubbele stokslaboon

A - Aromata z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r. 1953. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Vroege Juli z. dr.

Consumptiekwaliteit van het verse produkt zeer goed. De specifieke smaak blijkt bij conservering in blik verloren te gaan.

Rijkdragend. Vanwege de onvatbaarheid voor rolmozaïek ook zeer geschikt voor late teelt (zaai 2e helft juni-begin juli).

Peul ongeveer recht, 12-14 cm lang, rond, lichtgroen, dikvlezig, mals, draagt in trossen van 4-6 peulen. Tamelijk vroeg, doorgaans spoedig afgedragen.

Zaad ovaal met breed afgeknotte uiteinden, wit; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek. **Vatbaar** voor zwarte vaatziekte en topsterfte, zeer vatbaar voor vlekkenziekte en roest. Vrijwel resistent tegen stippelstreep.

B - Stringless Blue Lake White Seeded

Er bestaan van dit ras een aantal selecties, die enige verschillen vertonen in vroegheid, peullengte en -kromming, enz. Deze worden onder diverse namen verhandeld o.a. Amarant, Amathist, Promo, Effecta, Allround, Capt. Carlsen.

Peulen recht tot zwak gebogen, 15-20 cm lang, rond, normaalgroen. Dient op tijd geplukt te worden, daar de peulen anders iets vliezig kunnen worden. **Kwaliteit** goed. Midentijds.

Zaad lang, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, nogal vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.

B - Nestor — K.: G. L. Canjels, Blerick, Kw.r.: 1956. In 1962 overgenomen door N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Non Plus Ultra z. dr. in 1944.

Ras met een goede peulkwaliteit. **Resistent** tegen rolmozaïek; hierdoor ook geschikt voor late zaai.

Peulen komen het meest overeen met Aromata; zijn wat langer (15-18 cm), breder en op dwarsdoorsnede breedovaal; zonder vlies en zonder draad, normaalgroen. Midentijds.

Zaden ovaal, wit; 24 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.

N - Roem van Zwaag — K.: J. de Jong, Zwaag. Mutant uit Dubbele Witte z. dr.

Onderscheidt zich van Dubbele Witte z. dr. door hogere groeiwijze.

Zeër beproevenswaardig uitsluitend voor kasteelt; wordt daar ongeveer 2 m hoog, althans indien ter plaatse wordt gelegd. Begint vanaf

BOON

de grond te dragen en lijkt zeer produktief. Peul en zaad niet te onderscheiden van Dubbele Witte z. dr.

Voor buitenteelt niet aan te bevelen wegens grote vatbaarheid voor rolmozaïek.

Enkele stokslaboon

De hieronder genoemde rassen zijn minder produktief dan de dubbele stokslabonen. Zij vergen meer plukwerk dan de dubbele en hoewel de kwaliteit hoger gewaardeerd wordt is de teelt minder lonend. Worden hoofdzakelijk door particulieren geteeld.

B - Non Plus Ultra z. dr. (Excelsior z. dr., Franse Trosprinces z. dr., Pareltros z. dr., Preferent z. dr.) — Omstreeks 1925 uit Frankrijk geïmporteerd door de N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht.

Tamelijk vroeg plukbaar, draagt lang door.

Peulen ongeveer recht, 11-13 cm lang, tussen de zaden sterk ingesnoerd, lichtgroen; 6-8 peulen per tros.

Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

B - Mechelse Markt z. dr. — Geïnt.: N.V. Supergran, Haarlem-Overveen.

Vormt de eerste peulen vlak bij de grond. Vluggen afgedragen dan Non Plus Ultra z. dr.; is ook wat vroeger. Eveneens geschikt voor late zaai. Peul lijkt veel op die van Non Plus Ultra z. dr.; is echter wat breder.

Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

B - Progress z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951. Ontstaan uit een kruising van Vroege Juli z. dr. met Non Plus Ultra z. dr.

Kan ook voor late teelt gebruikt worden. Tamelijk laat plukbaar.

Peulen recht of zwak teruggebogen, 11-13 cm lang, tussen de zaden ingesnoerd, normaalgroen; draagt in trossen van 8-10 stuks.

Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.

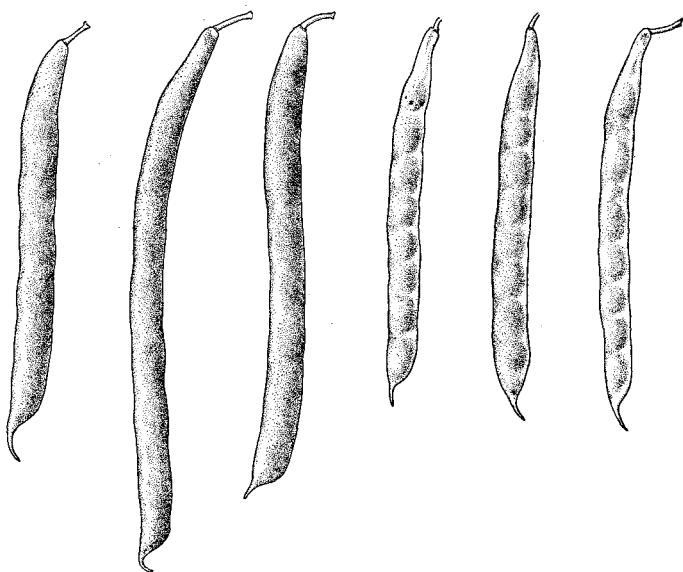
Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

N - Metro — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Aromata met Trosjes z. dr.

Beproeverswaardig wegens resistentie tegen rolmozaïek.

Komt in veel opzichten overeen met Mechelse Markt, heeft echter langere peulen.

Resistent tegen rolmozaïek; vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

1 = Aromata z. dr.	2 = Stringless Blue Lake White Seeded
3 = Nestor	4 = Non Plus Ultra z. dr.
5 = Mechelse Markt z. dr.	6 = Progress z. dr.

SPEKBOON

De spekboon is een grove stokslaboon, die, wegens betrekkelijk grote afmetingen van zijn scheden, tevens als snijboon gebruikt kan worden. Hij is over het algemeen produktiever dan de gewone slabonen, terwijl zijn smaak uitstekend is. Het ras Hilds Neckarkönigin is wegens zijn draadloosheid ook zeer geschikt voor industriële verwerking.

A - Hilds Neckarkönigin — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland. Kw.r.: 1959. Gemachtigde: J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan door kruising van Phenomeen met een Pools landras z. dr. in 1948.

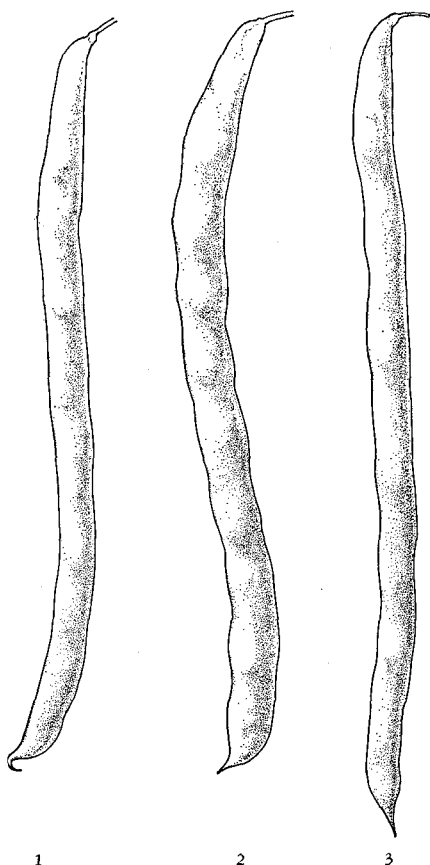
Wegens draadloosheid en goede peulqualiteit in het bijzonder ook geschikt voor de conservenindustrie. Wordt niet vlug hol en blijft lang mals.

Peul weinig gebogen, 22-26 cm lang, breedovaal, dikvlezig, normaal-groen, vrijwel zonder vlies.

Zaad langwerpig, wit; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek; tolerant voor scherpmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte; resistent tegen vetvlekkenziekte; weinig vatbaar voor stippestreep en Sclerotinia.

BOON

- 1 = Hilds Neckarkönigin
2 = Phenomeen m. dr.
3 = Animo m. dr.

B - Phenomeen m. dr.

Produktief ras van goede kwaliteit, doch met draad. Vrij laat.

Peul recht, nabij de top zwak gebogen, 23-26 cm lang, ovaal, dikvlezig, normaalgroen, tamelijk lang mals blijvend.

Zaad niervormig, middelmatig breed, wit; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Vatbaar voor topsterfte, roest en vlekkenziekte.

B - Animo m. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kwr.: 1950. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Phenomeen m. dr.

Blijft vrij lang mals en wordt niet vlug hol; met draad. Produktief. Middeltijds.

Begint zeer laag te dragen, zeer lange trossen van 6-8 peulen. Peul is een lang Mombacher Spek-type, recht, 24-27 cm lang, rond, dikvlezig, normaal- tot donkergroen.

Zaad tamelijk smal, niervormig, wit; 18 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, roest en vlekkenziekte.

SNIJBOON

In ons land worden uitsluitend witzadige rassen met groene peulen geteeld. De algemeen geteelde rassen zijn vaak niet vrij van vlies of perkament als bij droog, zonnig weer niet op tijd wordt geplukt.

STOKSNIJBOON

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Aanbevolen rassen
vroege kasteelt	15 maart- 1 april	B - Vroege Veense m. dr. (blz. 45) B - Ezetha's Superba (blz. 46) B - Romore (blz. 46) O - Allervroegste m. dr. (blz. 46)
late kasteelt	juni-juli	B - Vroege Veense m. dr. (blz. 45) B - Ezetha's Superba (blz. 46) B - Romore (blz. 46) O - Allervroegste m. dr. (blz. 46)
vervroegde buitenteelt	april	B - Ezetha's Superba (blz. 46) B - Romore (blz. 46) O - Allervroegste m. dr. (blz. 46)
normale buitenteelt	mei	A - Combine (blz. 46) A - Romore (blz. 47) A - Ezetha's Superba (blz. 48) A - Precosa (blz. 48) A - Helda z. dr. (blz. 48) O - Allervroegste m. dr. (blz. 48) O - Mechelse Sabel m. dr. (blz. 48)

Kasteelt

B - Vroege Veense m. dr.

Zeer geschikt voor kasteelt door de minder welige groei, grote vroegheid en doordat de planten vanaf de grond beginnen te dragen. Behalve in de Venen, buiten niet te telen door de zeer grote vatbaarheid voor rolmozaïek.

Laag, tamelijk vertakt gewas.

Peulen matig lang, tamelijk donkergroen.

22 zaden wegen ongeveer 10 gram.

BOON

B - Ezetha's Superba

Voor beschrijving zie blz. 48.

B - Romore

Begint laag te dragen.

Voor beschrijving zie blz. 47.

O - Allervroegste m. dr.

Begint bij kasteelt hoger te dragen en is iets minder vroeg dan Vroege Veense m. dr. Voor beschrijving zie blz. 48.

Behalve de hiervoor genoemde rassen kan ook *Combine* voor kasteelt gebruikt worden, alhoewel de oogst laat valt.

Vervroegde buitenteelt (stoksnijsboon)

Zaai in perspotten, stenen potten, kistjes of iets dergelijks onder glas. Uitplanten in de vollegrond.

B - Ezetha's Superba

Voor beschrijving zie blz. 48.

B - Romore

Voor beschrijving zie blz. 47.

O - Allervroegste m. dr.

Is sterk en vroeg.

Minder goede kwaliteit.

Voor beschrijving zie blz. 48.

Normale buitenteelt (stoksnijsboon)

A - Combine — Samengesteld uit twee rassen *Infra* en *Supra*. K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950. Ontstaan uit een kruising van Ras Verschoor met Mombacher Spek m. dr.

Beide typen komen in eigenschappen veel met Ras Verschoor overeen, doch onderscheiden zich daarvan door resistentie tegen rolmozaïek en vatbaarheid voor zwarte vaatziekte. Late teelt is goed mogelijk, indien eind juni-begin juli gezaaid wordt en geen gladiolen in de nabijheid worden geteeld. Ook voor vroege of late kasteelt wordt wel *Combine* gebruikt.

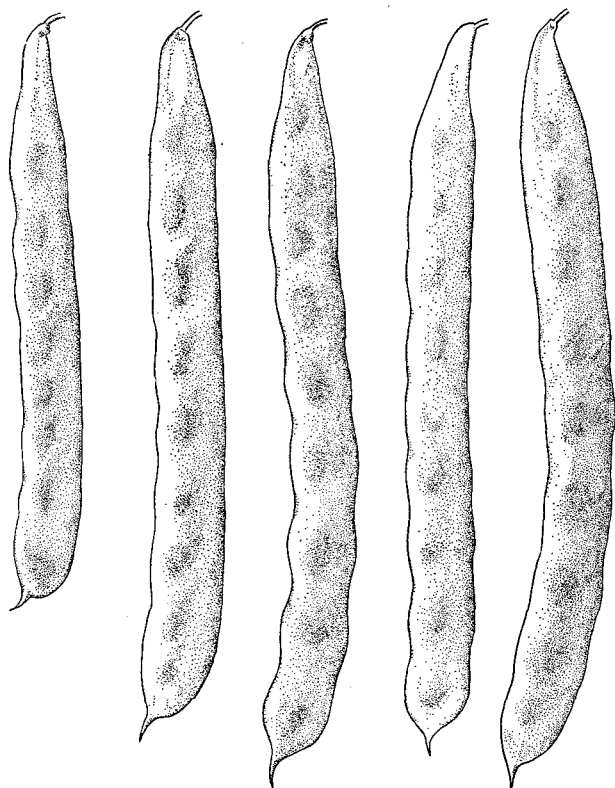
Beide typen worden ook afzonderlijk verhandeld.

Peul recht tot zwak gebogen, 22-26 cm lang, 20-24 mm breed, mals, met draad.

Supra heeft iets langere peulen, die ook breder zijn dan die van *Infra* en is iets vroeger. Bovendien draagt *Supra* de meeste peulen vrij hoog, terwijl *Infra* de hoofdproduktie vrij laag draagt en reeds vanaf de grond peulen vormt. De peulen van *Supra* zijn iets malser en lichter van kleur, de zaden iets platter en breder dan van *Infra*; 17 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Vrij laat.

Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, stippelstreep, vlekkenziekte en roest.

1

2

3

4

5

1 = Vroege Veense m. dr. 2 = Ezetha's Superba

4 = Infra

5 = Supra

3 = Romore

A - Romore — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1956.
Ontstaan door selectie uit Eersteling.

Vroeg en zeer produktief. Goede peul kwaliteit.

Gelijkmatig ontwikkeld, tamelijk dicht gewas. Begint zeer laag te dragen.

Peul recht tot zwak gebogen, 22-25 cm lang, 22-24 mm breed; met draad. 15 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte, vatbaar voor stippelstreep.

BOON

A - Ezetha's Superba — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.
Kw.r.: 1955. Ontstaan door selectie uit Eersteling of Allervroegste.
Vroeg en produktief. Goede peukwaliteit. Gelijkmatic ontwikkeld gewas met grote, normaalgroene bladeren.
Peul recht tot zwak gebogen, licht tot normaal groen, 21-23 cm lang, 23-25 mm breed; met draad. Gewaardeerd type.
17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor rolmozaiek, onvatbaar voor zwarte vaatziekte, vatbaar voor stippelstreep.

A - Precosa — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1959. Ontstaan door kruising van Haubners Record met Clazina.
Dit ras is zonder draad, vroeg en produktief. Begint laag te dragen.
Peul recht, 22-25 cm lang, normaal groen. 16 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaiek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, tolerant voor scherpmozaiek, vatbaar voor stippelstreep.

A - Helda z. dr. — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland.
Kw.r.: 1959. Gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Slagzwaard m. dr. met Hilds Neuzucht 394.

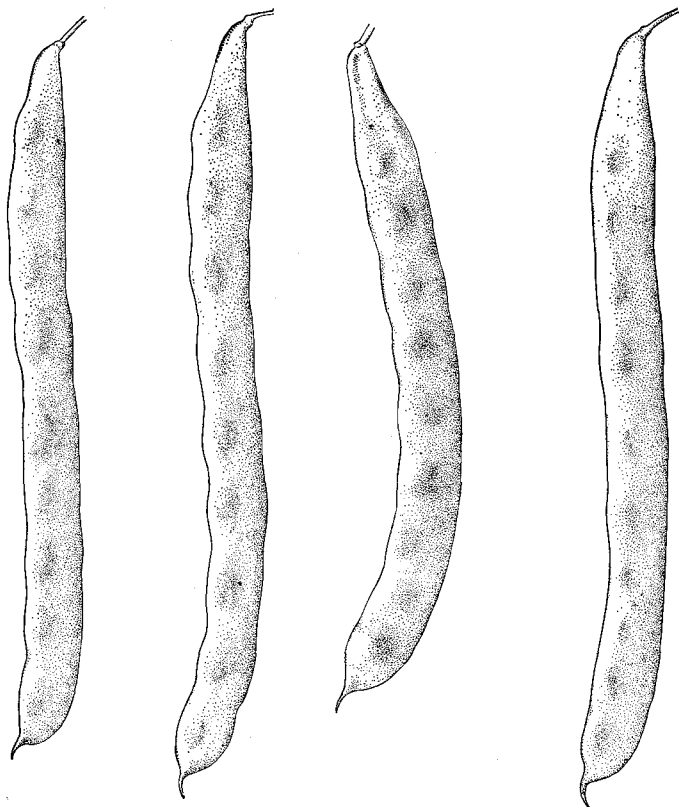
Evenals Precosa zonder draad en resistent tegen rolmozaiek. Is minder vroeg dan Precosa.
Fors gewas. Peul recht tot zwak gebogen, 22-26 cm lang, licht tot normaal groen. Middentijds. 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaiek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaiek en stippelstreep.

O - Allervroegste m. dr.

Vroeg, goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden. Peul spoedig vliezig, dient daarom op tijd geplukt te worden.
Gelijkmatic ontwikkeld gewas met normaal groene bladeren.
Peul recht of zwak gebogen, 20-22 cm lang, tamelijk donkergroen, met draad.
17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Vatbaar voor rolmozaiek, scherpmozaiek, topsterfte en stippelstreep.

O - Mechelse Sabel m. dr.

Peul zeer vliezig, behoudens bij zeer vroege pluk.
Gelijkmatic ontwikkeld, matig dicht gewas met normaal groene bladeren. Peul recht tot zwak gebogen, 24-26 cm lang, smal (19-21 mm) met lange snavel, normaal groen; 17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Vroeg.
Matig vatbaar voor rolmozaiek, tamelijk vatbaar voor vlekkenziekte. Zeer vatbaar voor stippelstreep.

Precosa

Helda z. dr.

Allervroegste m. dr.

Mechelse Sabel m. dr.

STAMSNIJBOON

Tengevolge van sterke vatbaarheid van stamsnijbonen voor vlekkenziekte en mozaïekziekten, is het verschil in kwaliteit tussen de peulen van stok- en stamsnijbonen meestal groter dan bij de slabonen. Daarom worden stamsnijbonen voor de teelt in het volle seizoen weinig gebruikt. Zij vinden vrijwel uitsluitend toepassing voor vroege teelt onder glas of in de vollegrond.

B - Eerste Pluk m. dr. (Vroege Juni m. dr., Juniboon m. dr.). Selectie uit Noordster m. dr.

Rijkdragend en zeer vroeg. Door zijn vroegheid en gedrongen groeiwijze geschikt voor vroege teelt onder glas. Teelt in vollegrond risikant door de grote vatbaarheid voor rolmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.

BOON

Peulen iets gebogen, 16-18 cm lang, matig breed; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

B - Noordster m. dr.

Wegens iets hogere groei iets minder geschikt voor glasteelt dan Eerste Pluk m. dr.

Peulen meestal vrij recht, 17-19 cm lang, matig breed.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.

Van dit ras zijn tegenwoordig veel selecties in de handel met bredere peulen; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

N - Gronal — K.: N.V. Nederlandse Elitezaad Maatschappij, Hillegom. Kw.r.: 1959, N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Ontstaan door kruising van Groninger Weekschil m. dr. met Allervroegste m. dr. in 1949.

Slap gewas met lange zijstengels. Tamelijk vroeg. Peul 22-24 cm lang, 20-22 mm breed, met draad; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor rol- en scherpmozaïek, vatbaar voor stippelstreep en vlekkenziekte.

Rassen waarover meer ervaring gewenst is

X - Dageraad — K.: R. Kooiman, Andijk-Oost. Kw.r.: 1956. Ontstaan door selectie uit Noordster m. dr.

Beproeverswaardig vanwege de draadloosheid. Gewas tamelijk fijn, daardoor ook onder glas te telen. Is later dan Eerste Pluk.

Peulen recht, 12-15 cm lang, tamelijk smal (15-18 mm), normaal groen.

25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.

X - Aubade — K.: „West-Friesland”, Wijdenes. Kw.r.: 1959, N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Ontstaan door kruising van Noordster m. dr. met Brede z. dr. in 1945.

Te beproeven wegens draadloosheid.

Peulen recht of zwak gebogen, 15-18 cm lang en 18-22 mm breed.

20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Zeer vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte en stippelstreep; vatbaar voor vlekkenziekte en vetvlekkenziekte.

PRONKBOON

De pronkboon is grover dan de stoksla- en stoksnijsboon, maar hij is sterker tegen de meeste ziekten en beter bestand tegen ruwe weersomstandigheden. Daarom wordt hij vandoord vaak als windkering om snijbonen, augurken, tabak, enz. gebruikt.

De roodbloeiende en de bontbloeiende rassen worden geteeld voor export van de zaden naar Engeland.

De pronkbonen zijn onvatbaar voor virusziekten en hebben doorgaans ook weinig van schimmelziekten te lijden. Indien onvoldoende vruchtwisseling wordt toegepast, komt soms verwelkingsziekte (*Fusarium*) voor. Verder zijn vooral de roodbloeiende rassen nogal vatbaar voor vetvlekkenziekte.

A - Smalle Snijpronker — K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht; in 1927 geïntroduceerd onder de naam *Erecta*.

Uitstekend bruikbaar als snijboon, mits op tijd wordt geplukt.

Voor vers gebruik en conserven.

Normaal gewas, witbloeiend.

Peulen recht of zwak gebogen, 25-29 cm lang, smal, groen, vlezig. Zaad vrij groot, tamelijk smal, wit; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram. Van dit ras zijn selecties in de handel onder de namen: Emergo, Erecta en Selecta.

De selecties van onderstaande selectiebedrijven werden in de praktijkproeven 1961 waard geacht aanbevolen te worden:

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
 Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
 N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
 N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes
 N.V. C. W. Pannevis, Delft (Floret en Selecta)
 Fa. P. Pik, Hoorn
 N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht (Emergo A en B)
 N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
 N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
 J. R. Vos, Groningen
 Vreeken's Zaden, Dordrecht
 Fa. F. de Vries & Zn., Alphen aan de Rijn
 G. J. Wouda, Oranjewoud
 N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen
 N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg en
 N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam
 N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

Smalle
Snijpronker

BOON/BROCCOLI/CHINESE KOOL

B - Excelsior — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1958. Ontstaan door selectie uit Witbloeiende Reuzen.

Normaal gewas, witbloeiend.

Peul recht of zwak gebogen, zeer lang (35-40 cm), smal, glanzend groen met tamelijk effen oppervlak. Matig produktief. Zaad vrij groot, tamelijk breed, wit; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Goedgekeurd in de praktijkproeven 1961.

N - Désirée — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1961. Te beproeven wegens draadloosheid.

Peulen zwak gebogen, iets korter en breder dan de meeste selecties van smalle snijpronker. Witzadig; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.

BROCCOLI

(*Brassica oleracea* L. var. *cymosa* Duch.)

Broccoli onderscheidt zich van bloemkool doordat de bloemstengels langgerekt zijn, waardoor geen vaste „kool” wordt gevormd, maar een losse bloeiwijze ontstaat. Er komen rassen voor met groene en violette bloemknoppen, terwijl ook een witte overgangsvorm naar bloemkool bekend is. Niet verwarren met winterbloemkool die vroeger ook wel broccoli werd genoemd. Voor winterbloemkool zie bl. 31. In Amerika maakt het groene ras veel opgang onder de naam „Green Sprouting Broccoli”. De kool is smakelijk en heeft een hoge voedingswaarde. De slechte houdbaarheid is echter een groot bezwaar; reeds een dag na de oogst is het produkt geel en onooglijk. Hierdoor is het alleen geschikt voor diepvries en voor gebruik door particulieren.

Voor teelt op grotere schaal zal in Nederland vermoedelijk alleen de herfstteelt in aanmerking komen. Hiervoor wordt in mei gezaaid en eind juni-begin juli uitgeplant. De oogst valt dan in september en oktober. De opbrengst kan 8.000-10.000 kg per ha bedragen.

De teelt van broccoli is uitvoerig beschreven in „Groene broccoli” door ir. M. Nieuwhof. Meded. Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen nr. 172 (1961), f 0,45.

O - Zomer- en herfstbroccoli

In I.V.T.-proeven zijn goede resultaten verkregen met *Sprouting Early K & V* en met *Green Sprouting Early Medium*, beide van Ferry Morse, Detroit, Ver. Staten van Amerika.

CHINESE KOOL

(*Brassica cernua* (Thbg) Forb. & Hemsl.)

De vraag naar deze groente is gering waardoor de teelt van zeer beperkte omvang is.

Het gewas is geschikt voor nateelt en wordt dan in juli ter plaatse gezaaid. Zaaïen vóór 1 juli heeft tot gevolg, dat de meeste planten gaan schieten voordat een kool gevormd is. Op lichte grond is het gevaar voor knolvoetaantasting groot.

A - Cantonner Witkrop (Granaat, Torpedo)

Blad donkergroen, krop lang en smal

CONSUMPTIERAAP

(*Brassica campestris* L. var. *rapa* (L.) Hartm.)

Men onderscheidt meirapen, die begin maart (of later) gezaaid worden en dan omstreeks eind mei (of later) geoogst kunnen worden, en herfstrapen, die omstreeks 10 augustus worden gezaaid en omstreeks 11 oktober gerooid worden.

Hieronder wordt alleen een aantal selecties van meirapen vermeld, welke zijn goedgekeurd in de vereenvoudigde praktijkproeven 1959-1960.

A - Italiaanse Roodkop

De vroegste van alle meirapen. Heelbladig. Loof bij de meeste selecties kort of tamelijk kort. Knol plat, weinig of niet hoekig, wit met paarse kop.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Loof
Italiaanse Roodkop Broei	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	fijn
Vroege Platte Witte Blauwkop	N.V. Supergran, Haarlem-Overveen	tam. lang
Italiaanse Roodkop	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	fijn
Platte Witte Roodkop, ras Sprinter	Fa. L. Clause, Bovenkarspel	zeer fijn

B - Italiaanse Witte

Niet zo vroeg als Italiaanse Roodkop. Heelbladig. Vrij veel loof. Knol plat, weinig hoekig, wit.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Loof
Italiaanse Witte Broei	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	middelmatig
Vroege Platte Witte Mei	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	tam. lang

B - Platte Witte Mei

Middelmatig vroeg, soms zelfs laat. Loof ingesneden, middelmatig fors. Knol plat, nogal hoekig, wit met in de regel groene kop.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Loof
Geheel Witte Mei	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	middelmatig
Platte Witte Mei	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	middelmatig

DOPERWT

(*Pisum sativum* L.)

Doperwten worden geteeld voor vers gebruik en voor conserveren. De oogstzekerheid wordt door verschillende factoren bepaald, waarvan resistentie tegen topvergeling, Amerikaanse vaatziekte en nachtvorst zeer belangrijk zijn.

De rassen verschillen in gevoeligheid voor nachtvorst; over het algemeen zijn de vroege rassen het meest gevoelig. Een deel der rassen bezit resistentie tegen topvergeling en/of Amerikaanse vaatziekte.

Topvergeling. Het eerste symptoom van deze vooral in de westelijke kleigebieden optredende ziekte is een gele verkleuring van de top bij verspreid in het veld staande planten.

De zieke planten blijven sterk in groei achter, in de loop van het seizoen neemt het aantal zieke planten toe en hierdoor kan de opbrengst sterk verminderd worden. Deze ziekte moet worden toegeschreven aan een virus, dat wordt overgebracht door bladluizen van lucerne op erwten en tuinbonen.

Amerikaanse Vaatziekte (*Fusarium oxysporum forma pisi* ras 1). Aangetaste planten verwelken en vallen uiteen. De bladeren rollen op, verkleuren grijs en verdorren, te beginnen onder aan de stengels. Meestal ontstaan roodbruine verkleuringen in de stengels. Het gewas sterft vroeg af (juni).

De veroorzaker van de ziekte leeft in de grond, speciaal in kleigebieden. Uitbreiding van de Amerikaanse vaatziekte vindt gemakkelijk plaats doordat stro van zieke planten of besmette grond op andere percelen wordt overgebracht.

Op besmette grond dienen resistente rassen te worden geteeld.

Voetziekten. Bij ongunstige groeiomstandigheden zoals natte grond, nachtvorst, stuwende zandgrond kunnen voetziekten ontstaan veroorzaakt door *Fusarium*, *Botrytis cinerea* of andere schimmels. Hierbij treedt dikwijls rotting van stengelvoet en wortels op en zijn inwendige roodachtige verkleuringen algemeen.

St. Jansziekte. Voornamelijk in het zuidwestelijk zeekleigebied komt plaatselijk het erwtenzystenaaltje voor (St. Jansziekte). De ziekte is te herkennen aan een slecht ontwikkeld wortelgestel, waarop witte en bruine puntjes (cysten) voorkomen. Verschillen in vatbaarheid van de rassen zijn niet bekend. Ter bestrijding dient een ruime vruchtwisseling te worden toegepast.

Vroege Verbruining. De laatste jaren is op een aantal percelen het voorkomen van vroege verbruining geconstateerd. Dit is een virusziekte, waarbij de planten in hoofdzaak vanuit de grond worden aangetast en waarvan de planten ernstige gevolgen kunnen ondervinden. Enkele rassen zijn behoorlijk resistent.

Behandeling van het zaaizaad met T.M.T.D.- of Chinon-bevattende middelen is bij kreukerwtenrassen beslist noodzakelijk en is ook aan te raden voor rondzadige rassen.

Bladrandkever, thrips, knopmade en erwtenpeulboorder (wormstekigheid) kunnen met goed resultaat bestreden worden (zie o.a. Bericht no. 1472 van de Plantenziektenkundige Dienst).

Daar de rassenkeuze samenhangt met teeltwijze en bestemming van het produkt, is bij de hierna volgende rasbeschrijvingen een onderverdeling gemaakt in: teelt voor conserveren, zie blz. 55 en teelt voor vers gebruik, zie blz. 63.

TEELT VOOR CONSERVEN

De conservenindustrie verwerkt uitsluitend volvelds geteelde dop-erwten.

Het streven is er op gericht om produktieve, oogstzekere rassen van prima consumptiekwiteit te telen en te verwerken. Bovendien wenst men rassen met uiteenlopende rijpingstijd om een noodzakelijke oogst-spreiding te verkrijgen.

Voor de vriesconservering worden in hoofdzaak kreukerwtenrassen met niet te grove, donkergroene, zachte, sappige erwten verlangd.

Bij de blikconservenindustrie valt een uitgesproken voorkeur min-der waar te nemen. Zowel *rondzadige* als *gekreuktzadige* rassen bie-den mogelijkheden. Ook wat grofheid en kleur van het zaad in dop-stadium betreft lopen de eisen uiteen. Een en ander hangt samen met de afzetpositie in binnen- en buitenland. De laatste jaren wordt vooral de nadruk gelegd op fijne doperwten van lichtgroene kleur.

ZAAIZAADHOEVEELHEDENTABEL

	Gemiddelde grond kg/ha	Stro-arme grond kg/ha	Stro-rijke grond kg/ha	Gebaseerd op 1000-korrel- gew.** van
Aurora	280	310*	250	230
Gloire de Quimper	275	300*	250	220
Alaska	205	225	180	180
Onyx	235	260	210	190
Pixie	200	220	180	160
Venlose Lage	150	170	130	170
Venlona II	235	260	210	210
Cavalier	180	200*	160	180
Supcovert	165	190	140	190
Roi des Fins vert	140	160	120	160
Espoir de Gembloux	120	130	110	170
Cobri	165	190	140	190
Kelvedon Wonder	280	315	250	220
Double One	200	230	170	200
Elf	230	260	200	200
Kelva	280	315*	250	220
Wyola	190	205	175	220
Juwel	145	160	135	170
Vitalis	230	255	215	230
Esmeralda	160	175	145	160

* niet aanbevelenswaardig voor stro-arme grond.

** het 1000-korrelgewicht kan soms vrij sterk variëren.

OVERZICHT RASEIGENSCHAPPEN*

In onderstaand overzicht betekent een hoog cijfer een gunstige waardering voor de betreffende eigenschap. Bovendien zijn lang stro, grote vroegheid van begin bloei, en vroege rijping door een hoog cijfer aangegeven. Een hoog cijfer voor neiging tot doorbloeien betekent weinig doorbloei.

	Rondzadige rassen											Gekreutzadige rassen										
	Aurora	Gloire de Quimper	Alaska	Onyx	Pixie	Venlose	Lage	Venlona II	Cavallier	Supcover	Roi des Fins vert	Espoir de Gembloux	Cobri	Kelvedon Wonder	Double One	Elf	Kelva	Wyola	Juwel	Vitalis	Esmeralda	
Lengte van stro	4	4	9	4	8	6	6	6	4 ⁵	7	6 ⁵	7	7	6	6	7	4 ⁵	8	7 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	
Stevigheid	7	7	4	7	4 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7 ⁵	6	6 ⁵	7	6	6 ⁵	6 ⁵	6	5	6 ⁵	7	7	
Uitstoeling	1	1	1	1	1	4	2	4	4	4	3	4 ⁵	4	1	4	3	2	2	3	2	2	
Vroegheid van begin bloei	9	9	9	9	9	8	8	8	8	7	7	5 ⁵	5 ⁵	8	8	7 ⁵	8	6	5 ⁵	6	6	
Neiging tot doorbloeien	9	9	5 ⁵	7	5	6	8	7	5 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7	8	8	8	8	8 ⁵	8	6 ⁵	8	8	
Vroegrijpheid	9 ⁵	9 ⁵	9	9	9	7 ⁵	8 ⁵	8	8	6	6	4	5	7 ⁵	7	7	8 ⁵	5	4	5	5	
Resistentie tegen topvergeling	4	4	4	4	6	4	4	4	4	7	5	5	9	8	5	8	8	9	9	8	6	
Resistentie tegen Am. vaatz.	10	1	10	10	10	1/10	10	10	10	10	1	1	10	1	1	10	10	10	10	10	10	
Resistentie tegen vroege verbruining	5	5	5	3	5	-	-	-	-	4	5	-	7	5	5	4	5	9	8	7	5	
Conservenkwaliteit	8	8 ⁵	8 ⁵	8	8	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	8	7 ⁵	7 ⁵	8	7 ⁵	8 ¹⁾	8 ¹⁾	7 ⁵	8 ¹⁾	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	
Fijnheid van de doperwt	7 ⁵	8	8 ⁵	8	9	8	7 ⁵	7 ⁵	8	8	8 ⁵	8 ⁵	8	4	5 ⁵	7	5	5 ⁵	7	5 ⁵	7	
Productiviteit	7	7	6 ⁵	7	6 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	8	8	7 ⁵	8	8	8	8	8	8	8	8	8	

1) Voor diepvriesconserven.

* Voor de samenstelling van dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van gegevens ter beschikking gesteld door het Proefstation voor Akker- en Weidebouw en het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek te Wageningen.

RASSENKEUZETABEL

De hieronder opgenomen rassen zijn ingedeeld naar de vorm van het droge zaad (rond of gekreukt) en naar de tijd van rijping (zeer vroeg, vroeg, hoofdseizoen, laat).

		Zaadkleur	
Teeltwijze	Aanbevolen rassen	in dopstadium	droog
Rondzadige erwten			
zeer vroeg	B - Aurora (blz. 57)	lichtgroen	groen
	B - Gloire de Quimper (blz. 57)	lichtgroen	groen
	B - Alaska (blz. 58)	lichtgroen	groen
	N - Onyx (blz. 58)	lichtgroen	groen
	O - Prixie (blz. 58)	lichtgroen	groen
vroeg	O - Venlose Lage (blz. 58)	lichtgroen	geel
hoofdseizoen	B - Supcovert (blz. 59)	lichtgroen	groen
	B - Roi des Fins vert. (blz. 59)	lichtgroen	groen
laat	B - Espoir de Gembloux (blz. 59)	lichtgroen	groen
	N - Cobri (blz. 60)	lichtgroen	groen
Gekreuktzadige erwten			
vroeg	B - Kelvedon Wonder (blz. 60)	donkergroen	groen
	B - Double One (blz. 61)	donkergroen	groen
	B - Elf (blz. 61)	lichtgroen	groen
	B - Kelva (blz. 61)	donkergroen	groen
hoofdseizoen en laat	B - Wyola (blz. 62)	donkergroen	groen
	B - Juwel (blz. 62)	lichtgroen	groen
	N - Vitalis (blz. 62)	donkergroen	groen
	N - Esmeralda (blz. 62)	lichtgroen	groen
	X - Merida (blz. 62)	lichtgroen	groen

RONDE ERWTEN

Ronde conservenerwten, zeer vroeg

B - Aurora — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Ontstaan uit een kruising Venlose Lage met Alaska.

Verdiert vooral aanbeveling op gronden die veel stro leveren. Zeer vroeg, gewas kort en stevig. Bloeit ook onder ongunstige omstandigheden gelijkmatig af. De consumptiekwiteit is goed, de sortering echter iets grover dan van Alaska. Veelal éénpeulig, peulen klein, recht, met 6-7 matig grote lichtgroene erwten. Matig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Gloire de Quimper — K.: Tézier, Valence-sur-Rhône, Frankrijk; ontstaan uit een kruising van Express Alaska met Chemin Long.

Komt vrijwel overeen met Aurora, verschilt van dit ras door de vatbaarheid voor Amerikaanse vaatziekte. Is ook wat gevoelig voor Botrytisrot aan stengel en peul. Mogelijk iets minder produktief dan Aurora.

DOPERWT

B - Alaska

Hoewel het gewas lang, slap en ijl is, wordt dit ras nog geteeld om zijn vroegheid, goede consumptiekwaliteit en fijne sortering. Dient op goede grond geteeld te worden om voldoende produktief te zijn. De in de handel voorkomende selecties variëren enigszins in groeihoogte. Overwegend éénpeuldig, peulen klein, 6-7 cm lang met 6-7 kleine, lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is klein, rond, lichtgroen en glad, behoudens een kleine deuk.

Matig gevoelig voor nachtvorst en vatbaar voor topvergeling. De meeste selecties zijn resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

Alaska 14 - Brotherton, Ellensburg, Washington, Ver. Staten van Amerika.

Een Alaskaselectie die wat sortering betreft gelijk is aan of iets fijner dan de gewone Alaska. Consumptiekwaliteit als van Alaska. Deze selectie wordt ook in de handel gebracht als Alaska.

N - Onyx — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Sweet Alaska met een eigen geniteur.

Is vroeg en geeft een goede opbrengst. Het stro is kort en stevig; eist vruchtbare grond en een vrij dichte stand. Vertoont in sommige jaren vrij sterke neiging tot doorbloei. Kwaliteit goed.

Vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte. Gevoelig voor Botrytis. Heeft de indruk gemaakt eveneens gevoelig te zijn voor nachtvorst.

O - Pixie — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Kw.r.: 1957.

Ongeveer even vroeg als Alaska, het stro is wat korter en de erwt wat fijner dan van Alaska. De consumptiekwaliteit is goed, doch iets minder dan van Alaska doordat de schil iets meer naar voren komt. Dit houdt vermoedelijk verband met de fijnere korrel. In het dopstadium is het zaad lichtgroen; het rijpe zaad is rond en groen. Tamelijk vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

Ronde conservenerwten, vroeg

O - Venlose Lage

Verdient geen aanbeveling op gronden die weinig stro leveren.

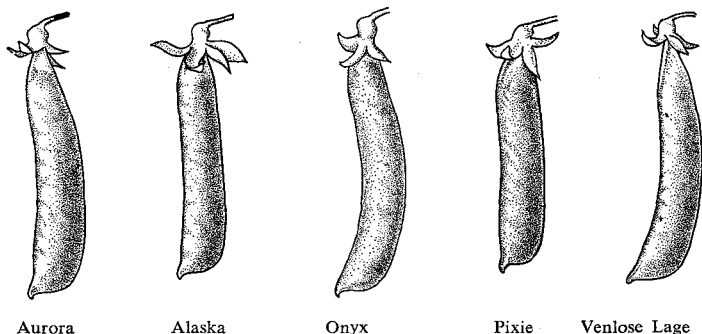
Vroeg, gewas kort tot vrij kort en stevig. Sortering wat fijner dan van Aurora en Gloire de Quimper.

Bij te laat oogsten op onregelmatige grond kunnen gele erwten voorkomen. Indien het gedurende de bloei koel en voldoende vochtig is, kan de bloei aanzienlijk langer dan normaal doorgaan, met als gevolg veel langer stro en latere rijping.

Matig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling.

Enkele selecties zijn resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, o.a. *Venlona II* en *Cavalier*. Tussen de in de handel voorkomende selecties bestaan aanmerkelijke verschillen in groeihoogte en peulvorm. Overwegend tweepeuldig, peulen klein, stomp, afhankelijk van de selectie recht of zwak gebogen, met 6 matig grote, lichtgroene erwten.

Het rijpe zaad is matig groot, rond, glad en geel.

Ronde conservenerwten, hoofdseizoen

B - Supcovert — K.: André Blondeau, Bersée, Nord, Frankrijk. Kw.r.: 1957; gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Ontstaan uit een kruising van Chemin Long met Roi des Fins vert.

Fijn en stevig stro. Kwaliteit vrijwel gelijk aan die van Roi des Fins vert; tegelijk of iets later oogstrijp; sortering iets minder fijn. In het dopstadium is het zaad lichtgroen, het rijpe zaad is rond en groen. Vaak iets minder produktief dan Roi des Fins vert.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling en weinig gevoelig voor nachtvorst.

Wordt veel geteeld.

B - Roi des Fins vert — K.: Tézier, Valence sur Rhône, Frankrijk. Ontstaan uit een kruising van Serpette nain C.P.U. met Gontier vert.

Komt vrijwel overeen met *Finette* (N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg).

Wordt veel geteeld om de fijne sortering van de doperwten en de grote produktiviteit. Smaak wat flauw, overigens goede kwaliteit voor blikconserven. Iets slap gewas. Overwegend tweepeulig, peulen 8-10 cm lang met 6-7 kleine lichtgroene erwten. Opbrengst in de regel goed of zeer goed. Het rijpe zaad is klein, rond, iets gedeukt, lichtgrijs-groen.

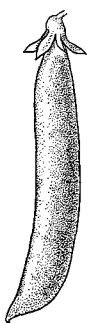
Vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte, tamelijk gevoelig voor nachtvorst.

Ronde conservenerwten, laat

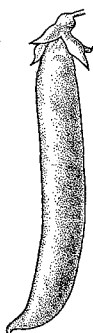
B - Espoir de Gembloux — K.: Prof. A. Lecrenier, Gembloux, België. Kw.r.: 1956; gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Ontstaan uit een kruising van Excelsior de Sutton met Nain hâtif d'Annonay.

Laat, tamelijk produktief ras, met fijne doperwten van goede consumptiekwaliteit. Enigszins wisselvallig in opbrengst. Gewas vrij lang, matig stevig, tamelijk uitstoelend.

DOPERWT

Supcovert

Roi des Fins vert

Espoir de Gembloux

Cobri

Espoir de Gembloux (vervolg)

Overwegend tweepeulig, peulen krombektype met 8-9 lichtgroene zaden per peul. Het rijpe zaad is klein, rond en groen. Vatbaar, voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

N - Cobri — K.: „West-Friesland”, Wijdenes. Kw.r.: aangevraagd door N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van (Lincoln $\times$ Zelka) $\times$ Conservenkonigin.

Vrij laat ras, doch iets minder laat dan Espoir de Gembloux. Tamelijk lang gewas, vrij stevig, enigszins uitstoelend. Opbrengstvermogen goed; overwegend tweepeulig. Fijne doperwt, hoewel iets grover dan Espoir de Gembloux. Goede kwaliteit voor blikconserven. In tegenstelling met Espoir de Gembloux resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling.

KREUKERWTEN

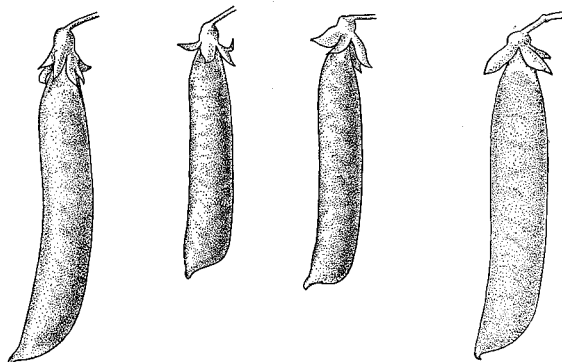
Kreukerwten voor conserven, vroeg

B - Kelvedon Wonder — K.: W. Hurst, Engeland. Ontstaan uit een kruising van Lincoln met Petit Merveille. In 1925 in de handel gebracht.

Wordt veel voor vriesconserven gebruikt, omdat de donkere, olijfgroene kleur in overeenstemming is met de eisen, die de vriesconservering stelt; wel is de kleur soms wat ongelijkmatig. De consumptiekwaliteit is goed.

Matig lang, vrij open, matig stevig gewas. Overwegend tweepeulig, peulen vrij groot, spits, iets gebogen met 7-9 olijfgroene, vrij grote, zeer zoete erwten. Bij volle stand zeer produktief. Het rijpe zaad is matig groot, lichtgroen, gekreukt en cilindrisch.

Oogstzekerheid matig. De kiemkracht en vitaliteit van het zaad laat soms te wensen over, waardoor de opkomst vaak minder goed is. Voorts zeer gevoelig voor afwijkende bodemvruchtbaarheid en zeer gevoelig voor nachtvorst. Weinig vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

Kelvedon Wonder

Double One

Elf

Kelva

B - Double One (Quadrat) — K.: R. J. Mansholts Veredelingsbedrijf, Westpolder (Gron.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit een kruising van Mansholts G.E.K. met Kelvedon Wonder.

Vrij kort, stevig stro, vrij vroeg, produktief. Meestal 2-peulig, peulen matig groot, stomp, 5-7 mooie donkergroene zaden per peul. Zeefsortering wat fijner dan van Kelvedon Wonder. Kwaliteit goed. Iets meer neiging tot barsten van de schil dan Kelvedon Wonder. Het rijpe zaad is matig fijn, gekreukt en groen. Oogstzekerder dan Kelvedon Wonder, speciaal in het noorden van het land. Vatbaar voor topvergeling en voor Amerikaanse vaatziekte.

B - Elf — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Kw.r.: 1959.

Vroeg en produktief (dubbelpedulig). Het stro is vrij kort en vrij stevig. De consumptiekwaliteit is goed, ongeveer als van Juwel. De doperwten hebben echter neiging uit de schil te barsten. Sortering ongeveer als van Juwel.

Kleur van het zaad in dopstadium lichtgroen, het rijpe zaad is gekreukt groen.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling.

B - Kelva — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Kelvedon Wonder met Alaska in 1952.

Het ras komt het meest overeen met Kelvedon Wonder, verschilt daarvan door resistentie tegen Amerikaanse vaatziekte en iets korter gewas. Op weinig stro leverende gronden te kort van stro.

De kwaliteit voor diepvriezen is goed. Ook resistent tegen topvergeling.

Kreukerwten voor conserven, hoofdseizoen en laat

B - Wyola — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika.

Goed kwaliteitstype voor diepvriesconserven.

Lang, fors, vrij slap gewas. Tweepeuldig, peulen stomp en hoog zittend, met 7-9 matig grove, donkergroene erwten. Het rijpe zaad is matig groot, gekreukt, groen. Produktief. Matig gevoelig voor nachtvorst. Resistent tegen topvergeling en tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Juwel — K.: van Waveren & de Bres, Hann. Münden, Duitsland.

Voor blikconserven; goede consumptiekwaliteit, soms wat ongelijkmatig van kleur.

Het zaad heeft de neiging uit de schil te barsten, daarom wordt aanbevolen het gemaaid gewas een dag op het veld te laten liggen.

Heeft vrij sterke neiging tot doorbloei, kan in natte jaren tegenvallen in opbrengst.

Tamelijk slap stro. Overwegend tweepeuldig, peulen spits, matig groot (7-9 cm), met 7-9 matig fijne, lichtgroene zaden. De sortering is fijner dan van Kelvedon Wonder. Het rijpe zaad is matig fijn, gekreukt en groen. Produktief. Matig gevoelig voor nachtvorst, resistent tegen topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

N - Vitalis — K.: „West-Friesland”, Wijdenes. Kw.r.: aangevraagd door N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van (Zelka $\times$ Lincoln) met Kelvedon Wonder.

Tijdens dopstadium is de erwt donkergroen; geschikt voor diepvriezen.

Het stro is vrij kort en vrij stevig. Opbrengstvermogen goed tot zeer goed. Bij het maaien kan soms peulverlies optreden.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling.

N - Esmeralda (Sferra) — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Horal met Wyola in 1951.

Tamelijk kort en vrij stevig gewas met geringe uitstoeling. Produktief; overwegend tweepeuldig.

Kwaliteit voor blikconserven goed. Sortering vrij fijn, ongeveer als van Elf.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, matig vatbaar voor topvergeling.

Ras waarover meer ervaring gewenst is

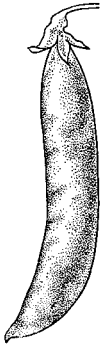
X - Merida — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960.

Tamelijk kort en vrij stevig gewas, laat. Doperwt grover dan van Juwel, lichtgroen.

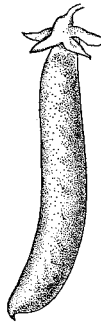
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, weinig vatbaar voor topvergeling.

Wyola

Juwel

Vitalis

Esmeralda

TEELT VOOR VERS GEBRUIK

Met het in gebruik nemen van dorsmachines, waarmee groengemaai-de volvelds geteelde stamerwten met gewas en al worden verwerkt, is na 1945 de conservenmarkt voor de op tuindersbedrijven geteelde doperwten geheel uitgevallen. De teelt voor vers gebruik richt zich thans geheel naar de vraag van de particuliere verbruikers.

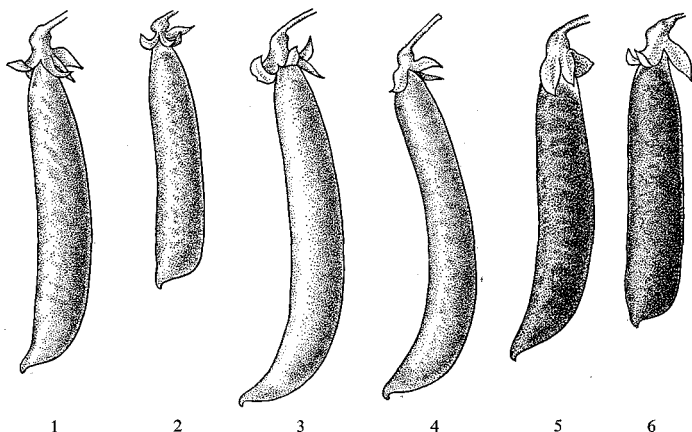
De rassenkeuze hangt vaak samen met plaatselijke teeltgebruiken. Gevoeligheid voor nachtvorst en vatbaarheid voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte kunnen bij de rassenkeuze van belang zijn. Ook moet, vooral voor kreukerwten, gewezen worden op de noodzaak van ontsmetting van het zaaizaad met zgn. kiembeschermende middelen (zie hiervoor uitvoeriger blz. 54).

RASSENKEUZETABEL

Hieronder zijn de, voor de teelt voor vers gebruik, meest geschikte rassen opgenomen, ingedeeld volgens de lengte van het gewas (stam of rijs) en de tijd van rijping (vroeg, hoofdseizoen of laat).

Teeltwijze		Aanbevolen rassen	Droog zaad :
Stam	vroeg	A - Kelydon Wonder (blz. 64) B - Eminent (blz. 64)	gekreukt groen rond groen
	hoofdseizoen	B - Wyola (blz. 64)	gekreukt groen
Rijs	vroeg	A - Vroege Mei (blz. 65)	rond geel
	hoofdseizoen	B - Mechelse Krombek (blz. 65) B - Vlijmse Krombek (blz. 65) B - Ezetha's Krombek Blauwschok (blz. 65) B - Blauwschokker (blz. 65)	rond groen rond geel gekreukt bruin gekreukt bruin

DOPERWT

1 = Eminent 2 = Vroege Mei 3 = Mechelse Krombek
4 = Vlijmse Krombek 5 = Ezetha's Krombek 6 = Blauwschokker

STAMERWTEN

Stamerwten voor vers gebruik, vroeg

A - Kelvedon Wonder

Voor beschrijving zie blz. 60.

Wordt algemeen geteeld voor vers gebruik. Goede kwaliteit.

B - Eminent (Petit Provençalse, Kleine Rheinländerin, Matador, Meteor, Pannevis' Extra).

Wordt, evenals Kelvedon Wonder, in Venlo en omgeving gebruikt als voorteelt van augurken. Wordt ook op andere plaatsen geteeld voor vers gebruik.

Vrij kort, matig gedrongen, tamelijk stevig gewas. Overwegend één-peuldig, peulen recht tot iets gebogen met spits toelopende punt, 8-9 cm lang met 7-9 grote erwten. De donkergroene peulen en gedopte erwten lijken veel op die van Kelvedon Wonder, de erwten worden echter spoedig melig en zijn niet zoet. Produktief en vroeg. Het rijpe zaad is groot, niet zuiver rond, glad en lichtgroen.

Gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Stamerwten voor vers gebruik, hoofdseizoen

B - Wyola

Goede kwaliteit.

Voor beschrijving zie blz. 62.

RIJSERWTEN

Rijserwten voor vers gebruik, vroeg

A - Vroege Mei (Eerste Vroege Mei, Prins Albert, Vroege Veense, Amsterdamse)

Van Vroege Mei zijn verschillende selecties in omloop, die in eigenschappen, zoals vroegheid, hoogte, tweepeuligheid, lengte en vulling van de peulen, min of meer variëren. In de Venen zijn tuindersselecties in omloop, meestal onder de naam Vroege Veense, welke zich behalve door grote vroegheid onderscheiden door lange stelen.

Matig lang, tamelijk slap, niet vertakt gewas. Peulen recht of zwak gebogen met recht afgeknotte top, 7,5 tot 8,5 cm lang met 6-8 matig kleine erwten per peul. Vroeg en produktief. Het rijpe zaad is matig klein, rond, glad en geel.

Niet of weinig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Rijserwten voor vers gebruik, hoofdseizoen

B - Mechelse Krombek (Marktveroveraar, Parijse Groene Krombek, Serpette de Paris)

Lang gewas. Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, zeer licht-groen, $\pm$ 10 cm lang met 8-10 matig grote erwten. Produktief. Het rijpe zaad is vrij groot, rond, glad, lichtgrijsgroen. Weinig gevoelig voor nachtvorst. Matig vatbaar voor topvergeling, meestal resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Vlijmse Krombek (Roi des Serpettes)

Vrij lang, smaragdgroen gewas (zonder wasbedekking). Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, 9-11 cm lang met 8-10 kleine erwten. Produktief. Het rijpe zaad is vrij klein, rond, glad en geel.

Gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Ezetha's Krombek Blauwschok — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Kw.r.: 1955.

Wordt vrij veel als doperwt gebruikt.

Lang, fors gewas. Overwegend éénpeulig, peulen blauwviolet, 8-9 cm lang met 8-9 erwten, peul spits. Produktief. Het rijpe zaad is groot, iets plat cilindrisch, gekreukt, bleekbruin met witte navel en heeft als capucijner een goede consumptiekwiteit. Matig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Blauwschokker

Als Ezetha's Krombek Blauwschok, heeft echter stompe peulen en meestal één zaad per peul minder.

KNOLSELDERIJ

(*Apium graveolens* L. var. *rapaceum* (Mill.) DC.)

Van de knolselderij zijn in 1959-1960 voor de tweede maal praktijk-

KNOLSELDERIJ

proeven gehouden. Daar de classificatie van de selecties tot duidelijk omschreven rassen in vele gevallen op moeilijkheden stuit, zijn de goedgekeurde selecties in twee groepen geplaatst, waarvan alleen de laatste een eigenaam draagt. Naar de hoeveelheid loof zijn zij in drie groepen ingedeeld.

A

Middelmatig tot zwaar loof, overwegend forse knollen. Geschikt om in het groot geteeld te worden voor export en fabriek.

Aanbevolen selecties, praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Hoeveelheid loof	Gevoeligheid voor inwendig bruin	Opmerkingen
Selectie Huizer	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	1	2	
Hilds Neckarland	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	2	1	
Maagdenburger	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	1	1	overwegend tamelijk plat
Venlose	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	1	1	overwegend tamelijk plat
Zwijndrechtse	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	2	2	
Ceva	Vreeken's Zaden, Dordrecht, en Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2	1	overwegend bolvormig
Maagdenburger Markt	„West-Friesland”, Wijdenes	2	1	
Roem van Zwijndrecht	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	2	1	overwegend bolvormig

O - Appel

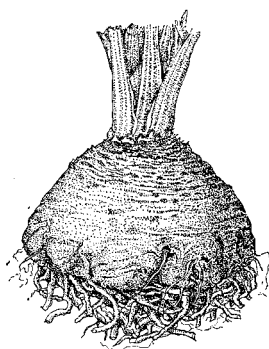
Kort loof; overwegend kleine tot matig grote bolvormige, gladde knollen. Kleine wortelaanzetting. Dit type is meer geschikt voor de detailhandel.

Aanbevolen selecties, praktijkproeven 1959-1960

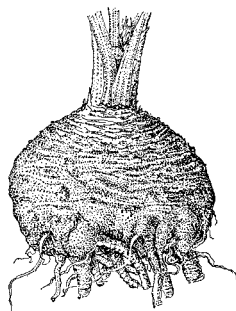
Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Hoeveelheid loof	Gevoeligheid voor inwendig bruin	Opmerkingen
Belga B 58	N.V. C. W. Pannevis, Delft	3	1	bolvormig
Pomona	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	3	1	bolvormig

Legenda

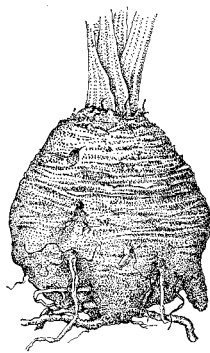
Hoeveelheid loof: 1 = flink loof; 2 = matige hoeveelheid loof; 3 = fijn loof.
Gevoeligheid voor inwendig bruin: 1 = weinig inwendig bruin; 2 = matig veel inwendig bruin.

Trapeziumvorm

Tussenvorm

Bolvorm

KOMKOMMER

(*Cucumis sativus* L.)

Komkommers worden geteeld onder platglas, in warenhuizen en in kassen.

Van komkommers bestaan groene, witte en gele rassen. De teelt van groene komkommers is verreweg het belangrijkste. Ze worden geteeld voor export en voor binnenlands gebruik.

Witte komkommers worden vrijwel uitsluitend geteeld voor binnenlands gebruik. De teelt vindt plaats in die gebieden waar geen export van komkommers plaats heeft, witte komkommers worden daar doorgaans beter betaald.

De teelt van gele komkommers vindt ook uitsluitend plaats voor binnenlands gebruik en wel in het bijzonder rond het consumptiegebied Amsterdam.

GROENE PLATGLASKOMKOMMERS

Vanaf 1961 geldt het „teeltverbod bittere komkommers” ook voor de teelt onder platglas.

De thans in de handel zijnde hybriden zijn in grote mate resistent tegen het bitter worden van de vruchten.

Vooral in de stookrijen kan bladvuur veel schade veroorzaken, bij deze teelt wordt daarom vaak de voorkeur gegeven aan gestekelde hybriden (zie tabel op blz. 72).

Voor de teelt in niet gestookte rijen worden in hoofdzaak de gladvruchtige hybriden gebruikt (zie tabel op blz. 68).

KOMKOMMER

Overzicht groene platglaskomkommers

	groeikracht	vroegeheid	produktiviteit	vruchtlengte	kleurvastheid	vruchtvuur-resistentie	bladvuur-resistentie	resistentie tegen bitter worden
A - Bittex	4	4	4	4	4	+	—	3,5
A - Bugrostan (lang)	4	4	4	4	4	+	—	3,5
A - Green Stick	4	4	4	4	4	+	—	3,5
B - Gallex	4	4	3,5	3,5	4	+	±	3,5
N - Bivur	4	4	4	4	4	+	—	3,5
N - Fabulus	4	3,5	4	4,5	4	+	—	3,5
N - Groestan (platglas)	4	3,5	4	4	4	+	—	3,5

De waarderingscijfers in de tabel lopen van 1-5, een hoger cijfer wijst op een gunstiger waardering, behalve voor vruchtlengte. Het meest gunstige cijfer voor vruchtlengte is 4.

A - Bittex — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïnt.: 1958. Hybride. De hybriden Bittex, Bugrostan (lang), Green Stick, Bivur, Fabulus en Groestan (platglastype) vertonen onderling veel overeenkomst.

Groeikracht goed, produktiviteit goed. Vruchten niet gestekeld, slank, goed van lengte, goed van kleur, redelijk resistent tegen bitter worden, resistent tegen vruchtvuur, niet resistent tegen bladvuur.

Voor de kleine gebruikswaardeverschillen tussen deze hybriden zie tabel groene platglaskomkommers boven aan deze bladzijde.

Zowel van Bugrostan als van Groestan bestaat ook een type met iets kortere vruchten, dat speciaal voor teelt onder staand glas bedoeld is.

A - Bugrostan (lang) — K.: W. P. J. de Ruiter, Rotterdam. Kwr.: aangevraagd. Geïnt.: 1958. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bittex.

A - Green Stick — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Geïnt.: 1958. Hybride.

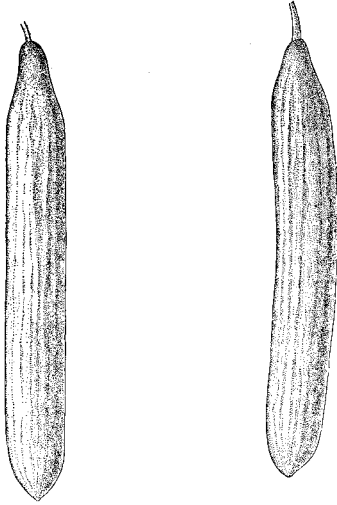
Voor beschrijving zie onder Bittex.

B - Gallex — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïnt.: 1958. Hybride.

Groeikracht goed, produktiviteit tamelijk goed. Vruchten zwak stekelig, vrij sterk geribbeld, matig lang, goed van kleur. Redelijk resistent tegen bitter worden, resistent tegen vruchtvuur en vrij goed resistent tegen bladvuur.

N - Bivur — K.: N.V. Struik en Co., Enkhuizen. Geïnt.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bittex.

Algemeen type van gladde hybride

Gallex

N - Fabulus — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Geïnt.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bittex.

N - Groestan (platglas-type) — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Geïnt.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bittex.

Rassen waarmee meer ervaring gewenst is

X - Cresta — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.

Een hybride met lange, niet gestekelde vruchten.
Redelijk resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur.

X - Flamex '61 — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een hybride met lange, slanke, niet gestekelde vruchten.
Vruchten vrij zwak van kleur. Redelijk resistent tegen bitter worden, resistent tegen vruchtvuur en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Vurex '61 — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een hybride met matig lange, matig stekelige vruchten. Redelijk resistent tegen bitter worden, resistent tegen vruchtvuur en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Bivres — K.: Fa. v. Hemert en Co., Waddinxveen.

Een hybride met niet gestekelde vruchten.
Redelijk resistent tegen bitter worden, resistent tegen vruchtvuur.

KOMKOMMER

WITTE PLATGLASKOMKOMMERS

Witte komkommers worden alleen onder platglas geteeld. Vroege teelt is niet lonend omdat de produktie vrijwel uitsluitend voor binnenlands verbruik bestemd is.

In de regel wordt niet voor half april uitgeplant. Door deze late plantdatum is weinig of geen broeimateriaal nodig.

De rassenkeuze wordt vooral bepaald door groeikracht, produktiviteit, vruchtlengte en vruchtvorm.

Op gronden waar de groei matig is verdient de Lange Witte aanbeveling, omdat hier de vruchten van Westlandse Halflange Witte en Witte Bruid te kort blijven en de vruchten van Betuwse Witte teveel stekvruchten vormen. Witte Bruid groeit het zwakst en is daarom alleen op zijn plaats op gronden waar een goede groei verwacht kan worden.

Behalve de bovengenoemde factoren speelt plaatselijke voorkeur voor een bepaalde vruchtvorm vaak de belangrijkste rol bij de rassenkeuze.

Overzicht witte platglaskomkommers

	gemiddelde vruchtlengte in cm	groeikracht	produktiviteit
A-Lange Witte	43	goed	goed
A-Westlandse Halflange Witte	36	krachtig	goed
B-Betuwse Witte	40	goed	vrij goed
B-Witte Bruid	37	zwak	goed

A - Lange Witte

Groeikracht goed. Produktiviteit goed. Enkele dagen later dan Westlandse Halflange Witte.

Vruchten vrij lang (± 43 cm) en vrij dun, wratten wat minder groot dan van Westlandse Halflange Witte.

A - Westlandse Halflange Witte (Delftse Halflange Witte)

Groeikracht zeer goed. Produktiviteit goed.

Halflange vruchten (± 36 cm). Vruchten vrij goed van vorm, soms iets kantig; met een stompe, korte hals, wrattig.

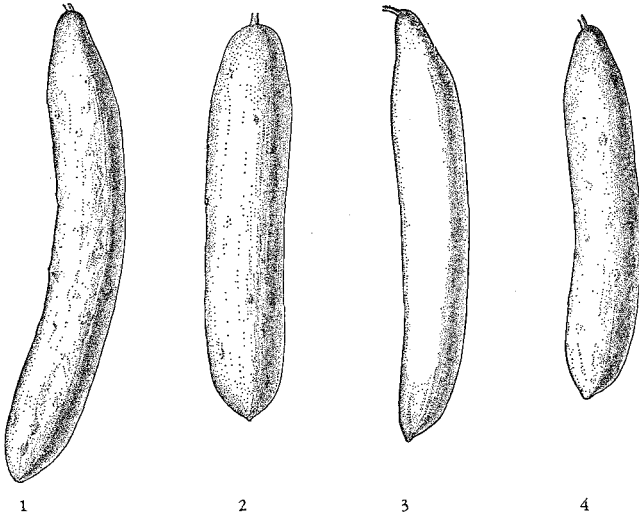
B - Betuwse Witte

Groeikracht goed. Produktiviteit vrij goed, vroeg oogstrijp.

Vruchten gewoonlijk iets langer dan van Westlandse Halflange Witte (± 40 cm), met weinig en kleine wratten, glad, op dwarse doorsnede ongeveer driehoekig, hals vrij lang en dun. Onder minder gunstige omstandigheden groeit de top van de vruchten vaak onregelmatig uit.

B - Witte Bruid — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Rijkdragend. Het grootbladige gewas ontwikkelt zich vlak en minder fors dan de Westlandse Halflange Witte en vereist daardoor minder snoei. Om voldoende groei in het gewas te houden kan het aan-

1 = Lange Witte
4 = Witte Bruid

2 = Westlandse Halflange Witte

3 = Betuwse Witte

Witte Bruid (vervolg)

beveling verdienen reeds vroegtijdig met overbemesting te beginnen. Vruchten halflang (± 37 cm) met meestal een kort halsje en weinig, vrij kleine wratten. Vruchten veel gladder dan van Westlandse Halflange Witte.

GELE PLATGLASKOMKOMMERS

Gele komkommers worden uitsluitend onder platglas geteeld, overwegend als nateelt na broeirijen van sla en andijvie.

B - Amsterdamse Lange Gele (Westlandse Lange Gele, Veurse Gele, Zwijndrechtse Lange Gele)

Groeikracht goed. Produktiviteit tamelijk goed.

Tamelijk lange vruchten (± 40 cm); goede vorm, slanker dan van Lentse Halflange Gele. Tamelijk dunne, halflange hals; vatbaar voor vruchtvuur.

B - Lentse Halflange Gele

Groeikracht sterk. Produktiviteit goed.

Halflange, dikke, zware vruchten, ± 35 cm lang. Mooi van kleur. Op lichtere gronden te veel tweede soort, omdat de vruchten dan te klein blijven. Tamelijk dunne, halflange hals. Vatbaar voor vruchtvuur.

N - Bivu — K.: Proeftuin „Hollands-Utrechts Veendistrict”, Sloten.

Een hybride. Vruchten even lang als van Lentse Halflange Gele.

Resistent tegen vruchtvuur en tegen bitter worden.

KOMKOMMER

O - Barno — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Vruchten ongeveer even lang als Lentse Gele. De steeleinden van de vruchten worden vrij gauw oranjekeurig. Om deze reden moet er vaker geoogst worden. Resistent tegen vruchtvuur.

O - Amber — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Vruchten vrij slank, iets langer dan van Lentse Gele. De steeleinden van de vruchten worden vrij gauw oranjekeurig. Om deze reden moet er vaker geoogst worden.

Resistent tegen vruchtvuur.

GROENE KOMKOMMERS VOOR WARENHUIZEN EN GROTE KASSEN

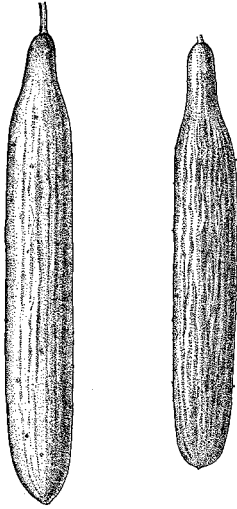
De laatste jaren wordt de teelt van groene komkommers in warenhuizen en kassen steeds belangrijker.

Op grond van het „teeltverbod bittere komkommers” mogen onder staand glas - uitgezonderd de „enkele komkommerkassen” - alleen rassen en hybriden worden geteeld die weinig of niet gevoelig zijn voor bitter worden.

Overzicht groene komkommers voor warenhuizen en grote kassen

gladvruchtig	groeikracht	vroegeheid	productiviteit	vruchtlengte	kleurvasth.	vruchtvuur-resistent	bladvuur-resistent	resistent tegen bitter worden
A - Bittex	4	4	4	4,5	4	+	—	3,5
A - Bugrostan (lang)	4	4	4	4,5	4	+	—	3,5
A - Bugrostan (kort)	4	4	4	3,5	4	+	—	3,5
A - Green Stick	4	4	4	4,5	4	+	—	3,5
B - Gallex	4	4	3,5	4	4	+	±	3,5
N - Bivur	4	4	4	4,5	4	+	—	3,5
N - Fabulus	4	3,5	4	5	4	+	—	3,5
N - Groestan (kas)	4	4	4	4	4	+	—	3,5
gesteekeld								
A - Bitspot	4	4	4	4	4	+	±	4
A - Green Spot	4	4	4	4+	4	+	±	4
A - Sporu	4	4+	4	4	4	+	±	4
B - Spotvrije	3	3,5	4,5	3,5	4	—	+	3
N - Bispor	4	4	4	4	4	+	±	4
N - Factum	4	4	4	4	4	+	±	4
N - Groespot	4	4	4	4	4	+	±	4
N - Toky	4	4	4	4,5	4	+	±	4
N - Telespot	4	4	4	4	4	+	±	4

De waarderingscijfers in de tabel lopen van 1-5, een hoger cijfer wijst op een gunstiger waardering, behalve voor vruchtlengte. Het meest gunstige cijfer voor vruchtlengte is 4.

Algemeen type van
gestekelde hybride

Spotvrije

De rassen en hybriden die voor de teelt in warenhuizen en kassen in aanmerking komen, kunnen worden ingedeeld in gladde en gestekelde typen (zie het overzicht op blz. 72).

Voor de vroege teelten (planttijd vanaf half december) worden bijna uitsluitend de gestekelde hybriden en het ras Spotvrije gebruikt. Door het sneller in produktie komen en door de geringere temperatuurbehoefte van de gestekelde hybriden worden deze meer geteeld dan het ras Spotvrije. Voor de latere teelten (ongestookte kassen) worden zowel de gladde als de gestekelde hybriden gebruikt.

Spotvrije vraagt de hoogste temperatuur (minimum nachttemperatuur van de lucht 20° C). Voor de gestekelde hybriden is het gunstig de eerste twee à drie weken na het planten een nachttemperatuur te geven van ongeveer 20° C, daarna kan een nachttemperatuur van ongeveer 18° C aangehouden worden.

De gladde hybriden hebben de geringste temperatuurbehoefte; ze kunnen bij een nachttemperatuur van 16° C worden geteeld. Ook hierbij is een enkele graden hogere nachttemperatuur gedurende enige tijd na het planten gunstig.

Bij de teelt van zg. herfstkomkommers die ongeveer eind juli geplant worden, wordt er naar gestreefd zo laat mogelijk nog komkommers aan te voeren om te kunnen profiteren van de oplopende prijzen. Het verdient aanbeveling reeds tijdig te beginnen met bijstoken om het gewas lang in goede conditie te kunnen houden. In verband met de afzet worden voor deze herfstkomkommers meestal gestekelde typen geteeld.

Voor de „winterteelt”, waarbij in november wordt geplant, worden de halfgestekelde hybriden gebruikt.

KOMKOMMER

Voor de beschrijving van de gladvruchtige hybriden en rassen zie men bij groene platglaskomkommers.

A - Bitspot — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïnt.: 1958. Hybride. De hybriden Bitspot, Green Spot, Sporu, Bispor, Factum, Groespot, Toky en Telespot vertonen onderling veel overeenkomst.

Groei­kracht goed, produktiviteit goed.

Vruchten tamelijk gestekeld, slank, goed van lengte, goed van kleur, resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur en vrij goed resistent tegen bladvuur.

Voor de kleine gebruikswaardeverschillen tussen deze hybriden zie tabel gestekelde komkommers op blz. 72.

A - Green Spot — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Geïnt.: 1958. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bitspot.

A - Sporu — K.: W. P. J. de Ruit­er, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Geïnt.: 1958. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bitspot.

B - Spotvrije

Uit Engeland ingevoerd onder de naam Spottedisease Resister. Kort geleed gewas met kleine bladeren.

Groei­kracht matig sterk, produktiviteit goed.

Van dit ras zijn twee typen in de handel. Het „type Pannevis” heeft kleiner blad en geeft minder snoeiwerk.

De minimum nachttemperatuur voor Spotvrije ligt hoger dan voor de overige rassen en hybriden.

Vruchten matig van lengte, gestekeld met lange dunne hals, goed van kleur, tamelijk goed resistent tegen bitter worden.

Resistent tegen bladvuur, niet resistent tegen vruchtvuur.

N - Bispor — K.: N.V. Struik en Co., Enkhuizen. Geïnt.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bitspot.

N - Factum — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Geïnt.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bitspot.

N - Groespot — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Geïnt.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bitspot.

N - Toky — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Geïnt.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bitspot.

N - Telespot — K.: Fa. v. Hemert en Co., Waddinxveen. Geïnt.: 1960. Hybride.

Voor beschrijving zie onder Bitspot.

KOMKOMMER/KOOLRAAP

Rassen waarmee meer ervaring gewenst is

X - Green Spot Super — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

Een hybride met tamelijk gestekelde, tamelijk lange vruchten.
Resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur, en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Pica — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.

Een hybride met tamelijk gestekelde, tamelijk lange vruchten.
Resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur, en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Spottex '61 — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een hybride met tamelijk gestekelde, matig lange vruchten met tamelijk lange hals.
Resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur, en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Standex '61 — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een hybride met gladde vruchten van goede lengte.
Resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur, en vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Stylex '61 — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een hybride met tamelijk gestekelde, matig lange vruchten. Resistent tegen bitter worden en tegen vruchtvuur, vrij goed resistent tegen bladvuur.

X - Trias — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

Een hybride met matig gestekelde, tamelijk lange vruchten, matig sterk van kleur, volkomen bittervrij. Resistent tegen vruchtvuur.

RASSEN VOOR ENKELE KOMKOMMERKASSEN

Voor de vroege teelt in enkele komkommerkassen (planttijd vanaf half december) wordt uitsluitend het ras Spotvrije gebruikt. Voor de teelt van zgn. herfstkomkommers (planttijd uiterlijk half augustus) kunnen met succes de gestekelde bittervrije hybriden geteeld worden, daarnaast kan ook het ras Spotvrije gebruikt worden. Het door de komkommervelingen uitgevaardigde „Teeltverbod bittere komkommers” geldt niet voor de teelt in „enkele komkommerkassen”.

KOOLRAAP

(*Brassica napus* L. var. *napobrassica* (L.) Rchb.)

Bij de koolraap onderscheidt men witte en gele rassen. De meeste witte, enkele uitgezonderd, dienen uitsluitend voor veevoer. De gele zijn, behalve voor het vee, ook voor menselijke consumptie geschikt. Zij worden voornamelijk slechts in Friesland en in de Bommeler-

KOOLRAAP/KOOLRABI

waard voor dit doel geteeld. In Friesland is het de Friese Gele Koolraap, met de daaruit gewonnen selecties, die op de voorgrond treedt. In de Bommelerwaard teelt men de Brakelse Gele Koolraap en de laatste tijd ook de Friese. Verder wordt van de zijde van verschillende selectiebedrijven vooral de Hollandse Roodkop Fijnbladige als een goede koolraap voor consumptie aanbevolen.

De volgende beschrijvingen van uitsluitend gele rassen zijn overgenomen uit de 37e Beschrijvende Rassenlijst voor Landbouwgewassen 1962.

Friese Gele

Ronde tot ovale, geelvezige raap met even paarse of bronskleurige kop en fijne hals; weinig vertakt, zeer goed rooibaar. Consumptiewaarde zeer goed, vooral ook omdat de meeste selecties in het algemeen zeer weinig last hebben van glazigheid. Bewaarbaarheid soms minder goed. Goede drogestofopbrengst.

Spreidend, lichtgroen loof, dat zich matig ontwikkelt en weinig grondbedekking geeft. Blijft vrij lang groen.

Hollandse Roodkop

De rapen zijn rond, soms ovaal, geelvezig met rode of paarse kop. Zeer weinig vertakt en zeer goed rooibaar.

Geringe halsvorming. Vaak goede consumptiewaarde en vrij goede bewaarbaarheid. Drogestof-opbrengst matig, soms goed.

Het loof is half opstaand, matig ontwikkeld en blauw aangelopen. Sterft wat vroeg af.

Gele Groenkop

Ronde tot platronde geelvezige raap met groene kop. Enige halsvorming. Weinig vertakt, goed rooibaar. Smaak behoorlijk tot goed; vaak nogal gewild in de handel. Bewaarbaarheid is meestal goed, soms zeer matig. De drogestof-opbrengst is vrij goed tot goed. Matig ontwikkeld, lichtgroen loof. Blijft vrij lang groen. Minder vatbaar voor knolvoet.

KOOLRABI

(*Brassica oleracea* L. var. *gongylodes* L.)

Van de koolrabiplant wordt het onderste gedeelte van de stengel dat knolvormig verdikt is geconsumeerd. De knol ontstaat bovengronds en onderscheidt zich daardoor duidelijk van de koolraap waarmee dit gewas wel eens verward wordt.

In verschillende Europese landen vindt dit gewas nog regelmatig afzet; de belangstelling van de Nederlandse consument is evenwel zeer klein. De omvang van de teelt is dan ook gering al neemt deze de laatste tijd onder invloed van vraag uit Duitsland iets toe.

Koolrabi kan op verschillende wijzen worden geteeld. De meeste belangstelling bestaat voor de vroege teelten, die zowel onder glas als in de vollegrond uitgevoerd worden. De gebruikswaarde van de hiervoor gebruikte rassen wordt behalve door de vroegheid bepaald door de neiging tot schieten, een verschijnsel dat het gevolg is van blootstelling aan lage temperaturen. Rassen als *Wener Vroege Witte* en

Wener Vroege Blauwe die vroeger veel werden gebruikt hebben door hun grote gevoeligheid voor schieten grotendeels het veld moeten ruimen voor selecties van het ras *Prager Witte Broei* en *Roggliassen* (genoemd naar de Zwitserse kweker Roggli). Voor de late teelten worden om hun korte groeiperiode soms ook vroege rassen geprefereerd. Deze zijn hierdoor geschikt voor nateelt.

Vroege rassen

A - Prager Witte Broei

Van dit ras komen verschillende typen voor. Bijzonder vroeg, en resistent tegen schieten dan veel andere selecties van dit ras zijn *Wiesmoor Witte Broei* en *Gaugels Witte Broei*, waarmee in Duitse proeven zeer goede resultaten verkregen werden. Geschikt voor teelt onder glas, en onder gunstige groeiomstandigheden ook voor de vroege vollegrondsteelt. Soms reeds 6 weken na uitplanten oogstrijp. Knol iets platrond, matig groot, groenachtig wit. Weinig, vrij klein, kort gesteeld blad.

A - Roggli's Vroege Witte

Dit ras is enige dagen later dan *Wiesmoor Witte Broei* en *Gaugels Witte Broei*. Het is evenwel zeer resistent tegen schieten, en is daarom beter geschikt voor minder gunstige teeltomstandigheden. Roggli's *Weisser Treib* en Roggli's *Weisser Freiland* verschillen onderling maar heel weinig.

Geschikt voor teelt onder glas en in de vollegrond.

Knol platrond, matig groot, groenachtig wit. Weinig, vrij klein en vrij kort gesteeld, afhangend blad.

B - Roggli's Blauwe

Zeer resistent tegen schieten. Iets later dan voorgaand ras. Komt in de eerste plaats in aanmerking voor vollegrondsteelt.

Knol platrond, matig groot, blauwviolet. Vrij weinig, vrij klein, vrij kort gesteeld afhangend blad.

Late rassen

B - Goliath Witte Reuzen

Een ras met grote ovaalronde knollen dat door zijn langzame groei al in juni moet worden geplant.

B - Goliath Blauwe Reuzen

Een ras dat zich van het voorgaande alleen onderscheidt door zijn knolkleur.

KROOT

(*Beta vulgaris* L. var. *rubra* L.)

Uit een oogpunt van voedingswaarde treedt de kroot niet bijzonder op de voorgrond. Er zit wat suiker in de knol, maar de calorïenwaarde van een maaltje krotten komt niet uit boven die van het gemiddelde van de koolsoorten. Vitamine A zit er niet in. Als bron van vitamine C is de kroot lang niet te verwaarlozen, maar de koolsoorten, sla en b.v. ook snijbiet, zijn een rijkere bron. Het kalk-

KROOT

RASSENKEUZETABEL *)

De vroegst geteelde krotten worden in de regel goed betaald. Voor de latere is het verzadigingspunt van de vraag vrij vlug bereikt.

Teeltwijze	Zaaitijd	Oogsttijd	Aanbevolen rassen
Vroegste teelt	Zaai half februari tot half maart onder warm glas - verspenen in bak of in perspot - uitplanten onder glas in maart	1-30 mei	Gladoro (blz. 80) Egyptische Platte Kortloof (blz. 80)
	Als boven, maar uitplanten in vollegrond in de 1e week van april	21 mei- 21 juni	Gladoro (blz. 80) Egyptische Platte Kortloof (blz. 80)
	Zaai half februari tot begin maart ter plaatse in koud warenhuis	Vanaf half mei	Gladoro (blz. 80) Egyptische Platte Kortloof (blz. 80)
Vroege vollegronds-teelt	Zaai ter plaatse in maart	21 juni- half juli	Gladoro (blz. 80) Egyptische Platte Kortloof (blz. 80) de vroege selecties van Egyptische Platte Normaal Loof (blz. 80)
Zomer-teelt	Zaai ter plaatse in april en mei	Vanaf juli	Detroit (blz. 80) Perfected Detroit (blz. 81)
Teelt voor conservering, verkoop van gekookte bieten, en winter-voorraad	Zaai ter plaatse in mei	oktober, november	Perfected Detroit (blz. 81)
Teelt voor conservering als kleine hele krootjes	Dichte zaai ter plaatse tot begin juli	oktober, november	Detroit (blz. 80)

*) Samengesteld in samenwerking met de heer Sj. Tolsma, Rijkstuinbouwconsulent-schap te Zwolle, en de heer Tj. Buishand van het Proefstation voor de Groente-teelt in de Vollegrond te Alkmaar.

gehalte is matig groot. Het ijzergehalte is behoorlijk, maar niet zo hoog als dat van spinazie, postelein of raapstelen.

Toch behoort de kroot tot de groenten, die in vrijwel ieder gezin af en toe op tafel komen. Door de betrekkelijk gemakkelijke teelt, vindt men hem ook in vrijwel alle particuliere groentetuintjes.

Als men de knol te oud laat worden, gaat de kwaliteit bij de meeste rassen sterk achteruit. Daarom moet men de knollen in jeugdige toestand oogsten. Als ze een diameter van ongeveer 5 cm hebben, kan men daarmee reeds beginnen. Een knolletje van Egyptische weegt dan misschien 40 à 50 g, een knolletje van Detroit zowat 60 à 70 g. Bij een diameter van 7 cm wordt het knolgewicht bij Egyptische al 110 à 115 g, bij Detroit ongeveer 200 g. Zwaarder moeten ze feitelijk al niet worden. Wel kan het ene ras langer staan dan het andere, maar men doet toch in het algemeen verstandig, de knollen niet te oud te laten worden.

De waardering van de kroot hangt zeer nauw samen met het bezit van zijn anthocyaankleurstoffen, waardoor hij aan schotels, en vooral ook aan allerlei slaatjes, door zijn kleur een grotere aantrekkelijkheid kan geven.

Dit laatste is in het bijzonder van belang voor hotels, restaurants en cafetaria's. Voor deze doeleinden worden in Amerika grote hoeveelheden krotten ingeblikt. Dan heeft men te ieder ogenblik, als men ze nodig heeft, bij de hand. In Nederland worden nog vrij wat knollen door speciale bietenkokers gekookt. Voor hen is een goede kleur eveneens van belang.

De hoeveelheid kleurstof van de kroot is afhankelijk van de erfelijke aanleg (sommige typen of selecties bezitten meer dan andere) en van de groeiomstandigheden (bij snelle groei is de kleur licht, bij langzame groei donker). Door dit laatste is dezelfde kroot in de herfst, als de planten langzaam gaan groeien, donkerder van kleur dan in de zomer, wanneer zij snel groeien.

VROEGE KROTEN

Hierbij gaat het vooral om snelle groei en resistentie tegen voortijdig doorschieten bij teelt in het (nog koude) voorjaar. Temperaturen tussen +5 en +10° C werken het doorschieten het sterkst in de hand, maar naarmate de dag langer wordt, kunnen ook minder lage temperaturen het schieten bevorderen. Daarom is koud weer in mei en juni, als de dagen lang worden, vaak nog gevaarlijker voor het doorschieten, dan het normale koude weer in maart en april. Gewoonlijk worden ook de vroegste teelten niet vóór eind maart gezaaid, dikwijls later. Daar onder glas de temperatuur hoger is dan buiten, kan men hier vroeger zaaien. De verschillende typen van Egyptische voldoen het best aan de eisen voor vroege teelt. De platte vorm is bovendien voordelig bij de verkoop per bos, welke bij vroege krotten veel wordt toegepast, daar het gewicht hierbij geen rol speelt, en de brede platte vorm spoediger volume suggereert. De evencens brede, maar dikplatte vorm staat bij de platte vorm in dit opzicht maar weinig of niet ten achter.

De platte typen hebben een knolindex $1/d > 0,63$ (1 = de lengte of hoogte van de knol, d = de diameter van de knol); voor de dikplatte is de knolindex $1/d = 0,63-0,69$.

De uitslag van de meest recente praktijkproeven met vroege krotten (1961-1962) komt te laat voor opname in deze rassenlijst. Deze uitslag zal, zoals gebruikelijk, zo spoedig mogelijk in de tuinbouwpers worden bekend gemaakt.

Kortlooftypen van Egyptische

Vroege knolvorming, maar ook vroeg overrijp. Daarom speciaal voor zeer vroege oogst in de vollegrond, voor teelt onder glas en voor tussenteelt.

KROOT

A - Gladoro — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Kort fijn loof. Fijne, dikplatte, niet of weinig hoekige knol, zeer snel groeiend, vroeg oogstbaar. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1955-1956.

A - Egyptische Platte Kortloof

Kort fijn loof. Fijne, platte, iets of weinig hoekige knol, zeer snel groeiend, vroeg oogstbaar.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Egyptische Platronde Egyptische	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord N.V. Struik & Co, Enkhuizen

Typen van Egyptische met normaal loof

Iets later oogstbaar dan de kortlooftypen, maar ook later overrijp. Kunnen daarom iets langer staan zonder de goede smaak te verliezen. In hoofdzaak voor gewone vroege vollegrondscultuur.

A - Egyptische Platte Normaal Loof

Middelmatig zwaar loof. Knol plat. Selecties met extreem hoekige knollen komen onder de goedgekeurde niet meer voor. Men selecteert algemeen in de richting van een niet-hoekige knol, maar niet iedereen heeft dit reeds geheel bereikt. Huid glad. Vleeskleur paars-rood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Egyptische Platronde	N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht
Egyptische	N.V. P. Rood & Zn., Bovenkarspel
Egypt. Platronde donkerrode extra vroege Geslu sel.	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Egypt. Fijne Platronde	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen
Egyptische	N.V. „Supergran”, Overveen
Egyptische Platronde	„West-Friesland”, Wijdenes
Juweel	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg

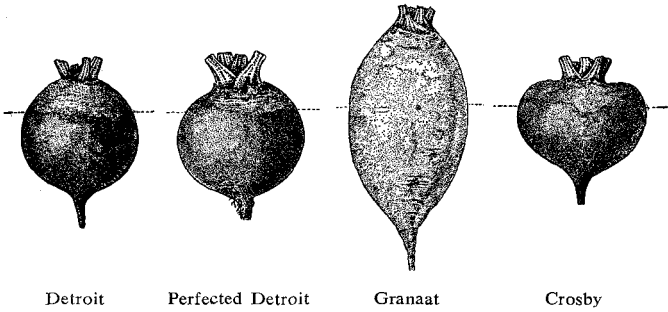
ZOMERKROTEN

Het gaat nu niet zozeer om vroegheid, maar om goede vorm en goede vleeskleur.

Kwaliteitskrotten

Knol min of meer bolvormig. Vleeskleur meer of minder intens bloedrood.

A - Detroit (Kogel) — K.: D. M. Ferry and Co, Detroit, Michigan, Ver. Staten van Amerika; in 1892 onder de naam Dark Red in de handel gebracht.

Behalve voor afzet in verse toestand ook geschikt voor krotenkokers en voor inmaak.

Middelmatig zwaar tot tamelijk fijn loof. Knol bolvormig, soms iets afgeplat of iets hoog bolvormig. Huid glad met grijze kurkstrepen. Vleeskleur bloedrood. Groeit iets langzamer dan Egyptische en is vaak ook iets gevoeliger voor schieten in het voorjaar.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectiebedrijf
Kogelronde	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Donkerrode Kogel sel. I	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
Donkerrode Kogel sel. II	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
Kogelronde A	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
Kogelronde D	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
Vroege Kogelronde	„West-Friesland”, Wijdenes
Roodkogel	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Kogelronde	Coöp. L.T.B., Alkmaar
Vuurkogel	N.V. „Nunhem's Zaden”, Haelen (L.)
Vuurkogel	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen
Kogelronde	P. Pik, Hoorn
Donkerrode Kogel	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Detroit	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Ronde Kogel	N.V. Struik en Co, Enkhuizen
Kogel	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

A - Perfected Detroit — K.: J. M. Lupton & Son, Eugene, Oregon, Ver. Staten van Amerika.

Zeer geschikt voor extensieve teelt ten behoeve van de conserven-fabriek en voor bietenkokers. Tevens zeer geschikt voor particulieren.

Tamelijk zwaar loof. Knol meestal iets afgeplat bolvormig, vaak met iets wigvormige basis. Huid zeer grijs. Vleeskleur buitengewoon donker. Kwaliteit van het vlees zeer goed, vermoedelijk beter dan van enige andere kroot; blijft ook bij het ouder worden van de knol nog lang goed; de knollen kunnen daardoor lang staan zonder hun kwaliteit te verliezen. Groeit tamelijk langzaam.

KROOT

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectiebedrijf
Detroit Perfect	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

B - Granaat

Speciaal geschikt om tot schijfjes te worden gesneden, voor inmaak in zuur.

Middelmatig zwaar loof. Knol ongeveer cilindervormig, $\pm$ tweemaal zo lang als dik, met afgeronde basis.

(Daar dit ras nog niet in praktijkproeven is opgenomen, kunnen geen selecties worden genoemd).

Krotten met grote oogstzekerheid

In landen waar het klimaat voor knolgewassen minder gunstig is dan in Nederland speelt de *Crosby* een grote rol, daar dit ras onder verschillende omstandigheden sterker schijnt te zijn dan de Detroittypen. Men probeert wel door kruising een combinatie te bereiken van de grote oogstzekerheid van de *Crosby* en de kwaliteitseigenschappen van de Detroittypen.

WINTERKROTEN

Hiervoor gebruikte men vroeger uitsluitend lange krotten. De zeer lange, zoals *Vertus* (ook wel als *Zwijndrechtse aangeduid*) waren wegens hun moeilijke rooibaarheid op de meeste plaatsen reeds lang vervangen door iets minder lange rassen, zoals de *Bleekblad Ondergrondse* en de *Bleekblad Bovengrondse*. Thans hebben ook deze weer terrein verloren aan de ronde krotten. Soms komt men toch nog weer op deze langere rassen terug omdat zij iets beter te bewaren zijn. De echte *Bleekblad Ondergrondse* is grotendeels verdrongen door de *Bleekblad Bovengrondse*, daar deze laatste gemakkelijker te rooien is. Men wenst niet een al te ver boven de grond uitstekende kop; hij moet juist zover boven de grond komen, dat de kop nog goed met de hand te grijpen is.

Ronde krotten

Ronde krotten kunnen nog ruim een maand later worden gezaaid dan lange. Daardoor lenen zij zich beter voor nateelt na een ander gewas. Zij zijn behoorlijk te bewaren, en zijn zowel bij het rooien als bij het koken gemakkelijker dan lange krotten.

Voor rassen en selecties zie blz. 80 en 81.

Lange krotten

Grotere opbrengst dan ronde krotten en goede bewaarbaarheid en kwaliteit, maar nemen het veld een heel seizoen in beslag.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Type	Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectiebedrijf
Fijn	Lange Donkerrode Pimpernel Bleekblad b. d. grond	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord
Fors	Bleekblad 31580 Lange Donkerrode Bleekblad Bledo Lange Donkerrode Bleekblad Bleekblad	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk Fa. J. R. Douma, Bergum N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude „West-Friesland”, Wijdenes N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

KROPSLA

(*Lactuca sativa* L. var. *capitata* L.)

In Nederland wordt, onder uiteenlopende omstandigheden van klimaat en bodem, het gehele jaar door sla geteeld. De cultuur vindt zowel in warme kassen, warenhuizen, warme en koude bakken, als in de vollegrond plaats.

Vóór 1950 was een belangrijk gedeelte van de onder glas geteelde sla en ook van die, welke veelvuldig voor de vroegste vollegrondsteelten wordt gebruikt *Meikoningin* of één van haar selecties. De slarassen *Proeftuins Blackpool*, *Regina* en *Interrex* hebben de Meikoningin echter uit de meeste glasteelten verdrongen. Deze 3 rassen moeten thans weer plaats maken voor betere, zwaardere typen die voortgekomen zijn uit kruisingen van o.a. bovengenoemde rassen. Het aantal nieuwe glassarassen is groot en er zijn, in samenwerking met o.a. het Proefstation voor de Groenten- en Fruiteelt onder Glas te Naaldwijk en de Proeftuin „Noord-Limburg” te Venlo, vele proeven mee genomen. Hierdoor is het mogelijk, de gebruikswaarde belangrijk nauwkeuriger aan te geven dan in de voorgaande rassenlijst. Deze, ook wel kortedagsla genoemde rassen hebben de eigenschap om bij korte dagen snel te groeien en een krop te vormen, terwijl ze in de zomer veelal weinig of geen krop maken en snel doorschieten. Veelal zijn deze nieuwe glassarassen (vooral de niet-anthocyaanhoudende selecties) nog wel bruikbaar als gelichte sla.

Voor de zomerteelt is de rassenkeuze moeilijk. Er wordt dikwijls *Attractie* gekozen, maar er zijn ook verschillende andere rassen in gebruik en vooral de rassen *Hilde* en *Suzan* moeten als betere *Attracties* worden gezien.

Behalve de gebruikelijke boterslarassen wordt in Nederland ook op beperkte schaal ijsla geteeld. Deze is bestemd voor het Amerikaanse leger in Duitsland; hiervoor wordt *Great Lakes* gebruikt.

In de zomer wordt veel geklaagd over misvormde, gele kroppen (mozaïekziekte). Dit moet geweten worden aan een virus, dat gedeeltelijk met zaad overgaat en door luizen verder wordt verspreid. Voor zover bekend zijn alle gangbare rassen er vatbaar voor. Een doeltreffende bestrijding is nog niet aan te geven.

De keuze van het ras wordt niet bepaald door één maar door vele

(Zie verder blz. 86)

GLASTEELT

- Herfstteelt { niet verwarmd: **Proeftuins Blackpool** (blz. 86). Voor plat glas op zwaardere gronden nog wel **Attractie**. Op goede gronden en in kassen met CO₂ bovendien: **Agilo, Amplus, Ancora, Beauty, Deciso, Kloek, Kordaas, Kwick, Rapide, Tempo, Tinto, Valore, Ventura, Vitesse**, type 39 en type 57 (blz. 86)
- verwarmd: **Proeftuins Blackpool** (blz. 90). Op goede gronden en in kassen met CO₂ ook: **Ancora, Beauty, Kloek, Kordaas, Rapide, Tempo, Tinto, Valore, Ventura, Vitesse** en type 57 (blz. 90)
- Winterstookteelt { oogst tot 15 januari: zonder CO₂ **Proeftuins Blackpool** (blz. 90) met CO₂ **Ventura, Vitesse, Rapide, type 57** en type 69 (blz. 90)
- oogst na 15 januari: **Kordaas, Rapide, Ventura, Vitesse, type 57** en type 69 (blz. 90)
- Voorjaarsstookteelt { stookkassen: **Rapide, Ventura, Tempo, type 57**, Kordaas, Kloek, Kwick, Vitesse, type 69, Nr. 124 en Nr. 102 (blz. 92)
- stookbroeierijen: voor rassen zie voorjaarsteelt in stookkassen
- broeierijen: voor rassen zie koude kasteelt (blz. 96)
- Voorjaarsteelt, niet verwarmd { vorstvrij gehouden koude kassen: **Ancora, Kwick, Rapide, Valore, type 39**, Amplus, Delta, Kloek, Magiola, Profos, Tinto, Vitesse en type 57 (blz. 93)
- niet vorstvrij gehouden kassen: **Valore**, Ancora en May Princess (blz. 96)
- koud platglas: **Ancora**, Amplus, Delta, Kwick, May Princess, Rapide en type 39 (blz. 97)
- gelicht: **de Nederlandse May Princess selecties**, Amplus, Ancora, Delta, Kwick, Magiola, Rapide en type 39 (blz. 98)

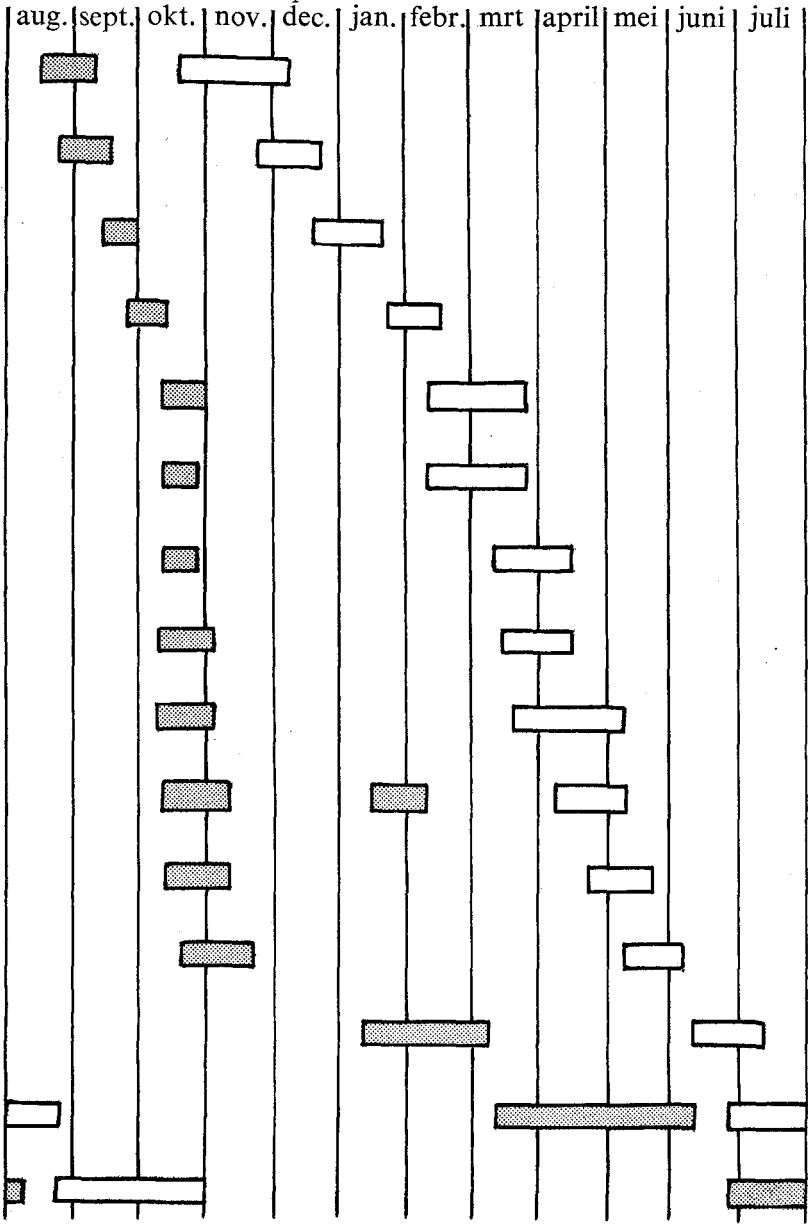
VOLLEGRONDSTEELT

Weeuwenteelt: **Meikoningin, Victoria**, type 39 (blz. 100)

Vrijsterteelt: **Meikoningin** (voor oogst in juni), **Hilde**, Zwart Duits (blz. 100)

Zomerteelt: **Hilde**, **Attractie**, **Glorie van Nantes**, **Resistent**, **Zwart Duits**, **Zomerkoning** (blz. 101) (IJssla: **Great Lakes**, **Early Large Head** (blz. 102)

Herfstteelt: **Wonder van Voorburg**, **Meikoningin**, **Hilde** (blz. 103)

■ zaaitijd

□ oogsttijd

eigenschappen, zoals groei bij korte dagen (glassla), niet snel schieten bij lange dagen (zomersla), kropvorm en gewicht, kleur, gevoeligheid voor nadelige invloeden, b.v. koude, rand en verschillende schimmels. Er is thans een begin gemaakt met het kweken van wit-(*Bremia*)resistente rassen. De verwachting bestaat, dat deze resistentie, evenals wolfresistentie in spinazie, een belangrijke rol zal gaan spelen bij het kiezen van het juiste ras door de tuinders.

Het gebruik van hetelucht-kachels die koolzuurgas of CO_2 in de kas brengen, is vorig jaar sterk toegenomen. Niet alleen werden ze gebruikt in het voorjaar (voor het vorstvrij houden van kassen en om tevens te profiteren van de CO_2), maar ook in het najaar en zelfs in de winter werden reeds goede resultaten bereikt. Het slagewas groeit er sneller door en het blad wordt dikker. Te zachte sla in de herfst wordt er steviger door. De randgevoeligheid wordt er door onderdrukt. De kropvorming en de onderzijde van de krop worden beter. Het is duidelijk dat het gebruik van deze kachels op den duur de rassenkeuze zal beïnvloeden.

HERFSTTEELT ONDER GLAS, NIET VERWARMD

Teelt zonder CO_2

A - Proeftuins Blackpool (Secura) — K.: Proefstation voor de Groenten- en Fruittelt onder Glas te Naaldwijk.

Proeftuins Blackpool is een ras dat zich speciaal leent voor de iets latere herfstteelt onder glas. Het is sterk tegen minder gunstige bodemgesteldheid.

Blad vrij van anthocyaan. Krop minder mooi en donkerder dan de nieuwe rassen, ook minder mals. Wellicht daardoor minder gevoelig voor randen. Heeft bij groeistagnatie vaak last van het verschijnsel dat de buitenste bladeren droge bruine randjes vertonen. Over het algemeen niet aan te bevelen voor teelten, waarvan de oogst na half januari valt. Schiet snel. Dit snelle schieten maakt dat Proeftuins Blackpool voor de zeer vroege herfstteelt niet geschikt is. Ook de omvang laat dan te wensen over. Proeftuins Blackpool kan niet worden gebruikt op gestoomde of chemisch ontsmette gronden. Zaadkleur zwart.

Proeftuins Blackpool is door selectie van een afwijkend type uit een handelsmonster Blackpool ontstaan. Proeftuins Blackpool is daardoor geworden tot een geheel apart staand type en heeft niets meer uitstaande met het originele Blackpooltype. Het is dus gewenst bij bestelling Proeftuins Blackpool te vragen en niet gewoon Blackpool zonder meer.

Secura is een selectie uit Proeftuins Blackpool en door Gebr. v. d. Berg te Naaldwijk in de handel gebracht. *Secura* komt vrijwel met Proeftuins Blackpool overeen doch groeit wat sneller.

Teelt in kassen met CO_2

Op goede gronden en in kassen met CO_2 kunnen bovendien de volgende nieuwe rassen worden gebruikt (zie ook de inleiding). Hoewel het geven van koolzuur gepaard gaat met een zekere verwarming kan toch niet van een stookteelt worden gesproken.

N - Agilo (voorheen Nr. 41) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Meikoningin.

Dit ras werd speciaal voor de herfstteelt onder glas geselecteerd. Leent zich vooral voor de middelvroeg herfstteelt tot begin december. Gevoeliger voor rand (vooral in de zeer vroege herfstteelt kan dit een gevaar zijn) dan Proeftuins Blackpool; daarentegen minder kourand-gevoelig. Het blad bevat anthocyaan zodat het blad bij koude rood kan kleuren. De omvang is goed; krypt goed. De krop is onder ook goed gesloten (met enigszins rimpelig blad).
Zaadkleur wit.

N - Amplus

Groeit in de herfst snel. In het herfstseizoen 1960 heeft dit ras op vele plaatsen goed voldaan. In 1961 echter kwamen vaak te wilde planten voor waardoor de onderzijde veelal te graterig werd. Door selectie is dit wel weer op peil te brengen. Het zal bij koud weer in de herfst niet rood kleuren daar het blad geen anthocyaan bevat. Amplus krypt in de herfst goed en is niet gevoelig voor kourand, wel voor gewone rand. Is nogal smeulgevoelig. Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden koude kassen.

N - Ancora (voorheen Nr. 130)

Dit ras werd speciaal voor de voorjaarsteelt onder koud glas geselecteerd. Het is echter ook bruikbaar voor de herfstteelt. Het blad kleurt niet rood. Groeit vrij snel. Krypt matig, is onder zeer goed gesloten. Voor verdere beschrijving zie bij de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

N - Beauty — K.: N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam.

Een ras dat in de herfstteelt plaatselijk goede resultaten heeft gegeven. In de andere teelten niet aanbevelenswaardig. Het is een in de herfstteelt vrij snel groeiend ras waarvan het blad rood kan kleuren. De krop is onder goed gesloten.
Zaadkleur zwart.

N - Deciso (voorheen Nr. 20) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Dit ras werd speciaal voor de herfstteelt onder glas geselecteerd en is in andere teelten niet bruikbaar. Het is een snelgroeiend donkerbladig ras dat op wat welige gronden onvoldoende krypt en waarvan de krop aan de onderzijde ook onvoldoende gesloten is. Op minder welige gronden is de omvang normaal en valt de geslotenheid aan de onderkant ook mee.

In de latere herfstteelt (oogst na eind november) niet aanbevelenswaardig daar dan de geslotenheid veel te wensen overlaat door gebrek aan licht. Het is minder gevoelig voor kourand dan Proeftuins Blackpool en iets gevoeliger voor gewoon rand. Overigens een tamelijk sterk ras. Het blad is glad en niet anthocyaanhoudend zodat roodkleuring bij koude niet optreedt.
Zaadkleur wit.

KROPSLA

N - Kloek

Dit ras heeft in de herfststeelt plaatselijk goed voldaan. Het is een vrij snelle groeier in deze teelt en krypt goed. De krop is onder goed gesloten. Nogal randgevoelig, maar niet kourandgevoelig. Overigens voor de herfststeelt een vrij zwak ras. Het blad kan bij koude rood kleuren. Voor verdere beschrijving zie onder voorjaarsteelt in stookkassen.

N - Kordaat

Een tamelijk compact, matig snel groeiend ras waarmee goede resultaten in de herfststeelt bekend zijn. Door z'n compacte groei vooral geschikt op van nature wat welige gronden.

Het blad heeft ongeveer de kleur als Proeftuins Blackpool. Krypt beter dan Proeftuins Blackpool en is onder ook beter van bouw, ook goed gevuld. Is een vrij sterk ras, waarvan het blad bij koude niet rood kleurt. Is weinig randgevoelig. Voor verdere gegevens zie onder de winterstookteelt.

N - Kwiek

Een snel groeiend, tamelijk zwak ras. Veel omvang, groot blad en breed van bouw. Krypt vrij goed, terwijl de krop onder ook goed gesloten is.

Alleen voor gronden waar een slagewas van nature een compacte bouw vertoont. Het blad kleurt niet rood. Voor verdere gegevens zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

N - Rapide (voorheen Nr. 5)

Een tamelijk compacte groeier met toch voldoende omvang. Het werd niet speciaal voor de herfststeelt geselecteerd; uit proeven echter bleek dat er ook in de herfst goede resultaten mee te bereiken zijn. Het is overigens een tamelijk zwak en nogal randgevoelig ras. De onderzijde van de krop is goed gesloten. Het blad kleurt niet rood. Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

N - Tinto (voorheen Nr. 125)

Dit ras vertoont in gebruikswaarde zekere overeenkomst met het ras Kloek. Tinto groeit wat sneller. Het blad kleurt eveneens rood bij koude.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

N - Valore (voorheen Nr. 137)

Dit voor de voorjaarsteelt onder glas geselecteerde ras groeit ook in de herfst vrij snel. De kropvorming is matig; de onderzijde van de krop is echter breed en zeer goed gesloten. Valore is enigszins vergelijkbaar met Ancora, doch het blad van Valore is anthocyaanhoudend; bovendien groeit Valore sneller.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

N - Ventura (voorheen Nr. 4)

Dit speciaal voor de stookteelten geselecteerde ras heeft op vele plaatsen ook in de herfstteelt goed voldaan.

De groeikracht is evenals de omvang goed. Kropt goed; de krop is onder goed gesloten. Het blad bevat anthocyaan en kan dus bij koude rood kleuren. Zoals vrijwel alle nieuwe glasslarassen is ook Ventura in de herfstteelt zwakker dan Proeftuins Blackpool.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

N - Vitesse (voorheen Nr. 2)

Dit stookslaras teelt men ook wel met succes in de herfst. In de omgeving van Venlo waar men voorheen in de herfst Regina teelde, teelt men nu met succes Vitesse. Het blad bevat anthocyaan en kan dus rood kleuren. Dit kan in de herfst een bezwaar zijn. Vitesse kropt goed maar is onder soms wat open.

N - Type 39 (Aurora)

Dit voor de voorjaarsteelt geselecteerde ras is ook met succes in de herfst geteeld. Het groei zeer snel en kropt goed. De onderkant is vaak minder goed gesloten. Het blad kleurt niet rood. Is vrij zwak in de herfst. Type 39 lijkt op Amplus, maar groeit wat minder wild. *Aurora* is geselecteerd uit type 39. Groeit wat minder wild.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

N - Type 57 en Tempo

Hebben in de herfstteelt plaatselijk goed voldaan. Groeien vrij snel en kroppen goed. Zijn onder goed gesloten. Randgevoeliger dan Proeftuins Blackpool, echter minder gevoelig voor kourand.

Voor beschrijving zie onder de winterstookteelt.

O - Meikoningin

Is alleen voor de vroege herfstteelten geschikt. Groeit bij latere herfstteelten te los uit. Voor beschrijving zie blz. 97.

O - Regina (Simone, Gotte précoce en Alma komen vrijwel met Regina overeen; Alma groeit wat sneller)

Dit ras is op de betere gronden zowel voor de vroege als de late herfstteelten onder glas gebruikt. Thans zijn er nieuwe rassen die beter voldoen.

Ras waarmee meer ervaring gewenst is

X - Nr. 102

Over de gebruikswaarde van dit ras in de herfst is nog onvoldoende bekend. In andere teelten bleek een zekere overeenkomst met type 57. Nr. 102 bevat geen anthocyaan.

KROPSLA

HERFSTTEELT ONDER GLAS, VERWARMD

A - Proeftuins Blackpool

Voor verdere bijzonderheden zie onder de herfstteelt onder glas, niet verwarmd.

Op goede gronden en in kassen met CO₂ kunnen ook de rassen Ancora, Beauty, Kloek, Kordaat, Rapide, Tempo, Tinto, Valore, Ventura, Vitesse en type 57 worden gebruikt.

WINTERSTOOKTEELT

Oogsttijd tot ± 15 januari, zonder CO₂

A - Proeftuins Blackpool

Voor beschrijving zie onder de herfstteelt onder glas, niet verwarmd.

Oogsttijd tot ± 15 januari, met CO₂

A - Ventura

Voor beschrijving zie blz. 91.

A - Vitesse

Is onder wat minder gesloten dan Ventura.

Voor verdere bijzonderheden zie blz. 91.

A - Rapide

Is beter gesloten dan Vitesse. Groeit compacter.

Voor verdere bijzonderheden zie blz. 91.

A - Type 57 en Tempo

Lijken wat op Ventura, groeien wat minder vlak.

Voor verdere bijzonderheden zie blz. 91.

B - Type 69

Heeft een wat compactere bouw. Omvang en kleur komen met Proeftuins Blackpool overeen. Kropt beter. De onderkant van de krop is breder en gevulder.

Voor verdere bijzonderheden zie blz. 92.

Oogsttijd na ± 15 januari

In deze teelt heeft het al of niet toepassen van CO₂ geen invloed op de rassenkeuze.

A - Kordaat — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Een tamelijk sterk, compact groeiend ras dat stoken goed kan verdragen en niet gauw te wild uitgroeit in de winterstookteelt. Er waren oorspronkelijk twee typen. Kordaat 2 groeit sneller dan Kordaat 1 en voldoet beter.

De bladkleur is tamelijk donker, ongeveer als Proeftuins Blackpool, maar Kordaat kropt beter, is onder vlakker van bouw en beter gesloten dan Proeftuins Blackpool.

Kordaat is weinig gevoelig voor kourand en voor gewoon rand. Het blad is wat minder zacht dan van de meeste nieuwe rassen en ongeveer vergelijkbaar met Proeftuins Blackpool. Het blad bevat geen anthocyaan. Zaadkleur zwart.

A - Rapide (voorheen Nr. 5) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Regina met Interrex.

Heeft een wat compactere bouw dan Regina en Vitesse; groeit echter toch goed door.

Kropt vrij goed en is onder goed gesloten (beter dan de enkele jaren terug nog veel geteelde Regina en ook beter dan Vitesse). Het blad van Rapide bevat geen anthocyaan, is zacht en tamelijk licht groen. Zaadkleur wit.

A - Ventura (voorheen Nr. 4) — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Een tamelijk snel groeiend ras. Lijkt iets op type 57, maar groeit wat compacter en wat vlakker. De kropvorming is goed; de onderzijde van de krop is goed gesloten.

Het blad van Ventura is anthocyaanhoudend (in een stookteelt valt dit niet op).

Zaadkleur zwart.

A - Vitesse (voorheen Nr. 2) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1961. Ontstaan uit een kruising van Regina en Interrex. Het is één van de eerste nieuwe rassen die door selectie uit een kruising werd gekweekt.

Het blad is glad en nog iets lichter van kleur dan Regina. De krop is onder vrij goed gesloten, beter dan Regina maar iets minder dan Rapide. Kropt goed, hoewel soms los. Niet te zwaar stoken.

Vitesse is anthocyaanhoudend (dit valt in de stookteelt niet op).

A - Type 57 en Tempo — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk. Uitgegeven aan diverse selectiebedrijven. Type 57 werd geselecteerd voor de vroege stookteelt uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Voor de winterstookteelt is dit type ook geschikt gebleken.

Groeit vrij snel; de kropvorming is goed en de krop is onder goed gesloten.

In het oorspronkelijk uitgegeven type 57 kwamen anthocyaanhoudende en niet anthocyaanhoudende planten voor. Enkele selectiebedrijven hebben de anthocyaanhoudende planten eruit geselecteerd. In een stookteelt zijn deze beide planttypen niet van elkaar te onderscheiden. Zaadkleur zwart.

Type 57 is door de N.V. Rood en Co. te Loosduinen in de handel gebracht onder de naam Tempo (in Duitsland is ook een slaras onder de naam Tempo in de handel; dit is echter een zomerslaras).

KROPSLA

A - Type 69 — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk. Ontstaan uit een kruising van Regina met Proeftuins Blackpool. Uitgegeven aan diverse zaadfirma's.

Heeft nog vele eigenschappen met Proeftuins Blackpool gemeen o.a. de bladkleur, het dikke blad en de kourandgevoeligheid. De goede eigenschappen van Regina zijn echter ook aanwezig. Type 69 kropt nl. goed. De omvang is groter dan van Proeftuins Blackpool en de onderzijde is ook vlakker en beter gevuld. Type 69 is echter nogal gevoelig voor gewoon rand waardoor dit ras voor de herfstteelt niet kan worden aanbevolen, vooral niet op gestoomde of chemisch ontsmette gronden. Bevat geen anthocyaan.

O - Regina (Simone, Gotte précoce en Alma zijn overeenkomstige rassen)

Dit ras is in enkele jaren verdrongen door nieuwe, sneller groeiende rassen die in de winterstookteelt beter kroppen, aan de onderzijde van de krop vooral beter gesloten zijn en daardoor beter voldoen.

VOORJAARSTEELT IN STOOKKASSEN

In deze teelt heeft het al of niet toepassen van CO₂ geen invloed op de rassenkeuze.

A - Rapide (voorheen Nr. 5)

Dit ras leent zich zeer goed voor de voorjaarsstookteelt. Groeit snel; heeft voldoende omvang terwijl de bouw toch compact is. Kropt vrij goed. De krop is onder breed, vlak en gesloten.

Voor verdere bijzonderheden zie onder winterstookteelt.

A - Ventura (voorheen Nr. 4)

Dit ras heeft in de stookteelt zeer goed voldaan. De groeikracht is evenals de kropvorming goed. De onderzijde van de krop is goed gesloten, breed en vlak.

Voor verdere beschrijving zie onder de winterstookteelt.

A - Type 57 en Tempo

Zeer goed bruikbaar voor de voorjaarsteelt. Groeien snel en kroppen goed. De krop onder is goed gesloten, breed en vlak.

Voor verdere beschrijving zie onder de winterstookteelt.

B - Kordaat

Door de compacte groei en de betrekkelijk geringe omvang alleen geschikt voor van nature groeikrachtige gronden.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

B - Kloek — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Een tamelijk snelle groeier; omvang goed. Kropt vrij goed. De onderzijde van de krop is goed gesloten. Een voor de voorjaarsstookteelt bruikbaar ras; de onder A genoemde rassen groeien echter sneller en

hebben wat meer omvang. Kloek zal op de iets groeikrachtiger gronden goede resultaten geven.

Kloek is anthocyaanhoudend. Het zaad is wit.

B - Kwiek

Een zeer snel groeiend ras. Groeit op te welige gronden zelfs wat te wild; overigens goed bruikbaar. Groot blad. De onderzijde van de krop is goed gesloten, breed en vlak.

Kwiek bevat geen anthocyaan.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Vitesse

Groeit in de stookteelt vrij snel. Vormt een enigszins losse krop. Is onder voldoende breed maar soms wat open tussen de nerven.

Vitesse wordt reeds enkele jaren met succes gebruikt als vervanger van Regina.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

B - Type 69

Door de wat geringe omvang (iets forser en breder van krop dan Proeftuins Blackpool) alleen geschikt voor die gronden die van nature een welige groei geven. Type 69 is dan goed bruikbaar.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

N - Nr. 124 — K.: A. Vogelaar, Poeldijk. Kw.r.: aangevraagd.

Dit ras viel vorig jaar in de voorjaarsstookteelt op door z'n snelle groei, goede kropvorm en goede vorm van onderen. Lijkt wat op Rapide maar Nr. 124 groeit wat minder compact en wat minder vlak. Het blad van Nr. 124 is anthocyaanhoudend. In een stookteelt valt dit echter niet op.

Zaadkleur wit.

N - Nr. 102 — K.: J. A. Zwaan, Leidschendam.

Deze selectie lijkt op type 57 en is daardoor geschikt voor de voorjaarsstookteelt, mogelijk ook voor de winterstookteelt.

O - Regina (Simone, Gotte précoce en Alma zijn overeenkomstige rassen)

Zijn vervangen door betere rassen.

VOORJAARSTEELT IN KOUDE, VORSTVRIJ GEHOUDEN KASSEN

In deze teelt heeft het al of niet toedienen van CO₂ geen invloed op de rassenkeuze.

A - Ancora (voorheen Nr. 130)

Een vrij snel groeiend, niet anthocyaanhoudend ras. Kropt matig. De onderzijde van de krop is zeer goed gesloten en vlak. Voor verdere bijzonderheden zie bij de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

KROPSLA

A - Kwiek — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Een snel groeiend ras met groot blad en veel omvang. Groeit in de stookteelten soms wat te wild. Past daarom beter in de vorstvrij gehouden koude kasteelt.

Kropt matig. De krop is onder goed gesloten, breed en vlak. Het blad bevat geen anthocyaan. Zaadkleur zwart.

A - Rapide (voorheen Nr. 5)

Een tamelijk compact groeiend ras met een goede groeikracht en goede omvang. Kropt vrij goed. De krop is onder goed gesloten, voldoende breed en vlak.

Het blad bevat geen anthocyaan.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

A - Valore (voorheen Nr. 137)

Dit speciaal voor de niet vorstvrij gehouden voorjaarsteelt geselecteerde ras voldoet ook goed in vorstvrij gehouden kassen. Het is een zeer snelle groeier met een matige kropvorm.

Door de zeer snelle groei zal dit ras over het algemeen niet in stookteelten voldoen, het groeit dan te wild, hoewel de onderkant toch voldoende dicht blijft.

De onderzijde van de krop is breed, zeer goed gesloten en vlak.

Het blad is anthocyaanhoudend.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

A - Type 39 (Aurora) — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk. Ontstaan uit een kruising van Kampioen met Interrex. Uitgegeven aan diverse selectiebedrijven.

Dit type leent zich speciaal voor de teelt in vorstvrij gehouden kassen. Type 39 groeit zeer snel; de kropvorming is zeer goed. De onderzijde van de krop is soms wat open. In stookteelten zal type 39 te wild groeien en zal de onderzijde van de krop onvoldoende gesloten zijn.

Type 39 is tamelijk vorstgevoelig, daardoor minder geschikt voor niet vorstvrij gehouden kassen. Door de zeer snelle groei is type 39 spoedig aan het minimumgewicht toe.

Het blad is niet anthocyaanhoudend.

De diverse selectiebedrijven die type 39 hebben ontvangen houden het in stand en trachten de gebruikswaarde door selectie op te voeren.

Aurora is een selectie uit type 39 van de N.V. Rood & Co. te Loosduinen. Een in Duitsland onder de naam *Aurora* in de handel verkrijgbaar ras is heel wat anders, nl. een *Victoria* type.

Zaadkleur wit.

B - Amplus (voorheen Nr. 5930) — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg te Naaldwijk. Kw.r.: aangevraagd.

Amplus lijkt op type 39, groeit echter wat wilder terwijl een deel van de planten duidelijk te wild groeit en daardoor aan de onderzijde van

de krop onvoldoende dicht is. Door selectie is dit echter wel weer goed te krijgen.

Het blad bevat geen anthocyaan; zaadkleur wit.

Er staan ook bijzonderheden genoemd onder de herfststeelt onder glas, niet verwarmd.

B - Delta (voorheen Nr. 6081) — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg te Naaldwijk. Kw.r.: 1962.

Een vrij snel groeiend ras. Kropt goed. De onderzijde van de krop is breed, blank en vlak. De nerven zijn nogal grof, en tussen de nerven is de krop ondanks de vlakke bouw soms toch wat open.

Het blad bevat geen anthocyaan en is tamelijk lichtgroen. Zaadkleur wit.

B - Kloek

Groeit matig snel. Kropt vrij goed; de onderzijde van de krop is goed gesloten en vlak. Het blad aan de onderzijde van de krop is wat rimpelig.

Kloek is anthocyaanhoudend.

Verdere bijzonderheden staan onder de voorjaarsteelt in stookkassen.

B - Magiola (voorheen Nr. 31) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Regina met Interrex.

Na Interrex is Magiola naar voren gekomen. Het bleek een verbetering van Interrex. Thans wordt Magiola echter weer vervangen door betere, sneller groeiende rassen. Overigens is Magiola een vrij snel groeiend ras, dat zeer goed kropt. De onderzijde van de krop is goed gesloten. Magiola bevat geen anthocyaan.

Zaadkleur wit.

B - Profos (voorheen Nr. 5914) — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg te Naaldwijk. Kw.r.: 1961.

Dit ras groeit vrij snel. De kropvorming begint pas laat. De onderzijde van de krop is breed, blank en vlak, maar is ondanks zijn vlakke groei soms wat open tussen de nogal grove nerven.

Het blad is anthocyaanhoudend.

Typische eigenschappen van Profos zijn de zeer trage schietneiging en de bandvormige schietstengel.

Zaadkleur wit.

B - Tinto (voorheen Nr. 125) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Tinto is enigszins vergelijkbaar met Kloek maar groeit wat sneller. De kropvorming is goed. De krop is van onderen goed gesloten.

Zaadkleur wit.

B - Vitesse (voorheen Nr. 2)

Dit ras werd reeds enkele jaren met succes in de winter- en voorjaarsstookteelt gebruikt als vervanger van Regina. Thans wordt Vitesse weer door betere rassen, vooral in de wat latere teelt verdrongen.

KROPSLA

Vitesse groeit ook in deze vorstvrij gehouden voorjaarsteelt vrij snel en krypt goed. De onderkant van de krop is als regel voldoende gesloten. Het blad is erg lichtgroen van kleur; het is anthocyaanhoudend. Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

B - Type 57 en Tempo

Deze snel groeiende rassen lenen zich naast de stookteelten ook voor de teelt in vorstvrij gehouden koude kassen. Kroppen vrij goed en de onderzijde van de krop is ook goed gesloten en vlak.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

VOORJAARSTEELT IN NIET VORSTVRIJ GEHOUDEN KASSEN ZONDER CO₂

A - Valore (voorheen Nr. 137) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Een zeer weinig vorstgevoelig, snelgroeiend ras. Heeft betrekkelijk lang blad en krypt matig. De krop is onder echter breed, vlak en zeer goed gesloten.

Valore is anthocyaanhoudend zodat het blad bij koude rood kan kleuren.

Zaadkleur zwart.

B - Ancora (voorheen Nr. 130) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962.

Ancora lijkt enigszins op Valore; Ancora heeft echter een wat gedrongener bouw en groeit iets minder snel dan Valore. De kropvorming is ongeveer gelijk. De onderzijde van de krop is breed, vlak en zeer goed gesloten. Het blad van Ancora is niet anthocyaanhoudend en kleurt dus bij koude niet rood.

Ancora, hoewel ook goed bestand tegen koude, is toch iets vorstgevoeliger dan Valore.

Zaadkleur zwart.

N - May Princess (Carina)

Deze Nederlandse selectie uit de May Princess is evenals Meikoningin bruikbaar voor de late teelt onder glas dus wanneer na half februari wordt geplant. In vroege teelten groeit May Princess te wild en is de krop onder te open. May Princess is wat minder vorstgevoelig dan Meikoningin en bevat geen anthocyaan, zodat het blad bij koude niet rood kleurt.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de gelichte teelt.

O - Interrex (Winterkoning) — K.: Fa. F. de Vries, Alphen aan de Rijn en N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1956. Een selectie uit Meikoningin.

Onder koud staand of platglas in het voorjaar groeikrachtiger en daardoor 4 à 5 dagen vroeger dan Meikoningin, doch gevoeliger voor smeul. Bleek gedurende enkele jaren voor de vroege koudeglasteelt een verbetering van Meikoningin. Thans zijn echter nieuwe rassen verkrijgbaar die beter zijn dan Interrex.

Platter dan Meikoningin en met iets meer anthocyaan. Onder glas valt echter deze anthocyaankleuring niet op.
 Zaadkleur wit.

O - Meikoningin — K.: Firma Max Kretschner te Görlitz, Duitsland.
 Geïnt. $\pm$ 1902.

Dit oude ras kan nog gebruikt worden in de late voorjaarsteelt onder glas wanneer na half februari geplant wordt. Is niet aanbevelenswaardig voor andere teelten onder glas in het voorjaar wegens het aan de markt komen van betere rassen.

Het blad bevat enig anthocyaan (roodkleuring bij koude). Het blad aan de onderzijde van de krop is iets rimpelig. Vormt een vaste krop. Schiet tijdens lange zomerdagen tamelijk snel door.

Zaadkleur wit.

Er bestaan Meikoningin-selecties die zich onderscheiden door een iets strakkere vorm van de bladeren, wat minder „lawaaï” en een iets blankere krop. Andere selecties uit dit ras die een iets wildere groei vertonen, zijn meer in het bijzonder voor de vollegrondsweeuwenteelt en voor gelichte sla geschikt.

Dit laatste type groeit van onderen iets breder uit en toont daardoor goed in de veilingkist. De krop is inwendig iets minder vast van bouw. Tot dusver heeft dit type bij proeven goede resultaten opgeleverd als gelichte sla op zware en vrij zware gronden. Overigens komen ook in de gelichte teelt nieuwe rassen naar voren die beter zijn dan Meikoningin.

Meikoningin wordt geleverd onder de naam Glory, Meesterproef, Meikoningin sel. Timmers, Pannevis' Glorie, Preferno en Verbeterde Meikoningin.

VOORJAARSTEELT ONDER KOUD PLATGLAS

Daar de kans op roodkleuren bij anthocyaanhoudende rassen in deze teelt groot is, komen anthocyaanvrije rassen voor deze teelt het meest in aanmerking. De kans op vorstbeschadiging is in deze late teelt minder groot.

A - Ancora

Van de niet anthocyaanhoudende rassen het minst vorstgevoelig.
 Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Amplus

Voor beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden kassen.

B - Delta

Voor beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden kassen.

B - Kwick

Voor beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden kassen.

KROPSLA

B - May Princess

Voor beschrijving zie onder voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen en onder de gelichte teelt.

B - Rapide

Voor beschrijving zie onder de winterstookteelt.

B - Type 39

Voor beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in vorstvrij gehouden kassen.

GELICHTE TEELT

Tot nu toe werden in deze teelt rassen uit de groep Meikoningin en Victoria gebruikt. Beide rassen hebben nadelen. Het I.V.T. heeft (in samenwerking met het Proefstation te Naaldwijk) een kruisings- en selectieprogramma opgezet met het doel ook voor deze teelt betere rassen te brengen. Een van deze nieuwe typen is de selectie uit May Princess.

Het ziet er naar uit dat naast deze May Princess ook nieuwe kruisingen (o.m. van Passion blanche, een Franse wintersla en Interrex) in de nabije toekomst een rol zullen gaan spelen.

A - Nederlandse May Princess-selectie (Carina) — May Princess is een slaras dat oorspronkelijk uit Engeland komt. Het werd gekweekt door de firma A. L. Tozer, Cobham, Engeland. Dit Engelse type May Princess bleek nog niet geheel uniform te zijn, en door het I.V.T. werd, in samenwerking met het Proefstation te Naaldwijk, hieruit een nieuw type geselecteerd.

Deze nieuwe selectie werd in 1959 beschikbaar gesteld aan de Nederlandse zaadhandel. Enkele selectiebedrijven hebben ook zelf in de Engelse May Princess geselecteerd en komen met een eigen May Princess-selectie uit, die echter allen geen grote onderlinge verschillen vertonen.

Een groot voordeel van May Princess t.o.v. Meikoningin is dat dit ras *niet rood* kleurt. Het blad van May Princess is tamelijk dik en iets grijsgroen van kleur en is goed bestand tegen slechte weersinvloeden. Maakt een mooie krop. De omvang is ongeveer gelijk aan Meikoningin of iets groter; is evenwel kleiner dan Blondine.

De krop is van onder zeer mooi, blank, gladbladig en breed geschouderd. Ook voor de teelt onder laat koud glas lijkt deze May Princess geschikt.

B - Amplus

Dit veel op type 39 gelijkende ras is geschikt gebleken als gelichte sla. De wilde groei onder glas en de wat te geringe sluiting van de krop aan de onderzijde vallen in de gelichte teelt niet op. Zie voor verdere beschrijving onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Ancora

Groeit gedrongener dan Amplus en is onder ook gevulder. Kropt matig.

Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in niet vorstvrij gehouden kassen.

B - Delta

Bleek als gelichte sla goed bruikbaar. Kropt goed, groeit vlak en de onderzijde van de krop is voldoende gesloten, breed en blank.

Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Kwiek

Vlotte groeier. Goed van omvang. Kropt vrij goed. Onderzijde krop breed, vlak en gesloten.

Voor verdere bijzonderheden zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Magiola

Groeit vrij snel. Omvang is ongeveer als Meikoningin. Kropt vrij goed. De krop is onder goed gesloten en voldoende van omvang. Voor verdere bijzonderheden zie bij de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

B - Rapide

Groeit vrij snel; tamelijk gedrongen. Omvang goed. Kropt vrij goed. Voor verdere bijzonderheden zie onder de winterstookteelt.

B - Type 39 (Aurora)

Dit type is in de gelichte teelt goed bruikbaar gebleken. Groeit snel. Kropt zeer goed. Is onder goed gevuld (beter dan b.v. de selecties uit de Victoria-groep). Is wat minder geel dan Blondine en beter bestand tegen slechte weersinvloeden; ook minder randgevoelig. De omvang is ongeveer als van Blondine en iets groter dan van May Princess.

Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorstvrij gehouden kassen.

O - Meikoningin

Werd veel gebruikt voor gelichte sla. Is nogal gevoelig voor slechte weersinvloeden. Kleurt bij koude of aanhoudende droogte rood. De omvang van de krop is matig (minder omvang dan b.v. Blondine). Onderkant van de krop heeft nogal rimpelig blad.

O - Victoria (Blanke Meikoningin, Excelsior, Nr. 20, Reuzen Mei, Vorbote).

Werd veel geteeld in de gelichte bak en voor weeuwen vollegronds-teelt, mede omdat het ras minder gevoelig is voor nachtvorst dan Meikoningin.

Er komen thans nieuwe rassen naar voren die beter bruikbaar zijn voor de gelichte teelt.

Het blad van de grotere Victoria-selecties heeft vaak te lijden van koude, schrale wind direct na het lichten, heeft geen anthocyaan (kleurt niet rood). Vormt bij voorjaarsteelt een behoorlijke krop;

KROPSLA

kleur aantrekkelijk geelgroen. Over het algemeen meer omvang dan Meikoningin. De onderkant van de krop is grofnervig, en daardoor niet mooi. De voet van de bladeren is getand en tussen de nerven is de krop vaak open. Heeft bij glasteelt, vooral in de herfst, nogal last van randen.

Zaadkleur wit.

Blondine, *Westlandia* en *Twello's Vroegste Gele* zijn goede selecties uit Victoria. *Prémice (Prima Vera)* is een klein, vroeg oogstrijp type van Victoria.

O - Hilde (Excellent, Tophit) en Suzan

Deze rassen zijn bruikbaar als gelichte sla maar zijn laat oogstbaar. Voor beschrijving zie onder zomerteelt.

Ras waarmee meer ervaring is gewenst:

X - Maykrop — K.: N.V. C. W. Pannevis te Delft. Kw.r.: aangevraagd.

Het voorlopige oordeel is dat Maykrop zeer sterk met Meikoningin overeenkomt. Er zijn kleine verschillen in bladkleur en groeisnelheid.

VROEGE VOLLEGRONDSTEELT

Weeuwenteelt

A - Meikoningin

Kleurt bij koude of aanhoudende droogte rood.

Voor beschrijving zie blz. 97.

A - Victoria

Kleurt bij koude niet rood. Vooral de iets grotere selecties in deze groep zijn voor de vroege vollegrondsteelt aanbevelenswaardig.

Zie voor beschrijving blz. 99.

B - Type 39 (Aurora)

Dit niet anthocyaanhoudende nieuwe ras leent zich ook voor de vroege vollegrondsteelt. Heeft wat meer omvang dan Meikoningin en is wat groener dan Victoria.

Vrijsterteelt

Voor deze teelt kunnen dezelfde rassen als voor de weeuwenteelt worden gebruikt.

Victoria is minder geschikt voor deze teelt daar dit ras vrij snel zal doorschieten.

Zwart Duits kan voor de vrijsterteelt ook worden gebruikt.

Voor beschrijving zie onder de zomerteelt (blz. 101).

A - Hilde (Excellent, Tophit) en Suzan

Deze typen lijken op *Attractie*. Ze zijn wat vroeger oogstrijp.

De bladkleur is wat lichter groen.

Voor verdere beschrijving zie onder zomerteelt blz. 101.

ZOMERTEELT

BOTERSLARASSEN

A - Hilde (Excellent, Tophit) — K.: Prof. A. G. Dumont, Leuven, België. Geïnt. 1947. Vertegenwoordiger in Nederland: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Ontstaan uit een kruising van *Attractie* met *Meikoningin*, na terugkruising met *Attractie*.

Deze zomersla kan worden omschreven als een verzwaarde *Attractie*, waarvan verschillende selecties in omloop zijn. Het oorspronkelijke Belgische type is geler en meer gebobbeld. De N.V. Nunhem voert echter een selectie, die zich alleen door de grotere groei-kracht, zwaardere krop en iets lichtere kleur van *Attractie* onderscheidt en die voor Nederlandse omstandigheden de beste lijkt. De bladrand van *Hilde* golft minder sterk dan die van *Attractie*. *Hilde* heeft sterk de aandacht getrokken in de zomerteelt. Niet geschikt voor de teelt onder glas. Lijkt wel geschikt voor de vroege voorjaarsteelt buiten en voor de herfstteelt in de volle grond. Zaadkleur wit.

Suzan vertoont overeenkomst met het Nederlandse *Hilde* type, heeft iets minder groot omblad, is lichter van kleur en schiet over het algemeen iets trager. De bladrand golft sterker dan van *Hilde*.

Amie komt vrijwel overeen met het Belgische *Hilde* type.

B - Attractie

Geschikt voor vollegrondsteelt in de zomer. Groter percentage eerste soort dan *Zwart Duits*. Echter enige dagen later oogstrijp. Op vochtige grond wel eens last van roest. Weinig last van randen. Kan beter tegen vervoer dan *Zwart Duits*. Zaadkleur wit; geen anthocyaan in het blad; vormt grote, vaste kropen, met iets gegolfd, wat stug blad, dat donkerder van kleur is dan van *Zwart Duits*; schiet in de zomer niet spoedig door.

B - Glorie van Nantes (meestal genoemd *Wonder van Feltham*, *Kwekerstrots*, enz.)

Dit ras is wat later oogstrijp dan *Attractie*. Schiet laat. Vrij vatbaar voor valse meeldauw („wit”), maar weinig last van rand. Zaadkleur wit; het blad bevat geen anthocyaan (kleurt niet rood) en is wat donkerder grijsgroen en stugger dan dat van *Attractie*.

B - Zwart Duits

Dateert op zijn minst van 1873 en wordt nog steeds als zomersla geteeld vooral in Noord-Holland.

Het ras is matig vatbaar voor valse meeldauw en voor randen. Doordat het blad zacht is, minder bestand tegen langdurig vervoer. Schiet in de zomer sneller door dan *Attractie*. Wordt speciaal gebruikt voor zaai ter plaatse in de vollegrond van begin maart tot eind juni. Zaadkleur zwart. Het blad is lichtgroen, mals en gebobbeld. Krop is wat onregelmatig en heeft weinig omblad. Nadat de krop rijp geworden is vormt de plant onder de krop vaak zijscheuten.

KROPSLA

B - Resistent — K.: N.V. Gebr. Sluis te Enkhuizen. Gewonnen uit een Oostenrijks grondras. Geïnt.: 1938.

Dit donkergroene zomerras is later rijp dan *Attractie* en schiet ook later door. Wordt in de omgeving van Amsterdam geteeld. Zaadkleur zwart. Bladeren bevatten geen anthocyaan, zijn vrij dik en stug en vrij donkergroen van kleur. Vormt in de zomer vaste kroppen. Betrekkelijk weinig gevoelig voor rand; wel gevoelig voor valse meeldauw en andere schimmelziekten.

B - Zomerkoning (Kagraner Sommer) — Geïnt.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht, 1955.

Dit ras is reeds lange tijd bekend in Oostenrijk onder de naam Kagraner Sommer.

Zomerkoning lijkt wat op *Resistent* maar heeft meer omvang en de kleur is wat geler.

Zaadkleur zwart. Vormt grote, tamelijk vaste, vrij malse, groene kroppen. Komt vooral in droge hete zomers tot zijn recht. Gevoelig voor wit. Wordt vooral in de IJsselstreek geteeld.

O - Wonder van Voorburg

Dit ras wordt in de zomerteelt veelal zwaar door rand aangetast. Als zomerras derhalve alleen bruikbaar op gronden waar men geen last heeft van randen. Is een goed herfstslaras voor de vollegrond. Voor beschrijving zie blz. 103.

IJSSLARASSEN

B - Great Lakes

Dit donkergroene late Amerikaanse ijsslaras is het meest geschikt voor de voorzomer- en zomerteelt. In de herfstteelt heeft *Great Lakes* soms last van mozaïekziekte en *Sclerotinia*. Wordt de laatste jaren op contract met exporteurs geteeld i.v.m. uitvoer naar Duitsland voor het Amerikaanse leger.

Zaadkleur wit. Bladeren bros en knappend met getande en golvende bladranden en dikke nerven.

Bladkleur zeer donkergroen, zonder anthocyaan. Geeft een zware, zeer vaste krop. Schiet zeer laat door. Gevoelig voor schimmelziekten o.a. *Sclerotinia*.

N - Early Large Head

Dit ras heeft in proeven beter voldaan dan *Great Lakes*. *Early Large Head* is vroeger, de omvang is gelijk.

O - Laibacher Eis

Geelgroen ijsslaras, dat in de omgeving van Elburg en Harderwijk gebruikt wordt voor weeuwenteelt. Is ook bruikbaar voor zomersla. De teelt van dit ras loopt terug.

Zaadkleur wit. Bladeren bros en knappend, sterk getande bladranden en vrij dikke nerven. Bladkleur geelgroen met anthocyaan. Schiet vrij laat door.

HERFSTTEELT BUITEN

A - Wonder van Voorburg (Triumphator)

Dit ras voldoet voor de vroege herfstteelt in de vollegrond (zaai vanaf begin tot omstreeks 20 juli) over het algemeen goed. Het heeft dan weinig last van randen en blijft ondanks het korter worden van de dagen toch goed doorgroeien.

Niet geschikt voor de teelt onder glas.

Heeft in de zomer veel last van randen en wordt daarom in die teelt weinig gebruikt.

Zaadkleur zwart; geen anthocyaan in het blad; vormt goede kroppen van brede, geelgroene bladeren, die zachter zijn dan die van *Attractie*. Schiet in de zomer niet spoedig door, maar de krop staat korter dan bij *Attractie* en *Zwart Duits*; is bij volledige ontwikkeling ongeveer gelijk oogstrijp met *Attractie*. De krop wordt, als hij voldoende ruimte heeft, groot.

B - Meikoningin

Is voor de herfstteelt in de volle grond bruikbaar wanneer tussen 18 en 26 juli ter plaatse wordt gezaaid. Vroeger zaaien geeft gevaar voor schieten. Een nadeel van *Meikoningin* is de roodkleuring door anthocyaan in deze teelt.

Voor beschrijving zie blz. 97.

N - Hilde (Excellent, Tophit) en Suzan

Deze typen worden wel met succes in de herfst geteeld. De groei en de bladkleur vertonen enige overeenkomst met *Wonder van Voorburg*.

Voor beschrijving zie blz. 101.

MAIS

(*Zea mays* L.)

Van de mais komt één botanische variëteit in aanmerking als tuinbouwgewas nl. de suikermals (*Zea mays* L. var. *saccharata* (Koern.) Asch. & Graebn.). Verder wordt in particuliere tuinen weleens pof-mais (*Zea mays* L. var. *everta* Bail.) verbouwd.

Suikermals wordt geteeld om de onrijpe (z.g. melkrijpe) kolven als een soort groente te eten. Meestal worden de hele kolven, ontdaan van de schutbladeren en de z.g. kolfbaard, in ruim water, gedurende 8 minuten gekookt. Ze worden warm opgediend en met wat boter en zout gegeten. Het is ook mogelijk de korrels met een mes van de kolfspil te scheiden en op de wijze van doperwten te bereiden. De korrels bevatten in plaats van zetmeel amylo-dextrine en, in het melk- tot deegrijpe stadium, veel suiker.

De teelt komt geheel overeen met die van gewone mais. Alleen de oogst wijkt af. Men moet het gewas nl. enige keren „doorlopen” om de kolven in het goede stadium te plukken. De korrels moeten wel goed gevuld, maar nog zacht en sappig van inhoud zijn. Na enige oefening kan men aan de bruine verkleuring van de verdorde kolfbaard wel zien of dit stadium bereikt is. De teeltwijze en de langdurige groei stempelen suikermals tot een gewas voor de landbouw of grove tuinbouw. De beste zaaitijd is eind april, begin mei. De

MAIS/MELOEN

oogst valt, al naar het ras, in de laatste week van augustus tot eind september.

Voor Nederland zijn geschikt de vroegrijpe rassen *Spancross* en *North Star*, de wat later rijpende *Marcross* en *Golden Beauty* en de nog iets latere, *Wisconsin Golden 900* en *Asgrow Golden 22*. Allen afkomstig uit de Ver. Staten van Amerika; *Spancross*, *Marcross*, *Golden Bantam* en *Asgrow Golden 22* worden in de handel gebracht door *Asgrow Seed Company*, Milford, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Het zijn hybriden, d.w.z. dat zelf zaaizaad winnen nutteloos is, omdat de nabouw verbasterd zal zijn. Een „ouderwets”, vrij bestoven ras, dat minder snel zal verbasteren, is *Golden Bantam*.

Ook de onrijpe kolven van gewone landbouwmais zijn bruikbaar, maar de smaak is minder fijn dan die van suikermais.

De beste rijfstand is 75-100 cm. Het plantgetal van de vroege rassen mag 6 à 7 planten per m² zijn, voor de latere rassen iets minder, maar niet minder dan 5.

Pofmais heeft kleine, harde, bijna geheel glazige korrels, die door droge verhitting met een knal tot luchtige vlokken opzwellen. Voor goed poffen moet het vochtgehalte 13 à 14 % zijn.

In de Ver. Staten is pofmais een populaire lekkernij, in het gebruik vergelijkbaar met pinda's. Er zijn rassen met gele en met witte, met ronde en met spitse korrels, die goed rijp geoogst moeten worden. De teelt komt overeen met die van gewone landbouwmais.

MELOEN

(*Cucumis melo* L.)

Meloenen worden geteeld voor export en voor binnenlands gebruik. Export vindt hoofdzakelijk plaats naar Engeland en België, en in mindere mate naar West-Duitsland en Zweden.

De teelt vindt plaats onder verwarmd en koud plat- en staandglas. Meloenen hebben veel warmte en licht nodig. De grondtemperatuur moet zo mogelijk niet beneden 20° C komen, de luchttemperatuur moet 's nachts zo mogelijk 18-20° C zijn.

A - Enkele Net (Westlandse Enkele Net)

Kan vanaf begin maart worden geplant.

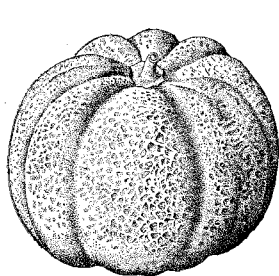
Het gewas is sterk en daardoor goed bestand tegen ongunstige teeltomstandigheden.

Zet gemakkelijk, is vroeg oogstrijp en kan gemakkelijk een goede tweede zetting geven. Afhankelijk van planttijd en teeltomstandigheden kunnen per plant in totaal 4 tot 10 vruchten worden geoogst. Vruchten platrond, gemoot, met een kurkachtig net op de schil; gewicht 1,5-2 kg. Vruchtvlees lichtoranje, zeer matig van smaak.

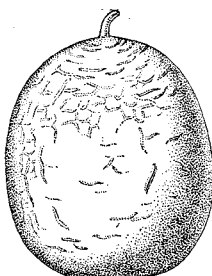
A - Suikermeloen Witte (Guernsey Conqueror)

Wordt gewoonlijk niet vroeger dan 10 april geplant. Gewas minder sterk dan van Enkele Net. Zet minder gemakkelijk. Het gevaar van vroegtijdig afsterven is groter en daardoor is een tweede zetting minder zeker.

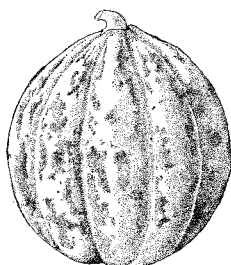
Afhankelijk van planttijd en teeltomstandigheden kunnen per plant in totaal 3 tot 7 vruchten worden geoogst. Door de betere kwaliteit

Netmeloen

Suikermeloen

Oranje Ananas

brengen de vruchten een hogere prijs op dan de netmeloenen. Vruchten rond tot iets hoogronde. Niet gemoot, met een dun kurkachtig net op de schil; gewicht 1,5-2 kg. Vruchtvlees groen, goed van smaak.

B - Gekruiste Net

Vertoont veel overeenkomst met Enkele Net. Wordt minder geteeld. Aantal vruchten meestal iets geringer dan bij Enkele Net, de vruchten zijn iets zwaarder.

Gewas wat sterker dan van Enkele Net, daarom aan te bevelen voor lichte gronden, waar de teelt van Enkele Net minder goed verloopt.

B - Oranje Ananas (Tijgerananas)

Wordt gewoonlijk niet voor half mei geplant.

Het gewas is sterk. Zet minder gemakkelijk dan netmeloen. Geënte planten zijn over het algemeen iets vruchtbaarder dan ongeënte. Door de late planting wordt slechts één zetsel verkregen, opbrengst per plant 3 à 4 vruchten.

Gevoelig voor bespuiting met Karathane.

Vruchten iets hoogronde, gemoot, geen netvorming op de schil; schil crèmekleurig met duidelijke scherpbegrensde groene vlekken, welke tijdens rijping oranjerood verkleuren. Vruchten gemiddeld iets zwaarder dan van Enkele Net. Vruchtvlees oranje, stevig, met zeer goede smaak.

Uit door het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen in 1961 en 1962 genomen proeven is gebleken dat Oranje Ananas, opgekweekt bij korte dag (± 10 uur) vroeg veel tweeslachtige bloemen vormt, ook reeds op de zijscheuten van de eerste orde. Dit is te bereiken door vroege zaai (tot uiterlijk 1 februari) of door latere zaai waarbij tot het uitplanten een kortedagbehandeling gegeven wordt. Een nadeel van de opkweek bij korte dag zou kunnen zijn dat de groei-kracht van het gewas veel minder sterk wordt.

N - Ogen (Haogen)

Kan vanaf begin maart worden geplant. Vormt bij vroege zaai veel tweeslachtige bloemen. Naarmate later gezaaid wordt, wordt het aantal tweeslachtige bloemen minder. De planten groeien van nature zwak. Door cultuurmaatregelen zoals het geven van een hoge tempe-

MELOEN/PAPRIKA

ratuur (nachttemperatuur minstens 20° C) en tijdig gieten kan de groei belangrijk worden bevorderd. Vruchten op de „hoofdranken” en vruchten die te dicht bij het hart van de plant komen moeten worden verwijderd.

Vruchten sterk geurend, ongeveer rond, zeer zwak gemoot, gladde schil.

Gewicht 0,6-1,2 kg. Vruchtvlees groen, sappig, *zeer goed van smaak*.

In Israël geteelde Ogen-meloenen worden reeds enkele jaren per vliegtuig naar Engeland geëxporteerd.

PAPRIKA

(Capsicum frutescens L. (Cap. annuum L.)

Vooraf in het Westland neemt de belangstelling voor deze teelt toe. De teelt kan alleen onder glas met succes plaatsvinden.

Stoken vergroot hierbij de mogelijkheden. Er kan dan worden geplant vanaf half februari. In de koude kas vanaf 1 april. Een goede vochtvoorziening is noodzakelijk.

Men onderscheidt twee vormen:

- a. rassen met *zoete* (niet scherpe) vruchten;
- b. rassen met *scherpe* vruchten.

ZOETE PAPRIKA

Er bestaan enkele goede Amerikaanse rassen en één Nederlands ras, dat in 1961 een belangrijke verbetering heeft ondergaan. Deze rassen hebben cilindrische vruchten met een enigszins gedeukte neus.

Zoete Westlandse

Planten middelgroot, vruchten vrij groot en hoekig met matig ingezonken kelkholte en ingezonken neus. Niet geheel uniform. Gevoelig voor virus. Geschikt voor de stookteelt en voor de koude teelt.

Amerikaanse rassen die geschikt zijn voor de teelt onder glas:

California Wonder

Vrij vroeg; grote enigszins puntige vruchten, niet geheel uniform model, vrij snel roodkleurend. Geschikt voor stook- en koude teelt.

Yolo Wonder

Middelvroeg, grote vruchten, wat hoekig, vrij uniform. Resistent tegen mozaïekvirus. Door de wat latere vruchtbaarheid vooral geschikt voor de koude teelt.

Keystone Resistant Giant

Iets minder vroeg, grote zware vruchten van goed model, niet geheel uniform. Langer groenblijvend en minder droogtegevoelig. Resistent tegen mozaïekvirus. Door de wat latere vruchtbaarheid vooral geschikt voor de koude teelt.

Vinedale

Zeer vroeg; wat puntige, kleine vrucht. Zeer rijkdragend. Zeer ge-

voelig voor spint. Vooral geschikt voor de vroege stookteelt en voor een tussenteelt tussen een ander ras gedurende de eerste 10 à 12 weken.

SCHERPE PAPRIKA (Spaanse peper)

Westlandse Lange Rode

Selectie uit Spaanse Lange Rode. Vruchten iets langer dan bij deze laatste.

Spaanse Lange Rode

Hangende vruchten $\pm$ 10-12 cm lang, aan de basis 2 à 3 cm in doorsnee. Helrode kleur.

PETERSELIE

(*Petroselinum crispum* (Mill.) Airy-Shaw, syn. *P. sativum* Hoffm.)

Snijpeterselie dient voor het kruiden van spijzen en bezit daarnaast waarde voor de opmaak van schotels.

A - Gewone Snij (Amsterdamse Snij)

Kan dikwijls gesneden worden. Goed voor de fabriek.
Fors gewas met grote, gladde bladeren.

B - Fijngekrulde (Moskrul, Dwerg)

Vrij laag. Donkergroen, zeer fijn gekruld blad.

B - Fijngekrulde Donkergroene

PEULEN

(*Pisum sativum* L. var. *saccharatum* Ser.)

Verschillende erwtenrassen zijn gekenmerkt door de eigenschap, dat ze geen of weinig vlies ontwikkelen in hun peulen. Daardoor kunnen deze laatste, als zij onrijp geplukt worden, als groente worden gegeten.

Rassen, die niet geheel vrij van vlies zijn, dienen op tijd geplukt te worden.

B - Heraut

Overwegend tweepeulig, peulen 8-9 cm lang, recht tot zwak gebogen. Indien op tijd geoogst wordt, is de consumptiekwiteit goed. Zodra de peul iets ouder wordt, vormt ze een taaie perkamentlaag en kookt dan moeilijk gaar.

Het rijpe zaad is rond en geel. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en vatbaar voor topvergeling.

Gevoeliger voor nachtvorst dan Record; bleek in de Venen echter minder gevoelig te zijn voor late vorst.

PEULEN

In de praktijkproeven 1957-1958 zijn de selecties aanbevolen van:

Jac. v. d. Meer Dzn, Roelofarendsveen	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
N.V. „Nunhem's Zaden”, Haelen (L.)	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	N.V. Struik en Co, Enkhuizen
N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

B - Morgenster - Geintr.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg.

Vrij fors gewas. Tamelijk tweepeulig. Peulen matig gebogen met spitse top, 8-10 cm lang, lichtgroen. Consumptiekwaliteit ongeveer als van Heraut. Oogst vroeg, produktief.

Het rijpe zaad is rond, geel.

Vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

B - Nebak — K.: Proeftuin „Hollandsch-Utrechtsch Veendistrict”, Amsterdam-Zuid. Kw.r.: 1958; wordt in de handel gebracht door de Enkhuizer Zaadhandel, N.V. Gebroeders Sluis en de N.V. A Zwaan Jr., allen te Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van Vroege Peul met Hendrikspeul in 1943.

Lijkt veel op Record, de peulen zijn echter vliesloos. Een nadeel is het voorkomen van kleine blaadjes aan de stelen van de peul.

Het rijpe zaad is rond en geel. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.

Goedgekeurd in de praktijkproeven 1957-1958.

B - Record

Consumptiekwaliteit ongeveer gelijk aan die van Heraut. Minder mooie, kortere peulen dan Heraut. Vooral onder aan de plant vaak veel slecht uitgegroeide peulen.

Het rijpe zaad is rond en geel.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.

In de praktijkproeven 1957-1958 zijn de selecties aanbevolen van:

Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen.
N.V. „Nunhem's Zaden”, Haelen (L.)	

B - Venor — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit een kruising van Norrland Express met Veense in 1951.

Lichtgroen gewas met lange, weinig vertakte stengels. Overwegend tweepeulig. De peulen zijn recht, lichtgroen van kleur en hebben een stompe top.

Het rijpe zaad is rond en geel.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling.

Goedgekeurd in de praktijkproeven 1957-1958.

N - Norli — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit de kruising Pumpeul met Norrland Express.

Normaal groen gewas met korte, weinig vertakte stengels. Vrij vroeg. Overwegend tweepeulig. De peulen zijn zwak tot matig gebogen, 8-9 cm lang; dienen op tijd te worden geplukt.

Heraut

Morgenster

Record

Venor

Norli (vervolg)

Het rijpe zaad is rond en geel.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling.

O - Lentebode

De consumptiekwaliteit is beter dan van Record, de peulen worden minder snel vliezig. Is door éénpeuligheid niet erg produktief en vraagt om dezelfde reden meer plukwerk dan Record.

Tamelijk weinig vertakt, lichtgroen gewas. Overwegend èenpeulig. Peulen recht met wigvormige spitse top, ± 8 cm lang, zeer lichtgroen.

Oogst vroeg.

Het rijpe zaad is matig groot, ovaalrond, glad, crème-geel.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.

In de praktijkproeven 1957-1958 is de selectie aanbevolen van:

Fa. Koning en Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes.

PLUKSLA

(*Lactuca sativa* L. var. *acephala* Alef.)

Daar de stengel gemiddeld pas 3 maanden na het zaaien gaat doorschieten, wordt de pluksla ook vaak gesneden (de eerste maal ± 50 dagen na het zaaien). De planten lopen daarna opnieuw uit en leveren na ± 25 dagen een tweede snede.

A - Australische Gele

Wit zaad. Blad roodgetint, iets gekruld.

B - Amerikaanse Roodrand

Wit zaad. Blad roodgetint, iets gekruld.

PLUKSLA/POSTELEIN/PREI

Vanwege de rode kleur bij teelt in de vollegrond hoofdzakelijk voor stoofsla. De rode tint verdwijnt namelijk door het koken.

POSTELEIN

(*Portulaca oleracea* L.)

Postelein vraagt voor zijn ontwikkeling veel warmte en vocht, en wordt daarom onder warm of koud glas gezaaid. Vanaf mei kan ook in de vollegrond gezaaid worden. De plantjes zijn zeer saprijk en broos, zodat zij zich niet voor lang vervoer of voor export lenen.

Men onderscheidt de groene postelein en de gele postelein. De groene wordt het meest gebruikt, daar deze sterker is dan de gele. De gele gaat bij nat weer spoedig tot rotting over.

Postelein wordt zowel voor vers gebruik als voor conserveren en voor de weck geteeld.

Al naar men grove of fijne postelein wenst, zaait men dun of dik

A - Groene Postelein

Groot, dofgroen blad. Goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden. Het meest geteelde ras.

B - Gele Postelein

Glanzend, geelgroen blad. Mals, maar zwakker dan de groene. Bij nat weer gemakkelijk rottend.

B - Breedblad gele

Stengel grover en forser, bladeren iets kleiner, maar breder dan die van de groene postelein. Sterker dan gele, volgens mededelingen uit de praktijk minstens even sterk als de groene. Wordt op Walcheren zowel in de vollegrond als onder glas geteeld.

PREI

(*Allium porrum* L.)

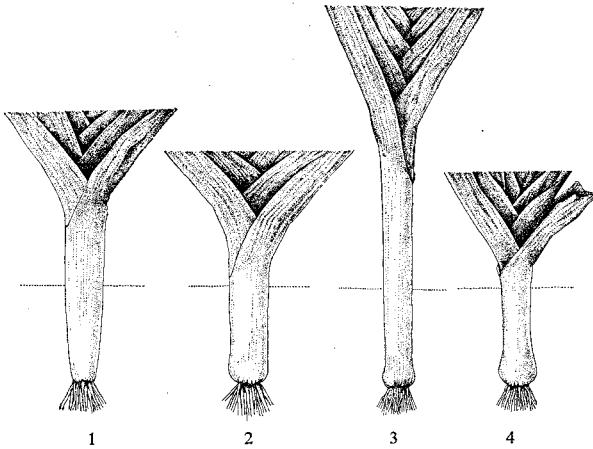
Naar de tijd van oogsten worden de preirassen ingedeeld in herfst- en winterprei.

Herfstprei wordt in de nazomer en herfst geoogst en is niet winterhard. De echte herfstassen worden zwaar tot zeer zwaar en zijn het mooiste van vorm, zie de figuren 1 en 2.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Ras	Keuze wordt bepaald door
Herfstteelt	Herfstpreiselecties (zie blz. 111)	Opbrengst en vorm
Winterteelt	Winterpreiselecties (zie blz. 112)	Winterhardheid

Winterprei wordt na de winter geoogst, en moet dus vóór alles goed winterhard zijn. Grote winterhardheid en een zeer zware stam zijn tot nu toe niet in één ras gecombineerd. De winterpreirassen zijn dan

1 = Herfstreus zonder knobbel 2 = Iets knobbelige Herfstreus
3 = Zwitserse Reuzen 4 = Winterreus

ook minder zwaar dan de herfststrassen. Daardoor is winterprei niet geschikt om reeds in de herfst te worden geoogst.

HERFSTPREI

Door de beoordelingscommissie voor de in 1955-56 genomen praktijkproeven*) is de herfstprei ingedeeld in selecties met een vrij korte tot matig lange stam, en in selecties met een lange stam.

Herfstpreiselecties met een vrij korte tot matig lange stam

Productief tot zeer productief, doch niet winterhard. Oogsten na de winter daarom riskant.

Blad grijsgroen, zeer breed en dik. Stam dik tot zeer dik en vrij kort tot matig lang; op één uitzondering na met een weinig tot matig ontwikkelde knobbel (fig. 2).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Olifant	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Olifant	N.V. „Nunhem's Zaden“, Haelen (L.)
Excelsior	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Nummer 83	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Olifant	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Herfstreus	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Goliath	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

De laatstgenoemde selectie valt op door zijn hoge opbrengst en is vrijwel vrij van knobbel (fig. 1), in tegenstelling tot de overige rassen, die een weinig tot matig ontwikkelde knobbel hebben (fig. 2).

*) Zie ook Praktijkproeven met herfst- en winterprei 1955 en 1956. Meded. Dir. v. d. Tuinbouw 22 (1959): 44-50; verscheen ook als I.V.T.-mededeling nr. 140, prijs f 0,40.

PREI/RAAPSTELLEN

Herfstpreiselecties met een lange stam

Produktief, maar niet winterhard.

Blad groen, breed. Stam dik en lang, met een matig ontwikkelde knobbel.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Selectie van

Maxim

N.V. C. W. Pannevis, Delft

B - Zwitserse Reuzen

Voor deze herfstprei met een groot eetbaar gedeelte („lang wit”) bestaat in het zuiden van ons land belangstelling.

De stam is zeer lang, doch matig dik (fig. 3). Het blad is breed, licht grijsgroen en is in de late herfst snel versleten. Het ras is in 't geheel niet winterhard.

WINTERPREI

Productie niet zo hoog als van herfstprei, waartegenover grote winterhardheid staat.

Niet geschikt om reeds in de herfst te worden geoogst.

Blad donkergrijsgroen, niet al te breed. Stam matig dik, kort met een uitgesproken knobbel (fig. 4).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Selectie van

Siegfried Winterreuzen
Luikse Winter DePe
Winterreus
Winterreus

N.V. „Nunhem's Zaden”, Haelen (L.)
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
„West-Friesland”, Wijdenes

RAAPSTELLEN

Raapstelen zijn de jonge bladeren en bladstelen van consumptierapen of van Chinese kool. De eerste zijn groen, de laatste geel, althans voor zover afkomstig van de rassen Pé-Tsai en Wong-Bok. Van het ras Cantonner Witkrop zijn ze bleekgroen. Verder is de bladgroente Namenia in de handel. Dit is een vertegenwoordiger van Brassica rapa, die, dik gezaaid, raapstelen levert en dun gezaaid, na uitdunning, planten geeft, die ongeveer de grootte krijgen van een krulandijvieplant.

Alle rassen van raapstelen hebben vaak ernstig te lijden van aardvlooien. Men bestrijde deze derhalve tijdig.

Raapstelen worden vrijwel uitsluitend onder glas geteeld, als tussenteelt of als voorteelt. De afzet op de binnenlandse markt is beperkt. Ze worden alleen gevraagd in perioden van schaarste aan verse groenten.

Voor de binnenlandse markt moet het produkt fijn en mals zijn, hetgeen men bereikt door dik te zaaien.

A - Bladgroente Namenia — Geïnt.: N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht. 1937-1938.

Geschiedt voor het winnen van raapstelen in het voorjaar, door betrekkelijk dik te zaaien. Echter niet te dik zaaien, daar men dan weinig gewicht krijgt en het gewas spoedig gaat rotten. Blad ingesneden.

Een selectie met minder diep ingesneden bladeren is als *Verbeterde Namenia* in de handel.

A - Gewone Groene

Bladeren en bladstelen van de consumptieraap. Deze zijn groen van kleur en enigszins behaard. Vaak wordt het consumptierapenras Platte Mei voor Gewone Groene raapstelen geleverd.

O - Gele Malse

Jonge bladeren en bladstelen van Chinese kool. Kleur geelgroen of bleekgroen. Op vochtige gronden spoedig last van gele lobbladeren. Voor particulieren, die op gele, malse blaadjes prijs stellen.

RABARBER

(*Rheum rhabarbarum* L. en *Rheum rhaponticum* L.)

Rabarber kan worden vermenigvuldigd door middel van zaad of door middel van het scheuren van de moederplant. Daar de rassen niet zaadvast zijn, geeft men de voorkeur aan scheuren. Men kan een moederplant daartoe in herfst of voorjaar in zoveel delen opsplitsen als er „neuzen” aanwezig zijn. Men neme hiertoe *virusvrije* planten, dat zijn planten waarvan de bladeren in het voorafgaande voorjaar geen lichtgroene, later bruine vlekken of gaten vertoonden. Proeven, genomen door het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek, toonden duidelijk aan, dat deze ziekte de opbrengst sterk kan verlagen en het is bekend dat scheurlingen van zieke planten weer ziek zijn. Het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen is bezig een virusvrij sortiment op te bouwen.

Rassen die veel lange, dikke, rode stelen geven en niet spoedig zaadstengels vormen genieten de voorkeur. De teler wenst bovendien vroege rassen omdat de rabarberprijzen in de loop van het oogstseizoen regelmatig dalen.

ZEER VROEG

A - Timperley Early

Een zeer vroeg ras van Engelse herkomst. In Nederland is dit ras tot nu toe door het I.V.T. uitsluitend voor proefjes verspreid. Er worden pogingen aangewend dit ras via de handel beschikbaar te stellen.

Stelen lang, dik, niet goetvormig en ongeveer voor de helft rood; de achterzijde van de stelen is zwak geribd. De belangstelling voor dit ras neemt toe, daar het zeer vroege produkt goed wordt betaald.

De jonge pollen rotten na het planten soms in, daarom wordt aangeraden de wortels na het scheuren even te laten indrogen.

RABARBER

Dwarsdoorsnede van het midden van de bladstelen

Goliath

Paragon

Victoria

Champagne Rood

VROEG

B - Victoria (Queen Victoria)

Vroeg, schiet meestal door.

Stelen groen, beneden karmijnrood, inwendig groen, middelmatig dik en vrij lang.

MATIG VROEG

A - Holsteiner Bloed - Geïnt.: Fa. E. L. Meyn, Uetersen-Lohe (Holstein), Duitsland, vóór 1938.

Dit matig vroege en zeer produktieve Duitse ras geeft na koken een produkt met een goede smaak en een fraaie rode kleur.

Stelen lang, vrij dik, iets gootvormig, geheel donkerrood met zwak geribde achterzijde. Een nadeel van de stelen is dat ze aan de voet wat krom zijn gegroeid. Dit wordt veroorzaakt door de spreidende groeiwijze van de plant. Weinig neiging tot het vormen van zaadstengels.

A - Paragon

Behalve voor gewone consumptie zeer geschikt voor jambereiding. Is bij forcering wel vroeg maar geeft dan vaak dunne stengels.

Stelen recht, vrij dun, gootvormig, met een scherpe, opstaande rand, niet zeer lang; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig vrijwel groen; van goede kwaliteit. Vormt vrijwel geen zaadstengels. Tijdens het oogsten worden jonge stelen soms ook losgetrokken.

Is matig vroeg. Kan buiten vervroegd worden.

B - Champagne Rood

Dit ras is iets vroeger dan Paragon en kan goed getrokken worden, hoewel we de stelen graag wat dikker zouden zien.

Stelen vrij dun, zeer zwak gootvormig tot vrijwel vlak, aan de achterzijde duidelijk geribd, niet zeer lang. Uitwendig aan de stengeltop groen, naar beneden toe helderrood wordend, inwendig rood; van zeer goede kwaliteit. Vormt soms wel enige zaadstengels.

Wordt aangetroffen in Kennemerland, maar de belangstelling voor dit ras neemt ook in andere streken toe.

LAAT

A - Goliath

Voor directe consumptie en conservering.

In kg-opbrengst hoger dan Paragon.

Stelen zeer dik; sterk gootvormig met brede rand; uitwendig groen

met karmijnrood, inwendig groen, scherp zuur door een betrekkelijk laag kalkgehalte. Vormt meestal enige zaadstengels. Is laat. Toch zeer goed bruikbaar voor forcering, omdat de stelen dan roder worden dan in de vollegrond en bovendien aanmerkelijk dikker zijn dan die van Paragon.

RADIJS

(*Raphanus sativus* L. var. *radicula* Pers.)

De vroegste radijs komt ter beschikking omstreeks maart, wanneer het tekort aan vitamine C zeer sterk wordt. Radijs is voor het helpen aanvullen van dit tekort in maart en daarna een belangrijke bron.

Vroege radijs wordt in hoofdzaak geteeld onder koud plat- of staand-glas en in de vollegrond.

Van belang is in de eerste plaats de hoeveelheid loof. Dit moet niet te zwaar zijn, maar zwaar genoeg om het bossen van de radijs mogelijk te maken. De hoeveelheid loof is niet alleen afhankelijk van het ras, maar ook van de groeiomstandigheden. In de meeste gevallen komt men het best uit met rassen, die een middelzwaar loof bezitten. Alleen onder omstandigheden, die een extreem gunstige invloed op de loofgroei uitoefenen (b.v. glas op veengrond) wordt het loof van de rassen met middelmatig loof te zwaar. In die gevallen gebruikt men nog de extra kortloof typen. Deze maken dan juist genoeg loof; onder meer normale omstandigheden is het loof van deze typen te kort voor het bossen. Verder is de gevoeligheid voor het voos- worden van groot belang. Bij radijs, die in maart en begin april wordt geoogst, heeft men er niet veel last van, daar deze radijs in de regel reeds in een jong stadium wordt geoogst. Bovendien is de temperatuur in deze tijd meestal nog laag genoeg om het voos worden langzaam te doen verlopen. Voor deze zeer vroeg geoogste radijs is snelle groei van meer belang dan grote resistentie tegen voosheid. Maar bij radijs, die eind april-mei wordt geoogst, treedt voosheid zeer gemakkelijk op; ook nog tijdens het vervoer of tijdens het verblijf in de groentewinkel. Daarom is hiervoor resistentie tegen voosheid van meer belang dan snelle groei. Sinds de N.V. A. R. Zwaan de Cherry Belle heeft gekweekt, is het niet meer nodig dat men in de grote steden eind april-mei zoveel voze radijs ontmoet, want dit ras kan een royale grootte bereiken en dan ook nog worden vervoerd zonder voos te worden.

Het belang van de groeisnelheid is reeds genoemd. Verder zijn een goede vorm en een goede kleur factoren die bij de rassenkeuze een grote rol spelen.

WINTERTEELT ONDER KOUD STAAND GLAS

Deze teelt kan aantrekkelijk zijn voor bedrijven met gezinsarbeid, mits de totale aanvoer beperkt van omvang blijft en vroeg is.

De teelt slaagt alleen dan wanneer zoveel mogelijk van het natuurlijke licht wordt geprofitteerd en het hoog oplopen van de temperatuur door voldoende luchten wordt voorkomen.

Daar deze teelt toch al wat riskant is, worden hiervoor alleen aanbevolen de selecties die in onze proeven van 1961 bij winterlicht de

RADIJS

beste knolvorming vertoonden, met name de selecties die voor knolvorming het cijfer 3,5 of meer hebben ontvangen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961

Loof	Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
flink	Ronde Rode Broei Roem van Zwijndrecht	N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
matig	Haubner's Frühwunder Ronde Scharlakenrode stam B	N.V. Hem, Hem (N.H.) Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord
kort	Ronde Scharlakenrode Broei Nr. 6205	N.V. C. W. Pannevis, Delft N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg

ANDERE TEELTEN

Deze teelten zullen nader worden gesplitst, naarmate de praktijkproeven daarvoor de nodige gegevens zullen hebben opgeleverd.

A - Ronde Helderrode

Speciaal voor vroeg.

Loof flink of matig lang; knol bolvormig; kleur krachtig helder rood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Loof	Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevolen voor	
			plat glas	vollegrond
flink	Ronde Scharlakenrode	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster	+	+
	Ronde Scharlakenrode	Fa. Jos. Huizer Azn, Rijsoord	+	+
	Ronde Scharlakenrode	Fa. Koning & Vlieger, Goes en		
		N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Nieuw Rood	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	+
	Ronde Scharlakenrode	„West-Friesland”, Wijdenes	+	+
	Ronde Scharlakenrode	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen	+	+
	Non Plus Ultra	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+
	Saxa	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+
matig	Ronde Rode	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster	+	+
	Ronde Scharlakenrode	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+	+
	Ronde Scharlakenrode	Fa. Jos. Huizer Azn, Rijsoord	+	+
	Ronde Kruising	Fa. Koning & Vlieger, Goes en		
		N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Ronde Rode	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	—	+
	Saxa	P. Pik, Hoorn	+	+
	Saxa type A	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
	Saxa type B	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
	Leuchtkugel	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	—	+
	Ronde Scharlakenrode	„West-Friesland”, Wijdenes	+	+

A - Cherry Belle — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r. 1951

Bijzonder geschikt voor het leveren van een radijs, die na de oogst

nog vervoer kan verdragen zonder voos te worden. Niet voor vroege glasteelt.

Loof matig lang; knol bolvormig; kleur helder scharlakenrood, soms met iets rose. Zeer resistent tegen voosheid en barsten.

Goedgekeurd in pr.pr. 1957-1958 voor vollegrond.

B - Ronde Scharlakenrode

Speciaal voor vroeg.

Loof flink, matig lang of extra kort; knol bolvormig of afgeplat bolvormig; kleur overwegend rood met paars er in. In de meeste selecties begint het paars meer of minder te verdwijnen en vormt de kleur reeds een overgang naar helderrood. Het extra korte loof wordt alleen onder omstandigheden die de loofgroei bijzonder sterk bevorderen (b.v. glas op venige grond) lang genoeg voor het bossen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Loof	Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevolen voor	
			plat glas	vollegrond
Flink	Ronde Scharlakenrode	Ned. Zaadcentrale, 's-Gravenzande	+	+
	Saxa	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	—	+
	Ronde Rode Langloof	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	+
Matig	Vroeg Wonder Ronde	N.V. Hem, Hem (N.H.)	+	+
	Rode			
	Saxa Kortlof	Fa. Koning & Vlieger, Goes en		
	Roem van Zwijndrecht	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Scarlet Globe*	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
		N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	+	+
Extra kort	Ronde Rode	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	—
	Ronde Scharlakenrode	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	—

Legenda: * = hooggrond

A - Ronde Rode Groot Witpunt

Naar de loofhoeveelheid kunnen drie groepen worden onderscheiden, nl. die met weinig, die met middelmatig veel en die met veel loof. De knollen zijn bolvormig, soms iets afgeplat bolvormig; het bovenste deel is rood, het onderste deel wit.

Goedgekeurde selecties praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Opmerkingen
Groot Witpunt	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	} Typen met minder loof
Gaudry, broei	Fa. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
Ronde Rode Groot Witpunt, broei *)	„West-Friesland”, Wijdenes	
Columbia *)	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	

*) hebben een meer fris helderrode kleur.

RADIJS

Ronde Rode Groot Witpunt (vervolg)

Ronde Rode Groot Witpunt Groot Witpunt *) Gaudry	Ned. Zaadcentrale, 's-Gravenzande N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen N.V. Supergran, Overveen	} Typen met een middelmatige hoeveelheid loof
Ronde Groot Witpunt Rond Halfrood - Halfwit Halfrood - Halfwit Ronde Rode Groot Witpunt Halfrood - Halfwit Bicolor Bicolor	Gebr. P., C. en L. de Jongh, Goes N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht Fa. Jo's Reijers, Zwijndrecht N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen N.V. Supergran, Overveen N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	

B - Ronde Rode Klein Witpunt

Loof weinig tot middelmatig veel. Knol bolvormig, soms iets afgeplat; kleur rood met kleine witte punt. Speciaal in de Klein Witpunt-groep is de kleurverbetering opvallend. Vele selecties in deze groep, welke voorheen een meer paarsrode kleur hadden, hebben nu een fris helderrode kleur.

Goedgekeurde selecties praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Opmerkingen
Gaudry broei *) Gaudry *) Ronde Rode Klein Witpunt, broei	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen Fa. F. de Vries & Zn., Alphen a. d. Rijn	} Typen met minder loof
Ronde Klein Witpunt, broei Gaudry *) Ronde Rode Klein Witpunt *) Klein Witpunt *) Ronde Rode Witpunt, broei *) Démasqué, M.S. *) Klein Witpunt, volle grond	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes P. Pik, Hoorn Fa. Jo's Reijers, Zwijndrecht N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen „West-Friesland”, Wijdenes N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	

*) Onderscheiden zich door een meer fris helderrode kleur.

B - Roodkopje (Zwijndrechtse, Hoog Wit)

Loof matig tot fors. Knol bol- tot soms iets hoog bolvormig; kleur wit met klein rood kopje. In dit ras vindt men een grote mate van voosheid-resistentie.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1959-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Opmerkingen
Groot Witpunt, broei Ronde Groot Witpunt (Roodkopjes)	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	} Middelmattige hoeveelheid loof
Zwijndrechtse Groot Witpunt, broei „Roodkopjes”	N.V. C. W. Pannevis, Delft	
Halfrood - Halfwit	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	Iets meer loof

B - Ronde Witte

Loof kort tot tamelijk kort; knol afgeplat bolvormig of bolvormig; kleur wit. Wordt bij Amsterdam geteeld, om tezamen met ronde rode radijs tot gemengd rood met witte bossen te worden gebonden.

ZOMERRADIJS

Voor de teelt in de zomer kan men in principe drie groepen van rassen gebruiken.

- Rassen uit de groep van de vroege radijs, welke een grote mate van resistentie tegen voosheid bezitten, zoals Cherry Belle en de late vollegrondselecties van de witpunttypen.
Men zie hiervoor blz. 117.
- Rassen uit de groep van de zgn. Reuzen. Dit zijn langzaam groeiende rassen, die een zeer grote ronde knol vormen, welke lang kan staan zonder voos te worden. Hiervan zijn in de praktijkproeven 1957-1958 goedgekeurd de rassen Scarlet Champion en Komeet (zie hieronder).
- Rassen uit de groep van de lange radijs, zoals IJskegel.

A - Scarlet Champion — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg. Kw.r.: 1951.

Loof fors; knol groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

A - Komeet — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg

Loof tamelijk fors; knol tamelijk groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

B - IJskegel

Loof tamelijk fors; knol lang, spits toelopend; kleur wit met een weinig groen aan de kop.

RODEKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *rubra* DC.)

Rodekool is een artikel dat het hele jaar door op de veilingen wordt aangevoerd. Het grootste deel van de aanvoer wordt ingenomen door bewaarrode, waarvan ongeveer 700 ha wordt geteeld. Het hier-

RODEKOOL

voor gebruikte ras is *Langedijker Bewaarrode*. Van vroege rode en herfstrode worden jaarlijks elk een 200 ha geteeld. *Langedijker Vroege Rode* en *Langedijker Herfstrode* zijn de voor deze teelten aangevozen rassen. Voor de bewaarkool is Noord-Holland het typische centrum. Vroege rode en herfstrode worden over het hele land verspreid geteeld.

Het ras *Zenith* is alleen van belang voor particulieren.

Vroeg

A - Langedijker Vroege Rode

De van dit ras aanbevolen selecties variëren iets in vroegheid. Het verschil in vroegheid tussen de vroegste en de laatste selecties bedraagt ongeveer een week.

Zaai: vroeg in de herfst of in februari, onder glas. Oogst: begin juli tot half augustus.

Gewicht: 2,0-2,5 kg.

Stronk kort. Blad rood met groene tint, rond, kort gesteld. Kool rond tot hoogrond, paarsrood van kleur. Blad en kool zijn met een dikke waslaag bedekt.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Vroegheid
Langedijker Vroege	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	5
Langedijker Allervroegste	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3
Langedijker Vroege	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3
Langedijker Allervroegste III	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3
Langedijker Allervroegste IV	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	4
Langedijker Vroege	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3
Langedijker Allervroegste	„West-Friesland”, Wijdenes	3
Extra Vroege Langedijker	Fa. Jan Wit en Zn, Broek op Langedijk	3
Langedijker Vroege	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	4
Langedijker Vroege	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3

Legenda: 1 =laat; 5= vroeg

O - Zenith

Iets later en minder produktief dan *Langedijker Vroege Rode* en daarom voor de beroepsteelt niet aanbevelenswaardig. Door de goede smaak en kleur voor particulieren echter aantrekkelijk. Er zijn weinig rasechte selecties in de handel. Een goede selectie levert „West-Friesland” te Wijdenes.

Zaai: februari onder glas. Oogst: begin augustus.

Gewicht: 1,0—1,5 kg.

Stronk kort tot half lang. Blad donker grijsrood, zwak gebobbeld met dunne waslaag. Kool rond, donkerrood.

Herfst

A - Langedijker Herfstrode

De aanbevolen selecties vertonen geen grote verschillen in vroegheid en opbrengst.

Zaai: februari-maart. Oogst: september en oktober.

Gewicht: 2,5—4,0 kg.

Stronk matig lang. Veel en groot blad met dunne waslaag. Kool groot, rond tot hoogronde, donkerrood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1957

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Langedijker Herfstrode	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Langedijker Herfstrode	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Langedijker Herfstrode	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
Langedijker Herfstrode	„West-Friesland”, Wijdenes

Bewaarkool

A - Langedijker Bewaarrode

Ras met zeer goede bewaareigenschappen.

Zaai: februari—eerste helft maart. Oogst: eind oktober.

Gewicht: 2,0—3,0 kg.

Stronk lang tot vrij lang. Groot tot matig groot, gesteld blad, bij sommige selecties met gekartelde en geplooid rand. Kool rond tot omgekeerd eirond, donkerrood.

De aanbevolen selecties zijn goed bewaarbaar, produktief, goed van kleur, en vertonen onderling geen belangrijke verschillen. Aan het eind van de bewaarperiode kan 50 tot 60 % van de kolen, die opgelegd worden nog over zijn.

Op zwaardere gronden kunnen de taaie typen vooral onder minder gunstige groeiomstandigheden wel eens iets in opbrengst achter blijven bij de iets gragere.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Orig. Langedijker Bewaar „Roem van Warmenhuizen”	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Langedijker Bewaar No. 58	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Bewaar „Marktwonder”	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Orig. Langedijker Bewaar Gouden Oogst A	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Orig. Langedijker Bewaar Gouden Oogst B	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Rode Bewaar	F. Dalstra, Luttelgeest (N.O.P.)
Langedijker Bewaar, extra taaie	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Langedijker Late Bewaar	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

Voor uitvoeriger verslag van de genomen proeven wordt verwezen naar mededeling 166 van het I.V.T. „Praktijkproeven met rodekool in 1956-1958” door ir. M. Nieuwhof en A. Kraai. Prijs f 0,45.

SAVOOIEKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *sabauda* (L.) Schulz)

Er komen van savooiekooll zowel gele als groene rassen voor.

De gele zijn min of meer geelgroen van kleur en vormen een vaste ronde kool. De betekenis ervan is de laatste jaren sterk afgenomen. Het areaal met vroege gele is ruim 100 ha groot, de oppervlakte met herfstgele en bewaargele bedraagt ruim 300 ha. *Langedijker Vroege*

SAVOOIEKOOL

RASSENKEUZETABEL

Groene Savooie	Vroege teelt	Vroege Groene Spitse (blz. 122) Fitis (blz. 123) Advent (blz. 123) Vroege Putjes (blz. 124) Herfstgroene (blz. 124) (Kappertjes blz. 124)
	Herfstteelt	Herfstgroene (blz. 124) Hammer (blz. 124) Donkere Herfstgroene (blz. 125) Vroege Putjes (blz. 125) Bredase Putjes (blz. 126) Late Putjes (blz. 126)
	Winterteelt	Winterkoning (blz. 126) Donkere Herfstgroene (blz. 127)
Gele Savooie	Vroege teelt	Langedijker Vroege Gele (blz. 127)
	Herfstteelt	Langedijker Herfstgele (blz. 128) (Grote Gele Ronde blz. 128)
	Late teelt	Langedijker Bewaargele (blz. 128) (Bloemendaalse Gele blz. 129)

Gele, Langedijker Herfstgele en *Langedijker Bewaargele* zijn de meest geteelde rassen.

Een aanzienlijke teeltuitbreiding heeft plaats gevonden van de voor het oog meer aantrekkelijke en vaak ook smakelijker groene savooiekool. De oppervlakte hiermee beteeld bedraagt ongeveer 700 ha.

Voor de teelt van vroege groene savooiekool is keuze mogelijk uit verschillende rassen, zoals *Vroege Groene Spitse*, *Fitis*, *Advent* en *Vroege Putjes*. Deze rassen verschillen o.a. in vroegheid, produktiviteit en vorm van de kool. Voor de herfstteelt zijn *Herfstgroene (type Novum)*, *Hammer* en verschillende putjesrassen geschikt.

Voor de eerste maal wordt in deze rassenlijst opgenomen een ras dat voorlopig aangeduid wordt als *Donkere Herfstgroene*, en dat in de afgelopen praktijkproeven opviel door zijn bijzonder goede koolkwaliteit. Eén van de selecties van dit ras bleek ook in de winterproeven een goede indruk te maken. Toch zal het ras *Winterkoning* in de winterteelt wel blijven overheersen.

Kappertjes, *Grote Gele Ronde* en *Bloemendaalse Gele* zijn rassen die alleen voor particulieren aantrekkelijk zijn.

De volledige uitslagen van de in 1960-1962 met savooiekool gehouden praktijkproeven zijn in deze rassenlijst opgenomen.

GROENE SAVOOIEKOOL

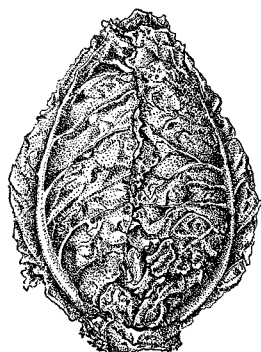
Vroeg

A - Vroege Groene Spitse

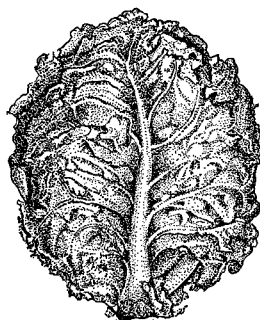
Zeer vroeg ras.

Zaai: september of februari. Oogst: half juni-half juli.

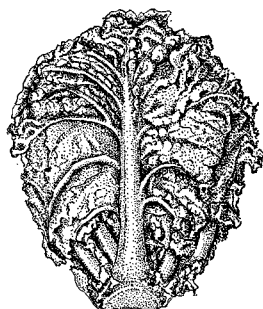
Gewicht: 1,0-1,5 kg.

Vroege Groene Spitse

Fitis

Advent

Vroege Groene Spitse (vervolg)

Weinig, vrij grof gebobbeld grijsgroen omblad. Kool spits tot stompspits, weinig gebobbeld.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Selectie van

Vroege Groene Spitse
Spitse Vroege Groene

N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)

B - Fitis (Zeer Vroege Groene)

Dit is het vroegste ras in deze groep. De produktiviteit is redelijk. Een bezwaar is echter, dat de oogstrijpe kool spoedig barst, reden waarom een spreiding van de aanvoer niet mogelijk is.

Zaai: september of februari. Oogst: juni.

Gewicht: 0,75-1,00 kg.

Zeer weinig, grof gebobbeld groen omblad. Kool rond tot hooggrond, zeer weinig gebobbeld.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Selectie van

Fitis

N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

B - Advent

Dit ras is geschikt om voor de winter buiten te worden uitgeplant. Deze teeltwijze wordt nog op enkele plaatsen toegepast. Andere rassen zijn hiervoor niet geschikt omdat ze na de winter meestal geen kool vormen maar meteen gaan schieten.

Zaai: augustus. Oogst: juni.

Gewicht: 0,75-1,5 kg.

Weinig, grof gebobbeld, vrij donkergroen omblad. Kool rond tot iets hooggrond, zeer weinig gebobbeld.

SAVOOIEKOOL

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Algro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

B - Vroege Putjes

Voor beschrijving zie blz. 125.

B - Herfstgroene (type Novum)

In enkele streken wordt voor aanvoer in de zomermaanden dit ras in weeuwenteelt of vroeg in het voorjaar uitgezaaid.

Voor beschrijving zie hieronder.

O - Kappertjes (Fijne Vroege Groene)

Door zijn lage opbrengst niet voor de beroepsteelt geschikt. De goede smaak en de aantrekkelijke donkergroene kleur maken het evenwel voor de particulier zeer geschikt. Ook voor nateelt te gebruiken.

Een goede selectie levert de N.V. Sluis en Groot te Enkhuizen (S & G'tjes).

Zaai: begin februari. Oogst: begin juli.

Gewicht: 1,0—1,5 kg.

Fijn en sterk gebobbeld, donkergroen omblad. Kool klein, spits, matig vast, sterk gebobbeld.

Herfst

A - Herfstgroene (type Novum)

Geschikt voor vroege herfstteelt; wordt ook voor de vroege teelt gebruikt.

Voor vroege teelt zaaien in september of maart; oogst: juli-augustus.

Voor herfstteelt omstreeks half mei zaaien; oogst september-november.

Gewicht: 1,0—1,4 kg.

Blad grof en sterk gebobbeld, donkergroen. Kool iets platrond, vast, donkergroen, sterk gebobbeld, aantrekkelijk van uiterlijk.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

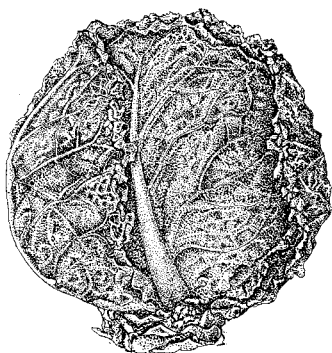
Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Herfstgroene (type Novum)	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Herfstgroene (type Novum) Groenetto	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Novum stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Novum stam B	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

A - Hammer

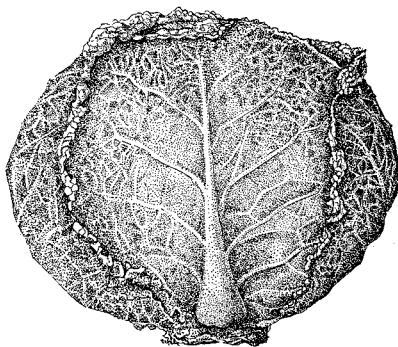
Goed herfststras, waarvan de onrijpe kool behoorlijk bestand is tegen ongunstig herfstweer. Geschikt voor drogen.

Zaai: 2e helft mei. Oogst: half oktober-half december.

Gewicht: 1,5—2,0 kg.

Herfstgroene (type Novum)

Hammer

Hammer (vervolg)

Vrij veel buitenblad, vrij sterk en vrij fijn gebobbeld, donkergrijs-groen. Kool enigszins platrond, vrij vast, lichtgroen tot groen, vrij glad.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Herfstgroene Record	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Hammer	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Hammer	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)

A - Donkere Herfstgroene (voorlopige naam)

Een nieuw herfststras dat voor dezelfde teelten in aanmerking komt als Hammer en zich hiervan in gunstige zin onderscheidt door het sterker gebobbelde donkerder groene blad en de bolvormige tot iets afgeplatte kool, die evenwel niet zo zwaar wordt.

Zaai: 2e helft mei.

Oogst: half oktober-half december.

Gewicht: 1,0-1,5 kg.

Vrij veel buitenland, sterk en fijn gebobbeld, donkergroen. Kool bolvormig, veelal iets afgeplat, vrij vast, donkergroen, matig gebobbeld.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Groenland	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Ostara	„West-Friesland”, Wijdenes

B - Vroege Putjes

Een ras met korte groeiperiode, geschikt voor zeer vroege teelt en herfstteelt, niet voor zomerteelt.

SAVOOIEKOOL

Zaai: februari—1e helft juni. Oogst: 2 maanden na het uitplanten.
Gewicht: 0,75—1,30 kg.
Stronk kort. Weinig buitenblad, afstaand, donkergroen, vrij sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met putje, platrond, vrij sterk gebobbeld, vrij vast.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Bredase Fijne Groene	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

B - Bredase Putjes

Verdraagt in onrijp stadium enige nachtvorst. Door de grote hoeveelheid omblad geschikt voor de drogerijen.
Zaai: februari—1e helft juni. Oogst: 3 maanden na het uitplanten.
Gewicht: 1,5—2,0 kg.
Stronk vrij kort. Veel buitenblad, sterk afstaand, vormt enigszins een rozet, lichtgroen tot groen, sterk en matig grof gebobbeld. Kool met putje, platrond, vrij sterk gebobbeld, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Bredase Putjes Groene Bredase Putjes	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht

B - Late Putjes

Laat herfstras, dat in onrijp stadium enige nachtvorst verdraagt.
Zaai: mei—1e helft juni. Oogst: 3½ maand na het uitplanten.
Gewicht: 1,5—2,0 kg.
Stronk matig lang. Veel buitenblad, vrij sterk opgericht, groen tot donkergroen, sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met putje, rond tot hoogrond, matig sterk gebobbeld, matig vast.

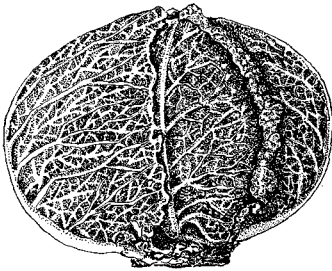
Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Zwijndrechtse Putjes Zwijndrechtse Groene met Putjes Putjes Donkergroene Groene Putjes Late Groene Putjes	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord N.V. C. W. Pannevis, Delft N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen „West-Friesland”, Wijdenes N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

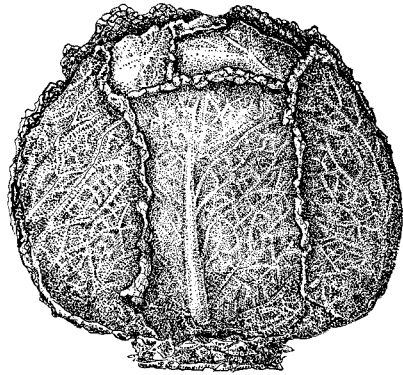
Winter

B - Winterkoning

Het meest winterharde groene savooiekoollas.
Zaai: 2e helft mei—1e helft juni. Oogst: eind december—januari.
Gewicht: 1,0—1,5 kg.

Winterkoning

Donkere Herfstgroene

Winterkoning (vervolg)

Veel buitenblad, sterk en zeer fijn gebobbeld, donkergrijsgroen, met sterke wasbedekking. Kool rond, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Winterfürst	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Winterfürst „Wigro“	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Winterkoning stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Winterkoning stam B	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Winterkoning late	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

B - Donkere Herfstgroene (voorlopige naam)

Een van de in de herfstproeven opgenomen selecties van dit ras was ook voor de winterproeven ingezonden, en bleek nog vrij goed tegen de vorst bestand. Zie voor de verdere beschrijving blz. 125.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Ostara	„West-Friesland“, Wijdenes

GELE SAVOOIEKOOL

Vroeg

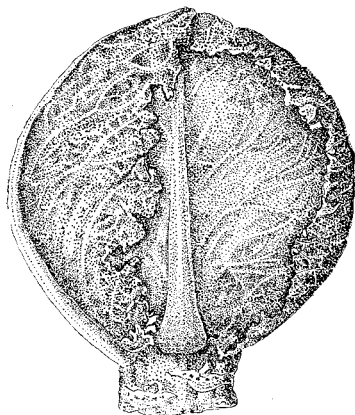
A - Langedijker Vroege Gele

Het vroegste gele ras. Zeer productief.

Zaai: begin februari. Oogst: half juli. Gewicht: 1,5—2,0 kg.

Stronk kort, blad opgericht, komvormig, weinig en matig fijn gebobbeld, geelgroen. Kool vast, matig groot, rond tot hoogrond.

SAVOOIEKOOL

Langedijker Gele Bewaar

Herfst

A - Langedijker Herfstgele

Algemeen geteeld herfststras. Sommige selecties hebben een groene of grijsgroene bladkleur.

Zaai: begin maart. Oogst: eind september.

Gewicht: 2,0—3,0 kg.

Stronk kort, veel en groot buitenblad dat zwak en vrij fijn gebobbeld is, geelgroen tot groen van kleur. Kool vast, rond tot hoog-rond, groot.

O - Grote Gele Ronde

Door de goede smaak geschikt voor particulieren.

Stronk matig lang, veel blad, dat zwak en grof gebobbeld is, geel-groen. Kool groot, rond tot platrond, matig vast.

Laat

A - Langedijker Bewaargele

Goed bewaarras.

Zaai: april. Oogst: 1e helft november.

Gewicht: 2,5—3,0 kg.

Stronk lang. Veel buitenblad, zwak en matig grof gebobbeld, geel-groen tot groen. Kool omgekeerd eivormig, zeer vast, geelgroen tot groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Selectie van

Langedijker Gele Bewaar Groen type
Langedijker Gele Bewaar
Langedijker Gele Bewaar Orion
Langedijker Gele Bewaar

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Fa. de Groot en Slot, Broek op Langedijk
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

O - Bloemendaalse Gele

Dit ras is enigszins winterhard en goed van smaak. Door de lage opbrengst evenwel alleen geschikt voor particulieren.

Stronk matig lang, weinig blad, grof gebobbeld, geel van kleur; kool matig groot, eivormig, zeer los, goudgeel van kleur.

SCHORSENEER

(*Scorzonera hispanica* L.)

Een overjarig gewas, dat in het tweede jaar volop gaat schieten en dat als éénjarig wordt geteeld voor de wortels. Sommige planten schieten reeds in het eerste jaar. Daar de wortels na het vormen van de bloemstengel taai en droog worden, wordt er naar gestreefd, het percentage te vroege schieters door selectie zo klein mogelijk te maken. Het gewas is winterhard. Opneming van de wortels vóór de winter is niet noodzakelijk. De kleur van de huid moet zwart zijn. Om mooie lange, rechte, onvertakte wortels te kunnen vormen moet de schorseener worden geteeld op een diep losse grond met een gunstige waterhuishouding.

Tot nu toe werden in hoofdzaak drie rassen onderscheiden, n.l. Eénjarige Nietschieters, Duplex en Russische Reuzen.

In de praktijkproeven welke in 1954-1955 werden uitgevoerd, bleek het niet mogelijk deze rassen voldoende scherp te onderscheiden. Daarom zijn hieronder alle aanbevelenswaardig bevonden selecties onder één hoofd vermeld, in alfabetische volgorde van de selectiebedrijven.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Duplex	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster
Lange Veurse	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster
Duplex	J. C. de Haas van Dorsser, Rozenburg
Eénjarige Reuzen	J. C. de Haas van Dorsser, Rozenburg
Eénjarige Nietschieters	N.V. Hem, Hem (N.H.)
Duplex	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen
Duplex	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Duplex	N.V. Rood en Co, Loosduinen
Perozo Dikke Reuzen (Duplex)	N.V. P. Rood en Zn, Bovenkarspel
Eénjarige Nietschieters	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Duplex G.S., Verbeterde	
Eénjarige Reuzen	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Duplex	J. H. Varekamp Jr., 's-Gravenzande
Duplex	„West-Friesland”, Wijdenes
Eénjarige Nietschieters	„West-Friesland”, Wijdenes
Duplex Verbeterde Reuzen,	
Nietschieters	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen
Duplex	N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg
Duplex	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

SELDERIJ

(*Apium graveolens* L.)

Snij-, struik- of bosselderij dient tot het kruiden van spijzen.

A - Amsterdamse Fijne Donkergroene

Speciaal voor de teelt onder glas. Bij Amsterdam geteeld in de bakken, waarin komkommers hebben gestaan.

Gedrongen groei. Donkergroen, fijn, aromatisch blad. De bladstelen zijn zeer fijn en ontwikkelen zich bij dit ras in zeer groot aantal. De plant schiet niet spoedig door.

A - Westlandse Fijne

Matig hoog wordend met een groot aantal bladeren. Bladeren fijn, hoewel iets grover dan van de Amsterdamse Fijne Donkergroene.

A - Gewone Snij (Lange Bos, Grove Struik)

Voor voorjaarsteelt in de vollegrond, speciaal voor de drogerij. Forse groeiwijze, grof van steel en blad. Niet zoveel bladstelen per plant als bij Amsterdamse Fijne Donkergroene. Grote opbrengst.

B - Zwolse Krul

Wordt bij Zwolle onder glas en in de vollegrond geteeld. De bladeren zijn zeer fijn en diep ingesneden, zodat ze pluimvormig lijken. Zeer aromatisch. Tamelijk winterhard.

B - Holpijp (Weeuwenselderij)

Een fors, grof groeiend ras, dat vrij winterhard is en in België veel gevraagd wordt.

SJALOT

(*Allium ascalonicum* L.)

Sjalotten worden rauw als toekruid gebruikt of ingemaakt op de wijze van zilveruitjes. In het bijzonder de partijen, die in het vroege seizoen met name van eind mei tot half juli worden geoogst, vinden hun bestemming als toekruid, omdat er omstreeks dit tijdstip een tekort aan uien is.

De twee belangrijkste teeltcentra bevinden zich in Noord- en Zuid-Holland. In Noord-Holland, met als belangrijkste teeltgebied West-Friesland wordt verreweg het merendeel van het totale in ons land met sjalotten beteelde areaal aangetroffen. Als ras bezigt men hier de Noordhollandse Strogele sjalot. In Zuid-Holland daarentegen, waar het centrum gevormd wordt door de omgeving van Ouddorp op het eiland Goeree-Overflakkee, wordt uitsluitend van de Ouddorpse Bruine sjalot uitgegaan.

In tegenstelling met de ui wordt de sjalot niet door zaad maar langs vegetatieve weg vermenigvuldigd. Dit heeft tot gevolg, dat verschillende ziekten zoals mozaïekziekte, kroefziekte en valse meeldauw met het plantgoed kunnen overgaan. De keuring van plantsjalotten berust bij de N.A.K.-G. Er vindt een 3-malige veldkeuring plaats op virus,

valse meeldauw en aaltjesaantasting (kroef). Goedkeuring kan plaatsvinden als plantgoed in de klassen AA en A of Hp. Keuring op aaltjesaantasting vindt bovendien plaats door gewasmonsteronderzoek van de op het oog vrij bevonden percelen. Controle wordt uitgeoefend op gescheiden bewaring van onbesmette en besmette partijen. Alleen partijen welke te velde en op partij door de N.A.K.-G. zijn goedgekeurd en ten bewijze daarvan zijn geplombeerd en gecertificeerd, mogen in het verkeer worden gebracht. Voor de keuring worden alleen aangenomen percelen waarbij is uitgegaan van AA of eventueel A plantgoed, dat ter bestrijding van stengelaaltjesaantasting vóór de uitplant een doelmatige warmwaterbehandeling heeft ondergaan bij daartoe door de N.A.K.-G. aangewezen bedrijven.

A - Noordhollandse Strogele sjalot

Fors gewas. De eigenschappen produktiviteit en duurzaamheid zijn gunstiger ontwikkeld dan bij de Ouddorpse Bruine. Zeer gevoelig voor het optreden van bloemstengels alsmede voor aantasting door valse meeldauw.

In verband hiermede mag niet te vroeg worden geplant en dient de stikstofbemesting, afhankelijk van de grondsoort, zorgvuldig te worden bepaald.

A - Ouddorpse Bruine sjalot

Oogstzeker. Matig produktieve, matig duurzame sjalot. Zeer geringe schietervorming. Kan derhalve vroeg worden geplant. Vroeger rijp dan de Noordhollandse Strogele. Vrijwel onvatbaar voor valse meeldauw.

SNIJBIET

(Beta vulgaris L. var. cicla L.)

Van de snijbiet kan men op drie manieren groente verkrijgen:

- a. Door de planten flink uit te laten groeien, het blad af te snijden en het te ontdoen van de hoofdnerven. Het overblijvende bladmoes kan men dan als spinazie toebereden.
- b. Door de bladeren in jonge toestand af te snijden, zodra zij zowat een handbreed hoog zijn, en deze in hun geheel als spinazie toe te bereiden. Dit afsnijden kan men herhalen, mits men rassen kiest, die er tegen bestand zijn. Dit produkt is malser dan het onder a genoemde.
- c. Door de bladstelen en de bladnerven, al of niet gebleekt, op de wijze van asperges toe te bereiden. Hiervoor kiest men vooral rassen met brede ribben.

Behalve door particulieren wordt de snijbiet ook op kleine schaal voor de verkoop geteeld.

Bij zaai in maart in de vollegrond is ze in juni snijrijp.

Voor snijbiet mag geen suiker- of voederbietenzaad geleverd worden. Afgezien van een aantal morfologische verschillen in het blad is een zeer kenmerkend verschil, dat snijbiet geen tot biet verdikte hoofdwortel heeft.

SNIJBIET/SPINAZIE

Rassen die herhaaldelijk gesneden kunnen worden

A - Gladde Groene Gewone

Groot, glad, groen blad; smalle, lichtgroene bladstelen.

A - Lucullus (Goudgele Gekrulde, Gekroesde Gele)

Veel door particulieren geteeld.

Groot, sterk gebobbeld, rechtopgaand blad. Vrij smalle, sterk gootvormige bladstelen.

B - Gladde Gele Gewone

Lichtgroen blad.

Rassen met zware ribben

A - Gladde Groene Witribbige Zilver

Middelmatig groot, donkergroen, glad blad met helderwitte nerven. Korte, brede, helderwitte bladstelen.

B - Gekrulde Donkergroene Witribbige

Middelmatig groot, gebobbeld, donkergroen blad met witte nerven.

B - Geelbladige Witribbige

Groot, glad, geelgroen blad. Brede, witte bladstelen.

DETERMINATIETABEL

Bladkleur	
goudgeel	blad zeer sterk gebobbeld; bladsteel matig breed tot vrij smal, licht geelgroen; zeer sterk gootvormig: LUCULLUS
	blad niet gebobbeld; bladsteel zeer breed, wit, weinig of niet gootvormig: GELE WITRIBBIGE
groen	bladsteel lichtgroen, smal, gootvormig; blad glad: GEWONE GROENE
	bladsteel smal bladsteel goudgeel, smal, gootvormig; blad glad: GROENE GOUDGEEL GERIBDE
	bladsteel zeer breed, wit, weinig of niet gootvormig; blad glad: GROENE WITRIBBIGE
donkergroen	blad zeer sterk gebobbeld; bladsteel zeer breed, wit, weinig of niet gootvormig: DONKERGROEN GEKRULDE WITRIBBIGE; FORDHOOK GIANT
rood	bladsteel rood, gootvormig, iets gebobbeld blad: BURPEE'S SWISS CHARD RHUBARB

SPINAZIE

(*Spinacia oleracea* L.)

Spinazie kan het gehele jaar door geteeld worden, maar is in hoofdzaak een groente voor het gebruik in het voorjaar en in de herfst.

De teelt vindt voornamelijk plaats in de winter- en vroege voorjaarsmaanden en verder in de nazomer en herfst. Bij de glasteelten in de herfst, winter en vroege voorjaar wordt als regel geen gebruik van verwarming gemaakt. De vollegrondswinterteelt is van weinig belang. Rassen voor de glasteelt moeten een goede groei bij korte dagen vertonen.

Vollegrondsrassen voor de zomerteelt mogen niet snel schieten bij lange dagen. Deze rassen groeien bij korte dagen traag en zijn dan niet bruikbaar.

Vollegrondsrassen voor voorjaars- en herfstteelt vormen een overgang tussen de glas- en de zomerrassen.

In verschillende groepen komen naast scherp-, ook rondzadige rassen voor. De mening, dat goede groei bij korte dagen alleen bij scherpzadige spinazie voorkomt is beslist onjuist. Van Cavallius is een scherp- en een rondzadig ras bekend, die beide in het warenhuis uitstekend groeien. Rond zaad verdient de voorkeur, want scherp zaad is zeer onaangenaam voor de consument omdat steeds een gedeelte van het zaad in de gekookte spinazie terechtkomt. De verwerkende industrie, die ongeveer de helft van de totale spinazieproductie inblijkt, verwerkt dan ook bij voorkeur rondzadige rassen, zoals Viroflay en Viking. Voor Viroflay kan thans beter het wolfresistente ras Vital-R gebruikt worden. De introductie van wolfresistente Viking-typen zal niet lang op zich laten wachten.

Ziekten en plagen spelen een grote rol bij de spinazieteelt. De meest bekende zijn wolf, mozaïek en de bietevlieg.

Wolf wordt veroorzaakt door een schimmel, *Peronospora spinaciae*. Bij vochtig en matig warm weer kan wolf een ware ramp worden. De beste bestrijding is het gebruik van onvatbare rassen. Het in de Ver. Staten van Amerika als wolfresistent geïntroduceerde ras Califlay blijkt vatbaar te zijn voor een tweede fysio (stam) van de wolfschimmel. Het in Amerika geselecteerde en ook in Nederland in de handel verkrijgbare ras Resistoflay is wel resistent tegen beide fysio's. Het heeft geen zin een ras te kweken dat slechts resistent is tegen één fysio van de wolfschimmel daar de tweede fysio het gewas net zo ziek kan maken als de eerste.

Het thans in Nederland gangbare rassenmateriaal is dan ook resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel: Proloog, Duetta, Virtuosa, Bovri rond, Bovri scherp, Melex, Wolfex, Pré-Vital, Resistoflay, Spinoza en Vital R.

Mozaïek is een virusziekte. De veroorzaker is Cucumis virus no. 1, dat ook augurken aantast. Deze ziekte kan in de maanden juni, juli, augustus en september hele velden verloren doen gaan. Amerika beschikt reeds jaren over onvatbare rassen, die echter kroesbladig zijn. Het eerste, gladbladige, enigszins op Nobel gelijkende mozaïekresistente ras werd door de N.V. A. R. Zwaan te Voorburg gekweekt. Het wordt in de handel gebracht onder de naam Wintra.

Voor de bietevlieg (*Pegomya hyoscyami* Panz.) zijn alle rassen vatbaar. Men is dus aangewezen op chemische bestrijding van deze onsmakelijke en daarom zeer nadelige plaag.

Samenvattend kan worden geconstateerd, dat de rassenkeuze bij spinazie bepaald wordt door de groeieigenschappen (goede groei bij korte dagen, traag schieten bij lange dagen e.d.), de zaadvorm (scherp of rond), terwijl onvatbaarheid voor ziekten, speciaal wolf, in vele gevallen doorslaggevend is. Verder zijn van belang bladgrootte, blad-

SPINAZIE

kleur, bladstand en de lengte van de steel, en voor de winterteelt onder glas en in de vollegrond geringe vorstgevoeligheid.
Men raadplege ook de rassenkeuzetabel op blz. 135.

GLASTEELT IN DE HERFST (zaaitijd: half september-half oktober)

A - Duetta

Dit ras schiet trager dan Proloog. Bij vroege herfstzaai onder glas zal men bij Duetta dus minder last van schieten ondervinden.
Voor beschrijving zie blz. 136.

A - Virtuosa (voorheen Nr. 35)

Dit scherpzadige wolfresistente ras schiet ook trager dan Proloog. Bij vroege herfstzaai heeft men dus ook geen last van vroegtijdig doorschieten. Het groeit sneller dan Duetta.
Voor beschrijving zie blz. 136.

B - Proloog

Voor beschrijving zie blz. 136.

B - Wolvex

Is wat betreft groeikracht en gebruikswaarde vergelijkbaar met Proloog.
Voor beschrijving zie blz. 137.

B - Bovri

Is wat betreft groeikracht en gebruikswaarde vergelijkbaar met Proloog.
Voor beschrijving zie blz. 137.

B - Pré-Vital

Groeit vooral in de latere herfstteelt minder snel dan de eerstgenoemde rassen.
Voor beschrijving zie blz. 137.

B - Resistoflay

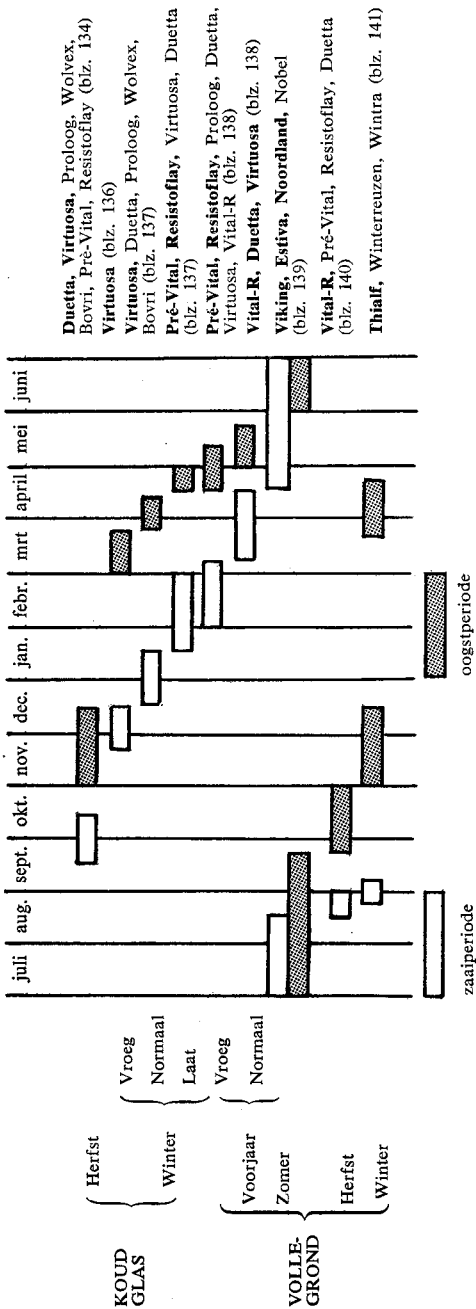
Is wat betreft groeikracht en gebruikswaarde vergelijkbaar met Pré-Vital.
Voor beschrijving zie blz. 137.

Ras waarmee meer ervaring gewenst is

X - Spinoza

Is wat betreft groeikracht en gebruikswaarde vergelijkbaar met Pré-Vital.
Voor beschrijving zie blz. 138.

RASSENKEUZETABEL

VROEGE WINTERTEELT ONDER GLAS

(zaaitijd: eind november-begin december)

A - Virtuosa (wolfresistent scherpzaad) (voorheen Nr. 35) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd.

Dit ras bezit een zeer grote groeikracht bij korte dagen en is daardoor geschikt voor de zeer vroege kasteelten. De groeikracht is zelfs nog groter dan van Cavallius. Cavallius werd de laatste 10 jaar vrij algemeen gebruikt voor de zeer vroege kasteelten, maar is gevoelig voor wolf.

Virtuosa daarentegen is resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.

De bladstelen van Virtuosa zijn korter dan van Cavallius. Het blad staat iets minder opgericht. De bladkleur is ongeveer gelijk. De bladeren van Virtuosa zijn breder dan van Cavallius en aan de top ook minder spits. Virtuosa schiet aanmerkelijk trager door dan Cavallius.

NORMALE WINTERTEELT ONDER GLAS

(zaaitijd: half december-half januari)

A - Virtuosa

Dit ras overtreft in groeikracht alle tot dusver bekende glasspinazierassen. Het is daardoor vroeg snijdbaar.

De schietsnelheid is daarentegen niet groot, zodat dit ras, ook al kan het gesneden worden, ook nog enige dagen kan blijven staan om b.v. een betere prijs af te wachten.

Dit komt vanzelfsprekend ook de produktiviteit ten goede. Wat betreft de vorstgevoeligheid zou dit ras ongeveer vergelijkbaar zijn met Duetta.

Voor beschrijving zie hierboven.

B - Duetta (wolfresistent, rond zaad) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Dit ras is ontstaan door kruising van Géant d'Hiver met Cavallius en wolfresistent materiaal.

Vertoont enige overeenkomst met Proloog, de groeikracht van Duetta is onder glas echter iets groter, terwijl Duetta ook iets minder vorstgevoelig is. De bladkleur is iets lichter groen, en de bladhouding iets minder opgericht. Duetta schiet duidelijk minder snel dan Proloog en ongeveer even traag als Virtuosa. Duetta groeit minder snel dan Virtuosa, het blad is wat kleiner en staat vaak wat lepelvormig.

Duetta is onvatbaar voor beide tot dusver bekende fysio's van de wolfschimmel.

Zaad rond.

B - Proloog (wolfresistent, rond zaad) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1958.

Dit eerste, in Nederland gekweekte wolfresistente spinazieras wordt nog veel geteeld hoewel het bezig is terrein te verliezen aan o.a. Duetta en in de komende jaren zeker ook aan Virtuosa en andere nieuwe glasspinazierassen.

Het is onvatbaar voor beide tot dusver bekende fysio's van de wolfschimmel. Is beter bestand tegen koude dan Cavallius maar minder

dan Eerste Oogst. De bladkleur is wat donkerder dan Duetta. De bladsteel is wat langer dan van Duetta en van Virtuosa, en Proloog schiet ook sneller. Zaad rond.

B - Wolvex (wolfresistent, scherp zaad) — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.

Vertoont veel overeenkomst met Proloog. Verschilt ervan door scherpzadigheid en over het algemeen door een iets donkerder bladkleur. Is onvatbaar voor de beide tot dusver bekende wolffysio's. Is wat betreft de gebruikswaarde ook vergelijkbaar met Proloog.

B - Bovri (wolfresistent, scherp zaad) — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht.

Het type vertoont veel overeenkomst met Proloog. Verschilt ervan door scherpzadigheid en over het algemeen een iets donkerder bladkleur. Van Bovri wordt ook een rondzadig type in de handel gebracht.

Ras waarover meer ervaring is gewenst

X - Melex (wolfresistent, rond zaad) — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Kw.r.: aangevraagd.

Dit ras is wat betreft de gebruikswaarde ongeveer vergelijkbaar met Proloog. Het is ook resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.

LATE WINTERTEELT ONDER GLAS

(zaaitijd: na half januari)

A - Pré-Vital (wolfresistent, rond zaad) — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Kw.r.: aangevraagd. Dit ras is ontstaan door selectie in een Amerikaans gladbladig wolfresistent type (Resistoflay).

Onvatbaar voor beide tot dusver bekende wolffysio's.

Pré-Vital komt het meest overeen met Viroflay, onderscheidt zich daarvan door zijn wolfresistentie.

Is alleen voor de latere koudglasteelten aanbevelenswaardig; de groei-kraft onder glas komt ongeveer overeen met een late selectie in Breedblad Scherpzaad Zomer. Schiet vrij snel.

Lijkt weinig vatbaar voor vorst. De bladkleur is tamelijk donkergroen; matig lange bladsteel.

Het blad is tamelijk breed.

Zaad rond.

A - Resistoflay (wolfresistent, rond zaad)

Dit in Amerika geselecteerde type wordt ook in Nederland onder dezelfde naam in de handel gebracht.

Het heeft enige gelijkenis met Viroflay en ook de gebruikswaarde komt hiermede ongeveer overeen.

De thans in omloop zijnde Resistoflay's zijn wat gladder van blad dan Pré-Vital, terwijl de uniformiteit vaak nog wat te wensen overlaat. In de loop van de komende jaren zal dit echter wel verbeteren.

SPINAZIE

B - Virtuosa

Voor beschrijving zie blz. 136.

B - Duetta

Voor beschrijving zie blz. 136.

VROEGE VOORJAARSTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: begin februari-begin maart)

A - Pré-Vital

Voor beschrijving zie blz. 137.

A - Resistoflay

Voor beschrijving zie blz. 137.

B - Proloog

Voor beschrijving zie blz. 136.

B - Duetta

Schiet ook in de vollegrond aanmerkelijk trager dan Proloog. Schiet zelfs later dan Pré-Vital en Resistoflay, is wel vorstgevoeliger.

Voor beschrijving zie blz. 136.

B - Virtuosa

De schietsnelheid is ongeveer vergelijkbaar met Duetta of iets sneller.

Voor beschrijving zie blz. 136.

B - Vital-R

Groeit wat minder snel dan bovengenoemde rassen. Schiet wat minder snel dan b.v. Pré-Vital en Resistoflay. Daarom meer geschikt voor de iets latere vollegrondsteelt.

Voor beschrijving zie blz. 138.

Ras waarover meer ervaring is gewenst

X - Spinoza — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zoon, Voorburg.

Dit type komt, evenals Pré-Vital en Vital-R, door selectie voort uit Resistoflay en is wat betreft de gebruikswaarde met deze rassen vergelijkbaar. Onze eerste indruk is dat Spinoza wat breder blad heeft en iets trager schiet.

Het is resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.

NORMALE VOORJAARSTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: begin maart-half april)

A - Vital-R (wolfresistent, rond zaad) — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen.

Evenals Pré-Vital, is Vital-R een selectie uit het Amerikaanse gladbladige, wolfresistente type Resistoflay. Het is onvatbaar voor beide tot dusver bekende wolffysio's.

Vital-R komt het meest overeen met Pré-Vital, doch verschilt hiervan door een donkerder bladkleur, iets minder snelle groei en de iets tragere schietneiging.

Zaad rond.

A - Duetta

Dit voor de glasteelt geselecteerde wolfresistente ras schiet in de vollegrond erg traag zodat het ook voor deze teelt geschikt is. Het schiet zelfs nog iets trager dan Viroflay. De bladkleur is zeer licht-groen.

Voor beschrijving zie blz. 136.

A - Virtuosa

Dit eveneens voor de glasteelt geselecteerde wolfresistente ras schiet zo traag dat het ook voor deze voorjaarsteelt in de vollegrond geschikt is.

Het heeft groter blad dan Duetta, schiet iets sneller.

Voor beschrijving zie blz. 136.

ZOMERTEELT

(zaaitijd: half april-half augustus)

A - Viking (Noorman) — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Geïnr.: 1932.

Speciaal geschikt voor zomerteelt. Voor de voorjaarsteelt in de vollegrond zijn thans wolfresistente rassen beschikbaar, zodat Viking voor die teelt niet meer kan worden aanbevolen. Viking groeit en schiet in de voorjaarsteelt trager dan de nieuwe wolfresistente rassen. Noorman schiet nog wat trager dan Viking Niet geschikt voor late herfst- en wintersteelt.

Blad zeer groot, breed eirond, dik, glad, zeer donkergroen, zacht en vlezig. Vatbaar voor wolf. Binnenkort zullen wolfresistente Viking-typen verkrijgbaar zijn. Zaad rond.

A - Estiva — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Geïnr.: 1959.

Een selectie uit Noorman.

Estiva heeft een donkerder bladkleur, groeit iets trager en schiet ook trager dan Noorman. De bladeren van Estiva zijn iets minder glad. Estiva is, evenals Viking, Noorman en Noordland vatbaar voor wolf. Zaad rond.

A - Noordland — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg. Geïnr.: 1934.

Selectie uit de Nobel.

Komt de Viking zeer nabij.

Schiet zeer laat door. Vatbaar voor wolf. Zaad rond.

B - Nobel (Gaudflay, Supra, Mammouth) — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg. Geïnr.: 1926.

Te gebruiken voor hetzelfde doel als Viking en Noordland, wegens het lichter gekleurde blad echter minder geliefd.

Groeit snel.

SPINAZIE

Gekweekt uit een éénhuizige plant van de Gaudry.
Blad zeer groot, dik, glad, heldergroen, zacht en vlezig.
Schiets niet spoedig door, maar wel iets sneller dan Viking.
Vatbaar voor wolf.
Zaad rond.

Ras waarover meer ervaring is gewenst

X - Wintra

Beproeverswaardig voor de late zomerteelt. Ongevoelig voor mozaïek.
Voor beschrijving zie blz. 141.

HERFSTTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: half-eind augustus)

A - Vital-R

Voor beschrijving zie blz. 138.

B - Pré-Vital

Voor de wat latere zaai.
Voor beschrijving zie blz. 137.

B - Resistoflay

Voor de wat latere zaai.
Voor beschrijving zie blz. 137.

B - Duetta

Schiets traag en zal bij vroege zaai weinig last van doorschieten hebben. Het blad lijkt minder sterk tegen ongunstige weersinvloeden dan Vital-R.
Voor beschrijving zie blz. 136.

N - Virtuosa

Schiets erg traag en zal bij vroeg zaai weinig last van doorschieten hebben.
Voor beschrijving zie blz. 136.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

X - Spinoza

Onze indruk is dat Spinoza, evenals Vital-R, Pré-Vital en Resistoflay geschikt is voor de teelt in de herfst in de vollegrond.
Voor beschrijving zie blz. 138.

X - Wintra

Beproeverswaardig voor de vroege herfstteelt. Ongevoelig voor mozaïek.
Voor beschrijving zie blz. 141.

WINTERTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: eind augustus-begin september)

Deze teelt is in Nederland niet erg verbreid. De zeer strenge winters van enige jaren geleden verschaften de mogelijkheid, om verscheidene winterspinazierassen op hun winterhardheid en hervatten van de groei in het voorjaar te testen.

Na de winter kwam het eerst naar voren het ras Thialf, welk ras het meest winterhard bleek. Direct daarop volgde Winterreuzen en daarna Utrechtse Winter.

Opgemerkt dient nog te worden, dat ook de zomerspinazie Nobel zeer goed door deze strenge winters kwam.

Het is nog onvoldoende bekend of de wolfresistente rassen Pré-Vital, Vital-R, Resistoflay en Spinoza voldoende winterhard zijn om met succes als winterspinazie in de vollegrond geteeld te worden.

A - Thialf — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam.

Goede herstelkracht na de winter.

Selectie uit de Utrechtse Winter.

Blad lichtgroen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig en weinig ingesneden. Bladsteel vrij lang. Vatbaar voor wolf.

Zaad rond.

B - Winterreuzen (Géant d'Hiver, Spica) — Geïnt.: 1927 onder de naam Géant d'Hiver door Vilmorin-Andrieux, Parijs.

Goede herstelkracht na de winter.

Blad normaalgroen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig. Bladsteel lang. Vatbaar voor wolf.

Zaad rond.

O - Utrechtse Winter

Matige herstelkracht na de winter, maar goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden.

Oud ras, dat bij Utrecht nog steeds geteeld wordt.

Blad lichtgroen, afstaand, vrij smal en gelobd, niet fraai van vorm. Bladsteel lang. Vatbaar voor wolf.

Zaad rond.

Ras waarmee meer ervaring is gewenst

X - Wintra — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan door kruising van Nobel met het gebobbelbladige Amerikaanse ras Bloomsdale dat ongevoelig is voor mozaïek.

Dit tamelijk gladbladige, nieuwe ras is ongevoelig voor virus (mozaïek of „blight"). Dit virus treedt in de zomer en herfst nogal eens op vooral als er veel luizen zijn die het over kunnen brengen van augurken.

Wintra is tamelijk donkerbladig, wat donkerder dan Nobel. Het zou goed winterhard zijn. Beproeverswaardig voor late zomer- en vroege herfstteelt.

SPRUITKOOL

(*Brassica oleraceae* L. var. *gemmifera* (DC.) Schulz)

Spruitkool is een van die gewassen waarvan de teelt zich nog voortdurend uitbreidt. Vooral in Groningen, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant is de teelt belangrijk. Het gehele areaal is thans ongeveer 4500 ha groot. De totale omzet ervan schommelt om de 20 miljoen gulden en is meestal belangrijk groter dan de geldelijke opbrengst van rode-, savooie- en wittekool samen.

Kwalitatief moeten spruiten voldoen aan de volgende eisen: ze moeten hard, rond, vast, glad en goed gesloten zijn. Verder moeten ze niet te dicht tegen elkaar aan de stronk geplaatst zijn, daar dit kans geeft op rotting en het plukken bemoeilijkt. Goede selecties van het ras *Roodnerf* beantwoorden aan deze eisen. Opbrengsten van meer dan 10 ton per ha zijn hierbij geen uitzondering.

Vanouds her was spruitkool een gewas waarin door veel tuinders zelf voor zaadwinning geselecteerd werd. Veel van deze *tuindersselecties* zijn evenwel minder goed gebleken dan in de praktijkproeven aanbevolen handelssselecties. Een uitzondering hierop vormen enkele door Groningse spruitentelers in omloop gebrachte selecties. Ook in andere streken geven deze vaak goede resultaten.

Voor de vroege teelt wordt plaatselijk nog het ras *Bredase* geteeld. Een bezwaar dat vooral door de conservenindustrie tegen dit ras aangevoerd wordt is de lichtgroene kleur van de spruiten.

De teelt van *Vroege Dwerg* is van weinig betekenis. Van de rassen *Lierse* en *Beemster* die in gebruikswaarde nauw bij het ras *Roodnerf* aansloten, zijn geen typische selecties meer in omloop, reden waarom deze rassen niet meer worden vermeld.

De laatste jaren is een Japans hybride ras van spruitkool in omloop dat aangeduid wordt als *Jade*. Dit ras dat in eigenschappen overeenkomst vertoont met *Vroege Dwerg*, smet vaak erg en kan zeker (nog) niet worden aanbevolen. In oriënterende proeven maakten verschillende *I.V.T.-hybriden* soms een bijzonder goede indruk. Deze verkeren evenwel nog in een proefstadium en zijn nog niet in de handel.

Door de diepvriesindustrie, die de laatste jaren ongeveer 10 % van de aangevoerde spruiten afneemt, wordt een kleine, donkergroene spruit gevraagd. Hiervoor zijn het best selecties te gebruiken van het ras *Roodnerf*, al zal rekening gehouden moeten worden met de omstandigheid dat vrijwel steeds een aanzienlijk percentage van de spruiten te grof is. Naarmate de spruiten fijner zijn zal in het algemeen de opbrengst afnemen.

Naast de erfelijke aanleg wordt de kwaliteit van de spruiten in sterke mate bepaald door de weersomstandigheden, de bodem en de bemesting.

Niet in het minst van de zijde van de diepvriesindustrie is er de laatste tijd veel belangstelling voor de *eenmalige pluk van spruiten*. Dit is met behoud van de opbrengst te realiseren door dichter dan normaal te planten en door de planten in de herfst te toppen. Na 4 tot 8 weken kunnen de planten dan in een keer geplukt worden. Voor deze teeltwijze die zeker nog niet voor algemene toepassing in aanmerking komt, adviseren wij voorlopig de gewone *Roodnerfselecties* te gebruiken.

A - Roodnerf

Dit ras wordt algemeen geteeld. De oogst ervan begint in oktober en gaat vaak door tot begin maart. De meeste selecties zijn matig winterhard.

Blad vrij groot tot groot, vlak tot iets komvormig, weinig of niet gebobbeld, donker grijsgroen. Bladsteel lang, evenals de hoofdnerf vaak paars aangelopen. Spruit vast, omgekeerd eivormig, groen tot donkergroen.

De aanbevolen selecties worden onderscheiden in 2 groepen. Tot de eerste groep behoren selecties die een hoge opbrengst kunnen geven, tot de andere groep behoren selecties met een 10-20 % lagere opbrengst. Het percentage spruiten dat kleiner is dan 3 cm is in de tweede groep evenwel iets groter. Geringe verschillen in winterhardheid zijn tot uitdrukking gebracht in een waarderingscijfer.

In 1962 en 1963 worden weer praktijkproeven met dit ras gehouden. Voor inlichtingen over deze proeven wordt verwezen naar de consulentenschappen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Winterhardheid *)	Opmerkingen
Origineel Huizer vroege selectie	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	3	
Origineel Huizer late sel. stam B	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	3	
Origineel Huizer late sel. stam A	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	2	
Vremo-Inter	Leen de Mos, Naaldwijk	3	{ soms iets slap
Vremo-Pré	Leen de Mos, Naaldwijk	2	
Harola	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1	minder produktieve selecties
Rozenburgs Roem	A. J. v. d. Giessen, Rozenburg	2	met een groter
Roodnerf	J. Groenenboom, Barendrecht	2	percentage
Producent	N.V. Rood & Co., Loosduinen	3	spruiten kleiner dan 3 cm

Aanbevolen tuindersselecties

Aangeduid als	Selectie van	Winterhardheid *)
Selectie Bos	G. S. Bos, Kloosterburen	2
Selectie Stiekema	Gebr. J. en H. Stiekema, Kloosterburen	3

*) Legenda: een hoger cijfer duidt op een grotere winterhardheid.

B - Bredase

Dit is een vroeg ras, dat vooral veel geteeld wordt in de omgeving van Breda. De lichtgroene kleur is voor de conservenindustrie een bezwaar.

Blad vrij groot, iets komvormig, enigszins gebobbeld, lichtgroen. Bladsteel lang. Spruit vast, omgekeerd eivormig, bleekgroen.

O - Vroege Dwerg

Dit is een laag en snelgroeiend ras, dat geschikt is voor nateelt. Kan tot begin augustus worden geplant en levert dan laat in de herfst nog een redelijke opbrengst. Bij normale teelt kan reeds begin september worden geplukt.

Van dit ras kunnen genoemd worden de selecties *Early Morn* van de N.V. A. R. Zwaan te Voorburg en *Vroege Zuiltjes* van de N.V. Nunhem's Zaden te Haelen (L.).

Voor hybriden en eenmalige pluk zie blz. 142.

TABAK

(*Nicotiana tabacum* L.)

Tabak behoort tot de familie der Solanaceae. In Nederland verbouwt men sigaren-(omblad) en pruimtabak (spindek). De mogelijkheden van de verbouw van grootbladige sigarettentabak (Virginia) zijn in onderzoek.

Sigarentabak

Bij de teelt van sigarentabak staat ons voornamelijk het verkrijgen van omblad voor ogen; het hiervoor geschikte ras kan in de oogst-samenstelling, al naar de omstandigheden, een meer of minder groot percentage hieraan opleveren, terwijl de rest van de oogst, al naar de hoedanigheid, geschikt is als sigarenbinnengoed of rooktabak (pijptabak) en spindek.

A - Mont Calme Brun

Geïmporteerd uit Zwitserland. Een zaadvast kruisingsprodukt tussen de vroegere Amersfoorter (Maryland-type) en White Burley. Vroegrijp type, vrij dunne hoofdnerf, blad kleurt mooi op, soms iets te kleurig, goed aroma, weinig gevoelig voor ratelziekte en Thielavia. Goede opbrengst. Moet tegen rijp aan geplukt worden. Meest geschikte gronden: leemhoudende zandgronden tot lichte kleigronden.

N - Stam 10 — K.: Bundesanstalt für Tabakforschung, Forchheim bij Karlsruhe, West-Duitsland.

Goed, vroegrijp ombladtype.

Groeit iets meer gedrongen dan Mont Calme Brun, en is daardoor wat minder windgevoelig.

Vooraf het gedroogde blad is iets donkerder, en dus beter van kleur dan dat van Mont Calme Brun. Moet tegen rijp aan geplukt worden, daar anders de kleur te donker wordt. Aroma zeker zo goed als van Mont Calme Brun. Vrij dunne hoofdnerf.

Opbrengst als van Mont Calme Brun, en stelt ook dezelfde eisen aan de grond.

Gevoelig voor ratelziekte.

Neutrale tabakken

Voor de fabricage van kerftabak en sigarettentabak worden naast Virginia uit het buitenland ook neutrale tabakken gebruikt. Het belangrijkste ras is Burley.

Wanneer de spruiten in één keer kunnen worden geplukt, wordt de teelt aantrekkelijker en de kostprijs waarschijnlijk belangrijk verlaagd. Een juiste rassenkeuze is een der eerste voorwaarden voor het slagen van deze teeltmethode.

Pruimtabak

Bij een doeltreffende bemesting en op daarvoor geschikte grond kunnen de topbladeren van Mont Calme Brun een voor dit doel bruikbaar produkt leveren.

A - Mont Calme Brun

Zie voor beschrijving onder sigarentabak. Het meest geschikt is lichte tot middelzware klei.

TOMAAAT

(*Solanum lycopersicum* L. = *Lycopersicum esculentum* Mill.)

Tomaten worden geteeld in verwarmde en in niet verwarmde (koude) warenhuizen en kassen. De teelt van vollegrondstomaten is van weinig belang.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Planttijd	Begin oogst	Ras
zeer vroege stookteelt	van eind sept. tot eind okt.	dec.	eerste helft april	A - Ailsa Craig-selecties o.a. Cromco, Glorie, Kromkamp
vroege stookteelt	van 2e helft okt. tot half nov.	van 10 jan. tot half febr.	± half april	A - Ailsa Craig-selecties o.a. Cromco, Glorie, Kromkamp B - Ouden Dam B - Florissant B - Viglo B - Moneymaker
lichte stookteelt	eind dec. tot half jan.	half febr. tot eind maart	eerste helft mei	A - Ailsa Craig-selecties o.a. Cromco, Glorie, Kromkamp A - Ouden Dam A - Florissant A - Viglo A - Moneymaker B - Eurocross
vroege koude teelt	eind jan. tot half febr.	eind maart	± 20 juni	A - Moneymaker B - Eurocross B - Ouden Dam B - Florissant B - Viglo B - Allround B - Ailsa Craig-selecties o.a. Cromco, Glorie, Kromkamp
late koude teelt	1 mrt. tot 10 april	van 20 april tot eind mei	10 juli	A - Moneymaker B - Eurocross B - Allround B - Ouden Dam B - Florissant B - Viglo
nateelt (later verwarmd)	eind mei tot begin juni	begin juli tot half juli	± half sept.	B - Briljant Ster B - Eurocross B - Ailsa Craig-selecties o.a. Cromco, Glorie, Kromkamp B - Robar
buiten-teelt	begin april	tweede helft mei	augustus	A - Moneymaker

TOMAAAT

Bij de tomatenteelt onder glas wordt tegenwoordig algemeen grondontsmetting toegepast. Ook kan gebruik gemaakt worden van onderstammen die resistent zijn tegen een of meer van de volgende ziekten en plagen: kurkwortel, tomatenwortelknobbelaaltje, kanker (*Didymella*), *Verticillium* en *Fusarium*.

Ailsa Craig

Gewas fors. Vrucht 2- en 3-hokkig. Tussen de Ailsa Craig-selecties die met diverse namen worden aangeduid (o.a. Glorie, Cromco en Kromkamp) bestaan verschillen in vroegheid, vruchtvorm en vruchtgrootte; de vruchten zijn in het algemeen gevoelig voor wankleurings- en geelkragen. Zeer gevoelig voor bladvlekkenziekte (*Cladosporium fulvum*).

In de stookteelten heeft men bij prima grond, moderne glasopstanden en goede verzorging in de regel weinig last van geelkragen en is de bladvlekkenziekte met diverse bestrijdingsmiddelen afdoende te bestrijden. De kwaliteit van de bloemen is in het lichtarme seizoen beter dan van het ras Moneymaker.

In het algemeen zijn produktie en kwaliteit van de vruchten in de eerste tijd van het oogstseizoen, hoger resp. beter dan van het ras Moneymaker.

Moneymaker

Gewas matig fors. Onrijpe vruchten zijn grijsgroen tot geelachtig groen zonder donkergroene basis. Vruchten ongeveer even grof als van de Ailsa Craig-selecties. Geelkragen kunnen voorkomen, maar zijn uitwendig niet zichtbaar; voor wankleurings- en geelkragen gevoeliger dan Ailsa Craig, speciaal in het vroege seizoen.

Bij te forse groei spoedig last van holle en wankleurige vruchten. Zeer gevoelig voor bladvlekkenziekte; vertoont gauw Mg-gebreksverschijnselen. De afrijping verloopt trager dan bij Ailsa Craig.

In het algemeen is de kwaliteit van de bloemen en van de vruchten in het vroege seizoen minder dan van Ailsa Craig.

Ouden Dam — K.: N.V. Ouden Dam, Wilnis (U.). In de handel gebracht door de fa. v. Hemert en Co. en door de fa. Gebr. Oudijk, beide te Waddinxveen.

Florissant — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

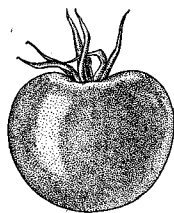
Viglo — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

De F_1 's Ouden Dam, Florissant en Viglo vertonen onderling zeer veel overeenkomst. Het gewas is tamelijk fors. De vruchten zijn 2- en 3-hokkig, rond en houden het midden tussen Ailsa Craig en Moneymaker.

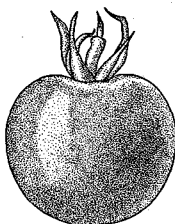
Produktief, rijpen vroeger dan Ailsa Craig.

Eurocross — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

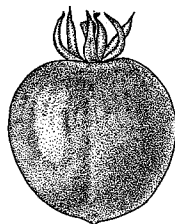
Een F_1 . Gewas matig fors. Resistent tegen bladvlekkenziekte. Vruchten 2- en 3-hokkig, ongeveer rond, grootte ongeveer als van een fijne Moneymaker; minder gevoelig voor holle vruchten. Onrijpe vruchten

Ailsa Craig

Moneymaker

Robar

Eurocross (vervolg)

grijsgroen tot geelachtig groen zonder donkergroene basis. Gevoeliger voor neusrot dan Moneymaker als de watervoorziening te wensen overlaat; minder gevoelig voor wankleurig. Rijpt vroeg.

Van Eurocross bestaan drie typen t.w. Eurocross A, Eurocross B, Eurocross BB. Hiervan heeft type A de fijnste vruchten en typen BB de grofste.

Allround — K.: Leen de Mos, Naaldwijk. Kw.r.: 1960.

Gewas fors. Onrijpe vruchten geelachtiggroen, zonder donkergroene basis. Vruchten lijken veel op die van een grove Moneymaker.

Om zijn krachtige groei voldoet dit ras op minder groeikrachtige gronden beter dan Moneymaker voor normale en latere koudwarenhuisteelten.

Robar — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

Gewas minder fors dan van Ailsa Craig. Vruchten tamelijk grof, hoog rond, stevig. Rijpt later dan Ailsa Craig. Minder gevoelig voor blad-
vlekkenziekte dan Ailsa Craig. Geschikt voor nateelt.

Briljant Ster — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

Een F₁. Gewas matig fors. Onrijpe vruchten grijsgroen tot geelachtig groen, zonder donkergroene basis. Vruchten 2-, 3-, soms meerhokkig. Rijpe vruchten stevig met goede kleur. Resistent tegen blad-
vlekkenziekte. Geschikt voor nateelt.

Rassen waarmee meer ervaring gewenst is

X - Renatus (Nr. 57) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1961.

Gewas forser en opener dan van Moneymaker. Onrijpe vruchten grijs-
groen tot geelachtig groen zonder donkergroene basis. Rijpe vruchten
wat steviger dan van Moneymaker. Te beproeven voor koude teelten.

X - Nr. 34 — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd.

Vertoont veel overeenkomst met Renatus.

Te beproeven voor koude teelten.

X - Topcross — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

Een F₁. Groei tamelijk fors. Resistent tegen blad-
vlekkenziekte. Lijkt,

TOMAAAT/TUINBOON

wat gewas en vrucht betreft, veel op een fijne Ailsa Craig. Te beproeven in gestookte late teelten.

X - Monkro — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.
Een op Ouden Dam gelijkende F_1 .

X - Nr. 59 („bleke Cromco”) — K.: A. Vogelaar, Poeldijk. Kw.r.: aangevraagd.

Gewas tamelijk fors, ongeveer als van Ailsa Craig. Onrijpe vruchten geelachtig groen zonder donkergroene basis, lijken veel op die van Moneymaker.

Te beproeven voor licht verwarmde en koude glasteelten.

X - Roco nr. 1 — K.: N.V. Rood en Co., Loosduinen. Kw.r.: aangevraagd.

Gewas tamelijk fors, meer open dan van Moneymaker. De onrijpe vruchten zijn grijs- tot geelachtig groen zonder donkergroene basis, lijken veel op die van Moneymaker.

Te beproeven in licht verwarmde en koude glasteelten.

Bladvlekkenziekte resistente F_1 's

Vanaf eind 1961 worden diverse bladvlekkenziektieresistente F_1 's door de handel aangeboden. Deze zijn in de meeste gevallen ontstaan door kruising met resistent veredelingsmateriaal dat door het I.V.T. in het voorjaar van 1961 aan de tomatenveredelingsbedrijven werd afgegeven. Toen deze rassenlijst werd samengesteld was over de gebruikswaarde van deze F_1 's nog weinig bekend.

TUINBOON

(*Vicia faba* L.)

Tuinbonen worden geteeld voor vers gebruik en voor conserveren. Op tuinbouwbedrijven worden ze volvelds geteeld of als windkering in combinatie met teerdere gewassen. Dikwijls worden tuinbonen onder platglas gezaaid, om later in de vollegrond te worden uitgeplant.

TUINBONEN VOOR VERS GEBRUIK

Hiervoor worden rassen en selecties verlangd, die vroeg zijn en grove peulen en zaden bezitten (waardoor de plukkosten gedrukt worden).

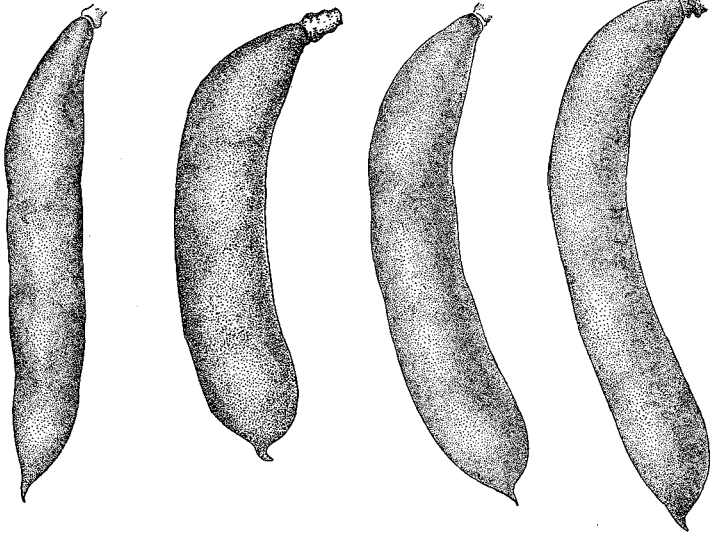
A - Con Amore — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg.
Kw.r.: 1952. Ontstaan uit een kruising van Express met Vroege Witkiem.

Gewas als Verbeterde Witkiem, doch minder stevig. Peul smal Witkiem-type, doch met toegespitste top, 15-18 cm lang met 3-5 bonen. Vroeg. Zaad ovaal, grijs-wit met witte navel.

Vatbaar voor topvergelings.

A - Vroege Witkiem

Gewas iets lager dan Verbeterde Witkiem, stevig. Peul Witkiem-type, 16-18 cm lang met 3-4 grote bonen. Vroeg.

Con Amore

Vroege Witkiem

Futura

Verbeterde Witkiem

Vroege Witkiem (vervolg)

Zaad grijswit met witte navel.

In de praktijkproeven 1959 zijn de selecties aanbevolen van

Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
N. V. Jan A. Zwaan, Leidschendam in de handel gebracht onder de naam V3

A - Futura — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1960. Ontstaan door selectie uit Witkiem Vroege Lange Brede.

Zeer vroeg. Kan vrijwel in één keer geoogst worden. Speciaal geschikt voor combinatieteelt.

Gewas lager dan Verbeterde Witkiem, stevig. Zeer grove, weinig gebogen Witkiempeulen, 18-22 cm lang met meestal 4 grote bonen.

Weinig vatbaar voor topvergeling.

Goedgekeurd in de praktijkproeven 1959.

A - Verbeterde Witkiem

Vrij fors gewas, 110-130 cm hoog. Peulen 18-22 cm lang, tamelijk breed, met 4-5 grote bonen.

Zaad groot, vrij breed, ovaalrond, plat, grijswit met witte navel.

Vatbaar voor topvergeling.

De meeste selecties zijn middenvroeg; enkele komen in vroegheid ongeveer overeen met de drie voorgaande rassen, o.a. de hieronder ge-

TUINBOON

noemde selectie van Gebr. Broersen en de, als type eveneens tot Verbeterde Witkiem te rekenen, Major van N.V. „Nunhem's Zaden”.

In de praktijkproeven 1959 zijn de selecties aanbevolen van

vroeg	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn, aangeduid als Bonus N.V. „Nunhem's Zaden”, Haelen (L.) aangeduid als Major
middenvroeg	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht Ruiter's Zaadhandel, Andijk-Oost N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen

B - Express

Gedrongen, 80-100 cm hoog, fijn gewas. Bontbloeiend. Peulen dik-wijls in paren zittend, 14-16 cm lang, vrij smal tot matig breed, met 4-5 kleine bonen. Vroeg.

Zaad grijswit met witte navel.

Vatbaar voor topvergeling.

In de praktijkproeven 1959 zijn de selecties aanbevolen van

Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	grof-peulig type
N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	grof-peulig type
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	in de handel gebracht onder de naam Primo
N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	
Fa. F. de Vries & Zn., Alphen a.d. Rijn	in de handel gebracht onder de naam Premier

B - Trio — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1952. Selectie uit Express.

Een type Express met wat forsere, langere (17-18 cm) peulen en iets grover, weinig uitgestoeld gewas. Vroeg.

Vatbaar voor topvergeling.

Aanbevolen in de praktijkproeven 1959.

B - Witkiem

Gewas als Verbeterde Witkiem. Peulen 14-18 cm lang, breed, stomp met 2-4 grote bonen. Middenvroeg.

Zaad groot, breed, ovaalrond, plat, grijswit met witte navel.

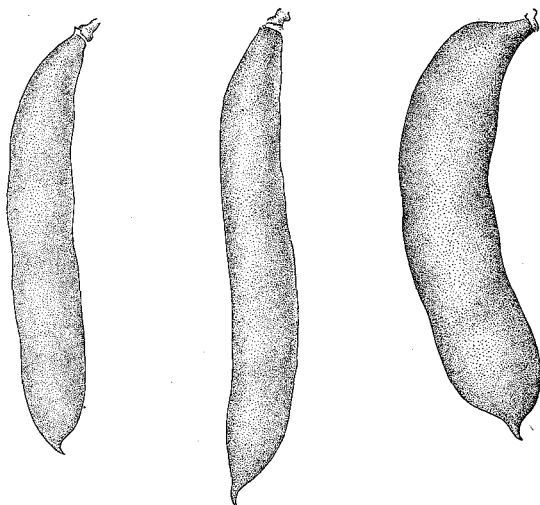
In de praktijkproeven 1959 zijn de selecties aanbevolen van

Fa. J. Buisman & Zn., Enkhuizen	N.V. Supergran, Overveen
Coöp. L.T.B., Alkmaar	N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam

TUINBONEN VOOR CONSERVEN

De laatste jaren wordt ongeveer een vierde deel van de totale produktie aan tuinbonen door de industrie verwerkt (in hoofdzaak gesteriliseerd, een klein deel wordt diepgevroren). De industrie betreft het benodigde produkt gedeeltelijk via de veilingen; de rassen, die dan in aanmerking komen zijn de onder *Tuinbonen voor vers gebruik* genoemde.

Daarnaast worden de tuinbonen op contract geteeld. Hiervoor komen

Express

Trio

Witkiem

ook late tuinbonen in aanmerking. In bepaalde gevallen kunnen deze zelfs de voorkeur verdienen door een gunstiger tijdstip van verwerking.

Vooral bij de iets latere contractteelt kan veel schade worden ondervonden van virusziekten, vooral van topvergeling.

De rassen kunnen in twee groepen worden onderscheiden: rassen die na sterilisatie bruin worden en de typische bittere tuinbonesmaak bezitten, en rassen die na sterilisatie wit of groen blijven en de typische bittere smaak missen.

Omtrent de geschiktheid van de verschillende rassen voor conservering is vaak nog onvoldoende bekend. Hetzelfde geldt voor de afzetmogelijkheden van verschillende typen, b.v. grootzadige of kleinzadige tuinbonen. Het is waarschijnlijk dat er voor kleinzadige rassen een grotere belangstelling zal ontstaan.

De voor vers gebruik beschreven rassen kunnen alle door de industrie worden verwerkt. Ze hebben alle gemeen, dat ze na conserveren bruin verkleuren en een troebele opgiel geven. Dit komt het uiterlijk niet ten goede. De consistentie en de smaak zijn over het algemeen echter goed.

Express en Trio bezitten de grootste fijnheid, daarop volgt Con Amore, de overige leveren grovere zaden en komen daarom minder in aanmerking.

Tenslotte kunnen de hieronder beschreven rassen, zij het gedeeltelijk met een zekere reserve, worden aanbevolen.

B - Driemaal Wit

Na conservering blank blijvend, hetgeen vooral voor glasconserven van groot belang is. Daar de bonen spoedig een harde schil krijgen

TUINBOON

en stug worden, moeten de peulen jong worden geplukt. Bij te laat oogsten kunnen ook gele verkleuringen optreden. Als nadeel wordt ook meermalen beschouwd het ontbreken van de uitgesproken, enigszins bittere tuinbonesmaak.

Gewas ongeveer 1 m hoog. Peulen vrij recht, ongeveer 16 cm lang, smal, met 4 à 5 tamelijk kleine bonen. Witbloeiend. Vrij laat. De produktiviteit kan wel eens te wensen overlaten. Vatbaar voor topvergeling.

Het rijpe zaad is vrij klein, grijswit met witte navel.

N - Lux — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1955. Ontstaan uit een kruising van Express met Driemaal Wit.

Blankblijvend, komt ook in kwaliteit met Driemaal Wit overeen. Heeft iets kleinere bonen.

Gewas weinig vertakt, vrij korte, dunne stengels. Iets vroeger dan Driemaal Wit. Gevoelig voor Ascochyta en vatbaar voor topvergeling.

N - Minerva — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk. Kw.r.: 1957. Ontstaan uit kruising van Witkiem met Driemaal Wit.

Blankblijvend en kwaliteit als Driemaal Wit en Lux. Heeft iets grovere bonen dan Driemaal Wit.

Matig uitstoelend gewas met tamelijk korte, stevige stengels. Vroeger dan Driemaal Wit.

Vatbaar voor topvergeling.

N - Staygreen — K.: A. R. Zwaan & Sohn o.H.G. te Xanten, Duitsland. Kw.r.: 1960; gemachtigde N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Het ras is ontstaan uit een kruising van een eigen geniteur met Groene Hanger.

Bezit kleine groene bonen, die na koken of sterilisatie niet bruin verkleuren. Vanwege de groene kleur mogelijk aantrekkelijk voor de diepvriesindustrie, doch de vrij harde schil is een bezwaar.

Gewas met matig vertakte, middelmatig lange, stevige stengels en klein blad. De afstaande, rechte, 12-15 cm lange peulen hebben een stompe top en bevatten 4 à 5 kleine olijfgroene zaden. Witbloeiend. Middenvroeg.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst

X - Wika — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: 1961. Ontstaan door selectie uit Verbeterde Witkiem.

Bezit tamelijk klein zaad, ongeveer als van Express.

Fijn gewas. Afstaande, vrijwel rechte, 15-17 cm lange peulen met 4 à 5 zaden.

Vatbaar voor topvergeling.

X - Rinal — K.: M. Wiersema, Haren (Gr.). Verkrijgbaar bij Gron. Pootaard. en Zaaizaadverkoop Bureau (P.Z.V.B.), Groningen. Selectie uit landras.

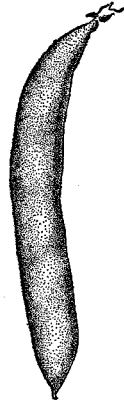
Maakte bij een oriënterende beproeving na conservering in blik kwalitatief een goede indruk. Door de fijne sortering aantrekkelijk. Laat. Wordt in de landbouw geteeld als paardeblood.

Lux

Minerva

Staygreen

Driemaal Wit

X - Minor — K.: Rijksstation voor Plantenveredeling, Gembloux (België). Verkrijgbaar bij Fa. B. C. Algra, Leeuwarden.

Evenals Rinal heeft Minor na conservering een goede indruk gemaakt. Heeft een zeer fijne sortering. Laat.

Wordt in de landbouw als duiveboon geteeld.

TUINKERS

(*Lepidium sativum* L.)

Tuinkers (Sterrekers, Bitterkers) wordt nogal eens heel vroeg in het voorjaar gezaaid om met wat citroen en suiker een smakelijk broodbelegsel te verschaffen, dat rijk is aan vitamine C.

A - Gewone

Snelgroeiend, echter grover dan Gekrulde en Extra Fijne Moskrul. De bladrand is bijna gaaf tot zwak gekarteld, en niet gekroesd.

B - Gekrulde (Fijne Krul)

B - Extra Fijne Moskrul

N - Groka — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: 1961.

Een heelbladig type, waarvan de eerste loofbladen een zwak gekartelde rand hebben; bij de latere bladen is de rand tamelijk diep en onregelmatig gekarteld en min of meer gekroesd.

(Allium Cepa L.)

Bij de teelt van uien maakt men onderscheid tussen zaai-, plant-, poot- en zilveruien.

De voornaamste teeltgebieden zijn: Zuid-Holland met als belangrijkste centrum Goeree-Overflakkee, Zeeland, Noord-Holland, Noord-Oost-polder en West-Noord-Brabant.

ZAAI-UI

Wordt bij voorkeur gezaaid in de tweede helft van maart of de eerste helft van april. De oogst valt begin augustus-begin september. Overwegend wordt uitgegaan van Nederlandse selecties. Deze zijn onderverdeeld in een 3-tal typen, namelijk het Rijsburger, het Noord-hollandse Stroegele en het Noordhollandse Bloedrode. Rijsburger is verreweg het belangrijkste type. De grootste afnemers van uien, Engeland en Duitsland, geven de voorkeur aan deze bolvormige gele uien. Voor levering naar Frankrijk en België komt ook het Noordhollandse Stroegele type in aanmerking.

De afzetmogelijkheden van het Noordhollandse Bloedrode type zijn zeer beperkt. Laatrijpe selecties zijn voor de teelt in het noorden des lands minder geschikt. Naast Nederlandse selecties worden ook buitenlandse rassen verbouwd, te weten Zittauer Gelbe, Stuttgarter Riesen en Amerikaanse hybriden.

Deze rassen bezitten een grotere gevoeligheid voor valse meeldauw dan het inlandse materiaal.

Verreweg het grootste gedeelte van de oogst wordt eerst in het winterhalfjaar afgezet. In verband hiermede worden hoge eisen aan de bewaarbaarheid van het produkt gesteld.

Bij het oogsten, transporteren en opslaan van de uien wordt het produkt gemakkelijk beschadigd. Ter voorkoming van onnodige bewaarverliezen moet bij deze werkzaamheden de uiterste voorzichtigheid in acht worden genomen.

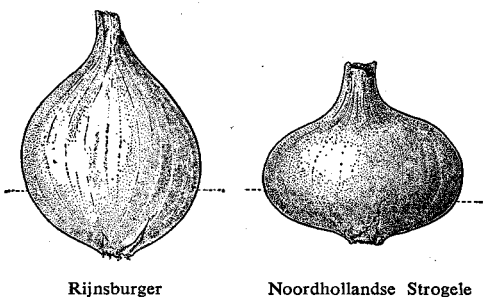
Ook het toedienen van hoge stikstofgiften heeft een ongunstige invloed op de bewaarbaarheid.

Door de toenemende mechanisatie worden steeds hogere eisen aan de hoedanigheid van de uien gesteld. Teneinde hieraan beter te kunnen voldoen is de door enkele kweekbedrijven verrichte veredelingsarbeid gericht op het ontwikkelen van Nederlandse hybride-uien. Naast verhoging van het drogestofgehalte wordt vooral aandacht besteed aan verbetering van de huidvastheid.

Het kruid geheten duivelsbrood ¹⁾
dat wordt in weinig uren groot;
maar nooit en vond men nette vrucht
die rijp werd met een snelle vlucht.

J. CATS

¹⁾ paddestoel.

Rijnsburger

Noordhollandse Stroegele

A - Rijnsburger

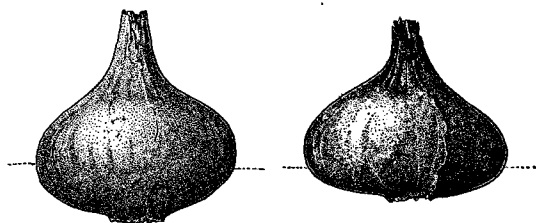
Bolvormige gele ui. Omvat tamelijk produktieve tot zeer produktieve, weinig duurzame tot duurzame selecties, met sporadisch sterk uitwendig rood en zeer weinig tot tamelijk weinig inwendig rood.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectie-bedrijf als	Selectie van	Productiviteit	% leverbaar na bewaring	Vroegrijpheid	Vorm	Uniformiteit van vorm	Roodkleuring in %	
							Sterk uitw. rood	Inw. rood
Grobol	Fa. de Groot en Slot, Broek op Langedijk	108	69	6,5	bol	7	0,2	2
Maelstede	Fa. D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling	107	71	6,5	bol	6,5	afw.	1
Victoria	Fa. Gebr. de Jongh, Goes	103	75	7	bol	6,5	0,2	2
Bola	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	109	67	6,5	bol	6,5	0,1	4
Favoriet	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en Fa. Koning en Vlieger, Goes	111	71	5,5	bol	6	0,1	1
sel. Onderdelinden	Fa. C. L. Onderdelinden & Zn., Hoofddorp	101	77	7	bol	7	0,2	7
Luctor	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	97	66	8	bol	7	0,1	4
Westerloo	Gebr. Tanis, Goedereede	102	67	7,5	bol	7	0,1	4
sel. Wabeke	A. Wabeke, Wemeldinge	103	73	7	bol	6,5	0,1	5
Wijbo	„West-Friesland”, Wijdenes	103	73	7	bol	7	0,1	3
Primeur	M. van Zielst, Nieuwe Tonge	109	70	7	bol	7	0,1	3

A - Noordhollandse Stroegele

Platte gele ui. Ten opzichte van de Rijnsburger is de produktiviteit van de tot dit type behorende selecties minder, terwijl de duurzaamheid gemiddeld weinig beter is.

Noordhollandse Bloedrode
Afgeplat bolvormig

Noordhollandse Bloedrode
Plat type

Noordhollandse Strogele (vervolg)

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectie- bedrijf als	Selectie van	Productiviteit	% leverbaar na bewaring	Vroegrijpheid	Vorm	Uniformiteit van vorm	Roodkleu- ring in %	
							Sterk uitw rood	Inw. rood
sel. Buisman	Fa. J. Buisman & Zn., Enkhuizen	90	73	8	plat	6,5	0,1	3
Plastro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	103	73	7	plat	7	0,2	3
Produnos	N.V. D. van der Ploeg, Barendrecht	95	74	7	plat	6,5	0,4	7
Wijdehoud	„West-Friesland”, Wijdenes	83	68	8	plat	7,5	0,2	1

O - Noordhollandse Bloedrode

Platte ui; wijkt af van de overige rassen door de paarsrode kleur van de uien. Vergeleken met de Rijnsburger is de opbrengst laag. De duurzaamheid daarentegen is iets beter.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectie- bedrijf als	Selectie van	Productiviteit	% leverbaar na bewaring	Vroegrijpheid	Vorm	Uniformiteit van vorm	% uitw. bleekrood
Brillant	Fa. J. Buisman & Zn., Enkhuizen	75	73	7,5	plat	7	1,0
sel. H. Zwaan	Fa. H. Zwaan, Enkhuizen	84	76	7,5	plat	7	0,8

Legenda:

Bij vroegrijpheid en uniformiteit van vorm is een hoger cijfer gegeven naarmate de betreffende eigenschap meer is ontwikkeld.
Een punt verschil in vroegrijpheid komt overeen met 1 week verschil in plukrijpheid.

B - Zittauer Gelbe

Overwegend bolvormige, bruinetint ui. Is gemiddeld 1-2 weken eerder plukrijp dan de Rijnsburger-selecties.

De produktiviteit van deze matig uniforme uien is minder dan van de inlandse selecties. Vergeleken met de Rijnsburger ligt de opbrengst 15-25 % lager. Daarentegen is de houdbaarheid beter. Vooral in jaren met voor de kwaliteit ongunstige weersomstandigheden komt dit het sterkst tot uiting. De over het algemeen grotere vastheid van deze uien is oorzaak dat de belangstelling voor de tot dit type behorende selecties toeneemt.

B - Stuttgarter Riesen

Platte ui met een donkergele kleur. De eigenschap vroegrijpheid is gunstig ontwikkeld. Afhankelijk van de herkomst van het uitgangsmateriaal valt de oogst 2-4 weken vroeger dan van Rijnsburger-selecties.

De opbrengst is omstreeks 65 % van die van de Rijnsburger, hetgeen mede oorzaak is dat Stuttgarter Riesen voor de teelt van zaai-uien weinig ingang vindt.

Zowel vanwege de vorm als de gunstige houdbaarheid kan dit ras met succes voor de teelt van picklers worden gebruikt.

B - Amerikaanse hybride-uien

Deze rassen komen in de eerste plaats voor het telen van een vroege zaai-ui in aanmerking. In vergelijking met het merendeel van de Rijnsburger-selecties zijn deze hybriden 3-4 weken vroeger oogstbaar. Ten opzichte van de Rijnsburger bedraagt de opbrengst van deze uniform bolvormige, bruinetint uien 60-70 %. De duurzaamheid is niet beter dan van de Nederlandse selecties. De verbouw kan alleen worden aangeraden voor de allerbeste uiegronden.

ZILVERUI

Deze uitjes worden uitsluitend voor inmaakdoeleinden gebruikt. De belangrijkste cultuurcentra vormen Tholen, St. Philipsland en West-Noord-Brabant.

Van het uit Italië geïmporteerde zaad zaait men 90 à 100 kg per ha. De zaaidatum valt gelijk met die van de gewone zaai-ui. De oogst valt van half juli tot eind augustus. De voor tuinders geschikte rassen worden meestal geleverd onder de namen St. Jansui en/of Allervroegste Wonder. Door de conservenindustrie, die voor deze teelt uitgaat van op landbouwbedrijven zaaiklaar gehuurd land, wordt het meest gebruik gemaakt van de rassen Pompei, Barletta en La Reine. Hiervan is Pompei het vroegst.

PLANTUI

Bij deze teeltwijze wordt uitgegaan van in het voorafgaande jaar gewonnen plantgoed van de maten 8-15 en 15-22 mm doorsnede.

Als van vroegrijpe selecties wordt uitgegaan kan vaak reeds in de tweede helft van juli worden geoogst.

Teneinde het optreden van een te hoog percentage bloemstengels tegen te gaan moet het plantgoed gedurende de winter bij hoge temperatuur

UI/VELDSLA

(25,5-28° C) en een relatieve vochtigheid van 60-70 % worden bewaard.

Een uitzondering hierop vormt het ras Stuttgarter Riesen. De geringe neiging tot bloemenstengelvorming maakt het mogelijk, dat het van dit ras gewonnen plantgoed ook koud kan worden bewaard. Stuttgarter Riesen plantuitjes kunnen derhalve gedurende de gehele winter worden afgeleverd. Bij de voor export geteelde plantuitjes neemt Stuttgarter Riesen dan ook een overwegende plaats in.

Opgemerkt dient echter, dat ongeacht het al of niet optreden van bloemstengels bewaring bij hoge temperatuur een gunstige invloed op de opbrengst heeft. Een nadeel is, dat de vroegrijpheid van het gewas hierdoor nadelig wordt beïnvloed. Bij de rassenkeuze moet onderscheid worden gemaakt tussen rassen waarvan het plantgoed wel of niet warm is bewaard.

Warme bewaring

B - Rijsburger

De bij zaai-uien opgenomen vroegrijpe selecties van dit ras.

B - Noordhollandse Strogele

B - Zittauer Gelbe

Koude bewaring

A - Stuttgarter Riesen

Voor de eigenschappen van deze rassen wordt verwezen naar hetgeen hierover onder zaai-uien is vermeld.

POOT- EN WINTERUI

De teelt van poot- en winteruien wordt nog slechts op zeer beperkte schaal uitgeoefend. Bij beide teeltwijzen wordt uitgegaan van selecties uit de Zwijndrechtse pootui.

VELDSLA

(*Valerianella locusta* (L.) Betcke (*V. olitoria* (L.) Poll.
en *V. eriocarpa* Desv.)

Veldsla wordt, zowel onder glas als in de vollegrond, hier en daar geteeld, maar vooral op IJsselmonde, in Limburg en ook in Zeeland. In Limburg uitsluitend in de vollegrond. De oogst valt in de herfst, de winter of het vroege voorjaar. Er wordt steeds veel naar België geëxporteerd.

A - Grote Noordhollandse

Voor glas en vollegrond. Donkergroen, langwerpig blad. Het uitgezifte, fijne zaad wordt veelal als Gewone Fijnzaad of Broei-vet verkocht.

WITLOF

(Cichorium intybus L.)

In de seizoenen 1960-1961 en 1961-1962 werden voor de tweede maal praktijkproeven genomen. In het algemeen was de kwaliteit van het lof belangrijk beter dan zes jaar voordien, toen voor de eerste maal praktijkproeven met witlof werden uitgevoerd.

In de genoemde seizoenen kwamen in alle trekken selecties voor met goed gesloten, buikige kroppen van het zogenaamde Mechelse type. De kroppen kunnen wat fijner of wat grover zijn. Het „Hollandse” lof, gekenmerkt door lange, slanke, losse en slecht gesloten kroppen, was verre in de minderheid.

Bij de praktijkproeven is verder duidelijk gebleken dat te vroeg opgekuilde selecties veelal een zeer matig resultaat geven. Opzetten aan de late kant is als regel niet zo nadelig. De rassenkeuze bij witlof wordt zelfs vrijwel uitsluitend bepaald door de mogelijkheid om in de gewenste periode te worden getrokken. Ter verduidelijking is behalve een tabel met aanbevolen selecties een afzonderlijke teelttabel opgenomen.

In deze teelttabel, blz. 160, zijn twee trekken voor de eerste maal opgenomen. Beide zijn verwarmd; de ene is extra vroeg en de andere erg laat voor een verwarmde trek. De extra vroege trek staat bekend als moeilijk. Dit begint al met de wortelteelt, waarvoor reeds in april, dus zeer vroeg, wordt gezaaid. De andere trekken zaait men in mei of begin juni. Om het gevaar van schieten bij dit vroege zaaien te verminderen, en ook om een zwaardere wortel te winnen, zaait men soms al in maart onder glas, om later in de vollegrond uit te planten. Het opkuilen voor de extra vroege trek vindt plaats van eind augustus tot en met september; de oogst van half september tot en met oktober. De temperatuur loopt in de kuilen soms te hoog op, wat zeer nadelig is.

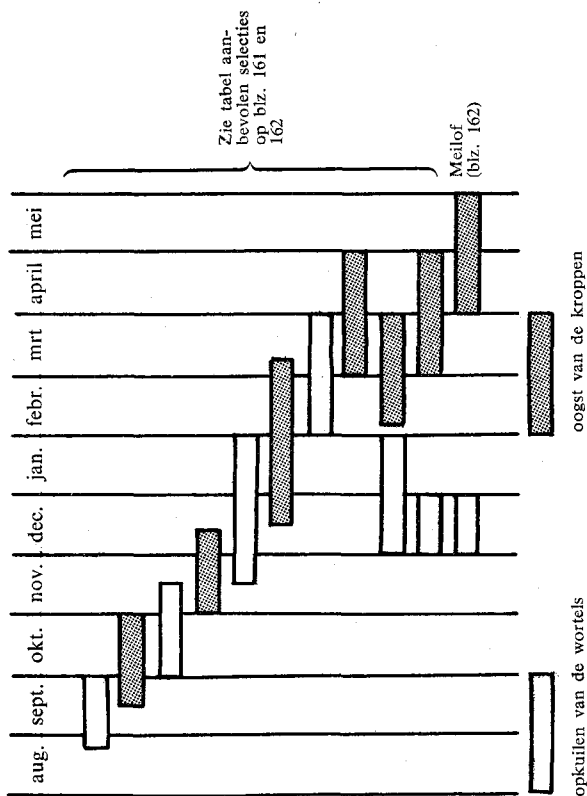
Voor de late, verwarmde trek worden de wortels gerooïd in november en zelfs wel in december, wat gepaard gaat met kans op nachtvorstschade in het te velde staande gewas. De wortels moeten dus worden bewaard tot februari-maart, de opzetperiode. Deze bewaring kan op verschillende manieren gebeuren, maar dient in ieder geval koel en vorstvrij te zijn. Koelen met buitenlucht is blijkens proefnemingen mogelijk, mits deze lucht bevochtigd wordt.

Omdat moeilijk van witlofrassen kan worden gesproken werd het juist geacht alle selecties in één tabel (blz. 161) samen te brengen en ze daarin te rangschikken van vroeg tot laat.

Het zal opvallen dat achter vele selecties meer dan één kruisje voorkomt. Dit wil zeggen, dat deze selecties voor meer dan één trek geschikt zijn. Indien gewenst, kan men dus deze selecties voor verschillende trekken gebruiken. Helaas was het onmogelijk, alle selecties in alle trekken te beproeven, waardoor de tabel onvolledig moest blijven. Zo bleek bijvoorbeeld uit andere proeven dat de selecties voor de extra vroege trek ook zeer goed bruikbaar waren voor de gewone vroege trek. Waarschijnlijk zijn de meeste selecties wel voor meer dan een trek bruikbaar.

Om verwisselingen van witlofzaad met andijviezaad te voorkomen, is op blz. 22 het verschil weergegeven.

TEELTTABEL

PRAKTIJKPROEVEN WITLOF 1960-'61 EN 1961-'62

Een aanbevolen selectie ...

...en een die niet wordt aanbevolen!

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

	Aanbevolen voor					
	Verwarmd, overdekt				Koud, laat	
	zeer vroege trek	vroege trek	middelvroeg trek	laat	overdekt	voltegrond
Nunhem's Aktiva N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+					
Extra Vroege Mechelse F. L. E. Philibert en J. Volwerk Sommelsdijk	+					
Vroege Mechelse sel. Broersen Gebr. Broersen, Tuitjenhorn		+	+			
Vroege Mechelse J. Groenendijk, Sommelsdijk		+	+			
Nunhem's Malina N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)		+				
Vroege Mechelse Philibert-Volwerk N.V. C. W. Pannevis, Delft		+	+			
Vroege Mechelse N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg		+				
Vroege Mechelse N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam		+	+		+	
Vroege Mechelse A. de Bonte, Ooltgensplaat			+			
Middelvroeg 5610 Fa. C. Groenendijk & Zn., Sommelsdijk			+			
Huizer stam B Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord			+		+	
Vr. Mech. sel. Huizer Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord			+			
Mechelse N.V. Wed. P. de Jongh, en Fa. Koning & Vlieger, Goes			+			
Vroege Mechelse N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen			+			
Sel. Gebo, middelvroeg N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen			+			
Winterlof N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen			+	+		
Edelkrop W. de Zeeuw J.Gzn., Barendrecht			+			
Dubbel Blank *) N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam			+	+	++)	
Selectie R.Z.B. N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam			+	+	+	+
Late Belgische J. Groenendijk, Sommelsdijk				+		
Late Belgische N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen				+		
Late Belgische Philibert-Volwerk N.V. C. W. Pannevis, Delft				+		

*) Kw.r.: 1956. Onderscheidt zich door de witte bloemkleur.

**) Groeit onder koud glas traag.

WITLOF/WITTEKOOL

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961 (vervolg)

	Aanbevolen voor					
	Verwarmd, overdekt				Koud, laat	
	zeer vroege trek	vroege trek	middelvroeg trek	laat	vollegrond	overdekt
Sel. R.Z.A., middelvroeg N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam				+	+	+
Reine Bon Gebr. Broersen, Tuitjenhorn					+	+
Produktiva N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude, en N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)					+	+
Middelvroeg nr. 16 N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)					+	+
Selectie P.P. Fa. P. Pik, Hoorn					+	
Westfride „West-Friesland”, Wijdenes en N.V. C. W. Pannevis, Delft					+	
Superkrop N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen					+	+
Edellof N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg					+	
Nunhem's Selva N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)						+
Selectie Slusia N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen						+

Een plusteken achter een selectie betekent dat deze selectie aanbevolen wordt voor de boven het kruisje aangegeven trek.

O - Meilof

Onder deze naam zijn zeer traag groeiende selecties in de handel die, in december koud in de vollegrond opgekuild, pas in april-mei oogstrijpe kroppen leveren. Wegens de geringe omvang zijn van deze teelt geen praktijkproeven genomen.

WITTEKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *alba* DC.)

Van de verschillende sluitkoolsoorten is de teelt van wittekool de laatste jaren het minste ingekrompen. Noord-Holland is het belangrijkste teeltgebied. Het areaal is ongeveer 1600 ha groot, waarvan ruim 900 ha met *Langedijker Bewaarwitte*. Met vroege en herfstwitte werden resp. ruim 250 ha en ongeveer 350 ha geteeld. *Langedijker Vroege Witte*, *Langedijker Herfstwitte* en *Succes* zijn de hiervoor aangewezen rassen. *Gouden Akker* en *Roem van Enkhuizen* worden in

Nederland weinig geteeld. *Blauwrand Kapper* is een rasje dat alleen geschikt is voor particulieren.

In de laatste jaren worden bij de afzet van wittekool ernstige moeilijkheden ondervonden door het optreden van bruinachtige verkleuringen in het inwendige van de kool. Deze verschijnselen die bekend staan als „rand” en „varkensvlekken” (bij bewaarwitte) komen in alle rassen voor. Bij de in 1958-1959 en 1959-1960 in samenwerking met het Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond in Alkmaar genomen praktijkproeven is evenwel gebleken dat er tussen de selecties en rassen belangrijke verschillen in gevoeligheid voorkomen. Achter de aanbevolen selecties is daarom de gevoeligheid voor „rand” vermeld.

Behalve door de keuze van de te telen selectie of ras is het optreden van „rand” te verminderen door dicht te planten, minder zwaar met stikstof te bemesten, en door de kolen, zodra deze oogstrijp zijn, te oogsten.

Voor de zeer vroege spitskoolteelt, waarvan de aanvoer grotendeels plaats vindt in juni worden selecties van het ras *Eersteling* gebruikt. De oppervlakte met spitskool beteeld bedraagt ongeveer 100-150 ha. Centra van deze teelt zijn Hoogezand, Sappemeer, Huissen en Venlo.

RASSENKEUZETABEL

Vroege teelt	Eersteling, blz. 163
	Langedijker Vroege Witte, blz. 164
	Gouden Akker, blz. 164
Herfstteelt	Langedijker Vroege Herfstwitte, blz. 165
	Roem van Enkhuizen, blz. 165
	Langedijker Late Herfstwitte, blz. 165
	Succes, blz. 166
Late teelt	Langedijker Bewaarwitte, blz. 166
	Blauwrand Kapper, blz. 166

VROEGE RASSEN

(oogsttijd mei-augustus)

A - Eersteling (Express)

Dit is het enige in Nederland geteelde spitskoolras. Het wordt bijna uitsluitend in weeuwenteelt gebruikt.

Zaai: september. **Oogst:** half mei-half juli. **Gewicht:** 0,75—1,50 kg. **Stronk** kort. **Weinig**, vrij glad blad. **Korte** bladsteel. **Kool** omgekeerd tolvormig met spitse top, matig vast.

Tot dit ras behoren een aantal selecties die variëren in vroegheid en hoeveelheid blad. De vroegste selecties komen op goede gronden het best tot hun recht en kunnen iets dichter worden geplant dan de latere selecties, die voor minder goede gronden worden aanbevolen. De grootste vroegheidsverschillen tussen de goedgekeurde selecties bedragen ongeveer 14 dagen.

WITTEKOOL

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1957

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Vroegheid
Eersteling	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Vroege Groningse	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3
Eersteling	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	2
Eersteling	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	2
Eersteling	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	1
Express	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	3
Slusia Eersteling	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2
Eersteling, allervroegste fijne spitse	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	4
Vroege Spitse Continental	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	4
Fijne Vroege Spitse	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3

Legenda

* type met veel blad

1 = zeer vroeg; 4 = matig vroeg

A - Langedijker Vroege Witte

Dit is de vroegste van de Langedijker wittekoolrassen. De teelt is vrij speculatief, omdat de vraag voor verse consumptie in juli gering is, terwijl het ras voor verwerking tot zuurkool te weinig productief is. Niet voor weeuwentelt geschikt. In Noord-Holland bekend als Poepe-witte of Suikerwitte.

Het ras is vrij gevoelig voor rand. Tussen de aanbevolen selecties komen geringe verschillen in gevoeligheid voor. Ook zijn er verschillen wat betreft de snelheid van barsten.

Zaai: februari. Oogst: juli.

Gewicht: 2,5—3,0 kg.

Stronk kort, vrij weinig blad; kool rond, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Vroege Antiplof **)	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Langedijker Vroege, stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1
Langedijker Vroege, stam B	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	2

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

**) barst minder snel dan de 2 andere selecties.

B - Gouden Akker

Dit is het vroegste ronde wittekoolras. Het is zeer gevoelig voor barsten, terwijl de vraag naar kool in de zomer gering is. Om deze redenen is de omvang van de teelt beperkt.

Zaai: begin februari. Oogst: 2e helft juni.

Gewicht: 1,5—2,0 kg.

Stronk kort. Weinig buitenblad dat komvormig is. Kool rond, weinig vast.

VROEGE HERFSTRASSEN

(oogsttijd augustus-september)

A - Langedijker Vroege Herfstwitte

Wordt vrijwel uitsluitend gebruikt voor de verwerking tot zuurkool. De grote gevoeligheid voor inwendig rand is echter een groot bezwaar.

Zaai: februari-maart. Oogst: half augustus-eind september.

Gewicht: 4,5—5,5 kg.

Stronk vrij kort. Vrij veel buitenblad. Kool groot, rond, vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Vroege Herfst	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	2
Enchusana	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

B - Roem van Enkhuizen — Geintr.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. 1902.

Door zijn inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand, zeer geschikt voor verwerking tot zuurkool. In Nederland weinig geteeld doch om zijn goede eigenschappen over de gehele wereld bekend.

Zaai: begin maart. Oogst: augustus.

Gewicht: 4,0—5,0 kg.

Stronk kort. Vrij weinig buitenblad, dat iets gebobbeld is, grijsgroen. Bladrand golvend. Kool groot, rond tot iets hoogrond, zeer vast.

LATE HERFSTRASSEN

(oogsttijd oktober-december)

A - Langedijker Late Herfstwitte

Geschikt voor zuurkool, doch erg gevoelig voor inwendig rand.

Zaaitijd: februari-maart. Oogst: oktober.

Gewicht: 5,5—7,5 kg.

Stronk matig lang. Veel buitenblad. Kool groot, rond tot hoogrond, vrij vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Late Herfst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2
Langedijker Late Herfst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2
Langedijker Late Herfst	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

WITTEKOOL

A - Succes — K.: N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Geintr.: 1936.

Door zijn vaste kool met goede inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand zeer geschikt voor zuurkool. Kan onder gunstige omstandigheden tot januari worden bewaard. Soms nogal gevoelig voor rotkoppen.

Zaaitijd: maart. **Oogst:** half oktober-december.

Gewicht: 5,0—7,0 kg.

Stronk zeer lang. **Zeer** veel buitenblad met sterk golvende bladrand, lange bladsteel. **Blad** grijsgroen, soms iets rood geaderd. **Kool** iets platrond, zeer vast, groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Gevoeligheid voor rand *)
Herfstdeelen Succes	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1 1
*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.		

BEWAARRASSEN

A - Langedijker Bewaarwitte

In dit ras komen een aantal typen voor die sterk in bewaareigenschappen en morfologische kenmerken variëren. In de praktijkproeven zijn alleen die selecties aanbevolen die aan redelijke eisen met betrekking tot de bewaarbaarheid voldoen. Weinig gevoelig voor rand (varkensvlekken).

Zaaitijd: maart. **Oogst:** half oktober-half november.

Gewicht: 3,5-4,0 kg.

Stronk lang, veel buitenblad, groen-grijsgroen, met golvende, soms gladde bladrand. **Kool** omgekeerd eirond, zeer vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Orig. Deense Witte Ronde Bewaar Langedijker Bewaar Orig. Deense Witte Bewaar Langedijker Bewaar	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude Coöp. L.T.B., Alkmaar N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht

O - Blauwrand Kapper

Matig productief, geschikt voor korte bewaring. Voor particulieren. **Stronk** kort. **Veel** buitenblad dat een paarse rand heeft. **Kool** matig groot, iets afgeplat, aan de bovenzijde iets paars.

WORTEL

(*Daucus carota* L.)

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Oogsttijd	Ras
Weeuwen (koude bak)	10-30 oktober	mei	<i>Amsterdamse Bak</i> (blz. 168)
Weeuwen (staandglas)	begin oktober	april	<i>Amsterdamse Bak</i>
Vrijsters (koude bak)	eind januari- begin februari	half-eind mei	<i>Amsterdamse Bak</i>
Vollegrondsteelt (half lange wortels)	februari-maart tot half juli- begin augustus	juni-november	<i>Amsterdamse Bak</i> Op de wat hogere of stuggere gronden <i>Nantes</i> (blz. 170)
Ondergooiers	half-eind juli	februari- begin mei	<i>Amsterdamse Bak</i>
Winterwortels	april-mei	oktober- november	<i>Flakkeese, Flaro,</i> <i>Lange Stompe Win-</i> <i>ter, Berlikumer</i> <i>Bierma en Berliku-</i> <i>mer</i> (blz. 171)

De wortel bevat vrij wat vitamine B1 en is ook om zijn vitamine C gehalte niet te verwaarlozen.

Als bron van vitamine A (de kleurstof caroteen = provitamine A) staat de wortel tezamen met boerenkool en spinazie, aan de top van de groenten. Volgens de voedingsmiddelentabel in de Tuinbouwgids is het gemiddelde gehalte van de wortel nog ruim 10 à 20 % hoger dan dat van de andere twee (wanneer dat van deze laatste op 100 wordt gesteld).

Een goede kleur van de wortel is dus niet uitsluitend van belang voor het „mooie“, maar ook van eminent belang voor de volksgezondheid.

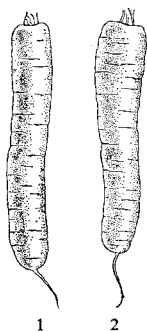
De kleurontwikkeling is, behalve van de erfelijke aanleg, vooral afhankelijk van de leeftijd van de wortel (jonge wortels zijn bleker dan oudere) en van de temperatuur (als het te koud is blijven de wortels bleek).

Hoe meer loof een wortel heeft, hoe dikker zijn pit is; fijn loof gaat samen met een fijne pit. Een fijne pit wordt in de vroege wortels gewenst vanwege de kwaliteit van de wortel; het loof mag echter niet te fijn worden, daar het dan bij het bossen te zwak is. In de regel is men derhalve aangewezen op een compromis tussen deze twee richtpunten. In latere worteltypen aanvaardt men de dikkere pit; dit is voor de kwaliteit overigens weinig bezwaarlijk als de pit maar zacht van structuur is en zoveel mogelijk oranje-rood van kleur.

De hoeveelheid loof is niet alleen afhankelijk van de erfelijke aanleg, maar ook van de groeiomstandigheden. Voor omstandigheden, die de loofgroei bevorderen (glas; vochtrijke, groeizame grond) kiest men een type met minder loof, dan voor omstandigheden, die de loofgroei tegenhouden (droogte, kou, weinig groeizame grond). Een type met weinig loof kan men steviger loof laten vormen, door de plantafstand wat ruimer te maken.

WORTEL

VROEGE WORTEL

Voor de fabriek wil men wel graag fijne, cilindrische, goed gerijpte worteltjes (zie fig. 1). Voor export geeft men de voorkeur aan een vroege, iet of wat fors groeiende peen die vroeg op kleur is en vroeg al een behoorlijk worteltje oplevert; daar deze wortels toch al geoogst worden voordat zij tot de cilindrische vorm kunnen zijn uitgerijpt, voldoet het z.g.n. overgangstype hier het best (zie fig. 2), grovere typen en typen met een dikke kop worden door de tuinders echter bepaald niet gewenst.

In de praktijkproeven 1949-1950 waren nogal wat uiteenlopende typen onder de naam Amsterdamse Bak ingezonden. In de praktijkproeven 1955-1956, kwam echter een veel grotere uniformiteit van type tot uiting.

A - Amsterdamse Bak

In Nederland is de Amsterdamse Bak het ras voor de vroege teelt. Maar het heeft een goed verzorgde, behoorlijk losse, goed vochthoudende grond nodig. De stuggere en de drogere gronden zijn voor dit ras niet zo geschikt.

De Amsterdamse Bak wordt gebruikt voor zaai van voorjaarspeen onder glas in oktober of eventueel later, voor zaai van zomerpeen in de vollegrond in het voorjaar, en voor zaai van herfstpeen in juli of begin augustus.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevelenswaardig voor		
		Glas en vroeg vollegrond	Volle- grond	
Amsterdamse Bak				
— G.	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+	1)
— G. en v.gr.	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+	1)
— G. en v.gr.	N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster	+	+	2)
— G. en v.gr.	Fa. C. van Beusekom, Westerkade, Utrecht	+	+	
— G. en v.gr.	M. v. Beusekom, Oude Gracht, Utrecht	+	+	
— G.	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+	+	
— V.gr.	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen		+	
— G. en v.gr.	Gebr. Eveleens, Aalsmeer	+	+	
—	N.V. Hugo Groot, Enkhuizen	+	+	
— G. en v.gr.	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+	+	
— G. en vr.	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+	+	3)
— v.gr.				
— G. en v.gr.	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	+	+	4)
— V.gr.	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude		+	
— G. en v.gr.	J. D. de Kok, Loosduinen	+	+	
— G. en v.gr.	Fa. Koning & Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+	
— V.gr.	Erven Th. Koomen, Spanbroek		+	

G. = Glas. G. en V.gr. = Glas en vollegrond. V.gr. = Vollegrond. G. en vr.v. gr. = Glas en vroege vollegrond.

1) soms iets fijn, 2) tamelijk fors, 3) soms iets kort, goede kleur, 4) soms iets kort, 5) goede kleur, 6) tamelijk lang.

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevelenswaardig voor		
		Glas en vroeg vollegrond	Volle- grond	
— G. en v.gr.	N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht	+	+	5)
— G. en v.gr.	Ned. Zaadcentrale, 's-Gravenzande	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)	+	+	5)
— G. en v.gr.	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+	+	
— V.gr.	N.V. C. W. Pannevis, Delft		+	
— G. en v.gr.	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	+	
— G.	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	+	+	
— G. en v.gr.	D. v. d. Sluys & Zn., Honselersdijk	+	+	1)
— G. en v.gr.	N.V. Struik & Co., Enkhuizen	+	+	
— G. en v.gr.	Vreeken's Zaden, Dordrecht	+	+	2)
— G. en v.gr.	Fa. F. de Vries & Zn., Alphen a.d. Rijn	+	+	
— V.gr.	„West-Friesland”, Wijdenes		+	
— G. en v.gr.	Wm. Zandbergen, Oostvoorne	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen	+	+	1)
— G. en v.gr.	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	+	+	
— G. en v.gr.	H. Zwaan, Enkhuizen	+	+	2)
— G. en v.gr.	Jan A. Zwaan, Leidschendam	+	+	6)
— G.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
— V.gr.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam		+	5)

G. = Glas. G. en V.gr. = Glas en vollegrond. V.gr. = Vollegrond. G. en vr.v. gr. = Glas en vroege vollegrond.

1) soms iets fijn, 2) tamelijk fors, 3) soms iets kort, goede kleur, 4) soms iets kort, 5) goede kleur, 6) tamelijk lang.

ZOMERWORTEL

Voor losse, tegelijk goed vochthoudende gronden

Op deze gronden kan men in Nederland het gehele jaar door, dus ook in de zomer, heel goed Amsterdamse Bak telen. In de regel neemt men dan niet de selecties met het allerfijnste loof.

Verder kan men hier ook de Nantestypen heel goed gebruiken.

Voor iets minder losse of niet al te vochtrijke gronden

Hier voldoet de Amsterdamse Bak in de regel niet, maar geeft men de voorkeur aan de niet te grove cilindrische Nantestypen.

B - Vertou (Venlose Broei)

Stevig, tamelijk fors loof. Wortel conisch, soms overgangsvorm naar cilindrisch.

Vroeger op kleur dan andere Nantestypen, maar minder zware wortel.

WORTEL

Vertou (vervolg)

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Selectie van

Optimus

N.V. P. Rood en Zn, Bovenkarspel

B - Nantes Fijn tot Matig Grof

Hieronder vallen zowel de Touchon (Rode Kaars) selecties, als de betrekkelijk fijne, cilindrische Nanteselecties die vrijwel gelijk zijn aan de Touchon, maar in plaats van de min of meer smal toelopen-de Touchon-kop een halfbolvormige tot tamelijk platte kop bezitten. Deze twee typen zijn nl. zeer moeilijk te scheiden. Stevig, tamelijk fors loof. Wortel slank cilindrisch.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Type	Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Slanke Nantes	Voorjaarswortel Nantes Touchon Nantes Perfect Nantes Halfi. rode stompp. van Nantes	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.) N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen
Nantes	Nantes 36020 Nantes Nantes Nantes Touchon Nantes fijne (Vertou) Nantes Verb. PeRoZo Nantes Nantes Verb. Nantes Nantes fijn Nantes	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk „West-Friesland”, Wijdenes N.V. Wed. P. de Jongh en fa. Koning en Vlieger, Goes N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.) N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht N.V. Jo's Reijers, Zwiindrecht N.V. P. Rood & Zn, Bovenkarspel N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

WINTERWORTEL

Men wil in de eerste plaats een produktieve, oogstzekere wortel, die van een redelijke, zo mogelijk goede kwaliteit is. Daarom prefereert men op de meeste plaatsen buiten Friesland nu de Flakkeese. In Friesland schijnt de Berlikumer het beter te doen dan elders. Vandaar dat men hier veelal de Berlikumer, en vooral de Berlikumer Bierma, de voorkeur blijft geven. De kwaliteit van dit ras is nog altijd beter dan die van de Flakkeese.

In de Flakkeese heeft over de gehele linie nu een verschuiving plaats gehad naar het zgn. verbeterde type. Dit is gekenmerkt door een iets grotere lengte, iets slankere vorm, en iets betere hoedanigheid van vleesstructuur en kleur. Daar de oude typen nu grotendeels verdwenen zijn, is de onderscheiding van een Flakkeese en een Flak-

keese Verbeterde niet langer nodig. Eenvoudigheidshalve wordt verder alleen Flakkeese aangehouden.

A - Flakkeese

Zeer produktief. Kwaliteit goed. Geschikt voor transport en bewaring. Loof zwaar. Wortel middelmatig lang, slank, glad, licht conisch, stomp.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Flakkeese 33496	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Flakkeese	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Flakkeese stam A.	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Flakkeese stam B.	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Flakkeese	N.V. J. Joordens, Blerick
Flakkeese	Erven Th. Koomen, Spanbroek
Flakkeese	Coöp. L.T.B., Alkmaar
Flakkeese Stomppuntige	C. v. d. Meide, Middelharnis
Flakkeese Verbeterde	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)
Flakkeese	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen
Flakkeese	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Flakkeese	N.V. Struik & Co, Enkhuizen
Flakkeese Stomppuntige	A. v. d. Welle, Ooltgensplaat
Flakkeese	„West-Friesland”, Wijdenes
Flakkeese	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg

B - Flaro — K.: N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Kw.r.: 1951

Een type Flakkeese dat zich onderscheidt door de paarse voet van zijn bladstelen en een goede kwaliteit. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1955-1956.

B - Lange Stompe Winter

De zeer lange, cilindrische, gladde, stompe wortel is mooi van vorm, maar bij volledige uitgroei moeilijk te rooien en ongeschikt voor vervoer in zakken (breekt). Blijft bij zeer dichte stand echter korter; geeft dan zeer hoge opbrengst per ha en is dan beter te vervoeren. Loof zwaar.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Flakkeese	C. Groenendijk & Zn., Sommelsdijk
Flakkeese Stomppuntige	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en
	Fa. Koning en Vlieger, Goes
Flakkeese	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Berlikumer Bierma — K.: Ids Bierma, Holwerd. Geïnt. tussen 1943 en 1948.

Kwaliteit uitmuntend. Produktief. Vraagt bij vervoer of bewaring een zorgvuldige behandeling.

Loof tamelijk zwaar. Wortel tamelijk lang, licht conisch of cilindrisch, glad, stomp.

WORTEL

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Berlikumer Type Bierma Berlikumer	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.) N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Berlikumer

Kwaliteit zeer goed. Gemakkelijker te bewaren en te vervoeren dan Berlikumer Bierma. Iets minder produktief.

Loof matig zwaar. Wortel middelmatig lang, licht conisch, glad, stomp.

Bij sommige selecties begint de wortel ongeveer even lang te worden als die van Berlikumer Bierma; bij die selecties wordt daardoor ook het verschil in produktiviteit met dat ras uitgewist.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Berlikumer 33479 Berlikumer Berlikumer Berlikumer Berlikumer Berlikumer lange rode stomppuntige	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk A. H. W. Bulten, Aalten N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen

Van deze Rassenlijst voor Groentegewassen verschijnt volgend jaar weer een nieuwe druk.

De Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt om de 2 jaar.

U kan U op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen is voldoende.

Samenstelling van de commissies voor de beoordeling van de praktijkproeven

Commissie praktijkproeven herfstgroene savooiekool 1960-1961

Dr. O. Banga, voorzitter; J. v. Aken, P. Biemans, H. Bruins, F. Buiks, B. Geerts, C. Prins, W. Vermeulen voor de tuinders te Breda e.o.; J. Groeneweg, A. Kranendonk, Jac. v. d. Vorm voor de tuinders te Numansdorp e.o.; N. Smit, J. Ursem, A. Wagenaar voor de tuinders te St. Pancras e.o.; Jac. Koopman, A. J. Ruyter voor de tuinders te Venhuizen e.o.; C. Beemsterboer (N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen), P. Broersen (Gebr. Broersen, Tuitjenhorn), D. Barten Jr., D. Barten Sr. en K. Kramer (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), Jos Huizer (Jos Huizer Azn., Rijsoord), C. de Groot (Fa. de Groot & Slot, Broek op Langedijk), ir. W. v. d. Arend en L. v. d. Berk (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen), N. Groot Jzn. en J. de Nijs (N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen) voor de selectiebedrijven; C. Michielse (N.V. Preservenbedrijf Breda) voor de verwerkende industrie; P. v. d. Sluis en C. J. v. d. Ven voor het rijkstuinbouwconsulentschap Barendrecht; C. Th. op 't Hoog voor het rijkstuinbouwconsulentschap 's-Hertogenbosch; ir. R. v. d. Heide voor het rijkstuinbouwconsulentschap Kesteren; G. Koopman voor de Noordermarktbond; ir. H. Jonge Poerink en C. Schaap voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; P. Bruin, H. G. Groot, H. Hoogenboom, ir. K. T. J. Inia, J. Kruik en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.

Commissie praktijkproeven wintergroene savooiekool 1960-1961

Dr. O. Banga, voorzitter; F. A. Born en M. L. Kuperus voor de tuinders te Berlikum e.o.; Jac. Koopman en A. J. Ruyter voor de tuinders te Venhuizen e.o.; S. P. Klaver (N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen), J. W. Broersen en P. Broersen (Gebr. Broersen, Tuitjenhorn), D. Barten Jr., D. Barten Sr., K. Kramer (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), ir. W. v. d. Arend, Th. W. Jansen (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen), N. Groot Jzn. en J. Koopman (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen), P. Kool („West-Friesland”, Wijdenes) voor de selectiebedrijven; Tj. Terpstra voor de proeftuin te Berlikum; ir. A. P. v. d. Hoek en J. Kuperus voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Leeuwarden; ir. H. Jonge Poerink en C. Schaap voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; P. Bruin, ir. G. T. Grooters, H. Hoogenboom en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; A. Kraai en ir. M. Nieuwhof voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven bewaargele savooiekool 1960-1961

Dr. O. Banga, voorzitter; K. Pasterkamp voor de tuinders te St. Pancras e.o.; C. J. Beemsterboer en S. P. Klaver (N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen), P. Broersen (Gebr. Broersen, Tuitjenhorn), C. de Groot (Fa. de Groot & Slot, Broek op Langedijk), D. Barten Jr., D. Barten Sr. en K. Kramer (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), N. Groot Jzn. en J. Koopman (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen) voor de selectiebedrijven; M. Bruin voor het proefbedrijf Geestmerambacht; G. Koopman voor de Noordermarktbond; ir. H. Jonge Poerink, C.

Schaap en N. A. Ursem voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; P. Bruin, H. J. Groot en W. Duys Jr. voor de N.A.K.-G.; A. Kraai en ir. M. Nieuwhof voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven witlof 1960-1961

Dr. O. Banga, voorzitter; C. Bierman, J. L. Bleeker, S. van Diepen, D. Groot, P. Groot, P. Kluit, P. Knol, Joh. Langereis, J. Ursem en T. Zaal voor de tuinders te Alkmaar e.o.; H. Castelijns, J. Hiemstra, A. W. Janssen, A. A. van Kaan, J. Kostelijk, L. Marsen, A. J. Pijnacker, J. Strijbis en K. Strijbis voor de tuinders te Amsterdam e.o.; J. Bol, G. Kamphuis, L. de Lijster, A. Monhemius, W. Preesman, J. Volwerk en J. W. Wesdorp voor de tuinders te Barendrecht e.o.; J. A. van den Berg (N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk), P. Broersen (Gebr. Broersen, Tuitjenhorn), Jos Huizer (Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord), ir. W. v. d. Arend, W. J. Duyn, A. Kranendonk en G. Verboom (N.V. Nunhem's Zaden, Haalen), ir. M. W. Prins (N.V. C. W. Pannevis, Delft), A. Nugteren en C. van Ophem (N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht), A. H. W. Pellekaan (N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen), ir. J. E. Veldhuyzen van Zanten (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen), A. T. Zwaan en J. Swier (N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen), J. A. van Dok, W. v. d. Ven, J. Wesseling, J. Zwaan en R. Zwaan (N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam) voor de selectiebedrijven; S. J. Castelein, C. J. Fontijn, ir. G. W. v. d. Helm, M. G. Rosseboom, W. C. Sol en J. Veen voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Amsterdam; ir. D. Kers Hzn., S. J. Klapwijk, P. v. d. Sluys en C. J. v. d. Ven voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Barendrecht, Tj. Buishand, ir. H. J. Jonge Poerink, C. Schaap, N. Ursem, ir. W. A. Wiebosch voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; J. Balk, P. Bruin, ir. G. T. Grooters, H. Hoogenboom, ir. K. T. J. Inja en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; R. van Dam en ir. J. A. Huyskes voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven pronkboon 1961

Ir. J. M. Andeweg, plv. voorzitter; D. Pronk en J. Pronk voor de tuinders te Sappemeer e.o.; J. A. Iemenschot, M. Jansen op de Haar, A. B. Vulkers en J. G. Vulkers voor de tuinders te Zwolle e.o.; J. Mazereeuw (Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen), S. K. P. Groot en ir. M. Prins (N.V. C. W. Pannevis, Delft), H. de Leeuw (N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht), K. Bakker (N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen), M. J. van Diest en H. W. Verdonkschot (Fa. Piet van der Veld, Lisse) voor de selectiebedrijven; J. W. Wiechers voor de proeftuin te Sappemeer; S. de Vries voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Groningen; S. J. Tolsma voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Zwolle; ir. G. T. Grooters en H. Hoogenboom voor de N.A.K.-G.; ir. E. Kooistra en A. van Steenbergen voor het I.V.T.

A

Aardappel, 7
Aardbei, 9
 Advent, 123
 Agilo, 87
 Ailsa Craig, 146
 Alaska, 58
 Allerheiligen, 31
 Allervroegste m. dr., 48
 Allround, 147
 Alpha, 28, 30
 Amber, 72
 Amerikaanse hybride-uien, 157
 Amie, 101
 Amplus, 87, 94, 98
 Amsterdamse, 65
 Amsterdamse Bak, 168
 Amsterdamse Lange Gele, 71
 Ancora, 87, 96
Andijvie, 22
 Angers, 32
 Animo m. dr., 44
 Appel, 66
 Aromata z. dr., 41
Asperge, 24
 Attractie, 101
 Aubade, 50
Aubergine, 25
Augurk, 25
 Aurora (doperwt), 57
 Aurora (kropsla), 89, 94, 99

B

Baarlose Nietplekker, 26
 Barima, 8
 Barno, 72
 Beauty, 87
 Belga B 58, 66
 Bergen op Zoomse, 25
 Berlikumer, 172
 Berlikumer Bierma, 171
 Betuwse Witte, 70
 Bicolor, 118
 Bispor, 74
 Bitspot, 74
 Bittex, 68
 Bivres, 69
 Bivu, 68, 71
 Blanke Meikoningin, 99
 Blauwgroene Krul, 33
 Blauwrand Kapper, 166
 Blauwschokker, 65
Bleekselderij, 27

Bleke Cromco, 148
 Bloemendaalse Gele, 129
Bloemkool, 27
 Blondine, 100
Boerenkool, 32
 Bola, 155
 Bonus, 150
Boon, 34
 Bovri, 137
 Bredase, 143
 Bredase Fijne Groene, 126
 Bredase Putjes, 126
 Breedblad Late Krop, 24
 Breedblad Volhart Winter, 24
 Briljant Ster, 147
 Brillant, 156
Broccoli, 52
 Brunswijker, 25
 Brunswijker Reuzen, 25
 Bugrostan (lang), 68

C

Cambridge Vigour, 14
 Carina, 96
 Ceva, 66
 Champagne Rood, 114
 Cherry Belle, 116
Chinese Kool, 52
 Civa, 8
 Cobri, 60
 Columbia, 117
 Combine, 46
 Con Amore, 148
Consumptieraap, 53
 Cresta, 69

D

Dageraad, 50
 Deciso, 87
 Deense Witte Bewaar, 166
 Deense Witte Ronde Bewaar, 166
 Delftse Halflange Witte, 70
 Delikatess, 26
 Delta, 95
 Démasqué, M.S., 118
 Désirée, 52
 Detroit, 80
 Detroit Perfect, 82
 Deutsch Evern, 12
 Donkere Herfstgroene, 125
 Donkerrode Kogel, 81
Doperwt, 54
 Double One, 61

REGISTER

Driemaal Wit, 151
Dubbel Blank, 161
Dubbele Witte z. dr., 38
Duetta, 136

E

Edelkrop, 161
Edellof, 162
Eerste Pluk m. dr., 49
Eerste Vroege Mei, 65
Eersteling (aardappel), 7
Eersteling (wittekool), 163
Egyptische, 80
Egyptische Fijne Platronde, 80
Egyptische Platronde, 80
Egyptische Platte Kortloof, 80
Egyptische Platte Normaal
Loof, 80
Eierplant, 25
Elf, 61
Emergo, 51
Eminent, 64
Enchusana, 165
Enkele Net, 104
Erecta, 51
Erfurter Reuzen, 25
Esmeralda, 62
Espoir de Gembloux, 59
Estiva, 139
Eurocross, 146
Excellent, 101
Excelsior (pronkboon), 52
Excelsior (kropsla), 99
Excelsior (prei), 111
Excelsior z. dr. (stokslaboon), 42
Express (tuinboon), 150
Express (wittekool), 163
Extra Vroege Langedijker, 120
Extra Vroege Mechelse, 161
Ezetha's Krombek Blauw-
schok, 65
Ezetha's Superba, 48

F

Fabulus, 69
Factum, 74
Favoriet, 155
Finette, 59
Fitis, 123
Flakkeese, 171
Flamex '61, 69
Flaro, 171
Flora Blanca, 31

Florissant, 146
Franse Trosprinces z. dr., 42
Furore z. dr., 38
Futura, 149
Fijne Vroege Groene, 124
Fijne Vroege Spitse, 164

G

Gallex, 68
Gaudflay, 139
Gaudry, 118
Géant d'Hiver, 141
Geheel Witte Mei, 53
Gekruiste Net, 105
Gewone Volhart, 24
Gewone Vroege Volhart, 24
Gladoro, 80
Glasa, 13, 20
Gloire de Quimper, 57
Glorie van Nantes, 101
Glory, 97
Goliath (prei), 111
Goliath (rabarber), 114
Gorella, 14
Gouden Akker, 164
Granaat, 82
Great Lakes, 102
Green Spot, 74
Green Spot Super, 75
Green Stick, 68
Grobol, 155
Groene Bredase Putjes, 126
Groene Putjes, 126
Groene Volhart, 24
Groenland, 125
Groespot, 74
Groestan (platglas-type), 69
Gronal, 50
Groot Witpunt, 117, 119
Grote Gele Ronde, 128
Guernsey Conqueror, 104
Gunter, 26
Guntruud, 25

H

Haarlems Volhart, 24
Halfhoge Moskrul, 33
Halfhoge Westlandse, 33
Halflange Rode Stomppuntige
van Nantes, 170
Halfrood - Halfwit, 118
Hammer, 124
Haogen, 105

Harola, 143
 Haubner's Frühwunder, 116
 Helda z. dr., 48
 Heraut, 107
 Herfstdeen, 166
 Herfstgroene (type Novum), 124
 Herfstgroene Record, 125
 Herfstreus, 111
 Hilde, 101
 Hilds Neckarkönigin, 43
 Hilds Neckarland, 66
 Hocus, 27
 Hoge Groene Grofgekrulde, 33
 Holsteiner Bloed, 114
 Hoog Wit, 118
 Huizer stam B, 161

I

Infra, 46
 Interrex, 96
 Italiaanse Roodkop, 53
 Italiaanse Witte, 53
 I.V.T. 668, 21

J

Jucunda, 19
 Juniboon m. dr., 49
 Juspa, 18
 Juweel, 80
 Juwel, 62

K

Kagraner Sommer, 102
 Kappertjes, 124
 Kelva, 61
 Kelvedon Wonder, 60
 Kleine Rheinländerin, 64
 Kleine Witpunt, 118
 Kloek, 88, 92, 95
Knolselderij, 65
 Kogel, 80
 Kogelronde, 81
 Komeet, 119
Komkommer, 67
Koolraap, 75
Koolrabi, 76
 Kordaat, 88, 90
Kroot, 77
Kropsla, 83
 Kwekerstrots, 101
 Kwiek, 88, 93, 94

L

Laibacher Eis, 102
 Lange Stompe Winter, 171
 Lange Witte, 70
 Langedijker Allervroegste, 120
 Langedijker Bewaargele, 128
 Langedijker Bewaarrode, 121
 Langedijker Bewaarwitte, 166
 Langedijker Gele Bewaar, 128
 Langedijker Herfstgele, 128
 Langedijker Herfstrode, 120
 Langedijker Late Bewaar, 121
 Langedijker Late Herfstwitte, 165
 Langedijker Vroege Gele, 127
 Langedijker Vroege Herfst-
 witte, 165
 Langedijker Vroege Rode, 120
 Langedijker Vroege Witte, 164
 Late Belgische, 161
 Late Groene Putjes, 126
 Late Putjes, 126
 Lecerf, 29, 30
 Lentebode, 109
 Lentse Halflange Gele, 71
 Leuchtkugel, 116
 Luca z. dr., 39
 Luctor, 155
 Luikse Winter DePe, 112
 Lux, 152

M

Maagdenburger, 66
 Macherauchs Frühernte, 11, 21
 Madame Moutot, 20
 Maelstede, 155
 Magiola, 95
Mais, 103
 Major, 150
 Mammouth, 139
 Marktveroveraar, 65
 Matador, 64
 Maxim, 112
 Maykrop, 100
 May Princess, 96, 98
 Mechelse, 161
 Mechelse Krombek, 65
 Mechelse Markt z. dr., 42
 Mechelse Sabel m. dr., 48
 Meesterproef, 97
 Meikoningin, 97, 103
 Meilof, 162
 Melex, 137
Meloen, 104
 Merida, 62

REGISTER

Meteoor, 64
 Metro, 42
 Middelhoge Fijngeskrulde
 stam A, 33
 Middelvroege 5610, 161
 Middelvroege nr. 16, 162
 Minerva, 152
 Minor, 153
 Moneymaker, 146
 Monkro, 148
 Morgenster, 108
 Moulin Rouge, 18

N

Nantes, 170
 Nebak, 108
 Nestor, 41
 Nieuw Rood, 116
 Nobel, 139
 Non Plus Ultra, 116
 Non Plus Ultra z. dr., 42
 Noordhollandse Bloedrode, 156
 Noordhollandse Strogele, 155
 Noordland, 139
 Noordster m. dr., 50
 Noorman, 139
 Norli, 108
 Novum, 124
 Nunhem's Aktiva, 161
 Nunhem's Malina, 161
 Nunhem's Selva, 162
 Nr. 2, 89, 91, 95
 Nr. 4, 89, 91
 Nr. 5, 88, 91, 94
 Nummer Vijf, 24
 Nummer Zes, 24
 Nummer Acht, 24
 Nr. 20, 87, 99
 Nr. 31, 95
 Nr. 34, 147
 Nr. 41, 87
 Nr. 57, 147
 Nr. 59, 148
 Nummer 83, 111
 Nr. 102, 89
 Nr. 124, 93
 Nr. 125, 88, 95
 Nr. 130, 87, 96
 Nr. 137, 88, 94, 96
 Nr. 5914, 95
 Nr. 5930, 94
 Nr. 6081, 95
 Nr. 6205, 116

O

Oberschlesien, 18
 Ogen, 105
 Olifant, 111
 Onyx, 58
 Optimus, 170
 Oranda, 13, 21
 Oranje Ananas, 105
 Origineel Huizer, 143
 Ostara, 125, 127
 Ouden Dam, 146

P

Pannevis' Extra, 64
 Pannevis' Glorie, 97
Paprika, 106
 Paragon, 114
 Pareltros z. dr., 42
 Parijse Groene Krombek, 65
 Perfected Detroit, 81
Peterselie, 107
 Petit Provençalse, 64
Peulen, 107
 Phenomeen m. dr., 44
 Pica, 75
 Pixie, 58
 Plantui, 157
 Plastro, 156
 Platte Witte Mei, 53
 Platte Witte Roodkop,
 ras Sprinter, 53
Pluksla, 109
Pofmaais, 104
 Pomona, 66
Postelein, 110
 Precosa, 48
 Preferent z. dr., 42
 Preferno, 97
Prei, 110
 Prelude, 37
 Prémice, 100
 Premier, 150
 Pré-Vital, 137
 Prima Vera, 100
 Primeur, 155
 Primo, 150
 Prins Albert, 65
 Probator z. dr., 39
 Processor, 38
 Producent, 143
 Produktiva, 162
 Produnos, 156
 Proeftuins Blackpool, 86

Profos, 95
 Progress z. dr. 42
 Proloog, 136
Pronkboon, 51
 Putjes Donkergroene, 126

Q

Quadrat, 61
 Queen Victoria, 114

R

Raapstelen, 112
Rabarber, 113
Radijs, 115
 Rapide, 88, 91, 94
 Record, 108
 Redgauntlet, 16
 Regina, 12, 21
 Reine Bon, 162
 Renatus, 147
 Resistent, 102
 Resistoflay, 137
 Reuzen Mei, 99
 Rinal, 152
 Robar, 147
 Roco nr. 1, 148
 Rode Eersteling, 8
Rodekool, 119
 Roem van Brunswijk, 25
 Roem van Enkhuizen, 165
 Roem van Zwaag, 41
 Roem van Zwijndrecht
 (knolselderij), 66
 Roem van Zwijndrecht
 (radijs), 116, 117
 Roi des Fins vert, 59
 Roi des Serpettes, 65
 Romore, 47
 Rond Halfrood - Halfwit, 118
 Ronde Groot Witpunt, 118, 119
 Ronde Helderrode, 116
 Ronde Kogel, 81
 Ronde Kruising, 116
 Ronde Rode, 116, 117
 Ronde Rode Groot Witpunt, 117
 Ronde Rode Klein Witpunt, 118
 Ronde Scharlakenrode, 116, 117
 Ronde Witte, 119
 Roodkogel, 81
 Roodkopje, 118
 Roodkopjes, 119
 Roodnerf, 143
 Rosabella, 24

Rozenburgs Roem, 143
 Rijnsburger, 155

S

Savooiekool, 121
 Saxa, 116, 117
 Scarlet Champion, 119
 Scarlet Globe, 117
Schorseneer, 129
 Schreibers Imuna o.F., 40
 Secura, 86
Selderij, 130
 Selecta, 51
 Selectie Bos, 143
 Selectie Buisman, 156
 Selectie Gebo, 161
 Selectie Huizer, 66
 Selectie Onderdelinden, 155
 Selectie P.P., 162
 Selectie R.Z.A., 162
 Selectie R.Z.B., 161
 Selectie Slusia, 162
 Selectie Stiekema, 143
 Selectie Wabeke, 155
 Selectie, H. Zwaan, 156
 Senga Precosa, 13
 Senga-Sengana, 15
 Serpette de Paris, 65
 Sferra, 62
 Siegfried Winterreuzen, 112
 Siletz, 17
Sjalot, 130
Slaboon, 35
 Slusia Eersteling, 164
 Smalle Snijpronker, 51
 Smaragd, 38
Snijbiet, 131
Snijboon, 45
 Soort Drijver, 33
Spekboon, 43
 Spica, 141
Spinazie, 132
 Spinoza, 138
 Spitse Vroege Groene, 123
 Sporu, 74
 Spottex '61, 75
 Spotvrije, 74
Spruitkool, 142
 Standex '61, 75
 Staygreen, 152
 Stringless Bleu Lake White
 Seeded, 41
 Stuttgarter Riesen, 157
 Stylex '61, 75

REGISTER

Succes, 166
Suikermals, 103
 Suikermeloen Witte, 104
 Supcovert, 59
 Superkrop, 162
 Supra (stoksnijsboon), 46
 Supra (spinazie), 139
 Suzan, 101

T

Tabak, 144
 Talisman, 19
 Telespot, 74
 Tempo, 91
 Thialf, 141
 Timperley Early, 113
 Tinto, 88
 Toky, 74
Tomaat, 145
 Topcross, 147
 Tophit, 101
 Touchon, 170
 Trias, 75
 Trio, 150
 Triumphator, 103
Tuinboon, 148
 Tuinders Volhart, 24
Tuinkers, 153
 Tussensoort, 31
 Twello's Vroegste Gele, 100
 Tijgerananas, 105
 Type 39, 89, 94, 99
 Type 57, 91
 Type 69, 92

U

Ui, 154
 U.S.-Oregon 2172, 17
 Utrechtse Reuzenstruik, 24
 Utrechtse Winter, 141

V

V 3, 149
 Valore, 88, 94, 96
Veldsla, 158
 Vencross, 26
 Venlose, 66
 Venlose Broei, 169
 Venlose Lage, 58
 Venor, 108
 Venture, 89, 91
 Verbeterde Mechelse, 29

Verbeterde Witkiem, 149
 Vertou, 169
 Veurse Gele, 71
 Victoria (kropsla), 99
 Victoria (rabarber), 114
 Victoria (ui), 155
 Viglo, 146
 Viking, 139
 Virtuosa, 136
 Vital-R, 138
 Vitalis, 62
 Vitesse, 89, 91, 93, 95
 Vlijmse Krombek, 65
 Vola, 16
 Voorjaarswortel, 170
 Vorbote, 99
 Vremo-Inter, 143
 Vremo-Pré, 143
 Vroeg Wonder Ronde Rode, 117
 Vroege Dwerg, 144
 Vroege Groene Spitse, 122
 Vroege Groningse, 164
 Vroege Juni m. dr., 49
 Vroege Kogelronde, 81
 Vroege Mechelse, 161
 Vroege Mei, 65
 Vroege Platte Witte Blauw-
 kop, 53
 Vroege Platte Witte Mei, 53
 Vroege Putjes, 125
 Vroege Spitse Continental, 164
 Vroege Veense, 65
 Vroege Veense m. dr., 45
 Vroege Witkiem, 148
 Vurex '61, 69
 Vuurkogel, 81

W

Westerloo, 155
 Westerwoldse, 33
 Westfride, 162
 Westlandia, 100
 Westlandse, 32
 Westlandse Enkele Net, 104
 Westlandse Halflange Witte, 70
 Westlandse Lange Gele, 71
 Widusa, 37
 Wika, 152
 Wiko, 32
 Winterfürst, 127
 Winterkoning (kropsla), 96
 Winterkoning (savooiekool), 126
 Winterlof, 161

Winterreus, 112
 Winterreuzen, 141
 Wintra, 141
 Witkiem, 150
Witlof, 159
 Witte Bruid, 70
Wittekool, 162
 Wolvex, 137
 Wonder van Feltham, 101
 Wonder van Voorburg, 103
Wortel, 167
 Wijbo, 155
 Wijdehoud, 156
 Wyola, 62

Y

Yskegel, 119

Z

Zeer Vroege Groene, 123
 Zenith, 120
 Zilverui, 157
 Zittauer Gelbe, 157
 Zomerkoning, 102
 Zwart Duits, 101
 Zwijndrechtse (knolselderij), 66
 Zwijndrechtse (radijs), 118
 Zwijndrechtse Groene met
 Putjes, 126
 Zwijndrechtse Groot Wit-
 punt, 119
 Zwijndrechtse Lange Gele, 71
 Zwijndrechtse Putjes, 126
 Zwijndrechtse Volhart, 24

RASSENLIJSTEN 1)
UITGEGEVEN DOOR HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN
TUINBOUWGEWASSEN

Rassenlijst voor Fruit, 1962	f 2.—
Rassenlijst voor Groente 1963	f 2.—

MEDEDELINGEN 1)
VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

(hieronder zijn een aantal mededelingen vermeld die betrekking hebben op groentegewassen. Een volledige lijst van publikaties wordt op aanvraag gratis toegezonden)

129. Huyskes, J. A. — Het kweken van zwaardere glasslarassen. Juli 1958	f 0.45
130. Kraai, A. — Bijen en hommels bij het veredelingswerk. Juli 1958. ..	f 0.65
131. Banga, O., and J. Petiet — Breeding male sterile lines of Dutch onion varieties as a preliminary to the breeding of hybrid varieties. Juli 1958.	f 0.50
133. Nieuwhof, M. — Vegetative maintenance and propagation of cauliflower. September 1958.	f 0.50
135. Braak, J. P., and Y. O. Kho — Some observations on the floral biology of the carrot (<i>Daucus carota</i> L.). September 1958.	f 0.60
137. Nieuwhof, M. — Ervaringen op het I.V.T. met de veredeling van spitskool. Januari 1959.	f 0.95
138. Nieuwhof, M., en A. Kraai — Praktijkproeven met het bloemkoolras Lecerf 1956-1957. Januari 1959.	f 0.50
140. Huyskes, J. A. — Praktijkproeven met herfst- en winterprei 1955-1956. Februari 1959.	f 0.40
141. Banga, O., J. W. de Bruyn, J. L. van Bennekom and H. A. van Keulen — Selection for carotene content IV. Reduction in the gas exchange of the soil. Maart 1959.	f 0.65
142. Wiering, D. — Artificial pollination of cabbage plants. Maart 1959.	f 0.55
143. Rodenburg, C. M. — Identification of lettuce varieties from the young plant. Maart 1959.	f 0.45
146. Jensma, J. R. — Rassenproeven met savooiekool. Maart 1959.	f 2.40
147. Banga, O. — The Institute of Horticultural Plant Breeding. Maart 1959.	f 0.80
150. Andeweg, J. M., and J. W. de Bruyn — Breeding of non-bitter cucumbers. Juli 1959.	f 0.55
151. Huyskes, J. A. — A method for selecting asparagus varieties with a long fibreless top. Juli 1959.	f 0.55
153. Nieuwhof, M. — Some experiences with the breeding of pointed headed cabbage. November 1959	f 0.45
154. Nieuwhof, M. — Problems in the design of variety trials with spring cabbage. November 1959.	f 0.40
155. Sztajn, K. — Trials to overcome the incompatibility of crosses between <i>Lycopersicum esculentum</i> and <i>L. glandulosum</i> by repeated grafting. November 1959.	f 0.45
156. Huyskes, J. A. — The value of comparative tests of progenies from open-pollinated female asparagus plants. November 1959.	f 0.30
158. Huyskes, J. A. — De invloed van de diameter van het zaad op de groei van aspergezaailingen. Januari 1960.	f 0.45
159. Kronenberg, H. G., J. P. Braak and A. E. Zeilenga — Poor fruit setting in strawberries. I. Causes of a poor fruit set in strawberries in general. II. Malformed fruit in Jucunda. April 1960.	f 1.—
162. Huyskes, J. A. — Teelt en verwerking van groene en witte asperges. Juni 1960.	f 0.45
163. Huyskes, J. A. — Gebruikswaarde-onderzoek van het nieuwe zomer-sla-ras Hilde. Juni 1960.	f 0.45
164. Kronenberg, H. G., en L. M. Wassenaar. — Praktijkproeven met aardbeien in 1957-1959. Juli 1960.	f 1.—
165. Nieuwhof, M. — Rand in wittekool. Augustus 1960	f 0.45

166. Nieuwhof, M. en A. Kraai. — Praktijkproeven met rodekool in 1956-1958. September 1960	f 1.—
167. Nieuwhof, M. — Internal tipburn in white cabbage. I. Variety trial. II. The effect of some environmental factors. December 1960	f 0.85
169. Banga, O. — Breeding <i>Scorzonera hispanica</i> L. by the polycross method. Augustus 1961	f 0.55
170. Rodenburg, C. M. — A cheap method of testing spinach plants for blue mould resistance during the summer months. Juli 1961	f 0.35
171. Kraai, A. — How long do honey-bees carry germinable pollen on them. April 1962	f 0.35
172. Nieuwhof, M. — Groene Broccoli. September 1961	f 0.45
173. Nieuwhof, M., and Frieda Garretsen — The solidity of the cauliflower curd. Januari 1962	f 0.45
174. Nieuwhof, M. — Male sterility in some cole crops. Januari 1962	f 0.40
175. Nieuwhof, M., en A. Kraai — Praktijkproeven met boerenkool 1958-1959. April 1962	f 0.40
176. Nieuwhof, M., and D. Wiering — Testing cabbage plants for clubroot resistance. Augustus 1961	f 0.60
178. Huyskes, J. A. — Witlof trekken zonder (dek)grond. December 1961	f 0.35
179. Garretsen, F. — Organoleptic research in the interests of horticultural plant breeding. April 1962	f 0.35
180. Huyskes, J. A. — Cold requirements of witloof chicory varieties (<i>Chichorium in tybus</i> L.) as a yield-determining factor. April 1962	f 0.40
181. Smeets, L., and J. P. Braak — Das Ventilationssystem der Klimagewächshäuser im Phytotron des Instituts für Gärtnerische Pflanzenzüchtung, Wageningen, Niederlande. April 1962	f 0.60
183. Nieuwhof, M., en H. Jonge Poerink — Praktijkproeven met wittekool. Juni 1962	f 0.45

ENKELE ANDERE PUBLIKATIES UITGEGEVEN DOOR HET I.V.T. 1)

Jensma, J. R. Cabbage varieties/Sluitkoolrassen.	f 13.50
Leemans, J. A., and E. T. Nannenga. Raspberry varieties.	f 25.—
Wassenaar, L. M. Determinatietabel en beschrijving van een aantal aardbeirassen I.V.T., 52 blz.	f 2.75

1) Zolang de voorraad strekt kunnen deze publikaties franco worden toegezonden, na ontvangst van het vermelde bedrag op giro no. 935477 van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen onder vermelding van wat verlangd wordt; ook bestaat de mogelijkheid deze publikaties uit de bibliotheek van het I.V.T. te lenen.

Het doel van het I.V.T. is in een paar woorden samengevat:

te bevorderen dat de Nederlandse tuinbouw in al zijn aspecten over het best mogelijke rassenmateriaal zal kunnen beschikken.

Hoe tracht het I.V.T. dit doel te bereiken?

1. door het beproeven van de rassen en selecties van de Nederlandse selectiebedrijven in speciale rassenproeven en in praktijkproeven.
2. door het importeren en beproeven van buitenlandse rassen en selecties.
3. door het verzamelen (ev. importeren) van zgn. genenmateriaal dat bepaalde gewenste eigenschappen bezit, b.v. ziekteresistentie.
4. door het ontwikkelen van doelmatige veredelingsmethoden, door het produceren en uitgeven van materiaal waaruit door de selectiebedrijven betere rassen kunnen worden geselecteerd, of door het zelf kweken van betere rassen (vnl. fruitrassen).
5. door te trachten moeilijkheden welke zich voordoen bij de vermeerdering van bepaalde rassen of selecties op te lossen.
6. door het verspreiden van kennis op het gebied van de rassenkeuze, de verdeling en de vermeerdering van tuinbouwgewassen door middel van cursussen, publikaties (waaronder rassenlijsten) en lezingen.

Aan het bereiken van dit doel kunt u medewerken door:

BEGUNSTIGER te worden.

De begunstigers betalen een minimum bijdrage van f 25,— (kleinere bedrijven en individuele personen); van grotere bedrijven wordt verwacht dat zij hun bijdrage hoger zullen stellen.

Waarom zou u begunstiger worden?

1. om het werk van het I.V.T. te steunen.
2. om er zeker van te zijn dat u ieder jaar de Rassenlijst voor Groentegewassen en de Rassenlijst voor Fruitgewassen direct na verschijning gratis krijgt toegezonden.
3. om alle mededelingen toegezonden te krijgen welke voor uw bedrijf van belang zijn.
4. om te profiteren van het feit dat bij de uitgifte van waardevolle zaden, planten, enthout, enz. begunstigers dikwijls voorrang genieten.

Adres: Dr. S. L. MANSHOLT LAAN 15 - WAGENINGEN
Telefoon 08370-3141 - Giro 935477